

3. ΚΥΚΛΙΚΟΙ-ΙΑΜΒΟΓΡΑΦΟΙ-ΕΛΕΓΓΙΑΚΟΙ-ΜΕΛΩΔΟΙ-ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το πεδίο που αποτυπώνουν οι ραψωδοί, οι μελωδοί, οι κυκλικοί, οι ιαμβογράφοι και οι ελεγειακοί περιέχει ιστορικές μνήμες ανακατεμένες με μύθους για να προκαλούν το δέος στους «πιστούς» υπηκόους. Επίσης συναντάμε στις ωδές αυτών των επώνυμων ή ανώνυμων επωδών, οι οποίοι με σχετικές εντολές του «ιερατείου» ή με ανοχή αυτού, ύμνησαν ή περιέγραψαν τις μνήμες αυτές και το ενδιαφέρον πολλές φορές επιλεκτικά, αποτυπώνοντας όμως δρώμενα γεγονότα. Γεγονότα που αργότερα απομυθοποίησαν πολλοί, όπως ο Παλαίφατος ή ο Ευήμερος. Η συναρμολόγηση των σκόρπιων ωδών γέννησε τους ραψωδούς (ράπτειν ωδές), των οποίων τα αφηγήματα είχαν διάρκεια κι ήταν εκτεταμένα και στο χώρο και στο χρόνο και στον αριθμό των προσώπων. Τα ανεξάρτητα γεγονότα αποκτούσαν συνδετικούς κρίκους από τους ραψωδούς-επικούς και οι αφηγήσεις είχαν έκταση και ποικιλία. Οι αοιδοί ή ραψωδοί ήταν γενικά νομαδικοί χαρακτήρες και είχαν την επαγγελματική ανάγκη να τροποποιούν ποικιλοτρόπως το περιεχόμενο της ωδής τους, εμπλουτίζοντας σε πολλές περιπτώσεις το περιεχόμενό της, για να μην κουράζουν το κοινό τους. Όταν ένας ραψωδός μάλιστα αποκτούσε φήμη, τότε τον καλούσαν σε γειτονικά μέρη, δίνοντας την ευκαιρία να ανανεώσει το κοινό του, όπως καλούσαν τον ιατρό, το μάντη, τον ξυλουργό ή γενικά τον τεχνίτη. Οι αοιδοί ή ραψωδοί ήταν οι πρώτοι, που μνημόνευσαν παλιά δρώμενα και περιέγραψαν γεωγραφικές περιοχές με την επαγγελία τους σε μεγάλες αίθουσες κατοικιών, τα γνωστά μέγαρα. Τα κάνανε γνωστά στους οικοδεσπότες τους και στους καλεσμένους τους κατά τη διάρκεια γευμάτων ή δείπνων, φροντίζοντας να μην έρχονται σε αντίθεση με τις επιταγές του εκάστοτε ιερατείου, εφαρμόζοντας και την απαραίτητη λογοκρισία, για να μη δυσαρεστήσουν τους άρχοντες, στους οποίους απευθύνονταν. Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν και άλλοι μυθοποιοί, ιαμβογράφοι, ελεγειακοί συγγραφείς που ακολούθησαν την τακτική αυτή. Με την εμπέδωση της δημοκρατίας στην Αθήνα, εμφανίστηκαν και τα λογοκριμένα πρόσωπα, όπως ο Παλαμήδης και ο Ναύπλιος, πρόσωπα σημαντικά αλλά αποσιωπημένα στην Ιλιάδα του Ομήρου. Όλοι αυτοί άφησαν τα ιστορικά τους αποτυπώματα στον καμβά της ιστορίας, με τη διαφορά ότι πολλοί από αυτούς μπέρδευαν είτε από ανάγκη, είτε ηθελημένα και τους μύθους στην ιστόρησή τους, με τους οποίους είχαν επενδυθεί αυτά. Πάντοτε υπήρχε το άγρυπνο βλέμμα, είτε του ιερατείου, είτε κάποιων εξουσιαστικών ομάδων των πόλεων, που διαχειριζόντουσαν το περιεχόμενο των ραψωδιών. Τα μαντεία ήταν τότε γνωστές ρυθμιστικές αρχές της ιερατικής εξουσίας με προεξέχων το μαντείο των Δελφών, που αποφάσιζε για τη διαδοχή των αρχών σε πολλά μέρη κι όπου υπήρχε κίνδυνος εμφύλιας διαμάχης, καθόριζαν ή «έπειθαν» ποιοι θα φύγουν και θα μεταφερθούν σε άλλα μέρη ως άποικοι, γόνιμη εξέλιξη για να αποφευχθούν οι διενέξεις, αλλά και για να διευρυνθούν τα όρια ελέγχου και διευθέτησης του ίδιου του μαντείου, όπως και της μητρόπολης με τις νεοσχηματιζόμενες αποικίες. Πριν από το μαντείο των Δελφών υπήρχε σε ακμή ένα Μουσείο στη βόρεια πλαγιά του Ολύμπου, στην περιφέρεια της Πιερίας. Στα μέρη αυτά κατοικούσαν κατά την προϊστορική περίοδο πολλά θρακικά φύλα, συγγενή με τους Έλληνες και τους Φρύγες. Δεν γνωρίζουμε πότε, αυτό το ιερατικό κέντρο των Μουσών ίδρυσε νοτιότερα παρόμοια κέντρα στην Πίμπλεια και τη Λείβηθρα. Ούτε γνωρίζουμε γιατί επεκτάθηκε προς τα νότια και τι απέγινε το Μουσείο του Ολύμπου. Γνωρίζουμε όμως ότι κάποια αποικία των κατοίκων της Πιερίας και του εκεί Μουσείου μετακόμισε προς τον Ελικώνα, ιδρύοντας την πόλη *Άσκραν*. Στον Ελικώνα της Βοιωτίας το Μουσείο με τις εννέα Μούσες γρήγορα έγινε πολύ διάσημο κι απέκτησε μεγάλο κύρος. Οι ποιητές που εξυμνούσαν αυτό, δημιούργησαν σχολή και οι Πιέριες θεότητες αναγνωρίστηκαν ως θυγατέρες του Δία και ως χορηγοί ποιητικής έμπνευσης. Ο **ΗΣΙΟΔΟΣ** είναι ένας κλασικός εκπρόσωπός τους.

Στο σύνολο αυτών των τύποις ιστοριογράφων δεν συμπεριελήφθησαν μυθοποιοί όπως ο **Κύβισσος εκ Αιβύης** και ο **Κόννης εκ Κιλικίας**, των οποίων το περιεχόμενο των έργων τους ήταν άγνωστο με τι πραγματευόντουσαν. Ο **Εύμολπος** Αθηναίος ή Ελευσίνιος μαθητής του **Ορφέως** ήταν εποποιός προ του Ομήρου («έπη τα πάντα τρισχίλια», γράφει γι' αυτόν ο Σουΐδας). Ο **Καρκίνος ο επικός**, ποιητής του 5^{ου} π.Χ. αιώνα βρίσκεται ανάμεσα στους μη παρουσιαζόμενους της αρίθμησης, του οποίου το έργο δυστυχώς δεν σώζεται, όμως χαράσσεται η αποτύπωση της πραγματείας του με μία επιγραφή ΜΥΕΣ κι από τη διάσωση λίγων λέξεων, μόλις δεκατεσσάρων. Ο **Καρκίνος ο νεότερος**, επικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα είναι πιο τυχερός, αφού σώζονται από το έργο του 221 λέξεις. Τα *Ναυπάκτια έπη* τα αποδίδουν σε κάποιον Καρκίνο, ποιον από τους δύο ή μπορεί και τρίτον; Δεν γνωρίζουμε. Ο λυρικός ποιητής **Αλκαίος** από τη Μυτιλήνη του 7^{ου} αιώνα π.Χ., λίγο αρχαιότερου της Σαπφούς, έγραψε ποιήματα που θίγουν τα γεγονότα της ανατροπής του τυράννου Μέλαγχρου από τον ίδιο και τον Πιττακό, τους αγώνες του εναντίον του νέου τυράννου Μύρσιλου, το πως έγινε τύραννος ο Πιττακός, ο οποίος τον εξόρισε και γενικά τους πολιτικούς αγώνες για την εξουσία της Μυτιλήνης. Τα βιβλία του ανέρχονται σε 10, όταν συγκεντρώθηκαν κατά τους Αλεξανδρινούς χρόνους, σήμερα όμως διασώζονται κάποια λιγιστά αποσπάσματα. Ο λυρικός ποιητής **Πίνδαρος ο Θηβαίος**, που έχει γράψει εκτός των άλλων *Ολυμπιονίκαις* σε ιδ' βιβλία, έργο στο οποίον εξυμνεί την Πρωτογένεια ως πρόγονο των Οπουντίων βασιλέων, έπος με πρωταγωνιστές ιστορικά πρόσωπα κι άλλες πραγματείες, όπως οι *Πυθιονίκαις* σε ιβ', οι *Νεμεονίκαις* σε ια' και οι *Ισθμιονίκαις* σε η' βιβλία. Στον Πίνδαρο συναντάμε για πρώτη φορά τον κατακλυσμό του Δευκαλίωνα. Όλοι οι προηγούμενοι είναι ιαμβογράφοι όπως και ο **Ιππώναξ** ή ο **Ανάνιος**, εφευρέτης του *ισχυορρωγικού* ιάμβου και τόσοι άλλοι, των οποίων τμήμα του συγγραφικού τους έργου απευθυνόταν σε ιστορικά στιγμιότυπα ή γεγονότα. Παρακάτω υπάρχει ένας πίνακας με τους ιαμβογράφους.

Ο **Καλλίνος ο Εφέσιος**, ελεγιοποιός περί του 650 π.Χ. μνημονεύει στις ελεγείες¹ του για τις επιδρομές των Κιμμερίων και Τρηρών. Το έθνος των Κιμμερίων εκδιωχθέν από τους Σκύθες αναγκάστηκε να κάνει επιδρομή στη Μικρά Ασία επί της εποχής του Γύγου, κυριεύοντας τις Σάρδεις του Άρδη, μητρόπολη των Λυδών, μη μπορώντας να πάρουν την ακρόπολη. Με τον Λύγδαμη στη συνέχεια απείλησαν την Έφεσο, κινδυνεύοντας ο ναός της Εφεσίας Αρτέμιδας. Στη συνέχεια τους Κιμμέριους ακολούθησαν οι Τρήρες με βασιλιά τον Κώβο. Στο μεταξύ ο Λύγδαμης πέθανε στην Κιλικία και οι Τρήρες εκδιώχθηκαν από τον Μάδυο, βασιλιά των Κιμμερίων. Ο Καλλίνος μνημονεύει επίσης την καταστροφή της Μαγνησίας επί του Μαιάνδρου ποταμού από τους Τρήρες, ενός λαού των Θρακών που κατοικούσαν στα σύνορα με τη Μακεδονία και οι οποίοι είχαν συμμαχήσει με τους Λύκιους της Μικράς Ασίας, μιας επαρχίας μεταξύ Καρίας και Παμφυλίας (προς το ύψος του Καστελόριζου). Προστίθεται μετά τον πίνακα των κυκλικών και των ιαμβογράφων και πίνακας ελεγειακών ποιητών και λυρικών.

Τέλος αφήνουμε τη μνεία των κυκλικών επών (που μνημονεύουν τα γεγονότα της Τροίας), για τα οποία ήδη έχουμε μιλήσει, μια μνεία που δεν περιορίζεται μόνον με την ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΙΣΣ,

¹ Ελεγεία ετυμολογείται από το έλεος, που σημαίνει είδος θρηνώδους άσματος. Είναι ποίημα που αποτελείται από δίστιχα και προέρχεται από το *ἔξ λέγειν*. Ο Τυρταίος είναι ο ευρετής της ελεγείας, ποιητής του 7^{ου} π.Χ. αιώνα γιος του Αρχεμβρότου με πιθανή καταγωγή από τις Αφίδνες της Λακεδαιμόνας (σημερινό Δαφνί), ενώ πολλοί τον θεωρούν Αθηναίο ή Μιλήσιο. Λέγεται ότι οι Αθηναίοι τον έστειλαν με εντολή του Δελφικού μαντείου στους Σπαρτιάτες ως στρατηγό κατά τη διάρκεια του δευτέρου Μεσσηνιακού πολέμου και πολιτογραφήθηκε Σπαρτιάτης. Τα άσματα που συνέθεσε δημιούργησαν ενθουσιασμό στο σπαρτιάτικο στράτευμα και προσέφεραν νίκες έναντι των Μεσσηνίων.

ΑΙΘΙΟΠΙΣ και ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ του Αρκτίνου (260^α), ή των ΚΥΠΡΙΩΝ ΕΠΩΝ του Στασίνου, αλλά εκτείνεται και με τη ΜΙΚΡΑ ΙΛΙΑΔΑ² (ΜΙΚΡΑ ΙΛΙΑΣ, Ilias Parva) του Θεστορίδη του Φωκαέα και του Διοδώρου του Ερυθραίου (8/6 π.Χ. αιώνα), ένα έπος που αποδίδουν μερικοί στον Λέσχη τον Μυτιληναίο (7^{ος} π.Χ.) ή στον Κιναιθωνα τον Λακεδαιμόνιο. Με τα θέματα αυτά φαίνεται ασχολήθηκαν πολλοί. Συγκέντρωναν τις σκόρπιες ραψωδίες, που ήταν αποτυπώσεις μικρών ιστοριών ή αφηγήσεων και τις διαμόρφωναν σε ένα έπος.

Στους πίνακες που ακολουθούν, συγκεντρώνονται όλα τα πιθανολογούμενα έπη, από αναφορές ή σπάνια αποσπάσματα σε έργα κατοπινών συγγραφέων. Όσο για τον Θεστορίδη, έχουμε και το ακόλουθο αφήγημα. Λέγεται ότι, είχε φιλοξενήσει τον Όμηρο στη Φώκαια και παρότρυνε τον φιλοξενούμενο να γράψει σε 2 βιβλία τη *Μικρά Ιλιάδα*, τα οποία πήρε, τα ιδιοποιήθηκε πηγαίνοντας στη Χίο. Εκεί άνοιξε και σχολή, διδάσκοντας τα έπη αυτά, παρουσιάζοντάς τα μάλιστα ως δικά του.

Τη συνέχεια μας τη δίνει ο ψευδο-Ηρόδοτος στο βιογραφικό του Ομήρου ("*Περί Ομήρου γενέσιος και βιοτής*", Λειψία 1845). Μας πληροφορεί ότι, ο Θεστορίδης (ή Θεοστορίδης) εγκατέλειψε τη Χίο, για να μην υποστεί τη χλεύη του λαού, όταν ο Όμηρος κατέφθασε σ' αυτήν για να διδάξει. [A. Bernabé, *Poetarum epicorum Graecorum testimonia et fragmenta*, pt. 1. Leipzig: Teubner, 1987: 76-78, 80-86.]

VII. Ναυπάκτια οἰὲρ Ναυπακτικά.

*Paus. IV, 2: Πυθέσθαι δέ που δὴ πᾶν ἐθελήσας, οἷ-
τινες παῖδες Πολυκάονι ἐγένοντο ἐκ Μεσσήνης, ἐπέξελεξάμην
τάς τε Ῥοίας καλουμένας καὶ τὰ ἔπη τὰ Ναυπάκτια πρὸς
δὲ αὐτοῖς, ὅποσα Κιναιθῶν καὶ Ἄσιος ἐγενεαλόγησαν. X,
38: Τὰ δὲ ἔπη τὰ Ναυπάκτια ὀνομαζόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων
ἀνδρὶ ἐσποιούσιν οἱ πολλοὶ Μιλήσιον, Χάρων δὲ ὁ Πύθει
φῆσιν αὐτὰ ποιῆσαι Ναυπάκτιον Καρκίνον· ἐπόμεθα δὲ
καὶ ἡμεῖς τῇ τοῦ Λαμψακηνοῦ δόξῃ· τίνα γὰρ καὶ λόγον
ἔχοι ἂν ἔπεσιν ἀνδρὸς Μιλησίου πεποιημένοις ἐς γυναικας
τεθῆναι σφισιν ὄνομα Ναυπάκτια; Also ein Gedicht ähnlich
dem κατάλογος γυναικῶν. Vgl. Groddeck S. 90ff., Weichert
S. 210 ff.*

Μία παράλειψη στο κύριο σώμα του παρόντος βιβλίου που έγινε, είναι ο άγνωστος ιστορικός των *Ναυπάκτιων επών* (7/6^{ος} π.Χ.), ενός έργου με γενεαλογικό χαρακτήρα, που σκοπό έχει να εξυμνήσει την αργοναυτική εκστρατεία, τους ήρωές της και τη Μήδεια. Ο τίτλος του έπους δεν προέρχεται από τη Ναύπακτο αλλά από το *ναυς* + *πήγνυμι*, δηλαδή τη ναυπήγηση πλοίου, του πλοίου της *Αργούς*. Αποσπάσματα αυτού του έπους συναντάει κανείς σε μύθους των Λοκρών και των Ναυπακταίων. Ως συγγραφέας φέρεται ο Χάρων ο Λαμψακηνός, που όμως υποστηρίζει ότι δεν είναι ο ίδιος. Υποστηρίζεται ότι ο Καρκίνος ο Ναυπάκτιος είναι ο συγγραφέας, ενώ ο Πανσανίας τα αποδίδει στον Νεοπτόλεμο τον Μιλήσιο. Οι 64 λέξεις που σώζονται: (1.) τὴν δὲ μεθ' ὀπλοτάτην Ἐριώπην ἐξονόμαζεν, Ἀλκιμάχην δὲ πατήρ τε καὶ Ἄδμητος καλέεσκεν. (2.) ἀλλ' ὃ μὲν οὖν ἐπὶ θινὶ θαλάσσης εὐρυπόροιο οἰκία ναιετάασκε πολύρρην πουλυβοώτης. (6.) δὴ τότε ἄρ' Αἰήτηι πόθον ἔμβαλε δὴ Ἀφροδίτῃ Εὐρυλύτης φιλότῃ μιγήμεναι, ἧς ἀλόχοιο, κηδομένη φρεσὶν ἧσιν, ὅπως μετ' ἄεθλον Ἰήσων νοστήσῃ οἰκόνδε σὺν ἀγχεμάχοις ἐτάροισιν. (7.) φευγέμεν ἐκ μεγάροιο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν (1) ποδοσοφίην αἰούσα.

Πανσανία *Ελλάδος Περιήγησις*, Κορινθιακά: ἔπη δὲ ἔστιν ἐν Ἑλλήσι Ναυπάκτια ὀνομαζόμενα: πεποιήται δὲ ἐν αὐτοῖς Ἰάσονα ἐξ Ἰωλκοῦ μετὰ τὸν Πελίου θάνατον ἐς Κόρκυραν μετοικῆσαι καὶ οἱ Μέρμερον μὲν τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων ὑπὸ λεαίνης διαφθαρῆναι θηρεύοντα ἐν τῇ πέραν

² Ο Θέστωρ, αργοναυτής, ήταν πατέρας του μάντη Κάλχα. Άρα Θεστορίδες ήταν οι απόγονοι του Κάλχαντα. Οι Αχαιοί και οι πιστοί τους σύμμαχοι (Διομήδης, Ιδομενέας, Μενέλαος, ακόμη κι ο Οδυσσεύς) δεν γύρισαν στις πατρίδες τους, γιατί είχαν εκδιωχθεί. Τόλμησε ο Αγαμέμνωνας, αλλά ο Αίγισθος τον καθάρισε. Οδυσσεύς και Μενέλαος γύρισαν μετά από δεκαετία, με πραξικόπημα που οργάνωσε ο Νέστορας και υλοποίησε ο Τηλέμαχος. Ο Μενέλαος ειδικά είχε δημιουργήσει ένα λιμάνι (*Μενελάου λιμὴν*) στις δυτικές ακτές της Αιγύπτου, περιμένοντας καλές ειδήσεις για την επανείσοδό του.

ἡπεῖρω: Φέρητι δὲ οὐδέν ἐστιν ἐς μνήμην προσκείμενον. Κιναιθῶν δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος-- ἐγενεαλόγησε γὰρ καὶ οὗτος ἔπεσι --Μήδειον καὶ θυγατέρα Ἐριῶπιν Ἰάσονι εἶπεν ἐκ Μηδείας γενέσθαι: πέρα δὲ ἐς τοὺς παῖδας οὐδὲ τούτῳ πεποιημένα ἐστίν. [Carmen Naupactium (fragmenta), A. Bernabé, *Poetarum epicorum Graecorum testimonia et fragmenta*, pt. 1. Leipzig: Teubner, 1987]

ΕΠΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Αναγνώσθηκαν ἀπὸ τῆ «Χρηστομάθεια γραμματικῆς ἐκλογαί» τοῦ **Πρόκλου**, ὅτι υπήρχαν «κράτιστοι» ποιητὲς τοῦ ἐποικοῦ, ὅπως ὁ **Ὅμηρος**, ὁ **Ἡσίοδος**, ὁ **Πεῖσανδρος**, ὁ **Πανύασις**, ὁ **Ἀντίμαχος**. Ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτῶν διέρχεται καὶ τὸ γένος καὶ ἡ πατρίδα καὶ οἱ ἐπὶ μέρους πράξεις, ποὺ πραγματεύονται τὸ λεγόμενο **ἐπικό κύκλον**, ὁ ποῖος ἀρχίζει ἀπὸ τὴ μυθολογούμενη ἔνωση (*μείζιν*) τοῦ Οὐρανοῦ καὶ Γῆς καὶ περατώνεται μέχρι τὴ στιγμή τῆς ἀπόβασης τοῦ Τηλεγόνου στὴν Ἰθάκη τοῦ πατέρα τοῦ Οδυσσεύ, τὸν ποῖον ἀγνοεῖ καὶ τὸν σκοτώνει. Ὅπως βλέπουμε τὰ κυκλικά ἐπη ἦταν θεματογραφίες ραψωδιῶν γύρω ἀπὸ συγκεκριμένα ἀρχικά ἱστορικά δρώμενα, ἐπενδυμένα με ἐντονα μυθικά στοιχεῖα, γνωστά ως μυθογραφούμενα. Για τὰ Τρωικά καὶ τὴν ἐπιστροφή τῶν νικητῶν στὰ πατρώα ἐδάφη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Οδύσσεια συναντᾶμε καὶ μὴ σειρά ἄλλων ἐπῶν, ποὺ περιγράφουν τὰ πρὶν καὶ τὰ μετὰ ἢ λεπτομέρειες ποὺ ἀφηγοῦνται σὲ αὐτά. Τὸ σύνολο αὐτῶν τῶν ἐπῶν, τὸ ονόμασαν οἱ ἀρχαῖοι **κύκλον** καὶ τοὺς δημιουργοὺς αὐτῶν **κυκλογράφους**. Οἱ χαρακτηρισμοὶ «κύκλον» ἢ «κυκλικά» δόθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους διανοητὲς, για παράδειγμα τὰ ἐπη αὐτὰ ονομάστηκαν «κύκλον» ἀπὸ τὸν **Φάυλον**, τὸν **Ἀριστοτέλη**, τὸν **Πολέμωνα** καὶ τὸ «κυκλογράφος» ἀπὸ τὸν **Διονύσιον**. Ὅπως θὰ δούμε στὴ συνέχεια ἄλλος κύκλος ἦταν τὰ γεγονότα τῶν Θηβῶν, ἄλλος τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, ἢ τῆς Θεογονίας, ἢ αὐτῆς τῆς Τιτανομαχίας ἢ τῶν ἀθλῶν τοῦ Ἡρακλῆ καὶ μερικά σκόρπια ἐπη, τῶν ποῖων τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενο ἢ γενικά θέμα τοὺς δὲν γνωρίζουμε, ἀλλὰ τὸ υποψιάζομαστε ἀπὸ τὶς ἀναφορὲς καὶ τὰ λίγα ἀποσπάσματα ποὺ ἀφήσαν σὲ ἀποτυπώματά τοὺς στὴν ἱστορία. Οἱ συγγραφεῖς τῶν ἐπῶν αὐτῶν δὲν ἔχουν ταυτοποιηθεῖ με ἀκρίβεια καὶ διατυπώνονται διάφορες εἰκασίες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μελετητὲς μαζί με ἀμφισβητήσεις ως πρὸς τὴν ταυτότητά τοὺς. Μάλιστα δὲν γνωρίζουμε ἀν καὶ αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς ποὺ γνωρίζουμε εἶναι διασκευαστὲς ἢ ἀντιγραφεῖς παλαιότερων ἐπῶν, ποὺ διέρρευσε τὸ ἱερατεῖο με τὶς προφορικές ἢ γραπτὲς ἐκδόσεις τοὺς (στὴν πορεία τῶν ποῖων εἶχαμε τροποποιήσεις, προσθήκες ἢ παραλείψεις) ἢ εἶναι δικές τοὺς ἐπινοήσεις οἱ υποθέσεις ὅλων αὐτῶν τῶν ἐπῶν ἢ μεταφέρουν προφορικές παραδόσεις, τὶς ποῖες ἐπεξεργάστηκαν καὶ εἶναι τὸ πιθανότερο νὰ συμβαίνει κάτι ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἄλλοι συγγραφεῖς ἐπῶν παραμένουν ἀνώνυμοι. Ἀν ἀνατρέξει κάποιος τὴν ἱστοριογραφία ἢ τοὺς μυθογράφους-παραδοξογράφους, τὰ παρακάτω ἐπη ἐπηρέασαν πολλοὺς κατοπινούς συγγραφεῖς, τῶν ποῖων ἡ συγγραφικὴ δραστηριότητα ἀγκάλιασε τὰ ἐπη καὶ στὸ πρόσωπό τοὺς βρῆκαν ἀνανεωμένες ἐκδοχές ἢ ἐρμηνείες. Πρόσωπα ποὺ διαδραματίζονται στὰ ἐπη, ἐγίναν ἀντικείμενο μελέτης, ἰδιαίτερης προβολῆς, τίτλοι τραγωδιῶν, σάτιρας ἢ κωμωδίας. Σὲ παρακάτω καταλόγους θὰ συναντήσουμε πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρόσωπα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΚΛΩΝ

Θεογονία	Ἀχιλλεΐς
Τιτανομαχία	Κύπρια ἐπη
Γιγαντομαχία	Νεκάδες ἢ Νέκυια
Φορωνίς	Αἰθιοπὶς
Ἀργοναυτικά (Ἐπιμενίδης ὁ Κνώσιος)	Μικρά Ἰλιάς (Ἰλιάς parva)

Ηρακλήϊς	Ιλίου Πέρσις
Οιχαλίας Άλωσις	Οδύσσεια κυκλικά
Αμαζονίς	Νόστοι
Διονυσιακά	Τηλεγόνεια
Επίγονοι	Θεσπρωτίς
Θηβαΐς	Φωκαΐς
Αλκμαιωνίς	Δαναΐς
Θησις	Μινυάς
Ναυπακτικά	Ευρωπία
Τελχινιακά	Βουγονία

Η ελληνική μυθιστορία έχει διαγράψει τους παρακάτω κύκλους ενοτήτων των εξιστορούμενων θεμάτων και κάθε θέμα έφερνε διάφορους τριγμούς στο εκάστοτε ιερατείο εξουσίας, τις διαδοχές που υφίστατο και τις επιμέρους αντιθέσεις με αυτό από τους ισχυρούς τοπικούς ηγεμόνες. Οι συμμαχίες που άλλαζαν κατά τη διαδοχή των ηγεμόνων, επέφεραν και αναστατώσεις στους κύκλους των ιερατείων. Τριγμούς είχαμε και κατά την επεκτατική πολιτική των ηγεμονιών ή κατά τη διαρροή της τεχνογνωσίας προς τα λαϊκά στρώματα, μιας τεχνογνωσίας που έλεγχε το κυρίαρχο ιερατείο και είχε αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης τους. Η διάδοσης σημάτων μέσω *πυρσείας* ή φρυκτωριών ήταν εφεύρημα του Ναύπλιου και του γιου του Παλαμήδη. Η διάδοση της φωνητικής γραφής με τον Τρωικό πόλεμο, αποτέλεσε τεράστια ανακάλυψη, αχρηστεύει τη συμβολογράμματα και την εικονογραφική γραφή του ιερατείου και διευκόλυνε στη διατύπωση των γεγονότων, απομακρύνοντας δειλά δειλά τη λογοκρισία που επέβαλε σε αυτά από το ιερατείο. Έτσι εμφανίστηκαν πολλές παραλλαγές ερμηνείας της ιστορίας και των μύθων γύρω από αυτήν, διασπώντας την ενιαία ιδεολογική γραμμή του ιερατείου. Οι προηγούμενες ήττες και διαδοχές του ιερατείου έγιναν γνωστές και εξυμνήθηκαν. Στη μυθολογία μας μνημονεύεται μία επαναστατική πράξη από τον Τιτάνα Προμηθέα, εκπρόσωπο του παλιού ιερατείου, που αποκάλυψε τον τρόπο ανάμματος της φωτιάς, ένα μυστικό που κατείχαν οι ιερείς, δεν ξέρουμε για πόσο καιρό, με αποτέλεσμα να γίνει κτήμα των απλών ανθρώπων και να χαλαρώσει τους δεσμούς εξάρτησης του λαού με αυτούς. Δίνοντας παλιότερα οι ιερείς τη φωτιά, προτού η λαϊκή θεότητα Εστία εγκατασταθεί μόνιμα στα σπίτια τους, έπαιρναν μέρος της σοδειάς τους, αλλά κυρίως εξουσίαζαν και έλεγχαν την προσωπική τους ζωή. Η μεταλλουργία αρχικά βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο του ιερατείου. Έξω από την είσοδο του ναού του Απόλλωνα στην Αίγινα βλέπει κανείς ακόμη και σήμερα την κάμινο για τη χώνευση του χαλκού και του σιδήρου. Ένα μάλιστα έπος: τα **ΤΕΛΧΙΝΙΑΚΑ**, ομιλούν για τους Τελχίνες (Ξενομήδης ο Χίος), που πρώτοι επινόησαν την προαναφερόμενη χώνευση (χαλκού-σιδήρου). Οι Τελχίνες ήταν αρχαίοι κάτοικοι της Ρόδου, που ήρθαν από την Κρήτη και πρώτοι κατασκεύασαν το δρέπανο του Κρόνου και την τρίαινα του Ποσειδώνα, μαζί και αγάλματα των θεών αυτών, έπος που έχει χαθεί. **Τελχινιακή ιστορία** έγραψε και ο Επιμενίδης ο Κνώσιος. Ο Επιμενίδης έγραψε και έπη **Περί Μίνω και Ραδαμάνθυος** σε 4000 στίχους, **Κουρήτων και Κορυβάντων γένεσις και θεογονία** σε 5000 στίχους (Οι Κούρητες ήταν ιερείς του Δία στην Κρήτη και πολλές φορές συγχέονται με τους Κορύβαντες, ιερείς της Κυβέλης στη Μικράν Ασία). Η τέχνη της ναυπήγησης την έλεγχε το ιερατείο (βλέπε ο *Άργος*, γιος του Φρίξου και της Χαλκίοπης, που με τη βοήθεια της θεάς Αθηνάς ναυπήγησε το πλοίο Αργώ και με αυτό έπλευσε ο Ιάσωνας και το πλήρωμά του στην Κολχίδα), όπως και τους θαλάσσιους δρόμους προς τις νεοαποικιζόμενες χώρες [βλέπε τον Αριστοτέλη-Βάπτο, το γιο του Πολυμνήστου, Θηραίος (σημερινή Σαντορίνη), ο οποίος αποίκησε την Κυρήνη της Λιβύης με εντολή του μαντείου των Δελφών]. Οι έμποροι πάλι με τα πλοία τους ενημέρωναν το ιερατείο κι

αυτό καθόριζε τις περιοχές της Μικράς Ασίας, Κυρήνης, Εύξεινου Πόντου, Κάτω Ιταλίας και Σικελίας, Αδριατικής, Γαλλίας, Ισπανίας, ακόμη και της Αιγύπτου, πως θα αποικηθούν, ιδιαίτερα κατά τη διαδοχή αποθανόντων ηγεμόνων, όταν οι διάδοχοι ήταν περισσότεροι του ενός, με εντολή σε είδος χρησμού, το μαντείο των Δελφών αποφάσιζε ποιος θα παραμείνει και ποιοι θα φύγουν με αποίκους και πλοία και σε ποιο μέρος θα πάνε.

Αν τον κύκλο αυτόν των επών θέλουμε να τον τοποθετήσουμε με συνεκτικούς μικρότερους κύκλους κατά μία χρονολογική σειρά και να ταξινομήσουμε χρονικά την εμφάνιση των επών, τότε νοητά θα πρόκυπτε η παρακάτω σειρά:

1. Ο πρώτος κύκλος ήταν αυτός των *θεών* με έπη, όπως, η **Θεογονία** (ΗΣίοδος), η **Γιγαντομαχία** (χαμένο έπος του 6^{ου} π.Χ. αιώνα. Μία **Γιγαντία** λέγεται έγραψε ο Όμηρος) και η **Τιτανομαχία** (χαμένο έπος στη νεότερη εκδοχή του γράφτηκε από τον Εύμηλο τον Κορίνθιο ή τον Αρκτίνο τον Μιλήσιο). Τιτανομαχία ή **Τιτανογραφία** έγραψε κι ο Μουσαίος ο Ελευσίνιος, εποποιός, γιος του Αντίφημου και μαθητής του Ορφέα, που άκμασε κατά τη βασιλεία του Κέκροπα Β'. Θα πρέπει εδώ να προσθέσουμε και ένα χαμένο έπος, τα **ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ** (μαρτυρία του Ευσταθίου), το οποίον περιγράφει τις περιπέτειες του θεού Διονύσου ή Βάκχου ή Ίακχου και των τραγοπόδαρων σατύρων ακολούθων του, που μαζί με τις Μαινάδες, με τις οποίες συν οργιάζαν την άνοιξη, διέτρεχαν τα δάση. Ο Διόνυσος, γιος του Δία και της θυγατέρας του Κάδμου Σεμέλης, είναι μια νεότερη θεότητα που δεν ανήκε στο δωδεκάθεο, αλλά είχε τεράστια επίδραση σε πολλές πόλεις της Ελλάδας και Θράκης (Ανθεστήρια ή ερχομό της Άνοιξης της Αθήνας και γιορτή του κρασιού το μήνα Σεπτέμβριο). Άλλωστε και άλλοι θεοί και θεές πλαισίωσαν τους δώδεκα θεούς, όπως ο Ηρακλής, η Εκάτη, η *Νέμεσις*.

2. Ο δεύτερος κύκλος ήταν ο Θηβαϊκός με έπη όπως, τα **Οιδιπόδεια**, η **Θηβαΐς**, οι **Επιγόνοι**, οι **Επτά Ηγεμόνες**, **Ηρακλήϊς** (**Ηρακλειάδα** ή Ηράκλεια έγραψε ο Πανύασις ο Αλικαρνασσεύς, ποιητής του 5^{ου} π.Χ. αιώνα σε 14 βιβλία με 9000 στίχους. Ήταν ο Πανύασις πολιτικά ενάντια στον τύραννο Λύγδαμη) και η **Οιχαλίας Άλωσις**, έπος του 7^{ου} π.Χ. αιώνα, που ανήκει στο μυθικό κύκλο του Ηρακλή με την άλωση της Οιχαλίας από το μυθικό ήρωα, έργο που αποδίδεται στον Κρεώφυλο το Σάμιο και για τον οποίον λέγεται ότι, πήρε ως δώρο το έπος από τον Όμηρο. Η **Θηβαΐς** ήταν ένα χαμένο έπος απαρτιζόμενο από 7000 στίχους και η αφήγησή του περιστρεφόταν στον εμφύλιο πόλεμο, που ξέσπασε ανάμεσα στους δυο γιους του Οιδίποδα, τον Πολυνείκη και τον Ετεοκλή, οι οποίοι αλληλοσκοτώθηκαν, όπως αφανίστηκαν και οι **Επτά Ηγεμόνες** υπό την αρχιστρατηγία του βασιλιά του Άργους Άδραστου. Λέγεται ότι το έγραψε ο Δίφιλος. Η **Θηβαΐδα** μαζί με τους **Επιγόνους** και την **Οιδιπόδεια**, συνιστούσε τον λεγόμενο θηβαϊκό κύκλο, κύκλος παλαιότερος από αυτόν της Ιλιάδας. Από το έπος της **Θηβαΐδας** εμπνεύστηκαν ο Πίνδαρος, ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης, ενώ ένα ομότιτλο ποίημα έγραψε περί το 400 π.Χ. ο Αντίμαχος ο Κολοφώνιος, του οποίου διασώθηκαν λίγα αποσπάσματα και ένα δεύτερο ο Publius Papinius Statius (Πόπλιος Παπίνιος Στάτιος) ποιητής του 1^{ου} με 2^ο μ.Χ. αιώνα. Αναφέρεται άλλο ένα έπος με τίτλο: **Αλκμαιωνίς** (εκδίκηση του Αλκμαίωνα για το θάνατο του πατέρα του Αμφιάραου), το οποίον πραγματεύεται γεγονότα του Θηβαϊκού κύκλου. Για τους απογόνους του Ηρακλή τους Ηρακλείδες (Υλλος, Αριστόμαχος, Τήμενος, Κρεσφόντης, Αριστόδημος) έγραψαν ο **Κιναιθών** και ο **Πεισίνος ο Λίνδιος** (6^{ος} αιώνας π.Χ.), όπως και ο **Πείσανδρος ο Καμειραίος** την ίδια περίπου εποχή. Ο Πείσανδρος είχε συμπεριληφθεί στον **Κανόνα των πέντε** της επικής ποίησης των Αλεξανδρινών γραμματικών μαζί με τον Όμηρο, Ησίοδο, Πανύαση κι Αντίμαχο τον Τήιο. Γίνεται και αναφορά της **μικράς Θηβαΐδας**, που αναφέρεται στον *Ετεοκλέα* και τον *Πολυνείκην*, πιθανόν έργο του *Αρχιμάχου*. Ο Σοφοκλής έγραψε τον Οιδίποδα από τη *μικράν Θηβαΐδα*.

3. Ο τρίτος κύκλος διαπραγματεύεται το χρονικό περίγυρο των δύο ομηρικών επών (της Ιλιάδας και της Οδύσσειας), τα πριν της Ιλιάδας όπως είναι τα **Κύπρια έπη** (του Στασίνου από 11 βιβλία, που περιγράφει τη συμμετοχή του Παλαμήδη στην προετοιμασία της εκστρατείας στην Τροία και την αποκάλυψη της δήθεν τρέλας του Οδυσσέα, που πήγαινε να αποφύγει τη συμμετοχή του στην εκστρατεία), γεγονότων επί της Ιλιάδας, όπως η **Αιθιοπία** (5 ραψωδίες του Αρκτίνου του Μιλήσιου ή του Ομήρου) με θέμα τη συμμετοχή του βασιλιά των Αιθίοπων Μέμνονα υπέρ των Τρώων και το θάνατό του από τον Αχιλλέα, τα γεγονότα μετά το θάνατο του Έκτορα, το θάνατο του Αχιλλέα μέχρι την άλωση της Τροίας (λίγα αποσπάσματα σώθηκαν στην Χρηστομάθεια του Πρόκλου), η **Μικρά Ιλιάς** 4 βιβλία που αποδίδονται σε διαφόρους ποιητές, η άλωση της Τροίας με το **Ιλίου Πέρσις** (2 βιβλία του Λέσχη του Πυρραίου και γιου του Αισχυλίνη ή Αρκτίνου του Μιλήσιου με τις προειδοποιήσεις του Λαοκόοντα, το Δούρειο Ίππο και τις σφαγές που ακολούθησαν), κάποιες λεπτομέρειες της Οδύσσειας και της επιστροφής των ηρώων με την **Τηλεμάχεια**, **Πηνελόπεια**, **Νέκυια** (που περιγράφουν τη δολοφονία του Αγαμέμνονα και την εκδίκηση του Ορέστη, έργα κατά σειρά των Λυσίμαχου Αλεξανδρινού, Στησίχορου και Εϋμολπου) και **Νόστοι** (5 βιβλία του Αγία του Τροιζήνιου, για τα οποία έχουν αναφερθεί ο Φερεκύδης και ο Σιμωνίδης) και μια συνέχεια της Οδύσσειας με την **Τηλεγόνεια** ή **Τηλεγονία** (2 βιβλία του ποιητή από την Κυρήνη Ευγάμονα περί το 586 π.Χ. που δείχνει το θάνατο του Οδυσσέα από το γιο του με την Κίρκη). Θα πρέπει να προσθέσουμε και το έπος **Θεσπρωτίς**, που αναφέρεται άπαξ από τον Πausanία και δεν διασώζεται. Έχει ως περιεχόμενο την περιπλάνηση του Οδυσσέα στην Θεσπρωτία. Μερικοί προσθέτουν και το έπος του Εύμηλου του Κορίνθιου στον τρίτο αυτόν κύκλο επών με τίτλο: **Κορινθιακά**, έπος αγνώστου δημιουργού, που έθιγε τα τεκταινόμενα της Κορίνθου και κάποια επεισόδια της Αργοναυτικής εκστρατείας. Σημειώνουμε πάλι ότι σώζονται δύο εξάμετροι στίχοι του Εύμηλου, μάλλον από δύο άλλα έπη με τίτλους: **Ευρωπία** και **Βουγονία**. Εδώ στα δρώμενα της Ιλιάδας θα πρέπει να προσθέσουμε και τα ελάσσονα της Ιλιάδας που είναι γραμμένα στο έπος **Φωκαΐς**, γραμμένο από τον **Θεστορίδη** ή αντιγραμμένα από γραπτά του Ομήρου (λέγεται ότι, το έγραψε ο Όμηρος στη Φώκαια, όταν φιλοξενούνταν στο σπίτι του γραμματοδιδάσκαλου Θεστορίδη ή Θεοστορίδη. Αργότερα ο Θε(ο)στορίδης παρουσίαζε το έργο ως δικό του, σύμφωνα με τον Ψευδο-Ηρόδοτο στη βιογραφία του Ομήρου ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ ΓΕΝΕΣΙΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΗΣ).

4. Ως τέταρτος κύκλος την αργοναυτική εκστρατεία με τα **Αργοναυτικά** του Ορφέα του Κροτωνιάτη και του Απολλώνιου του Ρόδιου που περιγράφονται οι εκστρατείες του Φρίξου και του Ιάσωνα. Στα έπη αυτά υπάρχουν κι άλλοι πολλοί συγγραφείς που έχουν συνθέσει τα τεκταινόμενα της εκστρατείας, μάλιστα ανώνυμοι προερχόμενοι από παλαιότερες γενεές, όπως αυτοί που συνέθεσαν τα **Ναυπακτικά** ή **Ναυπάκτια έπη**, που πραγματεύονται κι αυτά την αργοναυτική εκστρατεία,

5. Ως πέμπτος κύκλος με θεματογραφία ποικίλη και εξιστορήσεις ενδιαμέσων περιόδων, όπως της εκστρατείας ή τους άθλους του Ηρακλή, η το πως σχηματίστηκε το πανίσχυρο βασίλειο του Άργους. Αναφέρονται τα έπη: **Ηρακληΐς** και **Οιχαλίας Άλωσις** (άθλοι και περιπέτειες του Ηρακλή), **Μινυάς** (καταστροφή του Ορχομενού από τον Ηρακλή, που είχε βασιλιά τον Μινύα, καταγόμενος ο τελευταίος από την Ιωλκό της Θεσσαλίας), έργο πιθανόν του Πρόδικου του Φωκαέα (7^{ον} με 6^{ον} π.Χ. αιώνα) κατά τον Pausanία, ενώ σε άλλο σημείο ο Pausanίας σημειώνει ότι, ο Πολύγνωτος έχει ζωγραφίσει το έπος της Μινυάδας («...έπηκολούθησε δὲ ὁ Πολύγνωτος ἔμοι δοκεῖν ποιήσει Μινυάδι: ἔστι γὰρ δὴ ἐν τῇ Μινυάδι ἐς Θησέα ἔχοντα καὶ Πειρίθουν» Χ 28.2). Η **Θησιΐς** (αγώνες του Θησέα εναντίον των Αμαζόνων, έργο του Διφίλου), Η **Φορωνίς** 'έπος του 7^{ον} π.Χ. αιώνα που πλέκει τα γεγονότα της συγκρότησης του βασιλείου της Αργολίδας από τον Φορωνέα, ένα βασίλειο που έπαιξε μεγάλο ρόλο στους πολέμους των Επιγόνων και στο έπος της

Θηβαΐδας, όπως και το επόμενο έπος με τίτλο **Δαναΐς**, που αποτελεί μία προΐστορία της ίδρυσης του βασιλείου του Άργους, εξιστορώντας την ιστορία των Δαναΐδων, των θυγατέρων του Δαναού, βασιλιά του Άργους, όταν ο τελευταίος είχε έρθει από τη Λιβύη, που βασίλευε, κυνηγημένος από τον αδελφό του Αίγυπτο, μεταφέροντας και τις 50 θυγατέρες του (τις έκανε με 4 γυναίκες που νυμφεύτηκε, την Ευρώπη, Αντινόη, Τεγέα και Κασσιόπεια) κι όταν ήρθαν όλοι μαζί στο Άργος, μετά από λίγο καιρό κατέφθασαν οι 50 γιοι του Αιγύπτου για να νυμφευτούν τις 50 θυγατέρες του Δαναού. Μια μέρα πριν από το γάμο τους οι νύφες με υπόδειξη του πατέρα τους θανάτωσαν τους «γαμπρούς», εκτός από μιας της Υπερμήστρας, που κλέφτηκε με τον Λυγκέα (*Λυγκεύς*), ο οποίος μετά από περιπέτειες έγινε ο επόμενος βασιλιάς του Άργους (ΙΚΕΤΙΔΕΣ του Αισχύλου).

6. Υπάρχουν ακόμη και κάποια αποσπάσματα από ανώνυμα έπη, που ακροθιγώς αφήνουν ένα ίχνος κάποιας εξιστόρησης μεγάλου γεγονότος.

Φυσικά από την ύπαρξη μικρών ραψωδιών ανωνύμων δημιουργών, καθοδηγούμενων από τα ιερατεία, δημιουργήθηκαν τα έπη από κατοπινούς και εν πολλοίς επώνυμους ραψωδούς, που συνένωσαν τις ραψωδίες κι εμπλούτισαν το περιεχόμενό τους ή ανέπτυξαν συγκεκριμένα τμήματά τους. Σε όλους αυτούς συναντάμε και διαφωνίες, όπως για παράδειγμα ότι ο Παλαμήδης ήταν γιος του Ναύπλιου και της Κλυμένης, θυγατέρας του Κατρέα κατά τον Απολλόδωρο, ενώ αυτός που έγραψε τους Νόστους, ονομάζει τη μητέρα του Παλαμήδη Φιλύρα. Ο **Κέρκωψ ο Μιλήσιος** την ονομάζει *Ησιόνην*, η οποία εκτός του Παλαμήδη γέννησε τον Οίακα και τον Ναυσιμέδοντα. Συναντάμε κι ενδελεχείς λεπτομέρειες, όπως ότι πολεμώντας τις Αμαζόνες ο Θησέας, γέννησε τον Ιππόλυτο από την Αμαζόνα Αντιόπη ή άλλες αντικρουόμενες μυθιστορήσεις λέγοντας ότι ο Θησέας με τη Φαίδρα της Αντιόπης γέννησε τον Ιππόλυτο.

ΣΧΗΜΑ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΕΠΩΝ

**ΘΕΟΓΟΝΙΑ → ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ → ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ → ΑΡΓΟΣ → ΘΗΒΑΪΚΟΣ
κύκλος → ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ → ΑΘΛΟΙ ΗΡΑΚΛΗ → ΘΗΣΕΑΣ → ΙΛΙΑΔΑ →
ΟΔΥΣΣΕΙΑ- επιστροφή ηρώων-θάνατος Οδυσσέα από Τηλέγονο**

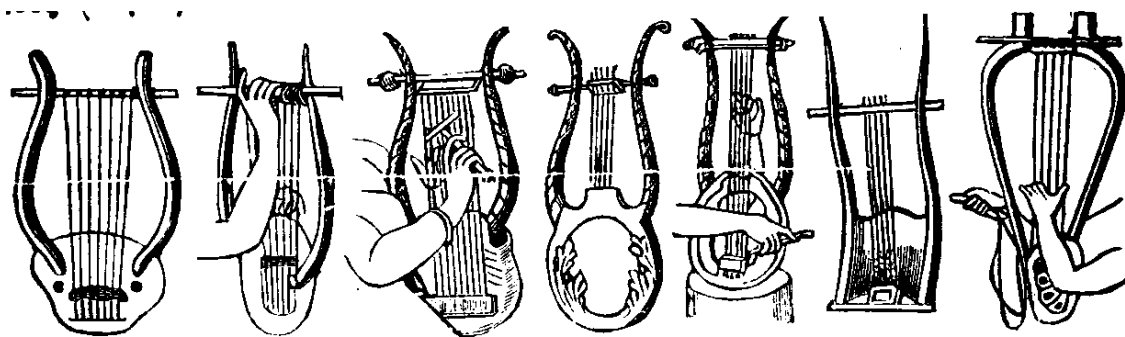
Μία παρατήρηση πρέπει να σημειωθεί, αν στα κυκλικά έπη των «κυκλογράφων» πρέπει να συμπεριληφθούν και η επάνοδος των *Ηρακλειδών* στην Πελοπόννησο από τη Ναύπακτο με τους συμμάχους τους *Δωριείς* και τον Όξυλο με τους *Αιτωλείς*.

Έπη, όπως η **Δηλιάδα** του **Σήμου**, Δήλιου ποιητή ή τα **Αριμάσπεια** έπη του Αριστεά του Προκοννήσιου (περί το 600 π.Χ.) και πολλά άλλα δεν γνωρίζουμε αν μπορούν να τεθούν στους παραπάνω κύκλους.

Ο **Πρόκλος**, γραμματικός του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, αγνώστων λοιπών στοιχείων, που έγραψε την Χρηστομάθεια, στην οποίαν έκανε σαφή διάκριση μεταξύ πεζού και ποιητικού λόγου, απαρίθμησε τα είδη ποίησης ως εξής: **έπος**, **ελεγεία** και **ιαμβο** και στη συνέχεια μάζεψε συμπιλήματα όσων επών είχαν διασωθεί. Η *Χρηστομάθεια* χρησιμοποιήθηκε πολύ από το Φώτιο στη Βιβλιοθήκη του και από τον Ιωάννη Τζέτζη και γι' αυτό σήμερα έχουμε κάποια επαφή με τον χαμένο πλούτο της ποίησης του αρχαίου κόσμου, ο οποίος ευτυχώς μας άφησε ορισμένα διαμάντια του από το τεράστιο απολεσθέντα όγκο του.

ΛΥΡΙΚΟΙ ή ΜΕΛΟΠΟΙΟΙ

Λυρική ποίηση ήταν η ποίηση, που συνοδευόταν από το μουσικό όργανο λύρα, εμπλουτισμένη ποίηση με τους ήχους μελωδίας. Ήχους που έβγαιναν από τις χορδές του μουσικού οργάνου, κάτω από την επιδέξια χρήση του οργανοπαίχτη. Όπως η εμπλουτισμένη ποίηση χορό, η **χορική**, την οποία ασκούσαν ιδίως οι Δωριείς, ενώ τη **μελική** ποίηση οι Αιολείς. Έτσι αναπτύχθηκαν τα **χορικά** και τα **λυρικά άσματα**. Στη λυρική ποίηση υπάγονται οι **διθύραμβοι**, ενώ τα **προσώδια** ήταν ωδές που εψάλλοντο με τη συνοδεία αυλού. Διακρινόντουσαν τα λυρικά σε **εγκώμια**, ύμνοι που αποδίδονταν σε κάποιον ηγεμόνα, σε **επινίκια**, ύμνοι στους νικητές των γυμνικών αγώνων, σε **γαμήλια** άσματα ή **υμέναια**, σε αγροτικούς παιάνες, όπως ο **Αΐλινος**, σε άσματα ευχαριστιών. Στα συμπόσια υπήρχαν τα λεγόμενα **παροίνια**, κατάλληλα άσματα για την οиноποσία. Στις κηδείες και στα επικήδεια είχαμε τους **θρήνους** (όπως ο θρήνος για το θάνατο του ωραίου Λίνου, που πλήγηκε από τα βέλη του Απόλλωνα ή κάποιου ιερέα του θεού).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΥΡΙΚΩΝ ή ΜΕΛΟΠΟΙΩΝ

1. Τέρπανδρος ο Αρναίος ή Λέσβιος από Άντισσα ή Κυμαίος
2. Αλκμάν ο Σαρδιανός ή Λάκων από Μεσσόας περί το 620 π.Χ.
3. Αρίων ο Μηθυμναίος 628-585
4. Βίας ο Πριηνεύς
5. Πιπτακός ο Μιτυληναίος
6. Χίλων ο Λακεδαιμόνιος
7. Αλκαίος ο Μιτυληναίος περί το 612 π.Χ.
8. Σαπφώ η Μιτυληναία
9. Ηρίννα η Τεΐα ή Λεσβία ή Τηλία (Τήλος)
10. Στησίχορος ο Ιμεραίος 635-560
11. Ιβυκος ο Ρηγίνος περί το 530 π.Χ.
12. Ανακρέων ο Τήϊος
13. Τηλέσιλλα από το Άργος περί το 500 π.Χ.
14. Λάσος ο Ερμιονεύς (πόλης της Αχαΐας)
15. Κυδίας ο Ερμιονεύς
16. Σιμωνίδης ο Κείος (από την Κέα) 556-469
17. Τιμοκρέων ο Ρόδιος (αρχαίας κωμωδίας) επί των περσικών
18. Κόριννα η Ταναγραία ή Θηβαία
19. Διαγόρας ο Μήλιος 470 π.Χ.
20. Πράξιλλα η Σικυωνία μελοποιός περί το 450 π.Χ.

21.Βακχυλίδης ο Κείος (Ιουλίδα πόλη της Κέω) 473 π.Χ.
22.Αρίφρων ο Σικυώ/όνιος
23.Ευριπίδης (επινίκια Αλκιβιάδη)
24.Αριστοτέλης ο Σταγειρίτης
25.Μελλινούς η Λέσβια
26.Κερκίδας εκ Μεγαλονπόλεως 350 π.Χ.
27. Πολύιδος εκ Σελινούντος 350 π.Χ.
28. Τελέστης εκ Σελινούντος 350 π.Χ.
29. Φιλόξενος εκ Κυθήρων περί το 400 π.Χ.
30. Τιμόθεος εκ Μιλήτου 357 π.Χ.

1. **Τέρπανδρος** ο Αρναίος ή Λέσβιος από Άντισσα ή Κυμαίος (712-645 π.Χ.)

Λυρικός ποιητής από την Άντισσα της Λέσβου ή από την οينوφόρο πόλη Άρνη της Βοιωτίας που κατακλύσθηκε από την Κωπαΐδα ή από την Κύμη της Εύβοιας και έζησε μεταξύ της 26^{ης} Ολυμπιάδας και 35^{ης}. Το μαντείο των Δελφών τον έστειλε το 676 π.Χ. κατά τη διάρκεια του δευτέρου Μεσσηνιακού πολέμου στην Σπάρτη, για να εμψυχώσει τους Σπαρτιάτες και να μη χάσουν τον πόλεμο. Ήταν ήδη αναγνωρισμένος λυρικός ποιητής, γιατί είχε ανακηρυχθεί τέσσερεις φορές νικητής σε μουσικούς αγώνες στους Δελφούς μεταξύ της 27^{ης} και 33^{ης} Ολυμπιάδας και τελειοποίησε τη λύρα και από τετράχορδη την έκανε επτάχορδη. Λίγοι στίχοι έχουν διασωθεί από το όλον έργο του.

Ύαγνης, (Φρυξ) Φρύγας, πατέρας του Μαρσούου, ο πρώτος επινοητής ως λέγεται της αυλητικής (Νόνν. Διονυσ. I, 234, - Πλουτ. Μουσ.).

Όλυμπος ο μυθολογούμενος ψάλτης και μουσικός και κατά μερικούς φίλος και μαθητής του Μαρσούου (Απολλοδ. Α, 4, 2) και κατ' άλλους πατέρας. Και οι τρεις **Όλυμπος**, **Μαρσύας** και **Ύαγνης** ανήκαν στη λατρεία της μητέρας των θεών και Κορυβάντων και ιδίως τελειοποίησαν την τέχνη του *αυλείν*. Λέγεται ότι κατέστησαν τον αυλό στην ποίηση ισότιμο με αυτόν της λύρας. Στη Φρυγία υπήρχε φυλή, που λάτρευε τη Μητέρα των θεών και θεωρούνταν ο τόπος καταγωγής της. Ο Όλυμπος ήταν κατά τον Πλούταρχο που εισήγαγε τους ύμνους προς τους θεούς και κατά τον Κλήμεντα εφεύρε το Λύδιο ρυθμό. Λέγεται ότι σε αυτόν έδωσε τον Μαρσύα ο Απόλλωνας για να τον ενταφιάσει (Αριστοφ. Ιππ. 9-Πλάτ. Συμπ. Σ. 215). Μνημονεύονται κι άλλοι Όλυμποι στην αρχαιότητα. Υπήρχε ο **Όλυμπος ο νεότερος** ιστορικό πρόσωπο που δίδαξε στην Ελλάδα μουσική και κατέστησε τον αυλό ισότιμο με τη λύρα. **Όλυμπος** ήταν ο πρώτος τροφός του Διονύσου και δάσκαλος αυτού σε κάθε επιστήμη και αρετή. **Όλυμπος**, ήταν γιος του Ηρακλή και της Ευβοίας, θυγατέρας του Θεσπίου (Απολλοδ. Β 7, 8). **Όλυμπος** ήταν κάποιος φιλόσοφος στην Αλεξάνδρεια.

Μαρσύας, γιος του Ολύμπου ή Οίαγρου, αυλητής από τη Φρυγία, αυλητής της Κυβέλης. Λέγεται ότι εφεύρε τον αυλό. Προκάλεσε τον Απόλλωνα που έπαιζε λύρα και σε διαγωνισμό έχασε, ο Απόλλωνας τον έγδαρε και τον έδωσε να τον θάψει ο πατέρας του. [Ηροδ. Ζ, 26-Ξεν. Αν. Α. 2, 8] Είχε τη μορφή Σατύρου ή Σειληνού και τους αυλούς τους πήρε από την Αθηνά.

2. **Αλκμάν** ο Σαρδιανός ή *Λάκων* από *Μεσσόας* περί το 620 π.Χ. Ο Αλκμάν ήταν χορικός λυρικός ποιητής του 7^{ου} π.Χ. αιώνα από τις Σάρδεις της Λυδίας κατά τον Κράτητα ή από τη Μεσσόη της

Λακωνίας, γιος του Δάμαντος ή Τιτάρου. Έδρασε κατά την 27^η Ολυμπιάδα, όταν βασίλευε στη Λυδία ο Άρδυσ (γιος του Γύγη και πατέρας του Αλυάττου) και εισήγαγε την ερωτική λυρική ποίηση, για την οποία έγραψε 6 βιβλία. Ως δούλος στάλθηκε στην Σπάρτη, πραγματοποιώντας έναν χρησμό του μαντείου των Δελφών, ανατράφηκε στην οικία του Σπαρτιάτη Αγησίδου και λόγω των ικανοτήτων του στην ποίηση, απελευθερώθηκε και πολιτογραφήθηκε. Χρησιμοποιούσε την εξάμετρη μελωδία, χρησιμοποιώντας τη Αιολοδωρική διάλεκτο. Έγραψε κυρίως ερωτικές ποιητικές συνθέσεις προορισμένες σε χορούς ανδρών ή γυναικών, που υμνούσαν τον Δία, την Ήρα, τον Απόλλωνα, την Αφροδίτη, την Άρτεμη και τους Διόσκουρους. Κατά τον Σουΐδα έγραψε και «Κολυμβώσας». Διασώθηκαν ελάχιστοι στίχοι του από το έργο του, όμως σε έναν πάπυρο του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα που ανακαλύφθηκε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα είχε ένα εκτεταμένο απόσπασμα με τίτλο «Παρθένια». Στην εποχή του θαυμαζόταν πολύ, αλλά δυστυχώς λιγοστά αποσπάσματα έχουν διασωθεί, όπως η ιστορία αρπαγής της Ελένης από τον Αλέξανδρο και τη λαφυραγωγία των Αφιδνών από τους Διόσκουρους. Θέμα που ολοκληρωμένο αποτυπώθηκε από τον Πολέμωνα.

Κέρκωψ, Μιλήσιος ποιητής και φιλόσοφος Πυθαγόρειος (Απλλδ. Β, 1) στο οποίο αποδίδεται το ποίημα *Αιγίμιος*, για το οποίο άλλοι υποστηρίζουν ότι, ήταν του Ησίοδου. Ο Κέρκοπας έγραψε ότι η Ησιόνη γέννησε τον Παλαμήδη, Οίακα και Ναυσιμέδοντα (Απολλόδωρος, ΙΙ, σ. 87).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΙΗΤΩΝ ΙΑΜΒΩΝ

1. Αρχίλοχος ο Πάριος	6. Φοίνιξ ο Κολοφώνιος
2. Σιμωνίδης ο Αμοργίνος (ή Σάμιος)	7. Παρμένων ο Βυζάντιος
3. Ιππώναξ ο Εφέσιος (ή Σάμιος)	8. Ερμείας ο Κουριεύς, πειραχτήρι των Στωικών, τους ονόμαζε <i>Στώακες</i> (Στωϊκάκια) και εμπόρους <i>λήρου</i> , δηλ. κουραφέξαλων.
4. Ανάνιος ο ιαμβογράφος	9. Κριτίας ή Κριτίης ο Χίος
5. Αισχίνης ή Αισχρίων ο Σαρδιανός	10. Ηρώδη/ας ή Ηρώδιος ή Ηρώνδας εκ Μοπεινού από την Κω (ημιάμβους ή χωλιάμβους)
	11. Καστορίων ο Σολεύς (σώζεται ποίημα με μετρικά παιχνίδια), υμνητής του Δημήτριου Φαληρέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΛΕΓΕΙΟΠΟΙΩΝ

1. Καλλίνος ο Εφέσιος περί το 650 π.Χ.
2. Τυρταίος ο Αφιδναίος ή Λάκων ή Μιλήσιος 660 π.Χ.
3. Μίμνερμος Λιγυρτιάδου Κολοφώνιος ή Αστυπαιεύς ή Σμυρναίος περί το 600 π.Χ. (ή Λιγυστιάδης)
4. Σόλων Εξηκεστίδου ο Αθηναίος, φιλόσοφος, νομοθέτης, δημαγωγός. Έγραψε ελεγείαν επιγραφόμενη «Σαλαμής». Άλλα μνημονευόμενα έργα του: «Τά περί τῆς Ἀθηναίων πολιτείας», «Πρός Φιλόκυπρον», «Υποθήκαι εἰς αὐτόν», «Πρός Μίμνερμον», «Πρός Κριτίαν», «Τετράμετροι πρὸς Φῶκον», «Ἰαμβοὶ» καὶ «Σπόλιον». Γνωστός ἐπίσης ἀπὸ τὰ ρητά του: «Μηδὲν ἄγαν» (τίποτα το υπερβολικόν) καὶ «Γνῶθι σαυτόν».
5. Φωκυλίδης ο Μιλήσιος περί το 540 π.Χ.

6.	Ξενοφάνης ο Κολοφώνιος περί το 530 π.Χ.
7.	Θέογνις ο Μεγαρεύς περί το 540 π.Χ. από τα Μέγαρα της Σικελίας
8.	Ίων ο Χίος, γιος του Ορθομένου, άρχισε να διδάσκει τραγωδίες την 82 ^α Ολυμπιάδα (Σουΐδας)
9.	Μελάνθιος ο Αθηναίος, ελεγειακός και τραγωδός
10.	Διονύσιος ο Αθηναίος ελεγειακός, που έκτισε την αποικία των Θουρίων στην Ιταλία
11.	Ευηνός ο Πάριος, ελεγειακός του οίνου, σύγχρονος του Εμπεδοκλή
12.	Κριτίας του Καλλιίσχρου Αθηναίος ελεγειακός του οίνου
13.	Σωκράτης ο Αθηναίος
14.	Κλέων ο Κουριεύς 4 ^{ος} π.Χ. αι. δημιουργός νέων λέξεων ως <i>ευβύριον</i> = εύοικον, καλόςπιτο, <i>βαυριόθεν</i> (από τα σπίτια τους, <i>βαυρίες</i> =σπίτια), <i>νέποδες</i> , <i>Γοργοφόνος</i> =ο <i>Περσεύς</i> , ως συγγραφέας των Αργοναυτικών και ελεγειοποιός ποιητής.
15.	Φιλητάς ο Κώος, γιος του <i>Τηλέφρου</i> , γραμματικός, κριτικός, δάσκαλος του Πτολεμαίου Β΄
16.	Ερμησιάνναξ ο Κολοφώνιος
17.	Φανοκλής , ελεγειακός εποχής Φιλίππου Β΄ και Αλεξάνδρου
18.	Αλέξανδρος ο Πλευρώνιος ή ο Αιτωλός
19.	Ερατοσθένης ο Κυρηναίος γιος του Αγλαού ή Αμβροσίου μαθητής του Αρίστωνος του Χίου
20.	Παρθένιος ο Νικαεύς ή Μυρλεανός, γιος του Ηρακλείδου και της Ευδώρας ή της Τήθας κατά τον Έρμυμπο

Κάποια γεωγραφικά και ιστορικά πρόσθετα δεδομένα

1. ΑΤΛΑΝΤΙΣ-ΠΛΑΤΩΝ Ένα πρόσθετο θέμα στην παρούσα συλλογή είναι αυτό της «μυθικής» Ατλαντίδας, θέμα που πραγματεύτηκε ο *Πλάτων* (365 π.Χ. – 320 π.Χ.) και από τότε έχει χυθεί πολύ μελάνι για το χαμό της χώρας αυτής και της επισήμανσης της γεωγραφικής περιοχής της. Ο Πλάτωννας γενικά ασχολήθηκε με τη γεωγραφία γενικά σε δύο από τους διαλόγους του, τον Φαίδωνα και τον Κριτία (97-99 και 108-111). Παρουσιάζει τη γη ως μια μεγάλη σφαίρα αποτελούμενη από 12 δερμάτινες σφαίρες³, γεμάτη κοιλότητες⁴, που περιβάλλονται από ψηλά βουνά που έχουν καθαρό αέρα, ενώ οι κοιλότητες έχουν πυκνό αέρα, περιέχουν νερό και λάμπουν από ποικίλα χρώματα, ενώ σε αυτήν φύονται άνθη και δένδρα με καρπούς. Τα όρη της φέρουν λίθους πολύτιμους, χρυσό και άργυρο και συνεχίζει την περιγραφή του για τα ζώα και τους ανθρώπους που ζουν γύρω από τη θάλασσα και τις νήσους και το Τάρταρον που διαπερνά το εσωτερικό της γης. Στον Κριτία (111) επίσης συνεχίζει τις γεωγραφικές του αναλύσεις, υπογραμμίζοντας ότι οι Έλληνες ζούσαν σε εύφορες εκτάσεις, οι οποίες με τον καιρό το χώμα τους διαβρώθηκε, τα δάση τους λόγω της αιτίας αυτής εξαφανίστηκαν κι άφησαν στη θέση τους έναν βραχώδη σκελετό. Πιο κάτω στο ίδιο κείμενο (113-121) δίνει μία μοναδική πληροφορία, που

³ ... πρώτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν, εἴ τις ἄνωθεν θεῶτο, ὥσπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, ποικίλη, χρώμασιν διειλημμένη...

⁴ ...[109b] τοὺς μέχρι Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας ἢ βατράχους περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦντας, καὶ ἄλλους ἄλλοθι πολλοὺς ἐν πολλοῖσι τοιοῦτοις τόποις οἰκεῖν. εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα καὶ παντοδαπά καὶ τὰς ιδέας καὶ τὰ μεγέθη, εἰς ἃ συνερρηκέναι τό τε ὕδωρ καὶ τὴν ὀμίχλην καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν καθαρὰν ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ ἐν ᾧ ἐστὶ τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν [109c] τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν·

έχει να κάνει με τη μυθική Ατλαντίδα⁵. Γεωγραφικά την προσδιορίζει εκτός των Ηρακλείων Στηλών, σε μια θέση ανοιχτά και δυτικά των Γαδεΐρων, που πολλοί σήμερα την τοποθετούν στο

⁵ Λήξεις, ἔνθα δὲ καὶ ἐλάττους, ἱερὰ θυσίας τε αὐτοῖς κατασκευάζοντες, οὕτω δὴ καὶ τὴν νήσον Ποσειδῶν τὴν Ατλαντίδα λαχὼν ἐκγόνους αὐτοῦ κατώκισεν ἐκ θνητῆς γυναικὸς γεννήσας ἐν τινὶ τόπῳ τοιῷδε τῆς νήσου. πρὸς θαλάττης μὲν, κατὰ δὲ μέσον πάσης πεδίων ἦν, ὃ δὴ πάντων πεδίων κάλλιστον ἀρετὴ τε ἱκανὸν γενέσθαι λέγεται, πρὸς τῷ πεδίῳ δὲ αὐτὴ κατὰ μέσον σταδίου ὡς πεντήκοντα ἀφροστὸς ἦν ὄρος βραχὺ πάντῃ. τοῦτ' ὅτι ἦν ἔνοικος τῶν ἐκεῖ κατὰ ἀρχὰς ἐκ γῆς ἀνδρῶν γεγονότων Εὐήνωρ μὲν ὄνομα, γυναικὶ δὲ συνοικῶν Λευκίππῃ: Κλειτῷ δὲ μονογενῇ θυγατέρα ἐγεννησάσθην. ἤδη δ' εἰς ἀνδρὸς ὥραν ἡκούσης τῆς κόρης ἦ τε μήτηρ τελευτᾷ καὶ ὁ πατήρ, αὐτῆς δὲ εἰς ἐπιθυμίαν Ποσειδῶν ἐλθὼν συμμείγνυται, καὶ τὸν γήλοφον, ἐν ᾧ κατώκιστο, ποιῶν εὐερκὴ περιρρήγνυσιν κύκλῳ, θαλάττης γῆς τε ἐναλλάξ ἐλάττους μεΐζους τε περὶ ἀλλήλους ποιῶν τροχοῦς, δύο μὲν γῆς, θαλάττης δὲ τρεῖς οἷον τορνεύων ἐκ μέσης τῆς νήσου, πάντῃ ἴσον ἀφροστῶτας, ὥστε ἄβατον ἀνθρώποις εἶναι: πλοῖα γὰρ καὶ τὸ πλεῖν οὐπὼ τότε ἦν. αὐτὸς δὲ τὴν τε ἐν μέσῳ νήσον οἶα δὴ θεὸς εὐμαρῶς διεκόσμησεν, ὕδατα μὲν διττὰ ὑπὸ γῆς ἄνω πηγαῖα κομίσας, τὸ μὲν θερμόν, ψυχρὸν δὲ ἐκ κρήνης ἀπορρέον ἕτερον, τροφὴν δὲ παντοίαν καὶ ἱκανὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδούς. παιδῶν δὲ ἀρρένων πέντε γενέσεις διδύμους γεννησάμενος ἐθρέψατο, καὶ τὴν νήσον τὴν Ατλαντίδα πᾶσαν δέκα μέρη κατανείμας τῶν μὲν πρεσβυτάτων τῷ προτέρῳ γενομένῳ τὴν τε μητρῶαν οἰκισιν καὶ τὴν κύκλῳ λῆξιν, πλείστην καὶ ἀρίστην οὖσαν, ἀπένειμε, βασιλέα τε τῶν ἄλλων κατέστησε, τοὺς δὲ ἄλλους ἀρχοντας, ἐκάστην δὲ ἀρχὴν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ τόπον πολλῆς χώρας ἔδωκεν. ὀνόματα δὲ πᾶσιν ἔθετο, τῷ μὲν πρεσβυτάτῳ καὶ βασιλεῖ τοῦτο οὐδὲ καὶ πᾶσα ἡ νήσος τό τε πέλαγος ἔσχεν ἐπωνυμίαν, Ατλαντικὸν λεχθέν, ὅτι τοῦνομ' ἦν τῷ πρώτῳ βασιλευσάντι τότε Ἄτλας: τῷ δὲ διδύμῳ μετ' ἐκείνῳ τε γενομένῳ, λῆξιν δὲ ἄκρας τῆς νήσου πρὸς Ἡρακλείων στηλῶν εἰληχότι ἐπὶ τὸ τῆς Γαδειρικῆς νῦν χώρας κατ' ἐκείνῳ τὸν τόπον ὀνομαζομένης, Ἑλληνιστὶ μὲν Εὐμηλον, τὸ δ' ἐπιχώριον Γάδειρον, ὅπερ τ' ἦν ἐπὶ κλίην ταύτη ὄνομ' ἄν< > παράσχοι. τοῖν δὲ δευτέροις γενομένοις τὸν μὲν Ἀμφήρη, τὸν δὲ Εὐαίμονα ἐκάλεσεν: τρίτοις δὲ, Μνησέα μὲν τῷ προτέρῳ γενομένῳ, τῷ δὲ μετὰ τοῦτον Αὐτόχθονα: τῶν δὲ τετάρτων Ἑλάσιππον μὲν τὸν πρότερον, Μήστορα δὲ τὸν ὕστερον: ἐπὶ δὲ τοῖς πέμπτοις τῷ μὲν ἔμπροσθεν Ἀζᾶς ὄνομα ἐτέθη, τῷ δ' ὕστερῳ Διαπρέπης. οὗτοι δὴ πάντες αὐτοὶ τε καὶ ἐκγονοὶ τούτων ἐπὶ γενεὰς πολλὰς ὥκουν ἀρχοντες μὲν πολλῶν ἄλλων κατὰ τὸ πέλαγος νήσων, ἔτι δὲ, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, μέχρι τε Αἰγύπτου καὶ Τυρρηνίας τῶν ἐντὸς δευρο ἐπάρχοντες. Ἀτλαντος δὲ πολὺ μὲν ἄλλο καὶ τίμιον γίγνεται γένος, βασιλεὺς δὲ ὁ πρεσβυτάτος αἰεὶ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἐκγόνων παραδίδους ἐπὶ γενεὰς πολλὰς τὴν βασιλείαν διέσωζον, πλοῦτον μὲν κεκτημένοι πλήθει τοσοῦτον, ὅσος οὔτε πῶ πρόσθεν ἐν δυναστείαις τισὶν βασιλέων γέγονεν οὔτε ποτὲ ὕστερον γενέσθαι ῥάδιος, κατεσκευασμένα δὲ πάντ' ἦν αὐτοῖς ὅσα ἐν πόλει καὶ ὅσα κατὰ τὴν ἄλλην χώραν ἦν ἔργον κατασκευάσασθαι. πολλὰ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς προσήειν ἔξωθεν, πλείστα δὲ ἡ νήσος αὐτὴ παρείχετο εἰς τὰς τοῦ βίου κατασκευάς, πρῶτον μὲν ὅσα ὑπὸ μεταλλείας ὀρυττόμενα στερεὰ καὶ ὅσα τηκτὰ γέγονε, καὶ τὸ νῦν ὀνομαζόμενον μόνον--τότε δὲ πλέον ὀνόματος ἦν τὸ γένος ἐκ γῆς ὀρυττόμενον ὀρειχάλκου κατὰ τόπους πολλοὺς τῆς νήσου, πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον ἐν τοῖς τότε ὄν--καὶ ὅσα ὕλη πρὸς τὰ τεκτόνων διαπονήματα παρέχεται, πάντα φέρουσα ἀφθονα, τὰ τε αὐτὴ περὶ τὰ ζῶα ἱκανῶς ἡμερὰ καὶ ἄγρια τρέφουσα. καὶ δὴ καὶ ἐλεφάντων ἦν ἐν αὐτῇ γένος πλείστον: νομὴ γὰρ τοῖς τε ἄλλοις ζῴοις, ὅσα καθ' ἑλὴ καὶ λίμνας καὶ ποταμούς... τοὺς τῆς θαλάττης τροχοῦς, οἱ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἦσαν μητρόπολιν, πρῶτον μὲν γεφυρώσαν, ὁδὸν ἔξω καὶ ἐπὶ τὰ βασιλεία ποιούμενοι. τὰ δὲ βασιλεία ἐν ταύτῃ τῇ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν προγόνων κατοικήσει κατ' ἀρχὰς ἐποιήσαντο εὐθύς, ἕτερος δὲ παρ' ἐτέρου δεχόμενος, κεκοσμημένα κοσμῶν, ὑπερεβάλλετο εἰς δύναμιν αἰεὶ τὸν ἔμπροσθεν, ἕως εἰς ἐκπληξιν μεγέθεσιν κάλλεσιν τε ἔργων ἰδεῖν τὴν οἰκισιν ἀπηργάσαντο. διώρυχα μὲν γὰρ ἐκ τῆς θαλάττης ἀρχόμενοι τρίπλεθρον τὸ πλάτος, ἑκατὸν δὲ ποδῶν βάθος, μήκος δὲ πεντήκοντα σταδίων, ἐπὶ τὸν ἐξωτὰν τροχὸν συνέτρησαν, καὶ τὸν ἀνάπλουν ἐκ τῆς θαλάττης ταύτῃ πρὸς ἐκείνῳ ὡς εἰς λιμένα ἐποιήσαντο, διελόντες στόμα ναυσὶν ταῖς μεγίσταις ἱκανὸν εἰσπλεῖν. καὶ δὴ καὶ τοὺς τῆς γῆς τροχοῦς, οἱ τοὺς τῆς θαλάττης διεῖργον, κατὰ τὰς γεφυράς διεῖλον ὅσον μιᾷ τριῖναι διέκπλουν εἰς ἀλλήλους, καὶ κατεστέγασαν ἄνωθεν ὥστε τὸν ὑπόπλουν κάτωθεν εἶναι: τὰ γὰρ τῶν τῆς γῆς τροχῶν χεῖλη βάθος εἶχεν ἱκανὸν ὑπερέχον τῆς θαλάττης. ἦν δὲ ὁ μὲν μέγιστος τῶν τροχῶν, εἰς ὃν ἡ θάλαττα συνετέτρητο, τριστάδιος τὸ πλάτος, ὃ δ' ἐξῆς τῆς γῆς ἴσος ἐκείνῳ: τοῖν δὲ δευτέροις ὁ μὲν ὑγρὸς δυοῖν σταδίοις πλάτος, ὁ δὲ ξηρὸς ἴσος αὐτῷ πάλιν τῷ πρόσθεν ὑγρῷ: σταδίου δὲ ὁ περὶ αὐτὴν τὴν ἐν μέσῳ νήσον περιθέων. ἡ δὲ νήσος, ἐν ἣ τὰ βασιλεία ἦν, πέντε σταδίων τὴν διάμετρον εἶχεν. ταύτην δὲ κύκλῳ καὶ τοὺς τροχοὺς καὶ τὴν γεφυρὰν πλεθριαίαν τὸ πλάτος οὖσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν λιθίνῳ περιεβάλλοντο τεῖχει, πύργους καὶ πύλας ἐπὶ τῶν γεφυρῶν κατὰ τὰς τῆς θαλάττης διαβάσεις ἐκασταχόσε ἐπιστήσαντες: τὸν δὲ λίθον ἔτεμνον ὑπὸ τῆς νήσου κύκλῳ τῆς ἐν μέσῳ καὶ ὑπὸ τῶν τροχῶν ἔξωθεν καὶ ἐντὸς, τὸν μὲν λευκόν, τὸν δὲ μέλανα, τὸν δὲ ἐρυθρὸν ὄντα, τέμνοντες δὲ αἶμ' ἡργάζοντο νεωσοίκους κοίλους διπλοῦς ἐντὸς, κατηρεφεῖς αὐτῇ τῇ πέτρᾳ. καὶ τῶν οἰκοδομημάτων τὰ μὲν ἀπλά, τὰ δὲ μειγνύντες τοὺς λίθους ποικίλα ὑφαίνον παιδιὰς χάριν, ἥδονην αὐτοῖς σύμφυτον ἀπονέμοντες: καὶ τοῦ μὲν περὶ τὸν ἐξωτὰν τροχὸν τεῖχους χαλκῷ περιελάμβανον πάντα τὸν περιόδρομον, οἷον ἀλοφῇ προσχράμενοι, τοῦ δ' ἐντὸς καττιτέρῳ περιέτρητον, τὸν δὲ περὶ αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν ὀρειχάλκῳ μαρμαρυγὰς ἔχοντι πυράδεις. τὰ δὲ δὴ τῆς ἀκροπόλεως ἐντὸς βασιλεία κατεσκευασμένα ὥδ' ἦν. ἐν μέσῳ μὲν ἱερὸν ἅγιον αὐτόθι τῆς τε Κλειτοῦς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἄβατον ἀφείτο, περιβόλῳ χρυσοῦ περιβεβλημένον, τοῦτ' ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐφύτυσαν καὶ ἐγέννησαν τὸ τῶν δέκα βασιλευδῶν γένος: ἔνθα καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἐκ πασῶν τῶν δέκα λήξεων ὥραία αὐτόσε ἀπετελούν ἱερὰ ἐκείνων ἐκάστω. τοῦ δὲ Ποσειδῶνος αὐτοῦ νεῶς ἦν, σταδίου μὲν μήκος, εὐρὸς δὲ τρίπλεθος, ὕψος δ' ἐπὶ τούτοις σύμμετρον ἰδεῖν, εἶδος δὲ τι βαρβαρικὸν ἔχοντος. πάντα δὲ ἔξωθεν περιήλειψαν τὸν νεῶν ἀργύρῳ, πλὴν τῶν ἀκρωτηρίων, τὰ δὲ ἀκρωτηρία χρυσοῦ: τὰ δ' ἐντὸς, τὴν μὲν ὀροφὴν ἐλεφαντίνην ἰδεῖν πᾶσαν χρυσοῦ καὶ ἀργύρῳ καὶ ὀρειχάλκῳ πεποικιλμένην, τὰ δὲ ἄλλα πάντα τῶν

σημείο των Καναρίων νήσων (νοτιοδυτική κατεύθυνση), αν και γι' αυτό το ζήτημα έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρήσεις αντικρουόμενες κι έχουν γραφτεί πολλές εκατοντάδες σελίδες γι' αυτές. Ομιλεί για μίαν ήπειρο μεγαλύτερη κι από αυτήν της Ασίας, χωρίς φυσικά να γνωρίζει τα πραγματικά όρια της Ασίας. Αν υπήρχαν αρχαιότεροι πολιτισμοί, που καταποντίστηκαν από εκρήξεις ηφαιστειών, θα πρέπει να είναι γεγονός, με πιο πλησιέστερο προς εμάς αυτού της έκρηξης της Θήρας⁶ (Σαντορίνης). Ο αρχαιολογικός οικισμός του Ακρωτηρίου στο νησί της Σαντορίνης μαρτυρά τον ύψιστο πολιτιστικό επίπεδο ενός λαού που καταστράφηκε από την ενεργοποίηση του ηφαιστείου. Πολλοί τοποθετούν την Ατλαντίδα στη Θήρα (Σπύρος Μαρινάτος και Άγγελος Γαλανόπουλος) ή στην Κύπρο (Robert Sarmast). Άλλοι την τοποθετούν στη Σικελία με την ιδέα ότι οι Ιταλοί εμπλέκονται με τους λαούς των θαλασσών, που έκαναν επιδρομές στην Αίγυπτο και ότι το όνομα «Άτλας» είναι παραφθορά του «Ιταλός» κι ότι υπάρχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά των Σικελών με αυτά που βρίσκονται στις περιγραφές του Πλάτωνα. Το 19^ο αιώνα ο αρχαιολόγος Giorgio Grognet de Vassé δημοσίευσε μία σύντομη επιτομή λεπτομερούς περιγραφής της Ατλαντίδας στο θαλάσσιο χώρο της Μάλτας, υποστηρίζοντας ότι τα θαλάσσια νησιά της Μάλτας είναι τα υπολείμματα της Ατλαντίδας. Τη θέση αυτή υποστήριξαν και ο Μαλτέζος αρχιτέκτονας Giorgio Grognet και ο Francis Galea το 2002. Πρέπει να σημειώσουμε ότι το 1828 ο Grognet είχε συμμετάσχει σε ένα σκάνδαλο με πλαστά ευρήματα για να αποτελέσουν αυτά «αποδείξεις» για τον ισχυρισμό του. Υπάρχουν και οι γερμανοί ερευνητές Siegfried και Christian Schorpe που εντοπίζουν τη θέση της Ατλαντίδας στον Εύξεινο Πόντο (Μαύρη θάλασσα). Οι πύλες του Ηρακλή είναι τα στενά του Κιμμέριου Βοσπόρου, που οδηγούν στη σημερινή Αζοφική θάλασσα (Μαιώτιδα λίμνη τότε). Το 2000 ο Guardian (εφημερίδα) ανέφερε ότι ο Robert Ballard σε μια υποβρύχια έρευνά του, βρήκε υπολείμματα ανθρώπινης κατοίκησης γύρω στα 300 πόδια βάθος στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας στα βόρεια της Τουρκίας. Η περιοχή αυτή εκτιμάται ότι, πλημμύρισε περίπου το 5000 π.Χ. Κατά το 19^ο αιώνα ο αρχαιολόγος A. Giovannini ισχυρίστηκε ότι, ο καταποντισμός της πόλης Ελίκης πλησίον του σημερινού Αιγίου της Αχαΐας της Πελοποννήσου κατά το 373 π.Χ., την εποχή που ο Πλάτωνας

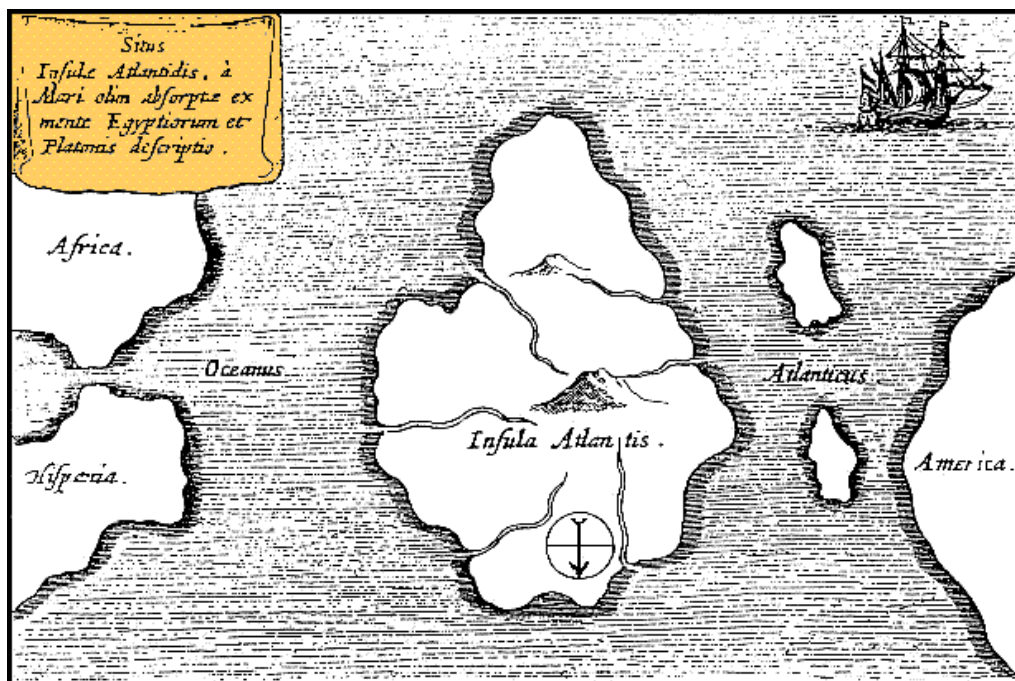
τοίχων τε καὶ κιόνων καὶ ἐδάφους ὀρειχάλκῳ περιέλαβον. χρυσὰ δὲ ἀγάλματα ἐνέστησαν, τὸν μὲν θεὸν ἐφ' ἄρματος ἐστῶτα ἐξ ὑποπτέρων...

⁶ **Θήρα ή Θηρασία ή Καλλίστη**, νησί του Αγίου πελάγους, γνωστό σήμερα και με το όνομα Σαντορίνη, που αποικίστηκε από τον Λακεδαιμόνα Θήρα, γιο του Αυτεσίωνα και εγγονό του Τισαμενού, ο οποίος και μετονόμασε το νησί από Καλλίστη σε Θήρα (ΣΒΛ). Άλλοι μυθικοί βασιλιάδες της νήσου ήταν ο Αισάνιος, ο γιος του Γρίνος, και οι δύο απόγονοι του Θήρα. Από την Θήρα ξεκίνησαν οι άποικοι με αρχηγό τον Αριστοτέλη Βάττο και εντολή του μαντείου των Δελφών, ο οποίος αποίκισε την Κυρηναϊκή χερσόνησο και βασίλεψε από το 631 ως το 599 π.Χ. Εκεί έχτισε την Κυρήνη, μητρόπολη του βασιλείου του. Από το 647 περίπου π.Χ. η Πυθία του μαντείου των Δελφών είχε υποδείξει στον βασιλιά της Θήρας Γρίνο. Ο Βάττος (παρατσούκλι, γιατί ψεύδιζε, βάττιζε) ήταν γιος του Πολυμνήστου από τη Θήρα, καταγόμενος από το γένος του Ευφήμου, ενός εκ των Αργοναυτών. Πήρε την εντολή από το μαντείο των Δελφών να ιδρύσει μία πόλη στη Λιβύη με το όνομα Κυρήνεια. Το όνομά τ ης η πόλη το οφείλει στη θυγατέρα του *Υγέως* (βασιλιά των Λαπίθων), εγγονή του Πηνειού, την οποίαν αγάπησε ο Απόλλωνας και τη μετέφερε από τη Θεσσαλία στη Λιβύη. Από το δεσμό αυτόν γεννήθηκε ο Αρισταίος. Η Κυρήνη ασχολιόταν με την ποιμενική και το κυνήγι και σύμφωνα με τον Πίνδαρο, μόνη τ ης σκότωσε ένα λιοντάρι, επί του Πηλίου όρους, που είχε επιφέρει μεγάλη καταστροφή στα κοπάδια. Οι πρώτοι Θηραίοι άποικοι τ ης Κυρήνης έδωσαν το όνομά τ ης στην πόλη που έκτισαν κι η οποία γέννησε πολλούς ένδοξους άνδρες τ ης αρχαιότητας των επιστημών και τ ης φιλοσοφίας, ὅ π ως ο ποιητής Καλλίμαχος, ο Ερατοσθένης, οι φιλόσοφοι *Αρίστιππος*, *Αννίκερις*, *Καρνεάδης*, ο Κυνέσιος χυμεντής και επίσκοπος, πολλοί γιατροί κλπ. Με αφορμή την Θήρα και την Κυρήνη, αξίζει να δούμε ένα περιστατικό, που δείχνει πόσο «αντικειμενικοί» είναι οι αγώνες στην Ολυμπία. Υπήρχε μία πρόβλεψη που έκανε τόση αίσθηση ώστε να την αναφέρει ο Πausανίας πέντε αιώνες αργότερα, αφορούσε τον δρομέα Ευβότα από την Κυρήνη. Ο αθλητής, έχοντας πάρει χρησμό από το μαντείο πως θα κέρδιζε τον κότινο στην 93η Ολυμπιάδα (408 π.Χ.), πήρε μαζί του στην Ολυμπία ένα άγαλμά του, το οποίο και έστησε αμέσως μετά τη νίκη του! Από τότε, όπως και σήμερα, μαγειρεύουν τα εκάστοτε «ιερατεία» τα αποτελέσματα. Αν αφήνουν και κάποια να εξελιχθούν φυσιολογικά από τη δυναμική του αγώνα, μπορεί να συμβαίνει, για να εκτονώνονται οι θεατές.

ζούσε, δημιούργησε την έμπνευση στον φιλόσοφο να πλάσει τη φανταστική ιστορία της Ατλαντίδας.

Οι θεωρίες και τα ευρήματα για την ύπαρξη της Ατλαντίδας πληθαίνουν σήμερα και το θέμα αυτό αγγίζει το θέμα του φανταστικού αλλά πάντοτε ελκυστικού όταν μάλιστα συνοδεύεται και από την ανίχνευση προϊστορικών ευρημάτων. Για την υπόθεση της Ατλαντίδας τον Ιούλιο του 2005 έγιναν στη Μήλο 47 επιλεγμένες παρουσιάσεις που συμπεριέλαβε ο καθηγητής Παπαμαρινόπουλος Σταύρος στο βιβλίο του *The Atlantis Hypothesis: Searching for a Lost Land*, εκδόσεις Ηλιότοπος, 2007.

Για μας σήμερα η **Ατλαντίς** είναι το μυθικό νησί των Ατλάντων, στο οποίον βασίλευσε ο Αζάς, γιος του Ποσειδώνα και της Κλειτούς, η θέση της οποίας τοποθετείται σύμφωνα με τον Πλάτωνα στον Ατλαντικό ωκεανό, έξω από τις στήλες του Ηρακλή, λείψανα της οποίας αποτελούν τα νησιά Αζόρες και οι Κανάριοι νήσοι, απέναντι από το όρος των Ατλάντων του σημερινού Μαρόκο.

Αναπαράσταση της Ατλαντίδας. Φανταστική αναπαράσταση της Ατλαντίδας από το *Mundus Subterraneus* του Αθανάσιου Κίρχερ, Άμστερνταμ 1665. Ο χάρτης έχει στην κορυφή του προσανατολισμό το νότο. Στο έργο με τίτλο «Ατλαντίς: Τόπος Κατοικίας των Θεών» (*«Atlantis: Dwelling Place of the Gods»*), η Μερτζ πρότεινε ότι το ανατολικό τμήμα των Ηνωμένων Πολιτειών (δηλαδή προς τα ανατολικά των ποταμών Μισισσιπή και Οχάιο) ήταν η τοποθεσία της χαμένης ηπείρου, χρησιμοποιώντας έναν χάρτη του 1436 που ανήκε στον Andrea Bianco.

Όπως μας πληροφορεί ο Πλάτωνας, οι Αιγύπτιοι ιερείς είχαν πει στον Σόλωνα ότι οι Άτλαντες του μυθικού Τιτάνα Άτλαντα, γιου του Ιαπετού και της Κλυμένης, νικήθηκαν από τους Αθηναίους. Η ακριβής περιοχή του μυθικού νησιού απασχολεί και σήμερα πολλούς ερευνητές σε αντίθεση με τους περισσότερους που το κατατάσσουν στη σφαίρα της φαντασίας. Αναπτύχθηκαν διάφορες θεωρίες, που προσπαθούν να ερμηνεύσουν τον καταποντισμό της μεγάλης μυθικής νήσου, όπως αυτή που την ταυτίζει με τη Σαντορίνη στην περιοχή του Αιγαίου και μία πρόσφατη για το βυθό

των νότιων ακτών της Κύπρου (Πλάτωνας Κριτ.). Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η φανταστική αναπαράσταση του λιμανιού και της πόλης των Ατλάντων, η οποία ακολουθεί.

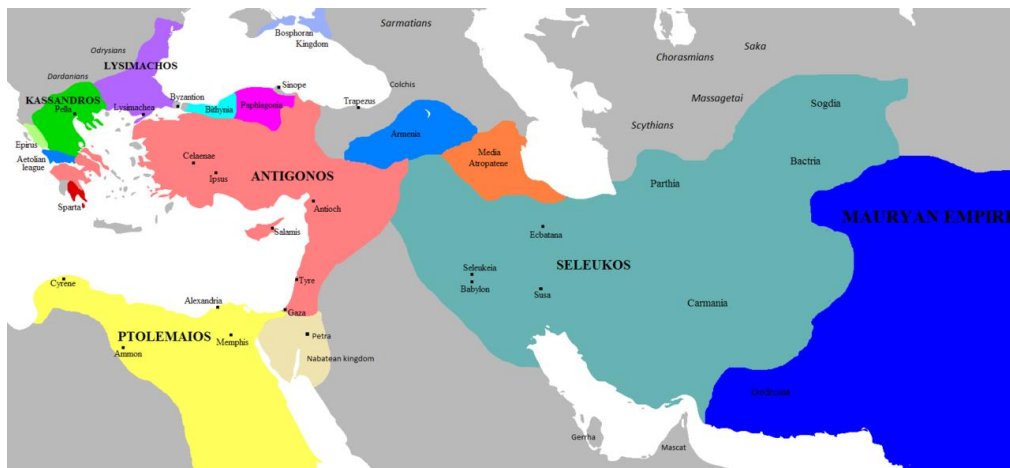

Τοιχογραφία από το Ακρωτήρι της Θήρας.

2. Παράλειψη θα ήταν αν δεν είχε αναφερθεί, η παρατήρηση του διάσημου ιστορικού και ασιανολόγου Δημήτρη Τσιμπουκίδη (ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΙ, εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ), ότι, υπήρχαν τα Υπομνήματα του **Αντίγονου του Μονόφθαλμου** (πατέρα του Δημήτριου του Πολιορκητή, γνωστός και ως Αντίγονος Α΄ ο Σωτήρ), εξαιρετικού περιεχομένου με χρονολόγηση γεγονότων, εκτιμήσεις πολεμικών συγκρούσεων, συναντήσεις πρέσβων, συζητήσεις που αποσκοπούσαν στη μέτρηση του φρονήματος των στρατιωτών, τόσο των δικών του όσο και των αντιπάλων, ιδιομορφίας των πληθυσμών ανά περιοχή, γνωστών στον Αρριανό, που δεν έχουν διασωθεί, αλλιώς θα αποτελούσαν μία θαυμάσια ιστορική πηγή για να διερευνηθούν τα πρώτα χρόνια της ελληνιστικής περιόδου που γέννησε ως άλλη αναγέννηση τις σύγχρονες επιστήμες.

Αντίγονος Α΄ Κύκλωψ ή Μονόφθαλμος (382-301 π.Χ.).

3. Αναγκαίες προσθήκες είναι κι οι ακόλουθες. Την εποχή του μεσαίωνα της βυζαντινής αυτοκρατορίας έχουμε ένα είναι μία ωδή κάποιου **Μάζαρη**, κατώτερου αξιωματούχου από την Κωνσταντινούπολη. Γύρω στο 1415, σχεδόν ταυτόχρονα με τον Επιτάφιο λόγο του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου γράφτηκε η *Επιδημία Μάζαρι εν Άδου*, δηλαδή το Ταξίδι του Μαζάρεος στον Άδη. Ο υπότιτλος του έργου των 71 περίπου σελίδων έχει ως εξής: *Η ΠΕΥΣΙΣ ΝΕΚΥΩΝ ΕΝΙΩΝ ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΤΩΝ ΕΣ ΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ*. Μαζί με τα άλλα έργα του Μαζάρεος

που διασώθηκαν έχουμε πολλές ιστορικές πληροφορίες για πολλές περιοχές των λειψάνων της πάλαι ποτέ κραταιής αυτοκρατορίας, που συνθέτουν ένα απογοητευτικό μωσαϊκό. Το ταξίδι είναι ένα έργο που χρησιμοποιεί λεξιλόγιο της τότε δημοτικής, διαθέτοντας πολλά ιστορικά στοιχεία διανθισμένα με σαρκαστικό ύφος, κάνοντας πολλές αναφορές από την αρχαιοελληνική γραμματεία, αναμειγμένες με αρκετές της Βίβλου, απέχοντας από τη μεγαληγορία των αρχαϊζόντων ιστορικών. Το ταξίδι αυτό πραγματοποιήθηκε στο όνειρο του συγγραφέα με το επώνυμο **Μάζαρις**, του οποίου δεν γνωρίζουμε το όνομά του, όμως ο ίδιος αφήνει να εννοηθεί ότι ζούσε αρχικά στην Κωνσταντινούπολη. Το μικρό του όνομα αγνοείται αν και υπάρχουν δύο με το επώνυμο αυτό, ένας υμνογράφος και πρωτονοτάριος από τη Θεσσαλονίκη με το όνομα Μανουήλ και ένας μοναχός Μάξιμος που έγραψε ένα κείμενο με γραμματικούς κανόνες. Ο **Μάζαρις** όταν επισκέφθηκε τον Άδη στο όνειρό του, συνάντησε πολλούς ανθρώπους, τους οποίους όμως γνώριζε όσο ζούσαν. Άλλους κολάκευε, όπως τον Ολόβολο (...ό καλός κάγαθός εκείνος ἦσθα Όλόβολος ό ...ἄριστος γραμματεὺς) και άλλους έψεγε (ἐπάρατον... κατάπτυστου καὶ φονικοῦ υπογραμματέα Παδιάτην...διαβολεν ἀλήθειας). Ανάμεσα σ' αυτούς που κολάκευε, έβαζε στο στόμα τους και κολακευτικά λόγια προς τον ίδιο (ὦ βέλτιστε Μάζαρι). Απεικονίζει την γεμάτη ίντριγκες και συνομωσίες αυτοκρατορική αυλή, που αποσταθεροποιεί την εξουσία της. Ανάμεσα σε αυτούς συνάντησε και τον «χρηστόν» Ολόβολο, ο οποίος του συνέστησε να μετακομίσει στην Πελοπόννησο από την Κωνσταντινούπολη και πράγματι αυτό έκανε το 1414, μετακομίζοντας στον Μυστρά και στην αυλή του δεσπότη Θεοδώρου Β' Παλαιολόγου, για να συνεχίσει τη σταδιοδρομία του. Πιθανόν αυτήν τη μετακόμιση να την προκάλεσαν άσχημα γεγονότα που ξετυλίχθηκαν στην Κωνσταντινούπολη και το φευγικό του να ήταν αναγκαίο για να μην βρεθεί στο μάτι του κυκλώνα των γεγονότων. Την Επιδημία την έγραψε, όπως λέει ο ίδιος, σε 14 μήνες μετά την εγκατάστασή του στο Μυστρά. Ο Μυστράς θεωρούνταν ασφαλής επαρχία της Πόλης κυρίως αμόρφωτων υπηκόων «Ρωμαίων» της αυτοκρατορίας με ιδιάζουσα ομιλία, που προκαλούσε τα γέλια στον μορφωμένο κοινό της Πόλης. Ο Θεόδωρος Α' Παλαιολόγος, δεσπότης του Μυστρά, ήταν γιος του αυτοκράτορα Ιωάννη Ε' και στην αυλή του εισήλθε ο **Μάζαρις**, έχοντας κάποιες συστάσεις. Ο Θεόδωρος είχε μία πολιτική που άφησε πολλά δεινά στο μέλλον στην Πελοπόννησο. Γιατί στράφηκε εναντίον των Ισπανών Ναβαρραίων (1383) με ηγέτη το τυχοδιώκτη Ιάκωβο ντε Μπο, που αυτοαποκαλούνταν «αυτοκράτωρ της Ρωμανίας» και ηγεμόνας της Αχαΐας. Η Ρωμανία ήταν η φράγκικη αυτοκρατορία, που είχε εγκαθιδρυθεί το 1204 στη Πόλη από τους Φράγκους και Βενετσιάνους της 4^{ης} σταυροφορίας. Ο Θεόδωρος, για να αντιμετωπίσει τον ντε Μπο, κάλεσε τους Οθωμανούς προς βοήθεια κι έτσι αυτοί οι τελευταίοι εισήλθαν για πρώτη φορά στην Πελοπόννησο με ένοπλα τμήματα κι άρχισαν το πολιτικό και στρατιωτικό παιχνίδι. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον βρέθηκε ο **Μάζαρις**. Σε κάποιο σημείο μάλιστα ανακαλύπτει εκτός από Ρωμαίους, Λατίνους και **Γραικούς** (...διαπορθμεύς ἐστί Λατίνων και Γραικών). Οι Γραικοί ήταν οι Έλληνες και όπως φαίνεται ήταν ανυπότακτοι τόσο απέναντι στους Λατίνους (Φράγκους), όσο και Ρωμαίους (Βυζαντινούς) της Πόλης. Στο έργο του ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΛΟΒΟΛΟΝ ΕΚ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΕΣ ΑΔΟΥ ΕΚ ΤΑΙΝΑΡΟΥ ΠΕΜΦΘΕΙΣΑ σκιαγραφεί την απογοητευτική εικόνα των Λακεδαιμονίων ή Λακώνων ως: «Λέδοικα οὖν ἵνα μὴ γένωμαι καὶ αὐτός διατρίβων ἐν Σπάρτῃ ὥσπερ ἐν τῇ Κωνσταντίνου γέγονεν ὁ Πελοποννήσιος ἐκεῖνος, Συναδινός ὁ Κορμέας, ἢ ἵνα μὴ βαρβαρωθῶ καὶ αὐτός ὥσπερ ἄρα βεβαρβάρωνται γε οἱ Λάκωνες, καὶ νῦν κέκληνται Τζάκωνες, καὶ πιάσον τα καὶ σφίζον τα, καὶ δώσον τα, καὶ ἤμενον, καὶ ἡρχόντησαν, καὶ καθεζούτησαν, καὶ ἔλαδε, πᾶ, καὶ ἐτετοίωσέν τον, καὶ ἄλλ' ἅττα βάρβαρα λέγουσιν», Έλληνες που έχουν μετατραπεί σε άξεστους βαρβάρους, ομιλούντες μία γλώσσα παραφθαρμένη, γραφική. Σε επιστολή του προς τον αυτοκράτορα της Πόλης παρουσιάζει τις διαφορετικές φυλές που συνάντησε στην Πελοπόννησο («Ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς καὶ αὐτός οἶδας, ξεῖνε, οἰκεῖ ἀναμίξ γένῃ πολιτευόμενα

πάμπολλα, ὧν τόν χωρισμόν εὔρεϊν νῦν οὔτε ῥάδιον, οὔτε κατεπεῖγον ἅ δέ ταῖς ἀκοαῖς περιηχεῖται, ὥς πᾶσι δῆλα καὶ κορυφαία, τυγχάνει ταῦτα Λακεδαιμόνες, Ἴταλοί, Πελοποννήσιοι, Σθλαβῖνοι, Ἰλλυριοί, Αἰγύπτιοι καὶ Ἰουδαῖοι (οὐκ ὀλίγοι δὲ μέσον τούτων καὶ ὑποβολιμαῖοι), ὁμοῦ τὰ τοιαῦτα ἐπαριθμούμενα ἐπτά»). Ἀπαντες ἦσαν ἀναμιξ καὶ πλεονεκτούσε σε κακία, γενικά συνάντησε στην Πελοπόννησο μια κοινωνία που την παρομοίαζε με τα Σόδομα καὶ Γόμορα. Προτρέπει τον αυτοκράτορα, να μη διαδώσει το περιεχόμενο της επιστολῆς σε αξιωματούχους ἀπὸ την Πελοπόννησο, φυσικά για να μην κινδυνεύσει στο χώρο της διαβίωσής του, γι' αὐτό φρόντισε να επιστρέψει στην Πόλη κι αὐτό συνέβη, γιατί τον βοήθησαν οι αναφορές του περιεχομένου των γραπτών του. Τα κείμενα αὐτά του *Μαζάρεος* ἔχουν διασωθεῖ στο Βερολίνο μαζί με το ἔργο που ἔχει τίτλο ΤΙΜΑΡΙΩΝ. Αποτελοῦν μία νησίδα ιστορικής πληροφορίας για την ζωή στην Πελοπόννησο καὶ τη σύσταση του πληθυσμοῦ της, για το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της καὶ το χαμηλό πολιτιστικό τους υπόβαθρο. [*Timarions und Mazaris' Fahrten in den Hades, nach Hase's und Boissonade's Recension und erster Ausgabe des Textes griechisch und deutsch, mit Einleitung und Anmerkungen, herausgegeben von A. Ellissen, Leipzig, Verlag von Otto Wigand, 1860*]

4. Ἐνα απομεινάρι πανάρχαιου προομηρικού ἔπους αποτυπώνεται σε δεκαπεντασύλλαβους στίχους με ανομοιοκαταληξία καὶ γλώσσα μικτή, που περιέχει αρχαϊκά καὶ δημοτικά στοιχεία σε τρία αντίγραφα του 13^{ου} με 14^ο αἰώνα με την επιγραφή «ΑΧΙΛΛΗΪΣ» ἢ «διήγησις περὶ τοῦ Αχιλλέως». Το πρῶτο αντίγραφο συνίσταται ἀπὸ 761 ανομοιοκατάληκτους στίχους (Cod Oxoniensis misc, 286), ἐνὸς τα ἄλλα δύο εἶναι παραλλαγές μεγαλύτερου περιεχομένου (Cod. Londonensis add. 8241 καὶ Neapolitanus CCLI, 1, III, B. 27) με 1820 στίχους ἡ μακρύτερη παραλλαγή. Το ἔπος αὐτὸ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι προέρχεται ἀπὸ την ἐπίδραση πολὺ παλαιότερου ἔπους ἀπὸ αὐτὰ του Ομήρου, κι αποτέλεσε διασκευή, για να τονώσει τους ακρίτες της αυτοκρατορίας σε μιαν εποχή που γράφτηκε ο Διγενὴς Ακρίτας. Το υλικὸ αὐτῆς της εποποιΐας μνημονεύεται ἀπὸ τον Αριστοφάνη καὶ τον Αισχύλο. Ὑμνεῖ ἡ Αχιλλεΐδα τὴ γέννηση του Αχιλλέα μετὰ ἀπὸ δωδεκαετία προσπάθεια του ἐγγαμου πατέρα του, διατρέχει τὴν εφηβεία του καὶ τὴν ἐκπαίδευσή του ἀπὸ τον Χείρωνα, τις ἱππικές του ικανότητες που αποκτὰ καὶ στις ἀρματοδρομίες που παίρνει μέρος καὶ νικά. Πραγματεύεται τὴν ἐκστρατεία του με δώδεκα ἱππότες καὶ για τὴ θυγατέρα Πολυξένη ἐνὸς βασιλιά που πολιορκεῖ τὴν πόλη του, τὴν ὁποῖαν ἐρωτεύεται, τὴν ἀπαγάγει καὶ τὴν παντρεύεται. Στις δύο μεγαλύτερου περιεχομένου παραλλαγές θίγεται ἡ ἐκστρατεία του Αχιλλέα στην Τροία, μετὰ το γάμο του με τὴν Πολυξένη, το θάνατο του ἀπὸ τον Πάρη καὶ τὴν ἄλωση καὶ καταστροφή της πόλης ἀπὸ τους Πανέλληνες πρὸς ἐκδίκηση του θανάτου του ἥρωα. Ο ἀγνώστος ποιητὴς στο τέλος ἀναφέρει καὶ τις πηγές του, τον Ὅμηρο, τον Αριστοτέλη καὶ τον Πλάτωνα. Το ὅλον περιεχόμενο της Αχιλλεΐδας εἶναι ἓνα ρομαντικὸ αὐλικὸ μυθιστόρημα με αρχαϊκὸ χρῶμα.

5. Στο ἴδιο πνεῦμα κινεῖται καὶ ἡ **Ιλιάς του Ερμονιακού**, που εἶχε συντεθεῖ τὸν 14^ο αἰώνα ἀπὸ τον **Κωνσταντῖνο Ερμονιακὸ** κατόπιν ἐντολῆς που ἔλαβε ἀπὸ τον δεσπότη της Ηπείρου Ἰωάννη Β' Κομνηνοῦ Ἀγγέλου Δούκα (1323-1335), να συνθέσει σε πεζὸ λόγο καὶ με λέξεις ευκολονόητες τις ραψωδίες του Ομήρου. Ἐτσι δημιουργήθηκαν 24 ραψωδίες ἀπὸ 8779 οκτασύλλαβους ανομοιοκατάληκτους στίχους, περιγραφόμενους ἀπὸ το Α στο Ω. Ἡ πρώτη ραψωδία ἀφηγεῖται τὴν καταγωγή καὶ τὴν ζωή του Ομήρου καὶ τα σχετικά με τὴν κρίση του Πάρη. Ἡ δεύτερη για τὴν ἀποδημία του Πάρη στο ἱερό του Απόλλωνα μετὰ τὴ συνάντησή του με τὴν Ελένη, ἡ τρίτη καὶ τέταρτη περιγράφει τα χαρακτηριστικὰ των Ελλήνων ἡρώων, ἡ πέμπτη τὴν πρώτη μάχη μετὰ Ελλήνων καὶ Τρώων, τὴν κατασκευή *ἐλέπολης* καὶ τα σχετικά. Στο τέλος του ἔργου ἀφηγεῖται τὴν

εκδίκηση της Εκάβης, την τύφλωση του βασιλιά *Πολυμήστορα* και τον φόνο των οκτώ παιδιών αυτού.

6. Μία ακόμη ιστορική μαρτυρία είναι το ποίημα ενός αγνώστου που τιτλοφορείται ως **Θρήνος περί Ταμυρλάγγου** (γνωστού περισσότερο ως Ταμερλάνου ή Τιμούρ Λενκ, δηλ. Τιμούρ ο κουτσός, Μογγόλος ηγέτης από τη Σαμαρκάνδη). Το ποίημα συνίσταται από 96 ανομοιοκατάληκτους στίχους ανωνύμου συγγραφέα του 1403 και διασώζεται ως Παρισινός κώδικας 2914. Περιγράφει την χρονική στιγμή της εισβολής του Τιμούρ (Ταμερλάνου) στη Μικράν Ασία, όταν ο Βαγιαζήτ πολιορκούσε την Κωνσταντινούπολη. Ο Βαγιαζήτ έλυσε την πολιορκία με την εμφάνιση των Μογγόλων, έσπευσε να τους αντιμετωπίσει, αλλά οι Τούρκοι υπέστησαν μεγάλη ήττα πλησίον της Άγκυρας το 1402 και ο Βαγιαζήτ αιχμαλωτίστηκε. Έτσι σώθηκε η βασιλεύουσα από την κατάκτηση των Τούρκων και παράτεινε την ελευθερία της για μισό ακόμη αιώνα. Το ποίημα θίγει και τα μεγάλα δεινά που υπέστησαν οι πληθυσμοί της Μικράς Ασίας από τα πλήθη των Μογγόλων, όταν εισέβαλαν στα εδάφη αυτά. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας, τ. 3^{ος}, ΑΘΗΝΑ 1900]

7. Άλλη ιστορική μαρτυρία είναι ένα ανομοιοκατάληκτο ποίημα με τίτλο: **Παρασπόνδυλος Ζωτικός**, που αποτελείται από 465 στίχους και περιγράφει τη μεγάλη μάχη της Βάρνας του 1444, όπου ο Μουράτ Β΄ νίκησε του ενωμένους στρατούς των Ούγγρων και Πολωνών. Ο άγνωστος συντάκτης αυτού του κειμένου ισχυρίζεται ότι, ήταν αυτόπτης μάρτυρας και παρακολούθησε τα στίφη των στρατών, στα οποία έδωσε υπερβολικά νούμερα, αλλά εκτός αυτών των υπερεκτιμήσεων συνιστούσε έναν ανταποκριτή του συμβάντος αυτού. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας, τ. 3^{ος}, ΑΘΗΝΑ 1900]

8. Υπάρχει και ένα κείμενο με τίτλο: **Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως**, που αποτελείται από 1044 στίχους, που σποραδικά ομοιοκαταληκτούν, γνωστός ως Παρισινός κώδικας 2909 που απέδιδαν στον *Ρόδιον Εμμανουήλ Γεωργιλλάν*, αν και αυτό δεν είναι ορθό. Στο ποίημα αυτό αν και περιγράφει την άλωση του 1453, σε πολλά σημεία γίνεται επίκληση των Ευρωπαίων να ανακτήσουν την Κωνσταντινούπολη και να ελευθερώσουν τους χριστιανούς από του Οθωμανούς. Συγκεκριμένα αναφέρεται στη διχόνοια των ηττημένων Βυζαντινών: «Τρία πράγματα εχάλασαν την Ρωμανίαν όλην, ο φθόνος, η φιλαργυρία και η κενή ελπίδα». Πρέπει να γράφτηκε λίγο μετά την άλωση. Την ίδια περίοδο το 1453 και στην Κρήτη γράφτηκε ένα **Ανάκλημα της Κωνσταντινούπολης**, δηλαδή *Θρήνος εις την άλωσιν της Κωνσταντινουπόλεως* από 118 στίχους αγνώστου επίσης συγγραφέως, που βρίσκεται ως Παρισινός Κώδικας 2873. Ένας ακόμη θρήνος, **Θρήνος εις την υπό των Τούρκων άλωσιν των Αθηνών**, είναι γραμμένος το 1458 επίσης από άγνωστο κειμενογράφο αποτελούμενο από 69 ανομοιοκατάληκτους στίχους, ευρισκόμενο το χειρόγραφο στην Πετρούπολη και με τον τίτλο: «*Περί της αναλώσεως και της αιχμαλωσίας, η γέγονεν υπό των Περσών εις Αττικήν Αθήνα*». [Κρουμβάχερ, Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας, τ. 3^{ος}, ΑΘΗΝΑ 1900]

9. Η **Σύνοψις Σάθα** την οποίαν δημοσίευσε ο Κων/νος Σάθας, από χειρόγραφα που πήρε από τη Βιβλιοθήκη του Αγίου Μάρκου της Βενετίας (Κώδικας 487), αποτελεί μία συνοπτική χρονική επιτομή από την εποχή της δημιουργίας του κόσμου μέχρι το 1261, χρονιά ανάκτησης της Κωνσταντινουπόλης από τους Λατίνους-Φράγκους. Ο συγγραφέας της Σύνοψης είναι άγνωστος, αλλά όπως εκτιμάται είναι σύγχρονος του Γεωργίου Ακροπολίτη ή νεότερος αυτού. Πρέπει να υπήρξε στενός φίλος του Πατριάρχη Αρσενίου. Η αρχαία ιστορία μέχρι τον Νικηφόρο Βοτανειάτη

είναι πολύ συνοπτική και εκτείνεται σε 171 σελίδες. Από το 1081 μέχρι το 1261 η αφήγηση γίνεται πιο διεξοδική και αγγίζει τις 324 σελίδες. [Κρουμβάχερ, «Ιστορία της Βυζαντινής Λογοτεχνίας», τ. Α΄, Αθήνα 1897]

10. Τέλος θα προσθέσουμε μία αυτοβιογραφία του **Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου** (1258-1282), πρώτου αυτοκράτορα της οικογένειας των Παλαιολόγων που ξεπάστρεψε τους Λασκαρίδες, νόμιμους αυτοκράτορες της Νικαίας, μετά από αλλεπάλληλες συνωμοτικές ενέργειες και με τη συνέργεια των Τούρκων και με δίκτυο συνωμοτών που ένας εξ αυτών ο Στρατηγόπουλος με 800 ιππείς και τη βοήθεια των *θεληματαρίων* αγροτών ανακατέλαβε την αφύλακτη από τους Φράγκους Κωνσταντινούπολη. Την αυτοβιογραφία του αυτή ο Μιχαήλ την άφησε σε ένα Πρόλογο ενός Τυπικού στη Μονή Δημητρίου της Κωνσταντινούπολης. Το περιεχόμενό της μας δίνει πολλές ιστορικές πληροφορίες για την ταραγμένη περίοδο που έδρασε, αφήνοντας και υπόνοιες για τον *Σικελικό Εσπερινό*, τον οποίον μάλλον υποκίνησε για να εξοντώσει τους Φράγκους. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας, τ. 2^{ος}, ΑΘΗΝΑ 1900]

Πρόσθετες Πηγές που περιέχουν ιστορικά ενδιαφέροντα

<i>Κύβισσος εκ Λιβύης</i>	Καλλίνος ο Εφέσιος 650 π.Χ.	Ιλιάς Κων/νου Ερμονιακού
<i>Κόννις εκ Κιλικίας</i>	Θεστορίδης ο Φωκαέας	Θρήνος περί Ταμυρλάγγου
Καρκίνος ο επικός του 5 ^{ου} π.Χ.	Διοδώρος ο Ερυθραίος	Παρασπόνδυλος Ζωτικός
Καρκίνος ο νεότερος του 4 ^{ου} π.Χ.	Ναυπάκτια έπη	Άλωσις της Κων/λεως
Αλκαίος 7 ^{ος} π.Χ.	Πλάτων ΑΤΛΑΝΤΙΣ	Ανάκλημα Κων/λεως
<i>Πίνδαρος ο Θηβαίος</i>	Αντίγονος ο Μονόφθαλμος	Σύνοψις Σάθα
<i>Ιππώναξ</i>	Μάζαρης	Θρήνος εις την υπό των Τούρκων άλωσιν των Αθηνών
<i>Ανάνιος</i>	Αχιλλήϊς (βυζαντινό έπος)	

4. ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΣΑΤΙΡΑ

Η διδασκαλία της ιστορικής μνήμης κάτω από το πρίσμα κριτικών επιλογών και της μυθιστορίας, διαμόρφωσαν την Αθήνα σε διάσημο μορφωτικό κέντρο.

Είναι καταπληκτικό, η τέχνη της δραματουργίας να ξεκινήσει από κάποιες ιερατικές τελετές, να διαφοροποιηθεί σιγά σιγά στη συνέχεια, να αναμοχλεύει τα ιστορικά δρώμενα της πλούσιας ελληνικής μυθογραφίας, να παραμερίζει αρχικά το ιερατείο και τις επιδράσεις του, να προσθέτει στοιχεία σάτιρας, εκμεταλλευόμενη τους «σατύρους», τους ανθρωποτραγόμορφους ακόλουθους του θεού Βάκχου (Διονύσου), να αποκτά σταδιακά απίθανα λαϊκά ερείσματα, να καθιερώνεται ως απαραίτητο συστατικό κάθε πολιτείας και να αποτυπώνει εκατοντάδες δημιουργούς, πρόσωπα με δημοκρατικές ή μη πεποιθήσεις και ταυτόχρονα να γεννάει τους κωμωδιογράφους. Από τα χιλιάδες έργα που γέννησε αυτό το είδος της τέχνης, όργωσε τη μυθογραφία προηγούμενων γενεών, που είναι το αρχαιολογικό κομμάτι της ελληνικής ιστοριογραφίας, ασχολήθηκε με την επικαιρότητα, στη συνέχεια παγιώθηκε ως το πιο δημοφιλές θέαμα όχι μόνο στην Αθήνα στο

χρυσό αιώνα της δημοκρατίας του Κλεισθένη, Θεμιστοκλή, Περικλή και Κλέωνα, αλλά σε κάθε ελληνική πόλη. Αυτό το βλέπουμε από την ύπαρξη αρχαίων ελληνικών θεάτρων που κοσμούν κάθε σχεδόν επιφανή πόλη, απαραίτητο στοιχείο της δομής της, μαζί με την αγορά. Από τις πληροφορίες που έχουμε σήμερα, γνωρίζουμε ότι οι δραματουργοί συχνά ταξίδευαν σε μακρινά ταξίδια για να διαδώσουν τα έργα τους και να εισέλθει αυτό το είδος της τέχνης στην καθημερινότητα της κοινωνικής ζωής των πόλεων. Η τέχνη της δραματουργίας επεκτάθηκε κατά τους ελληνιστικούς χρόνους σε όλα τα γεωγραφικά όρια αυτών, διατηρήθηκε στους ρωμαϊκούς, έσβησε στους βυζαντινούς θρησκόληπτους χρόνους. Όμως έχουμε αναλαμπή στην Αναγέννηση με δημιουργία νέων δραμάτων ή κωμωδιών στο πρότυπο των λειψάνων, που σώθηκαν ολοκληρωμένα σε λίγες δεκάδες από τις χιλιάδες και σήμερα συνιστούν πρότυπα για νέες δημιουργίες.

Τα έργα αυτά αποτύπωναν στην αρχαία Ελλάδα ένα μεγάλο μέρος στιγμιότυπων της ιστοριογραφίας, τόσο της παλαιάς, όσο και της σύγχρονης της περιόδου των αρχαίων δημιουργών του δράματος και της σάτιρας. Το περιεχόμενο κάθε στιγμιότυπου ήταν κατάλληλα διαμορφωμένο, ώστε να αποδίδεται με διδακτική προτροπή στην στιγμή που προβαλλόταν, για να αποφεύγονται επαναλήψεις λαθών ή να προωθούνται καινοτομίες για τον σκοπό αυτόν. Όπως προαναφέραμε, σε μας ήρθαν ελάχιστα ολοκληρωμένα έργα τους από τις πολλές εκατοντάδες-χιλιάδες, τα ίχνη τους όμως τα γνωρίζουμε, γιατί σε αποσπάσματα κατοπινών συγγραφέων, έχουμε αναφορές για τον αριθμό των έργων τους και αποσπάσματα μνείας για την υπόθεση και περιεχόμενο της εκάστοτε πραγματείας. Μερικές αυτοτελείς τραγωδίες ήταν ένα μέρος μιας τριλογίας, της οποίας τα άλλα μέρη αγνοούμε και μόνο εικάζουμε για το περιεχόμενό τους από τις παραπάνω καταγραφές των αποσπασμάτων. Η συντριπτική πλειοψηφία των εκατοντάδων έργων τραγωδίας ή σάτιρας, έχει χαθεί στο βωμό της βιαιότητας και της ωμότητας των καταστροφών που πέρασαν τα πνευματικά κέντρα από αγράμματους επιδρομείς ή θρησκόληπτους εξουσιαστές. Μνημονεύεται κάποιος αριθμός έργων ανά συγγραφέα και κάποια λιγιστά αποσπάσματα κι αναφορές σε αρκετά από αυτά. Γνωρίζουμε κάποια ονόματα συγγραφέων, αλλά υποψιαζόμαστε ότι οι ανώνυμοι είναι πολλοί περισσότεροι. Είναι γνωστό όμως, και συνηγορούν πολλοί γι' αυτό, ότι, μέσω αυτού του φιλολογικού υλικού οι πολίτες μάθαιναν την παλιά τους ιστορία όχι σε μία έκδοση και μία εκδοχή, αλλά σε πολλές, ενίοτε αναπτύσσοντας κριτήριο και πολιτική κρίση, χρήσιμα στοιχεία για τη λειτουργία της δημοκρατίας. Κι αυτό γιατί το ρεύμα της δραματικής ποίησης με περιεχόμενο τα γεγονότα της παλαιάς ιστοριογραφίας δημιουργήθηκε την εποχή της θεμελίωσης της δημοκρατίας του Κλεισθένη, θεμέλια της οποίας έβαλε ο Σόλωνας (*σεισάχθεια*).

Το δράμα, όπως φανερώνει και το όνομα, πραγματεύεται πράξεις, οι οποίες δεν εξιστορούνται διηγηματικά, όπως στα έπη των ποιητών, αλλά μεταφέρουν μιμούμενοι με δράση τα γεγονότα ενώπιον των θεατών, αναπαριστώντας στην πράξη τα παλιά ιστορικά ή μυθικά συμβάντα. Το δράμα, η αρχαία τραγωδία και η κωμωδία ήταν ένα εξελιγμένο είδος ποίησης ή έντεχνου λόγου, συνέχεια των επών και των ιάμβων, που γεννήθηκε στο χορό θρησκευτικών τελετών της αρχαίας Αθήνας κατά το μήνα Ανθεστηριώνα για τη γιορτή των Μεγάλων Διονυσίων. Έψαλλαν τότε ένα είδος Διθυράμβου κατά τη διεξαγωγή των Βακχικών γιορτών, που πραγματευόντουσαν τα *πάθη του Διονύσου*. Όπως μας πληροφορεί ο Ηρόδοτος, οι χοροί επί τυράννου Κλεισθένη⁷ στην αρχαία

⁷ Ο Κλεισθένης γιος του *Αριστωνύμου* από το γένος του Ορθαγόρα, πατέρας της Αγαρίστης και τύραννος της Σικυώνας ή Αιγιάλειας, σύγχρονος του Σόλωνα. Η πόλη του κοσμήθηκε με πολλά κτίρια, οι τέχνες άνθησαν κατά την τριαντάχρονη τυραννεία του, πολλοί λόγιοι κατέφθασαν στην αυλή του και οι νόμοι που θέσπισε διατηρήθηκαν για πολλές δεκαετίες (Ηρόδοτος).

Σικυώνα σε κάποια στιγμή αντί για την εξύμνηση των παθών του Διονύσου, άρχισαν να εξυμνούν τα πάθη ενός ήρωα της μυθιστορίας τους, που ήταν ανάλογα με αυτά του θεού. Από όσα γνωρίζουμε η αρχική αυτή εκτροπή έγινε με τις περιπέτειες του ήρωα Αδράστου περί το 620 π.Χ. από τον Αρίονα τον Λέσβιο (**Αρίων**, από τα Μέθυμνα της Λέσβου). Από τότε άρχισε να συστηματικά να εκτρέπεται το περιεχόμενο του διθυράμβου του χορού από τα δρώμενα του θεού, σε δρώμενα άλλων ηρώων, τοπικού ή ευρύτερου ενδιαφέροντος για τους πολίτες. Άρχισαν να παρελαύνουν πολλοί ήρωες μετά από σύντομη δέηση προς το θεό Δίονυσο, κι αυτό γινόταν από το χορό, που απαρτιζόταν από σατύρους ή Πάνες, τους ακολούθους του θεού Διονύσου με τα τραγίσια πόδια τους και τις Νύμφες. Η γιορτή εκπλήρωνε και ένα στόχο, να εκπαιδεύει στην πλούσια ελληνική παράδοση τους πολίτες και να σκοπεύει στην εκμάθηση της ελληνικής ιστορίας ή ιστορίας τοπικών ηρώων. Έτσι γεννήθηκε με αργά βήματα η αρχαία τραγωδία, από τη μετάβαση του περιεχομένου του διθυράμβου, ενός ενθουσιώδους άσματος αφιερωμένου στον Δίονυσο, σε περιεχόμενο που μνημονεύει άλλον ήρωα. Η ποικιλία των θεμάτων με τους διαγωνισμούς που επακολούθησαν προκάλεσαν τεράστιο ενδιαφέρον για το κοινό. Πολλά δρώμενα πολλών ηρώων ξετυλίγονται πλέον στο θέατρο κι αναπτύσσονται οι υποθέσεις τους, ώστε να γίνονται ελκυστικές στους θεατές και τους κριτές, από το χορό μεταμφιεσμένο σε *σατύρους* και Πάνες ή Νύμφες, οι Βακχικοί συνοδοί διανθισμένο στην αρχή με έναν ηθοποιό, που έπαιζε και πολλούς ρόλους, μετά με δευτεραγωνιστή και στη συνέχεια με τριταγωνιστή, πληθαίνοντας ολοένα την σκηνή. Από τα τραγίσια πόδια του Πάνα ή σατύρων γεννήθηκε αυτό το μοναδικό είδος αφήγησης-αναπαράστασης των ιστορικών ή μυθολογικών γεγονότων, το λεγόμενο «*τραγικόν*».

Οι αρχαίοι δραματουργοί του 6^{ου} με 5^ο π.Χ. αιώνα όπως ο **Θέσπις** που είναι ο αρχαιότερος τραγωδοποιός, σύγχρονος του Σόλωνα (περί το 540 π.Χ.) προερχόμενος από τον αττικό δήμο της Ικαρίας, που είχε μαθητή τον Φρύνιχο. Εισήγαγε τον πρώτο υποκριτή επί Πεισίστρατου το 536 π.Χ., ο οποίος εκτός από τους ύμνους του χορού από Πάνες, Σατύρους και Νύμφες υποκρινόταν πολλά πρόσωπα, έπαιζε πολλούς ρόλους. Για παράδειγμα σε μια τραγωδία του στον *Πενθέα*, ο ηθοποιός λέγεται ότι, έπαιζε διαδοχικά 4 ρόλους, τον Δίονυσο, τον Πενθέα, τον άγγελο και την Αγαυή. Ο χορός του είχε κάθε φορά και διαφορετική συγκρότηση, πότε από Σατύρους, πότε από άλλα πρόσωπα, με διακεκριμένο σχεδιασμό του, που να επικρατεί στο χρόνο και ο διάλογος του υποκριτή του να είναι πολύ σύντομος. Μάλιστα στο χορό ήταν αναμειγμένα τα στοιχεία του δράματος με τα κωμικά ή σκωπτικά, έτσι ώστε να φαίνεται συγκεχυμένο το είδος αυτό της ποίησης και να μη γίνεται αυτοτελής η σάτιρα. Ως προς το ύφος οι αρχαίοι τραγωδοποιοί χρησιμοποιούσαν το μακρό τροχαϊκό τετράμετρο αντί του ιαμβικού τρίμετρου, ώστε ο στίχος να γίνεται πιο ζωηρός.

Μετά τον Θέσπιν μεγάλη ήταν η φήμη του **Φρύνιχου** γιου του *Πολυφράδμονος*, Αθηναίος στο γένος. Το 512 λέγεται ότι έγινε για πρώτη φορά διάσημος στο θέατρο, νικώντας στους αγώνες τραγωδίας και όπως και στον Θέσπιν το λυρικό μέρος των τραγωδιών του ήταν επικρατέστερο του δραματικού. Ο Φρύνιχος ήταν φανατικός δημοκράτης και μέσα από τις τραγωδίες του, προσπαθούσε να διδάξει ιστορία, για να μην επαναληφθούν οι λαθεμένες ή διστακτικές πολιτικές επιλογές και στρατηγικές των αρχόντων της πόλης και για να μην εμφανιστούν τα δεινά των πολιτικών αυτών. Λέγεται ότι, εισήγαγε τα γυναικεία πρόσωπα. Τα έργα του συνιστούσαν κατά κάποιον τρόπο και η πλοκή που έδινε σ' αυτά μια σκιαγραφία της σύγχρονης ιστορίας των Αθηναίων, στην οποίαν φρόντιζε να βγαίνουν διδακτικά συμπεράσματα και να καλλιεργούν τη γνώση με ένα ιστορικό υπόβαθρο στους πολίτες. Για παράδειγμα με το δράμα του «*Μιλήτου άλωσης*», που δίδαξε πριν από τις Φοίνισσες το 495, περιγράφει τα φοβερά δεινά που έπαθε η

Μίλητος⁸, ως άποικος και σύμμαχος των Αθηναίων και την πλημμελή βοήθεια που έδωσε η Αθήνα. Μετά τη Μίλητο ήρθε η σειρά της Αθήνας, γιατί ο Δαρείος ο Α΄ εκστράτευσε εναντίον των Αθηναίων και Ελλήνων γενικά, με τη συντριβή του στη μάχη του Μαραθώνα. Κατά την παράσταση του «*Μιλήτου άλωσης*» οι Αθηναίοι ιστορεί ο Ηρόδοτος ότι όλο το θέατρο πλημύρισε από δάκρυα, όμως ο δήμος ζημίωσε τον ποιητή με 1000 δραχμές ως *άναμνήσαντα κακά οίκηια*, γιατί ο προνοητικός σκεπτόμενος δημοκράτης δεν εξιδανίκευσε τις καταστάσεις αλλά προειδοποίησε. Λίγα χρόνια μετά δοκιμαζόταν η Αθήνα (490 π.Χ. στο Μαραθώνα και το 480 στη Σαλαμίνα και το 479 π.Χ. στη μάχη των Πλαταιών), οι ηγεμόνες λαϊκιστές και δημαγωγοί τότε της Αθήνας ούτε κουβέντα άρθρωσαν για τις ολιγωρίες τους και τις ευθύνες των αποφάσεών τους. Η προσπάθειά τους ήταν η φίμωση οποιασδήποτε διαμαρτυρίας ή κριτικής. Αργότερα με τη ναυμαχία της Μυκάλης υπό τον Λεωτυχίδα με 110 τριήρεις στην Ιωνία τον Αύγουστο του 479 π.Χ. εναντίον των Περσών, οι Αθηναίοι έδωσαν το τελειωτικό χτύπημα στην τότε υπερδύναμη, με τους Σάμιους να μην επαναλαμβάνουν τον προδοτικό τους ρόλο και να παίρνουν μέρος στη ναυμαχία και στην αποφασιστικής σημασίας μάχη με χερσαίες δυνάμεις στη στεριά. Με το θέμα των *Φοινισσών* του ο Φρύνιχος το 476 πρόβαλε την ήττα του Ξέρξη. Σώζονται επίσης κάποιοι τίτλοι έργων του Φρύνιχου: ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ, ΑΛΚΗΣΤΙΣ⁹, ΑΝΤΑΙΟΣ, ΔΑΝΑΪΔΕΣ, ΜΙΛΗΤΟΥ ΑΛΩΣΙΣ (από τους Πέρσες το 494 π.Χ.), ΠΛΕΥΡΩΝΙΑΙ¹⁰, ΤΑΝΤΑΛΟΣ (πρώτος σύζυγος της Κλυταιμίστρας που σκότωσε ο Αγαμέμνονας, μαζί και το νεογέννητο παιδί τους) και ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ. Κωμωδίες του: *Εφιάλης*, *Κόννος*, *Κρόνος*, *Κωμασταί*, *Σάτυροι*, *Τραγωδοί* ή *Απελεύθεροι*, *Μονότροπος*¹¹, *Μοῦσαι*, *Μύστης*, *Προάστριαι*.

Ο **Χοιρίλος** ακολουθεί τον Φρύνιχο στους τραγωδοποιούς, ο οποίος για μεγάλο χρονικό διάστημα ανέβασε στην σκηνή πολλά δράματα, πρωτοεμφανιζόμενος το 524 π.Χ., ανταγωνιζόμενος κατόπιν και με τον Αισχύλο και με τον Σοφοκλή. Λέγεται ότι ευδοκίμησε ιδιαίτερα στο σατυρικό δράμα, όταν σε σχετικό απόσπασμα του Nāke διαβάζουμε: «*Ἦνικά μὲν βασιλεύς ἦν Χοιρίλος ἐν*

⁸ Ως γνωστόν είχαν εξεγερθεί οι ιωνικές πόλεις το 499 π.Χ. κατά των Περσών με την πρωτοστασία των Μιλησίων υπό τον Αρισταγόρα, αποτινάσσοντας τον Περσικό ζυγό 50 περίπου χρόνων. Η εξέγερση εξαπλώθηκε γρήγορα στην Καρία και την Κύπρο. Από τις ελληνικές πόλεις μόνο οι Αθηναίοι και οι Ερετρίεις έστειλαν βοήθεια 25 τριήρων στους εξεγερμένους. Στην αρχή είχαν επιτυχίες, καταλαμβάνοντας τις Σάρδεις, έπειτα όμως δέχτηκαν ένα βαρύ πλήγμα από τον Αρταφέρνη στην Έφεσο, που οδήγησε στη συνέχεια τους Πέρσες σε διαδοχικές επιτυχίες καταπνίγοντας την αντίσταση κάθε μιας πόλης επί τρία χρόνια. Ο Δαρείος Α΄ ήξερε ότι πρέπει να νικήσει τους Μιλήσιους στη θάλασσα, πράγμα που το κατόρθωσε στη ναυμαχία της Λάδης, με την αποστασία των Σαμίων. Μετά από τη ναυμαχία με σύντομη πολιορκία οι Πέρσες κατέλαβαν την πόλη το 494 π.Χ. και τους κατοίκους της τους μετέφεραν ως δούλους στη Μεσοποταμία. Όσοι γλύτωσαν Μιλήσιοι μαζί με κατοίκους της Σάμου, που αντέδρασαν από την προδοτική ενέργεια των στρατηγών τους στη Λάδη, έφυγαν και πήγαν στην Ζάγκλη της Σικελίας, τη γνωστή και ως Μεσσήνη.

⁹ Η Αλκιστις ήταν θυγατέρα του Πελίου και της Αναξιβίας, γυναίκα του Αδμήτου βασιλιά των Φερών της Θεσσαλίας. Ήταν να πεθάνει ο σύζυγός της, αλλά αν πέθαινε κάποιος άλλος στη θέση του, θα σωζόταν. Δέχτηκε να πεθάνει η Αλκιστις, σώζοντας τον άνδρα της. Ο Ηρακλής όμως κατέβηκε στον Άδη και την επανέφερε δίπλα στον Αδμητο.

¹⁰ Ο Πλευρών ήταν γιος του Αιτωλού και της Προνόης, αδελφός του Καλυδώνα, που συνέστησε το βασίλειο της Πλευρώνας στην Αιτωλία, κτίζοντας ομώνυμη πόλη επί του Ευήνου ποταμού. Τη θεωρούσαν μητρόπολη των Κουρήτων. Οι Πλευρωνίες ήταν οι τρεις θυγατέρες του η Λαοφόνη, η Στερόπη και η Στρατονίκη, Σύζυγός του η Ξανθίπη θυγατέρα του Δώρου που εκτός απαό τις τρεις θυγατέρες γέννησε και ένα γιο τον Αγήνορα. Στην πόλη αυτή κατέφθασαν οι Ύαντες και κατοίκησαν γύρω της και στην ίδια, που θεωρούνται οι πρώτοι και αρχαιότεροι κάτοικοι της Βοιωτίας και οι οποίοι εκδιώχτηκαν από τον Κάδμο και του Φοίνικες. Γι' αυτό και ο Πλευρώνας ονομαζόταν και *Υαντίδα*. Μια μερίδα από τους Υαντίδες κατοίκησαν στη Φωκίδα, κτίζοντας την *Υάμπολιν*.

¹¹ Ο *Μονότροπος* συναγωνίστηκε τις «Ορνίθες» του Αριστοφάνη και πήρε το τρίτο βραβείο, ενώ πιθανόν άξιζε τη δεύτερη ή ακόμη και την πρώτη θέση.

Σατύροις». Τα σατιρικά δράματα δεν αποτελούν κωμωδίες, αλλά στη διαδραμάτιση του μύθου και της ιστορίας οι Σάτυροι του χορού προκαλούν με εύθυμα ή υβριστικά λογίδια, αρμόζοντα στις Διονυσιακές τελετές των Μεγάλων Διονυσίων. Το σύνολο όμως της τραγωδίας χαρακτηρίζεται από δραματικό χαρακτήρα από τα 160 περίπου έργα του Αθηναίου Χοιρίλου που ανέβασε στην σκηνή, σώζεται ο τίτλος μόνο ενός, η ΑΛΟΠΗ. Η Αλόπη είναι η ωραιότατη κόρη του Κερκύονα, η οποία γέννησε με το Ποσειδώνα (ιερέα προφανώς του θεού) τον Ιπποθόοντα. Η Αλόπη έκρυψε το μωρό της και το άφησε έκθετο (πολύ σύνηθες είναι τα έκθετα τέκνα στην αρχαιότητα) πλησίον σε βοσκούς. Το μωρό ήταν τυλιγμένο με βασιλικά υφάσματα. Ο πατέρας της μόλις το έμαθε από το μωρό που του έφεραν βοσκοί στο παλάτι, την έριξε στη θάλασσα και πνίγηκε.

Ο Πρατίνας ο Φλιάσιος (από τον Φλιούντα της Σικυωνίας), που διαγωνίστηκε τους Αισχύλο και Σοφοκλή. Εμφανίστηκε κατά πρώτον περί το 500 π.Χ. και σε αυτόν οφείλεται ο διαχωρισμός του δράματος από τη σάτιρα, καταστρώντας την τελευταία σε αυτοτελές είδος, της γνωστής κωμωδίας όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Του Πρατίνα σώζονται τίτλοι έργων ΔΥΣΜΑΙΝΑΙ ή ΚΑΡΥΑΤΙΔΕΣ¹², ΠΑΛΛΙΣΤΑΙ ΣΑΤΥΡΟΙ.

Τον Πρατίνα το διαδέχτηκε ο **Αριστίας ή Αριστέας**, ο οποίος παρόλο ξένος ή μέτοικος ανταγωνίστηκε με επιτυχία τους Αθηναίους τραγωδούς, όπως τον Σοφοκλή και τον Αισχύλο. Ήταν όπως και ο Πρατίνας Σικυώνιος. Από τα έργα του διασώζονται κάποιες επιγραφές αυτών: ΑΝΤΑΙΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΚΗΡΕΣ, ΚΥΚΛΩΨ και ΟΡΦΕΥΣ. Από κάποιο απόσπασμα αναφέρεται και ΜΥΚΑΙ, όμως δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για μανιτάρια ή κάτι άλλο¹³. Αυτός λέγεται κατέβασε και δευτεραγωνιστή στην σκηνή, αυξάνοντας το διάλογο στη τραγωδία, δίνοντας το στοιχείο αυτό στον Αισχύλο, που χρησιμοποίησε κατά κόρον.

Παρακάτω θα αναφερθούμε στους δραματουργούς και στα λίγα έργα που μας έχουν διασωθεί από ένα πολυπληθές για τα οποία έχουμε μνεία ή στίγμα, αρχίζοντας με τον Αισχύλο. Ήσσανες τραγωδοποιί που αναφέρονται, είναι ο **Νεοφρών ο Σικυώνιος**, του οποίου τη ΜΗΔΕΙΑ διασκεύασε ο Ευριπίδης (Διογένης Λαέρτιος, II 134). Ένας άλλος **Νεόφρων** διακρίθηκε κατά την Αλεξανδρινή εποχή.

Μετά τον Νεόφρονα άξιος μνείας είναι ο **Ίων ο Χίος**, που άκμασε επί Αισχύλου και Κίμωνα. Ήταν όπως φαίνεται πολυγραφότατος πράγμα σπάνιο για την εποχή του ήταν ταυτόχρονα και πεζογράφος και ποιητής, γιατί έγραψε ιστορία όπως ο Ηρόδοτος και ελεγείες και λυρικά ποιήματα κάθε είδους. Έχουμε μνημονεύσεις δυστυχώς σε λιγοστά όμως εναπομείναντα σε μας αποσπάσματα και δεν μπορούμε να συνθέσουμε κάποιο μέρος κάποιας τριλογίας του. Ως ποιητής τραγωδιών άρχισε να διδάσκει κατά το έτος θανάτου του Αισχύλου, του οποίου τη δόξα απέκτησε. Τα θέματά του ήταν Ομηρικά και οι τριλογίες του ακολουθούσαν τις τριλογίες του Αισχύλου. Φαινόταν επιμελής στην ανάπτυξη της θεματογραφίας του, αλλά η φαντασία του και η μεγαλοφυΐα εστερείτο από αυτή του Αισχύλου και Σοφοκλή. Μνημονευόμενα έργα του **Ίωνα**

¹² Οι Καρυάτιδες ήταν γυναικόμορφα αγάλματα που στέκονταν επί των τειχών. Η προέλευσή τους προέρχεται από τις Καρυές πόλη στα σύνορα της ρκαδίας με τη Λακωνία (σήμερα Αράχωβα), όπου υπήρχε ναός της Καρυάτιδας Αρτέμιδας, στις γιορτές της οποίας μαζευόντουσαν παρθένες και έστηναν δημόσιους χορούς.

¹³ **μύκης**, [ύ], -ητος, ό, **I.** μανιτάρι, Λατ. fungus. **II. 1.** οποιοδήποτε αντικείμενο έχει σχήμα του μανιταριού. **2.** γάντζος ή κουμπί στην άκρη της θήκης του σπαθιού. **3.** το κομμένο τμήμα από φυτίλι λυχνariού, που θεωρείτο ότι προμήνυε βροχή, σε Αριστοφάνη (Λεξικό Liddell-Scott).

είναι: ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, ΑΛΚΜΗΝΗ (η μητέρα του Ηρακλή), ΑΡΓΕΙΟΙ, ΕΥΡΙΠΙΔΑΙ¹⁴, ΚΑΙΝΕΥΣ (βασιλιάς των Λαπίθων, που πολέμησε τους Κενταύρους), ΦΟΙΝΙΞ (γιος του Αγήνορα κι αδελφός του Κάδμου), ΛΑΕΡΤΗΣ (πατέρας του Οδυσσέα, συμμετείχε στο κυνήγι του Καλυδώνιου κάπρου και ήταν ένας από τους Αργοναύτες), ΜΕΓΑ ΔΡΑΜΑ, ΟΜΦΑΛΗ ΣΑΤΥΡΟΙ¹⁵, ΤΕΥΚΡΟΣ (αδελφός του Αίαντα του Τελαμώνειου, άριστος τοξότης), ΦΡΟΥΡΟΙ.

Μετά τον Ίωνα μνημονεύεται ο **Αρίσταρχος**, που κατήλθε για πρώτη φορά στη σκηνή το 454 π.Χ. Λέγεται ότι ήταν ο πρώτος που έδωσε το απαραίτητο χρονικό μήκος των τραγωδιών, το οποίον ακολούθησαν ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης. Σώζονται επιγραφές έργων του: ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΤΑΝΤΑΛΟΣ¹⁶, ΜΗΔΕΙΑ. Το έργο του «Αχιλλεύς» είχε μεγάλη φήμη και τα κατοπινά χρόνια ή αιώνες και μεταφράστηκε από τον Έννιο (Quintus ENNIUS) στα λατινικά το 2^ο αιώνα π.Χ.

Μετά τον Αρίσταρχο έπεται ο **Αχαιός ο Ερετριεύς**, ο οποίος πρωτοεμφανίστηκε περί το 446 π.Χ., με σωζόμενες επιγραφές έργων του ΑΔΡΑΣΤΟΣ¹⁷, ΑΖΑΝΕΣ¹⁸, ΑΘΛΑ, ΛΙΘΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΛΦΕΣΙΒΟΙΑ¹⁹, ΕΡΓΙΝΟΣ, ΗΦΑΙΣΤΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΙΡΙΣ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΚΥΚΝΟΣ, ΛΙΝΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΜΟΙΡΑΙ, ΜΩΜΟΣ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΜΦΑΛΗ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΡΙΞΟΣ. Δίδαξε πολλά δράματα αλλά πήρε μόνο μία νίκη (εσπεφανώθη άπαξ). Το ύφος του ήταν σκοτεινό, χρησιμοποιώντας πολλά υπονοούμενα, όμως ύφος κομψό αλλά και περίεργο. Ερχόταν συνήθως δεύτερος μετά τον Αισχύλο στους δραματικούς αγώνες.

Μετά τον Αχαιό αξίζει της μνείας ο **Καρκίνος ο Αθηναίος** και οι γιοι του, που συγκροτούσαν ίδια σχολή τραγωδοποιών, που μας είναι γνωστή από τα *σκώμματα* (δηλαδή πειράγματα) του Αριστοφάνη. Σωζόμενες επιγραφές τραγωδιών του είναι: ΑΕΡΟΠΗ, ΑΙΑΣ, ΑΛΟΠΗ, ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΡΕΣΤΗΣ, ΣΕΜΕΛΗ και ΤΥΡΩ. Μαζί με τον Καρκίνο ήταν γνωστός και ο γιος του **Ξενοκλής**, ενώ τα υπόλοιπα αδέλφια του συμμετείχαν στο χορό ως χορευτές στα δράματα του πατέρα ή του γιου Ξενοκλή. Τα έργα και

¹⁴ Ευρυτίδη ονόμαζαν το γιο του Ευρύτου από την Οιχαλία, που ονομαζόταν Ίφιτος, είχε αδελφή την Ιόλη και ήταν ένας από τους Αργοναύτες. Περίοδευε στην Ελλάδα να βρει τα άλογα που είχε κρύψει ο Ηρακλής και στη Μεσσηνία στο σπίτι του Ορσιλόχου των Φερών, συνάντησε τον Οδυσσέα με τον οποίον έγινε φίλος και του έδωσε το γνωστό τόξο, που κατατόξευσε τους μνηστήρες μεσσήλικας. Φονεύθηκε από τον Ηρακλή, αφού προηγουμένως τον γκρέμισε από ψηλό τείχος.

¹⁵ Η Ομφάλη ήταν θυγατέρα του βασιλιά των Ληδών Ιαρδάνου και γυναίκα του Τμώλου, που μετά το θάνατό του βασίλευσε τη Λυδία μόνη της. Μετά το φόνο του Ευρύτου ο Ηρακλής πουλήθηκε ως δούλος σε αυτήν και την υπηρέτησε για μεγάλο χρονικό διάστημα, φορώντας γυναικεία ρούχα και εκτελώντας οικιακές δουλειές.

¹⁶ Φαίνεται ότι δεν αναφέρεται για τον Τάνταλο το γιο του Δία ή Τμώλου και της Πλουτούς, βασιλιά της Φρυγίας, αλλά για τον Τάνταλο το γιο του Θυέστη, πρώτου συζύγου της Κλυταιμίστρας με την οποίαν είχε κάνει ένα μωρό, το οποίον έσφαξε ο Αγαμέμνωνας, αφού φόνευσε και τον Θυέστη. Είναι λοιπόν φυσιολογικό η Κλυταιμίστρα να μην χάνει τον σφαγέα σύζυγό της και μετά την επιστροφή του από την Τροία να τον σκοτώσει.

¹⁷ Υπάρχουν 7 με το όνομα αυτό στην αρχαιότητα. Πιθανόν να είναι ο αρχαιότερος, ο γιος του Ταλαού και της και της Λυσιμάχης, βασιλιάς του Άργους, ένας από τους *επτά επί Θήβας*. Ήταν πατέρας της Αργείας, Ιπποδάμειας και του Αιγιαλέα. Διώχτηκε από το Άργος, πήγε στη Σικυώνα και διαδέχτηκε τον παππού του Πολύβου, συστήνοντας τους Πυθικούς αγώνες. Όταν κατέφυγαν σε αυτόν ο Τυδεύς και ο Πολυνείκης, παντρεύσε τον Τυδέα με την Ιπποδάμεια ή Δηϊπύλη και τον Πολυνείκη με την Αργεία και μαζί με αυτούς εκστράτευσε εναντίον της Θήβας για να τοποθετήσει τον Πολυνείκη στον πατρικό του θρόνο, αλλά νικήθηκε και μόλις διασώθηκε, χάνοντας τον Πολυνείκη και το γιο του Αιγιαλέα στη μάχη.

¹⁸ Οι Αζάνες ήταν κάτοικοι της Αζανίας, δυτικής περιοχής της Αρκαδίας προς τη μεριά της Ήλιδας, όνομα που πήρε η περιοχή από την Αζανίδα, που ταυτίζεται με την Κορωνίδα, μητέρα του Ασκληπιού. Αζανία = Αρκαδία.

¹⁹ Δεν γνωρίζουμε για ποια Αλφεισίβοια αναφέρεται η τραγωδία. Υπάρχουν

των δύο διακρίνονταν από μία σκληρότητα, όταν ανέπτυσσαν υποθέσεις από την αρχαϊκή ποίηση, σύμφωνα με τις αρχαίες μαρτυρίες. Ο Ξενοκλής γνωρίζουμε ότι νίκησε τον Ευριπίδη με την τετραλογία του *Οιδίπους – Λυκάων – Βάκχαι και Αθάμας* (ή *Αδάμας*) *σατυρικών* στην τριλογία που περιλάμβανε τις Τρωάδες. Ήταν ο Ξενοκλής ο πρώτος που δραματοποίησε το μύθο του Λυκάονα (*Λυκάων*, βασιλιάς της Αρκαδίας) με τους 50 γιους. Πολλές φορές ο Αριστοφάνης (Νεφέλες) τον διακωμωδούσε. Υπάρχει και άλλος ένας σημαντικός τραγωδοποιός, ο **Καρκίνος** από τον **Ακράγαντα** της Σικελίας.

Μετά τον Καρκίνο και τους γιους του έπεται ο ιδιόρρυθμος ποιητής *Αγάθων*, που νέος κατέβηκε στη σκηνή το 416 π.Χ. και πέθανε στην αυλή του βασιλιά Μακεδονίας Αρχέλαου το 400 π.Χ. Το ιδιόρρυθμο χαρακτήρα του Αγάθωνα περιέγραψε με ζωντανά ο Αριστοφάνης στις Θεσμοφοριάζουσες και ο Πλάτωνας στο Συμπόσιο. Οι τραγωδίες του είχαν μία τρυφερότητα, απαλότητα και κομψότητα στο ύφος, ταυτόχρονα με συμμετρία και ευρυθμία, αλλά μέσα από αυτό δεν υπήρχε η δυνατότητα κάποιος να παρασυρθεί από συναισθήματα, γι' αυτό ο λόγος του είχε πέραση στους σοφιστές κι ιδιαίτερα στον Γοργία. Ο Αριστοτέλης παρουσιάζει τα σχήματα λόγου του Αγάθωνα ως *φαινομένους συλλογισμούς ή ενθυμήματα*. Το έργο του με τίτλο ΑΝΘΟΣ που είχε απήχηση έχει χαθεί, όπως και τα υπόλοιπα. Αναφέρονται επιγραφές έργων του: ΑΕΡΟΠΗ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΑΝΘΟΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΜΥΣΟΙ και ΤΗΛΕΦΟΣ.

Ο μεγάλος δραματουργός **Αισχύλος**, γιος του γαιοκτήμονα Ευφορίωνα, από το γένος των Κοδριδών, Ελευσίνιος στο δήμο, γεννήθηκε το 525 π.Χ. και πέθανε στη Σικελία το 456/5 π.Χ., «έποίησε δράματα εβδομήκοντα καὶ ἐπὶ τούτοις σατυρικά ἀμφίβολα πέντε» («Επιγραφάς Αἰσχυλείων δραμάτων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν σατυρικών, γνωρίζομεν τανῶν περὶ τας ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ», Καρόλου Μυλλέρου, «Ιστορία της Ελληνικής Φιλολογίας», τ. Β', Αθήνα 1885), με το πρώτο του να διδάσκεται σε θέατρο σε ηλικία μόλις 25 χρόνων (περί το 500). Την εποχή που έζησε, είχε πολλούς επώνυμους αντιπάλους κι ανταγωνιστές, όπως τον Πρατίνα τον Χοιρίλο, τον Φρόνιχο και τον Σοφοκλέα, χωρίς να υπολογίζουμε άλλους άγνωστους σε μας συγγραφείς. Συμμετείχε και στη ναυμαχία του Αρτεμισίου και στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, όπως και στη μάχη των Πλαταιών. Επηρεασμένος από την ιωνική φιλοσοφία πρέπει να μην ήταν θρήσκος²⁰ αλλά ελευθερόφρονας φυσιοκράτης. Πιθανόν να συμμετείχε και στα Ελευσίνια μυστήρια ως μέλος της μυστηριακής τελετής λατρείας της θεάς Δήμητρας και της Κόρης, αλλά να αποβλήθηκε για ασέβεια από αυτή την τελετή, γιατί μάλλον αποκάλυψε απόρρητες πτυχές των μυστηρίων. Η πολιτική του σκέψη ανδρώθηκε στα θεμέλια της δημοκρατίας που έθεσε ο Κλεισθένης (περί το 505 π.Χ.), όπου όλοι οι Αθηναίοι πολίτες αποκτούσαν πρόσβαση στην εξουσία, θέτοντας στο περιθώριο την αποκλειστική άσκησή της από τους ευγενείς. Εμείς το αρχαιότερο δράμα που γνωρίζουμε είναι οι «Πέρσαι», το μεσαίο μέρος μιας τριλογίας που διδάχτηκε το τέταρτο έτος της 76^{ης} Ολυμπιάδας, δηλαδή το 472 π.Χ. 8 χρόνια μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.), δηλαδή 28 χρόνια αργότερα από την εμφάνισή του στα θεατρικά δρώμενα. Στην τριλογία αυτή πήρε επίσης έπαθλο στους δραματικούς αγώνες. Οι Πέρσες ανήκαν σε μια τριλογία που ύμνησε τη νίκη των Αθηναίων ως ελληνική νίκη, της οποίας εικάζουμε για τα άλλα δύο μέρη. Λέγεται ότι το πρώτο μέρος έφερε τον τίτλο «Φινεύς», το όνομα του μάντη που υποδέχτηκε τους Αργοναύτες στην Κολχίδα και με τη μαντική του σοφία τους είπε όλα τα

²⁰ Σε μια τραγωδία του που χάθηκε και σώζεται το παρακάτω απόσπασμα συμπεραίνουμε ότι δεν πίστευε στις παραδόσεις του ιερατείου, εξυμνώντας τη φύση. «Ζεὺς ἐστὶν αἰθήρ, Ζεὺς δε γῆ, Ζεὺς τ' οὐρανός. Ζεὺς τοι τά πάντα χῶτι τῶν δ' ὑπέρτατον» (F.T.G. Nauck, 588).

συμβάντα που είχαν στο περιπετειώδες ταξίδι τους. Είναι μία ένδειξη της τεράστιας αντίθεσης μεταξύ της Ελλάδας - Ευρώπης και ανατολής – Ασίας. Το τρίτο μέρος που έκλεινε την τριλογία είναι το «Γλαύκου του Ποντίου» ή «Γλαύκος Ποτνιεύς²¹». Ήταν ο πρώτος που καθιέρωσε λέγεται τις τριλογίες στους δραματικούς αγώνες, τρεις τραγωδίες που είχαν την ίδια βασική υπόθεση και ένα σατιρικό δράμα ή κωμωδία να τις συνοδεύει. Μετά την επιτυχία του με τους Πέρσες δέχτηκε πρόσκληση από τον τύραννο των Συρακουσών Ιέρωνα. Ήταν η εποχή που ο Ιέρων είχε αναδειχθεί προστάτης των τεχνών και των γραμμάτων, προσκαλώντας τον ποιητή Σιμωνίδα στην αυλή του και τον ανηψιό του Βακχυλίδη. Ο Αισχύλος φθάνοντας εκεί, έγραψε «τάς Αίτναιάς», μία σύγχρονη υπόθεση ιστορίας για το κτίσιμο της πόλης Αίτνας από τον Ιέρωνα στη θέση της Κατάνης, όταν ο Ιέρωνας κυριεύσε τη Νάξο και την Κατάνη κι αντικατέστησε τους κατοίκους των πόλεων αυτών με Πελοποννήσιους, μετονομάζοντας ταυτόχρονα την Κατάνη σε Αίτνα²². Ο Αισχύλος έμεινε και δίδαξε τους Πέρσες το 471, χωρίς να γνωρίζουμε αν είχε διασκευάσει το έργο του εκεί στις παραστάσεις του. Μετά το έτος αυτό φαίνεται να επέστρεψε στην Αθήνα και το 468 ανεβάσει το «Επτά επί Θήβας», ως πρώτο μέρος μιας νέας τριλογίας, ανταγωνιζόμενος τον Σοφοκλή, αλλά ήρθε δεύτερος. Εικάζεται ότι το τρίτο μέρος αυτής της τριλογίας ήταν οι «Ελευσίνιοι» και το πρώτο «Εκτορος Λύτρα». Στεναχωρημένος από την ήττα του, αφήνει την Αθήνα και επιστρέφει στη Σικελία στην αυλή του Ιέρωνα. Το 467 όμως πεθαίνει ο Ιέρωνας και φαίνεται ότι ο Αισχύλος επιστρέφει στην πατρίδα του. Η παραγωγή των τραγωδιών δεν σταμάτησε, αλλά λίγα στοιχεία έχουν έρθει σε μας. Έχει διασωθεί μία ολοκληρωτή τριλογία, η «Ορέστεια», που διδάχτηκε το 458 και της οποίας τα μέρη είναι ο «Αγαμέμνων», που φονεύεται από τον Αίγισθο και την Κλυταιμνήστρα, οι «Χοηφόροι», που παριστούν το φόνο της Κλυταιμνήστρας από τον Ορέστη με τη βοήθεια της αδελφής του Ηλέκτρας και οι «Ευμενίδες» ή «Ερινύας» ή «Ικέτιδες», που περιγράφει την αθώωση του μητροκτόνου από τον Άρειο Πάγο στην Αθήνα. Στην τριλογία αυτή ο Αισχύλος προσπαθεί να φέρει τους Αθηναίους στις δημοκρατικές αρχές του Κλεισθένη και να αποτρέψει τις απόπειρες των σαλαμινομάχων και μαραθωνομάχων να αποκτήσουν περισσότερα δικαιώματα από του ζευγίτες, νοικοκυραίους και ευγενείς, καταστρατηγώντας τις παλαιές αρχές της δημοκρατίας του Κλεισθένη. Άλλο δράμα που σώζεται είναι οι «Ικέτιδες», το μεσαίο δράμα από την τριλογία *Αιγυπτιάδαι*, που πρώτο στη τάξη ήταν η «Δαναΐς» και τρίτο οι «Θαλαμοποιοί». Το έργο αυτό πραγματεύεται το Πελασγικό Άργος, τη φυγή σε αυτό του Δαναού από την Αίγυπτο, όταν ήρθε μαζί με τις θυγατέρες του. Μία άλλη τριλογία του, χωρίς να γνωρίζουμε την αρχαιότητα του έργου είναι του Προμηθέα, που συνίσταται από τρία μέρη: «Προμηθεύς πυρφόρος ή πυρκαεύς», το μέσον δράμα «Προμηθεύς δεσμώτης» (σώζεται) και το τρίτο «Προμηθεύς λυόμενος». Λέγεται ότι γράφτηκε μετά τους περσικούς πολέμους, τότε που ο Αισχύλος είχε γίνει νεωτεριστής και ριζοσπαστικών αντιλήψεων, εκφράζοντας τις αλλαγές των κοινωνικών θεσμών και τους μεταβατικούς νεωτερισμούς. Από τα σατιρικά του σώζεται η επιγραφή ενός έργου «Πρωτεύς», που όπως γνωρίζουμε είναι ένας θαλάσσιος δαίμονας του Ποσειδώνα με μαντικές ιδιότητες, που ζούσε στη νήσο Φάρο των δυτικών ακτών της Αιγύπτου, εκεί που κτίστηκε ο «μέγας» πυρσός της Αλεξάνδρειας. Στο νησί αυτό είχαν καταφύγει ο Μενέλαος και η Ελένη, μετά την καταστροφή της Τροίας και την μη δυνατότητα επιστροφής στην Πελοπόννησο, γιατί η εξουσία των Ατρειδών είχε μεταβληθεί. Ως πρώτη τριλογία και με σάτιρα (τετραλογία) που

²¹ Από τα λείψανα των αναφορών που έχουν διασωθεί, ο Αισχύλος περιέγραφε τον πλόα του θαλάσσιου (πόντιου) μαντικού θεού Γλαύκου από παράλια πόλη σε πόλη τόσο των ελληνικών ακτών όσο και αυτών της Κάτω Ιταλίας και Σικελίας, που λατρευόταν από όσα γνωρίζουμε στην Ανθηδόνα της Βοιωτίας. Πότνιαι ήταν χωριό της Βοιωτίας.

²² Στην «Αίτνα» ο Αισχύλος γενεαλογεί κάποιους δαίμονες ενός ιερού της πόλης Παλικής της Σικελίας, ότι είναι απόγονοι του Δία και της Θάλειας ή Αιθαλείας (Αιθαλίας) της θυγατέρας του *Ηφαιστου*, που είχε τα εργαστήριά του στο βουνό του ηφαιστείου.

έγραψε, αναφέρεται το ΕΥΡΩΠΗ – ΚΑΡΕΣ – ΗΔΩΝΟΙ (θρακικό φύλο του Στρυμόνα). Άλλη τριλογία που γίνεται μνεία είναι ΜΥΡΜΙΔΟΝΕΣ, ΝΗΡΗΪΔΕΣ ή ΝΗΡΕΙΔΕΣ, ΦΡΥΓΕΣ, μία τετραλογία με τρίτο μέρος το ΝΕΑΝΙΣΚΟΙ, η ΝΙΟΒΗ, η τριλογία «αι ΞΑΝΤΡΙΑΙ», ΟΙΔΙΠΟΥΣ και ΟΠΛΩΝ ΚΡΙΣΙΣ, το δράμα ΟΣΤΟΛΟΓΟΙ, ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ, ο ΠΕΝΘΕΥΣ, η ΠΗΝΕΛΟΠΗ, ΣΑΛΑΜΙΝΙΑΙ (μία τριλογία *Όπλων κρίσις, Θρήσσας, Σαλαμινίας*), ΣΕΜΕΛΗ ή ΥΔΡΟΦΟΡΟΙ, ΣΙΣΥΦΟΣ ΔΡΑΠΕΤΗΣ και ΠΕΤΡΟΚΥΛΙΣΤΗΣ, ΤΗΛΕΦΟΣ, ΤΟΞΟΤΙΔΕΣ, ΦΟΡΚΙΔΕΣ, ΨΥΧΟΣΤΑΣΙΑ (Πλούταρχος), ΩΡΕΙΘΥΙΑ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΤΡΟΦΟΙ και ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΤΡΟΦΟΙ και ο ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ. Άλλα έργα του που αναφέρονται, χωρίς να διασώζονται είναι οι ΗΛΙΑΔΕΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΙ, ΘΡΗΣΣΑΙ, ΙΞΙΩΝ, ΚΑΒΕΙΡΟΙ, ΙΣΘΜΙΑΣΤΑΙ, ΘΕΩΡΟΙ, ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, ΚΑΛΛΙΣΤΩ, ΚΕΡΚΤΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΚΗΡΥΚΕΣ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΚΙΡΚΗ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΛΕΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΦΙΓΞ ΣΑΤΥΡΙΚΗ. Είναι γνωστό ότι, εντός 44 ετών η παραγωγική συγγραφική δραστηριότητα του Αισχύλου ήταν τεράστια, διδάχτηκε μία ογκώδης πραγματεία τουλάχιστον από 88 έργα, των οποίων αγνοούμε την ύπαρξη και το περιεχόμενο των περισσότερων και ιδιαίτερα αυτών πριν και μετά τη μάχη του Μαραθώνα και των Πλαταιών, στην οποίαν έλαβε μέρος μαζί με τα αδέρφια του²³. Νίκησε σε 13 δραματικούς αγώνες, με πρώτη νίκη το 484 π.Χ. κατά τους αγώνες των Μεγάλων Διονυσίων, αλλά πρέπει να σημειώσουμε ότι ο γιος του **Ευφορίων**, νίκησε άλλες 4 φορές σε αγώνες τραγωδίας μετά το θάνατό του πατέρα του, με τραγωδίες που του άφησε ο Αισχύλος²⁴ ή έγραψε ο ίδιος. Κατά τον Σουΐδα ο **Ευαίων**, ο έτερος γιος του ήταν επίσης τραγωδοποιός. Ακόμη και ο εγγονός του από την αδελφή του **Αστυδάμας**²⁵ γιος του Μόρσιμου του ανιψιού του Φιλοκλή κατέβηκε κατά πρώτον στη σκηνή το 398 π.Χ., ακμάσας κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο. Κατά τον Σουΐδα έγραψε 240 τραγωδίες και νίκησε σε 15 αγώνες. Ο Αστυδάμας αυτός ο πρεσβύτερος είχε δύο γιους τον **Φιλοκλή β** και τον **Αστυδάμα β** και οι δύο κατέβηκαν στον ίδιο στίβο με τον πατέρα τους. Ο Αστυδάμας ο νεότερος έγραψε κι αυτός δράματα και σάτιρες κατά τον Σουΐδα οι επιγραφές που έχουν διασωθεί είναι *Ηρακλής Σατυρικός, Επίγονοι, Αίας μαινόμενος, Βελλερεφόντης, Τυρώ, Αλκμήνη, Φοίνιζ, Παλαμήδης και Αστυδρόμια*. Την εποχή που έζησε ο Αισχύλος, είχε πολλούς επώνυμους ικανούς αντιπάλους κι ανταγωνιστές, όπως τον Πρατίνα τον Χοιρίλο, τον Φρύνιχο και τον Σοφοκλέα, χωρίς να υπολογίζουμε άλλους άγνωστους σε μας συγγραφείς. Μετά το 458 π.Χ. φαίνεται ότι εγκατέλειψε την Αθήνα, απογοητευμένος για το πολιτικό κλίμα της πόλης και πήγε στην Σικελία στη πόλη Γέλα, όπου και πέθανε το 456 π.Χ. Λέγεται ότι σκοτώθηκε από μία χελώνα που πέταξε από ψηλά ένας αετός, περνώντας τη φαλάκρα του Αισχύλου για πέτρα, για να σπάσει το καύκαλό της και να την περιποιηθεί, αλλά έγινε το μοιραίο, προς εκπλήρωση ενός χρησμού ότι ο θάνατός του θα έρθει από τον ουρανό. Οι κάτοικοι της Γέλας ανάγειραν μνημείο, που έφερε ένα επίγραμμα, γραμμένο από τον ίδιο τον Αισχύλο.

Ο **Φιλοκλής** ήταν όπως προαναφέραμε ανιψιός του Αισχύλου από την αδελφή του και νίκησε τον Οιδίποδα τύραννο του Σοφοκλή, μία τραγωδία που ως γνωστόν χαρακτηρίζεται ως ανυπέρβλητη σε τέχνη. Άκμασε πριν από τον Πελοποννησιακό πόλεμο, γιατί ο γιος του **Μόρσιμος** (τραγωδοποιός) εμπαίζεται στους Ιππείς του Αριστοφάνη κατά το 424 π.Χ. και στην Ειρήνη το

²³ Τα αδέρφια του ήταν ο Αμυνίας και ο Κυναίγειρος. Ο Κυναίγειρος ήταν εκείνος που πήγε να εμποδίσει με τα χέρια του να αποπλεύσει ένα πλοίο των Περσών και αυτοί στην προσπάθειά τους να διαφύγουν του έκοψαν τα χέρια και σκοτώθηκε.

²⁴ Ο γιος του *Ευφορίων* έγραψε και αυτός περί αρκετές τραγωδίες και είχε και δικές του νίκες, όπως και ο έτερος γιος του *Ευαίων*.

²⁵ Ο Αστυδάμας ο πρεσβύτερος, ο γιος του Μόρσιμου του Φιλοκλή έγραψε *Παρθενοπαῖον, Αλκμέων, Έκτωρ, Ερμής, Ηρακλής Σατυρικός, Ναύπλιος* (Augustus Nauck, "TRAGICORUM GRAECORUM FRAGMENTA", ed. 2nd, LIPSIAE, 1889).

419 π.Χ. Από τη μεγάλη πίκρα που έβγαζαν τα έργα του, επωνομαζόταν *Αλμίων* και *Χολή*. Αναφέρονται οι τίτλοι κάποιων από τα μη διασωθέντα έργα του: ΠΑΝΔΙΟΝΙΣ και ΤΗΡΕΥΣ. Στην Πανδιονίδα πραγματεύτηκε το μύθο της Πρόκνης και της Φιλομήλας σε μια τετραλογία κατά το πρότυπο του Αισχύλου.

Ο **Σοφοκλής** (497/5 – 406), γιος του Σώφιλ(λ)ου από το δήμο του Κολωνού, προερχόταν από εύπορη οικογένεια, στην ιδιοκτησία των οποίων ανήκε και ένα οπλοποιείο, στο οποίο εργάζονταν δούλοι. Ο Σοφοκλής έλαβε μία σπουδαία εκπαίδευση κι επιμελή αγωγή με σπουδές και στη μουσική με δάσκαλο τον Λάμπρο. Ως έφηβος ήταν στην ομάδα που πανηγύρισαν τη νίκη της Σαλαμίνας με ύμνους κι ορχήσεις. Σε επίτομες βιογραφίες που εκδόθηκαν πολύ μεταγενέστερα, σημειώνεται ότι υπήρξε μαθητής του Αισχύλου. Εικοσιοκτώ χρόνων ανταγωνίστηκε με επιτυχία τον Αισχύλο, εξαναγκάζοντάς τον να μεταβεί στη Σικελία²⁶. Ως ένα από τα δράματα που αναφέρεται στη διδασκαλία αυτή είναι ο «Τριπτόλεμος», τραγωδία που έχει χαθεί. Όπως προαναφέρθηκε ήταν νεότερος του Αισχύλου κι αποτέλεσε έναν βασικό ανταγωνιστή του, γιατί στα αρχικά δράματά του είχε έναν νεωτερισμό, καλύτερη ρητορική κάλυψη, αμφισβητεί τη δεσποτική εξουσία, όταν κτυπάει το πρόσωπο του Κρέοντα, διακηρύσσει με τρόπο την καταπάτηση των άγραφων νόμων (Αντιγόνη) και επιτρέπει την παράκαμψη ή ανατροπή των απολυταρχικών νόμων. Αργότερα όμως, που ο πόλεμος με τους Σπαρτιάτες είχε διακυμάνσεις κι είχαν εμφανιστεί πολλοί δημαγωγοί, παρουσιάζεται ως θρήσκος, διδάσκει την ευσέβεια και πιστεύει απόλυτα στο μοιραίο, ώστε να περνάει κι ανάλογη διαπαιδαγώγηση στους Αθηναίους. Η ευτυχία και η δυστυχία, μας λέει, είναι έργο των θεών (*Αίας* και *Τραχίνιαι*) κι όλα αυτά όσο ο Πελοποννησιακός πόλεμος διαρκούσε και τελειωμό δεν είχε. Τα έργα του Σοφοκλή πραγματεύονται κυρίως τους μυθικούς κύκλους του Ελληνικού Έθνους. Οι Αθηναίοι τον αγαπούσαν πολύ κι αυτό το έδειξαν όταν εκλέχτηκε στρατηγός μαζί με τον Περικλή σε ηλικία 56/4 χρόνων το 440 π.Χ.²⁷ κι αργότερα πρόεδρος των *Ελληνοταμιών*. Για τα υπόλοιπα έτη της ζωής του έχουμε λιγιστές πληροφορίες. Γνωρίζουμε ότι έγινε εραστής της εταίρας Θεωρίδας, με την οποίαν έκανε παράνομο γιο με το όνομα *Αρίστων*. Ο Αρίστωνας ονόμασε το γιο του *Σοφοκλέα*. Λέγεται μάλιστα ότι ο Σοφοκλής αγαπούσε τον εγγονό του Σοφοκλή περισσότερο απ' ότι το νόμιμο γιο του Ιοφώντα, που έγινε και ο τελευταίος πετυχημένος ποιητής δραμάτων. Μάλιστα ιστορείται το γεγονός ότι, ο *Ιοφών* κίνησε κληρονομικές αξιώσεις κατά του πατέρα του,

²⁶ Συνέβη αυτός ο αγώνας κατά το πανηγύρι των Μεγάλων Διονυσίων, το οποίο επιμελείτο από τον επώνυμο άρχοντα των Αθηναίων, που είχε και το δικαίωμα να ορίζει τους κριτές των δραματικών αγώνων. Ενώ εξακολουθούσε να διαδραματίζεται ο αγώνας, ξαφνικά οι μισοί θεατές άρχισαν να επευφημούν τον Σοφοκλή και οι άλλοι μισοί τον Αισχύλο. Την ώρα εκείνη εισερχόταν στο θέατρο ο Κίμωνας, που είχε καταπλεύσει από την Σκύρο, όπου είχε καταστρέψει τους πειρατές και έφερνε τα οστά του Θησέα στην Αθήνα. Αφού προσκύνησε τον Διόνυσο και απέδωσε τις νενομισμένες τιμές, ο άρχοντας *Αψεφίων* δεν του επέτρεψε να εξέλθει, βλέποντας τη φιλονικία και ανταγωνισμό των θεατών, αλλά τον ανάγκασε να καθίσει με τους συστράτηγους του στους κριτές των αγώνων. Ο Κίμωνας που τιμούσε στο παρελθόν τον Αισχύλο, απένειμε το στέφανο στο νεαρό τότε Σοφοκλή, αναγνωρίζοντας τη μεγαλοφυΐα του και το ταλέντο του. Αυτή είναι μία άποψη, που καλό θα ήταν να την κρίνουμε. Μήπως το καινοτόμο πνεύμα του του Αισχύλου ήταν σε αντίθεση με την καθεστηκυία πολιτική κατάσταση που πήγε να διαμορφωθεί τότε στην Αθήνα;

²⁷ Δεν είναι παράδοση η εκλογή του ως στρατηγούς, γιατί από την εποχή του Κλεισθένη οι 10 στρατηγοί των Αθηναίων εκλέγονται από την εκκλησία του δήμου και δεν τους χρησιμοποιούσαν για στρατιωτικές μόνο υποθέσεις, αλλά και ως διοικητές σε διάφορες θέσεις ή πρεσβευτές. Τότε ο Σοφοκλής ως συστράτηγος του Περικλή στάλθηκε στη Σάμο, που είχαν οι ολιγαρχικοί ανέβη στην εξουσία και τους εκδίωξαν.

δηλώνοντας ότι, έχει εξασθενήσει το πνεύμα του και δείχνει ανικανότητα να διαχειριστεί και διευθετήσει τις οικογενειακές του υποθέσεις και επιζητούσε τον έλεγχο της πατρικής περιουσίας του. Ο Σοφοκλής ξόδευε πολλά χρήματα για τα καμώματα της Θεωρίδας και δεν ήταν βέβαιο ότι ο Αρίστωνας ήταν παράνομο τέκνο του Σοφοκλή. Τότε ο Σοφοκλής ανάγνωσε σε ηλικία 86 χρόνων στους *φράττορας*, ένα είδος κριτών οικογενειακού δικαστηρίου το τελευταίο όλων των δραμάτων του, τον *Οιδίποδα επί Κολωνῶν*²⁸ κι αντέκρουσε τις κατηγορίες για πνευματική άνοια του νόμιμου γιου του, πετυχαίνοντας να αποδώσουν και τιμές σ' αυτόν οι δικαστές. Αυτό το συμβάν διηγούνται πολλοί και μεταξύ αυτών και ο *Κικέρων*. Υπάρχουν όμως και άλλοι που αμφιβάλουν για την αλήθεια του ανεκδότου γεγονότος, και αποδίδουν αυτό σε κάποιον κωμικό που ήθελε να ειρωνευτεί τον Ιοφώντα ως ψυχρό και ιδιοτελή χαρακτήρα²⁹. Ο Σοφοκλής πέθανε λέγεται σε ηλικία 91 ή 89 χρόνων το 406 π.Χ. ή στις αρχές του 405, από χαρά διαβάζοντας την Αντιγόνη μετά από ένα δραματικό θρίαμβο ή πάλι κατ' άλλους πνίγηκε από ρώγα σταφυλιού. Έξι μήνες νωρίτερα είχε πεθάνει ο Ευριπίδης. Οι Αθηναίοι μετά το θάνατό του του απέδωσαν τιμές ήρωα. Λόγω του μεγάλου χρόνου ζωής του, λεγόταν πάλι ότι φιλοξένησε τον Ασκληπιό, του ανήγειραν ναό στον οποίον τιμούσαν με το όνομα *Λεξίων* και κάθε χρόνο τελούσαν σ' αυτόν θυσία³⁰. Πάνω στον τάφο του υπήρχε ανάγλυφο με Σειρήνα ή χελιδόνη ως έμβλημα της ποιητικής του αρετής και ο ρήτορας Λυκούργος ενήργησε με δημόσια δαπάνη να γίνουν τα αγάλματα των τριών τραγικών, ήτοι Αισχύλου, Σοφοκλή και Ευριπίδη στο θέατρο. Σώζονται δύο προτομές του και αρκετά επιγράμματα. Ο Αισχύλος είχε επικό χαρακτήρα στα δράματά του, ενώ ο Σοφοκλής φρόντιζε να αναπτύσσει τους ατομικούς χαρακτήρες, τα συγκρουόμενα και συμπλεκόμενα αισθήματα που τους χαρακτηρίζουν, προβάλλοντας γυναικείες ατομικότητες, την *Χρυσόθεμιν* δίπλα στην Ηλέκτρα, την Ισμήνη δίπλα στην Αντιγόνη, εισάγοντας στην σκηνή και ένα είδος τριταγωνιστή. Κατά τον Σουΐδα ο Σοφοκλής έγραψε 123 ή και 130 δράματα από τα οποία είναι γνωστοί οι τίτλοι 70 με 72 και 18 με 23 σατιρικά³¹. Εκτός από αυτά υπάρχουν και κάποια ποιήματα

²⁸ Το δράμα αυτό ανέβασε στην σκηνή ο «εγγονός» του Σοφοκλής ο νεότερος το 401 π.Χ.

²⁹ Ο Ιοφώντας ήταν πολύ ικανός δραματουργός, αλλά δυστυχώς τα έργα του έχουν χαθεί. Χάρη ανταγωνισμού πρόσαψε το γεγονός αυτό, μάλλον ψευδή είδηση, ο εν λόγω κωμωδιογράφος.

³⁰ Λέγεται ότι πέθανε το τρίτο έτος της 93^{ης} Ολυμπιάδας επί άρχοντα Καλλίου, αφού είχε διδάξει του Βατράχους ο Αριστοφάνης, ο οποίος μνημονεύει το θάνατό του, όπως και αυτό του Ευριπίδη. Στο δε «Βίω» του Σοφοκλή περιεσώθηκε και μία μαρτυρία πιο λεπτομερή από αυτές των Ίστρου και Νεάνθη, ότι πέθανε κατά τη γιορτή των Χοών στο 2^ο έτος της 93^{ης} Ολυμπιάδας μήνα Ανθεστηριώνα πάλι επί άρχοντα Καλλίου.

³¹ Σώζονται πολλοί τίτλοι έργων του από τον August Nauck, στο *Tragicorum Graecorum Fragmenta*, ed. 2nd Teubner, Lipsiae, 1889, οι οποίοι έχουν ως εξής: ΑΘΑΜΑΣ, ΑΙΑΣ ΛΟΚΡΟΣ, ΑΙΓΙΣΘΟΣ, ΑΙΘΙΟΠΕΣ, ΑΙΓΕΥΣ, ΑΙΧΜΑΛΩΤΙΔΕΣ, ΑΚΡΙΣΙΟΣ ή Λαριτσαίοι, ΑΚΡΙΣΙΟΣ ή Δανάη, ΑΛΕΑΔΑΙ (ο Άλως κατέστησε τη θυγατέρα του ιέρεια της Αθηνάς), ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΑΛΗΤΗΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΑΜΥΚΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ, ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ, ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ, ΑΝΤΗΝΟΡΙΔΑΙ, ΑΤΡΕΥΣ ή ΜΥΚΗΝΑΙΟΙ, ΑΧΑΙΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ή ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ, ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΕΡΑΣΤΑΙ, ΔΑΙΔΑΛΟΣ, ΔΑΝΑΗ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΔΟΛΟΠΕΣ, ΕΛΕΝΗ ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ, ΕΛΕΝΗΣ ΓΑΜΟΣ, ΕΠΙΓΟΝΟΙ, ΕΡΙΣ, ΕΡΙΦΥΛΗ, ΕΡΜΙΟΝΗ, ΕΥΜΗΛΟΣ, ΕΥΡΥΛΛΟΣ, ΕΥΡΥΣΑΚΗΣ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΕΠΙ ΤΑΙΝΑΡΩ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΘΑΜΥΡΑΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ ΕΝ ΣΙΚΥΩΝΙ και ΘΥΕΣΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ, ΙΝΑΧΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΙΟΒΑΤΗΣ, ΙΟΚΛΗΣ, ΙΠΠΟΔΑΜΕΙΑ και ΟΙΝΟΜΑΟΣ, ΙΠΠΟΝΟΥΣ, ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, ΙΧΝΕΥΤΑΙ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΚΑΜΙΚΟΙ, ΚΗΔΑΛΙΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ, ΚΟΛΧΙΔΕΣ, ΚΡΕΟΥΣΑ, ΚΡΙΣΙΣ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΚΩΦΟΙ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΛΑΚΑΙΝΑΙ, ΛΑΟΚΙΩΝ, ΛΗΜΝΙΑΙ, ΜΑΝΤΕΣ ή ΠΟΛΥΙΔΟΣ (*Πολυίδου μάντεως*), ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ, ΜΕΜΝΩΝ (ΑΙΘΙΟΠΕΣ), ΜΙΝΩΣ, ΜΟΥΣΑΙ, ΜΥΚΗΝΑΙΟΙ, ΜΥΣΟΙ, ΝΑΥΠΛΙΟΣ (ΝΑΥΠΛΙΟΣ ΚΑΤΑΠΛΕΩΝ, ΝΑΥΠΛΙΟΣ ΠΥΡΚΑΕΥΣ), ΝΑΥΣΙΚΑ ή ΠΛΥΝΤΡΙΑΙ, ΝΙΟΒΗ, ΝΙΠΤΡΑ ή ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΚΑΝΘΟΠΛΗΞ, ΞΟΑΝΗΦΟΡΟΙ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ, ΟΙΝΕΥΣ, ΟΙΝΟΜΑΟΣ ή ΙΠΠΟΔΑΜΕΙΑ, **ΠΑΛΑΜΗΛΗΣ**, ΠΑΝΔΟΡΑ ή ΣΦΥΡΟΚΟΠΟΙ, ΠΕΛΙΑΣ, ΠΗΛΕΥΣ, ΠΟΙΜΕΝΕΣ, ΠΟΛΥΞΕΝΗ (μάλλον στην τριλογία Πολυίδος και Μάντεις), ΠΡΙΑΜΟΣ, ΠΡΟΚΡΙΣ, ΡΙΖΟΤΟΜΟΙ, ΣΑΛΜΩΝΕΥΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΙΝΩΝ, ΣΙΣΥΦΟΣ, ΣΚΥΘΑΙ, ΣΚΥΡΙΟΙ, ΤΑΝΤΑΛΟΣ, ΤΕΥΚΡΟΣ, ΤΗΛΕΦΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΤΗΡΕΥΣ, ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΣ, ΤΡΩΙΔΟΣ,

και παιάνες, όπως ένας παιάνας προς τον Ασκληπιό, όπως ένα επίγραμμα μας πληροφορεί. Υπήρχαν και δύο πραγματείες περί χορού εναντίον του Χοιρίλου και Θέσπιδας. Σε μας σώζονται επτά ακέραιες τραγωδίες κατά χρονολογική σειρά: η *Αντιγόνη*, η *Ηλέκτρα*, οι *Τραχίνιες* (*Τραχίνιαι*), ο *Οιδίπους τύραννος*, ο *Αίας*, ο *Φιλοκτήτης* και ο *Οιδίπους επί Κολωνώ*. Σώζονται και αρκετά αποσπάσματα από άλλες τραγωδίες του. Ως καιροσκοπός των πολιτικών εξελίξεων της πολιτικής σκηνής της Αθήνας σκοπός της τραγωδίας του ήταν ένας καθρέπτης από κίνητρα των πρωταγωνιστών του καθοδηγούμενα από τις ορέξεις και τα πάθη της ανθρώπινης ψυχής, απορρίπτοντας τους εθνικούς μύθους που εγκωμιάζαν και μεγαλοποιούσαν τα γεγονότα της παλαιάς εποχής, ερχόμενος σε αντιδιαστολή με τον Αισχύλο τους οποίους μύθους καλλιεργούσε. Φυσικά στον Οιδίποδα επί Κολωνώ του Σοφοκλή είναι δυσεξήγητοι οι έπαινοι υπέρ των Θηβών από τον Θησέα, σε μίαν εποχή όπου οι Θήβες είχαν συμμαχήσει με τους Πελοποννήσιους εναντίον των Αθηνών. Υπήρχε μία ολόκληρη τάξη που προσπαθούσε να αποσταθεροποιήσει τη δημοκρατία στην Αθήνα, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο για να το πετύχει. **Ο Σοφοκλής ο νεότερος**, μαζί με τον **Πατροκλή** και τον **Θούριο** μνημονεύονται από τον Κλήμη τον Αλεξανδρέα, ότι έγραψαν τραγωδίες. Κατά τον Σουΐδα ο Σοφοκλής ο νεότερος (ο γιος του Αρίστωνα) δίδαξε 40 δράματα, πέτυχε ένδεκα νίκες κι έχασε σε 7. Έγραψε, ως λέγεται και ελεγείες. Ως προς τη σωφροσύνη που επέδειξε, ιστορείται ότι ήταν μεγαλύτερη κι από αυτή του πρεσβύτερου παππού του Σοφοκλή. Ο σοφιστής **Πολύειδος** έγραψε τραγωδία για την Ιφιγένεια, όπως διαβάζουμε στα Ποιητικά του Αριστοτέλη, ενώ στους σχολιασμούς του Πλάτωνα ο **Μέλητος**, δίδασκε την Οιδιπόδεια τραγωδία σε τετραλογία.

Ο **Ευριπίδης** είναι ο τρίτος γνωστός και σημαντικός για μας τραγωδοποιός, ο οποίος γεννήθηκε το 480 π.Χ. την χρονιά της ναυμαχίας της Σαλαμίνας και μάλιστα στη Σαλαμίνα. Φαίνεται οι γονείς του είχαν καταφύγει στο νησί μετά την κατάληψη της Αθήνας από τον Ξέρξη. Καταγόταν από τη Φλύα του δήμου Κεκρωπίας. Ανδρώθηκε στη δημοκρατία του Περικλή και πέρασε τα ωριμότερα χρόνια στον εκφυλισμό της δημοκρατίας και στο κλίμα του πελοποννησιακού πολέμου. Πέθανε το 406 π.Χ. σχεδόν ταυτόχρονα με τον Σοφοκλή. Έτυχε καλής διαπαιδαγώγησης κι επιμελημένης μόρφωσης, επηρεάστηκε από τους σοφιστές της εποχής του κι αυτός με τη σειρά του αμφισβήτησε τις πνευματικές έριδες της εποχής του. Συμμετείχε στις γιορτές κατά τον Φιλόχορο του δήμου του κι έγινε πυρφόρος του λατρευόμενου Ζωστηρίου Απόλλωνα. Είχε επιδοθεί στο παγκράτιο στην πυγμαχία, όπου είχε και νίκες στους Παναθηναϊκούς γυμνικούς αγώνες. Γρήγορα όμως εγκατέλειψε τον αθλητισμό εκφράζοντας αρνητικές θέσεις για τους αθλητές, "*κακῶν γὰρ μυρίων ὄντων καθ' Ἑλλάδα, οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένος*" (γιατί από τα μύρια κακά που συμβαίνουν σε όλη την Ελλάδα τίποτα πιο κακό δεν είναι από το γένος των αθλητών). Αργότερα ασχολήθηκε και με την ζωγραφική και έργα του είχαν εκτεθεί στα Μέγαρα. Πολλές εικόνες του κοσμούσαν τις παραστάσεις που έδινε και διαγωνιζόταν. Ως χαρακτήρας ήταν εσωστρεφής, δυσπρόσιτος και μελαγχολικός. Ήταν ακροατής του Αναξαγόρα, του Προδίκου και του Πρωταγόρα με τον οποίον ανάπτυξε στενές σχέσεις. Θαύμαζε τους φιλοσόφους Δημόκριτο και Ηράκλειτο και γνώριζε και τον Σωκράτη. Στις πολιτικές του αντιλήψεις ήταν ενάντια στους δημαγωγούς και των οχλοκρατών και προσέγγιζε περισσότερο την τάξη των ευγενών. Η πρώτη του σύζυγος ήταν η Χοιρίνη, την οποία έδωσε γιατί τον κεράτωνε. Μαζί της έκανε τρεις γιους, τον Μνησαρχίδα (έμπορος), τον Μνησίλοχο (έγινε υποκριτής) και τον Ευριπίδη το νεότερο, που ανέβασε δράματα του πατέρα του. Αναφέρεται και τέταρτος γιος, χωρίς να γνωρίζουμε αν ήταν από τη δεύτερη σύζυγό του Μελίτη, η οποία τον εγκατέλειψε, και λεγόταν Ξενοφών, ο οποίος

σκοτώθηκε το 428 π.Χ. Τα τελευταία χρόνια του τα πέρασε στην αυλή του βασιλιά Αρχέλαου της Μακεδονίας στην Πέλλα. Έγραψε και ομώνυμο δράμα Αρχέλαος, προς τιμήν του βασιλιά (δεν σώζεται) και σε μια περιοδεία του στα ορεινά της Χαλκιδικής, στο σημερινό χωριό Αρέθουσα έχασε την ζωή του, όταν του επιτέθηκαν άγρια σκυλιά. Ο βασιλιάς Αρχέλαος του ανήγειρε μεγαλοπρεπή τάφο, και το σημείο αυτό έγινε σημείο προσκυνήματος. Σώζεται στην Ανθολογία η επιγραφή που χαρακτήρηκε στον τάφο του: «Οὐ σε κυνῶν γένος εἶλ', Εὐριπίδη, οὐδὲ γυναικὸς οἶστρος, τὸν σκοτῆς Κύπριδος ἀλλότριον, ἀλλ' Αἰδης καὶ γῆρας· ὑπαὶ Μακέτῃ δ' Ἀρεθούσῃ κεῖσαι ἑταιρείῃ τίμιος Ἀρχέλεω. σὸν δ' οὐ τοῦτον ἐγὼ τίθεμαι τάφον, ἀλλὰ τὰ Βάκχου βήματα καὶ σκηνὰς ἐμβάδι πειθομένας».. Ο θάνατός του έκανε μεγάλη αίσθηση στην Αθήνα, οι οποίοι τον πέ'νθησαν ποικιλοτρόπως. Ο Σοφοκλής εμφανίστηκε με μαύρο χιτώνα, και εμφάνισε αστεφάνωτους τους υποκριτές και το χορό στο θέατρο σε παράστασή του. Μάλιστα ανήγειραν και αυτοί κενοτάφιο στην οδό προς τον Πειραιά. Διασώζονται 19 έργα από 81 συνολικά που έγραψε κατά τη διάρκεια της ζωής του, οι επιγραφές των οποίων είναι: *Άλκηστις* το 438 π.Χ., *Ανδρομάχη* το 420, «*Βάκχαι*» το 407, *Εκάβη* το 425, *Ελένη* το 412, *Ηλέκτρα* το 413, «*Ηρακλείδαι*» το 417, *Ηρακλής μαινόμενος* το 424, *Ικέτιδες* το 420, *Ιππόλυτος* το 428, *Ιφιγένεια εν Αυλίδι* το, *Ιφιγένεια εν Ταύροις*, *Ίων* το 412, *Κύκλωψ*, *Μήδεια* το 431, *Ορέστης* το 408, *Ρήσος* το 453, *Τρώαδες* 415 και *Φοίνισσαι* το 408. Σώζονται κάποιοι τίτλοι έργων του που έχουν ως εξής: ΑΙΓΕΥΣ³², ΑΙΟΛΟΣ³³, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ³⁴, ΑΛΚΜΕΩΝ (ή και Αλκμαίων³⁵), ΑΛΚΜΗΝΗ³⁶, ΑΛΟΠΗ³⁷, ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ³⁸, ΑΝΤΙΓΟΝΗ, ΑΝΤΙΟΠΗ, ΑΡΧΕΛΑΟΣ, ΑΥΓΗ, ΑΥΤΟΛΥΚΟΣ, ΒΕΛΛΕΡΕΦΟΝΤΗΣ, ΒΟΥΣΙΡΙΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΓΛΑΥΚΟΣ, ΔΑΝΑΗ, ΔΙΚΤΥΣ, ΕΡΕΧΘΕΥΣ, ΕΥΡΥΣΘΕΥΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΙΝΩ, ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ, ΚΑΔΜΟΣ, ΚΡΕΣΦΟΝΤΗΣ, ΚΕΡΚΤΩΝ, ΚΡΗΣΣΑΙ, ΛΑΜΙΑ, ΛΙΚΥΜΝΙΟΣ, ΜΕΛΑΝΙΠΠΗ, ΜΕΛΑΝΙΠΠΗ ΔΕΣΜΩΤΗΣ, ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ, ΜΥΣΟΙ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΙΝΕΥΣ, ΟΙΝΟΜΑΟΣ, ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ, ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ, ΠΕΛΙΑΔΕΣ, ΠΗΛΕΥΣ, ΠΛΕΙΣΘΕΝΗΣ, ΠΟΛΥΙΔΟΣ, ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ, ΣΘΕΝΕΒΟΙΑ, ΣΙΣΥΦΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΚΙΡΩΝ, ΣΚΥΡΙΟΙ, ΣΥΛΕΥΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΤΕΝΝΗΣ, ΤΗΛΕΦΟΣ, ΤΗΜΕΝΙΔΑΙ, ΤΗΜΕΝΟΣ, ΥΨΙΠΥΛΗ, ΦΑΕΘΩΝ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΟΙΝΙΞ, ΦΡΙΞΟΣ και ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ.

Σημειώνεται ως τραγικός ποιητής και ο Αθηναίος **Μελάνθιος**, επίσης γιος του Φιλοκλή, όπως ο **Ιοφών** ο γιος του Σοφοκλή, που νίκησε πολλές φορές στους τραγικούς αγώνες και κατηγόρησε τον πατέρα του, όταν γέρασε ότι, έχει χάσει τα λιγικά του και κινδυνεύει η περιουσία τους. Μνημονεύονται τίτλοι έργων του: ΑΥΛΩΔΟΙ ΣΑΤΥΡΟΙ και ΒΑΚΧΑΙ ή ΠΕΝΘΕΥΣ.

³² *Αιγέυς*, βασιλιάς τη Αθήνας από το 1282 – 1234 π.Χ., γιος του Πανδίωνα Β΄ το γιο του Κέκροπα (1307-1282) και κατ' άλλους του *Σκυρίου*, πατέρας του Θησέα, που είχε ηρώον και αδριάντα.

³³ Αίολος, βασιλιάς της Θεσσαλίας και της νύμφης *Ορσηίδος*, εγγονός του Δευκαλίωνα και γενάρχης των Αιολέων.

³⁴ Ο Αλέξανδρος αυτός είναι ο γιος του Πριάμου, γνωστός και ως *Πάρις*.

³⁵ Ο Αλκμαίων είναι ο γιος του Αμφιαράου και της Εριφύλης, ένας από τους Επιγόνους που εκστράτευσαν εναντίον των Θηβών μαζί με τον Άδραστο. Με εντολή του πατέρα του φόνευσε τη μητέρα του και καταδιωκόμενος από τις Ερινύες, κατέφυγε στην Ψωφίδα όπου νυμφεύτηκε την Αρσινόη. Έπιτα κοντά στον Αχελώο πήρε τη νύμφη Καλλιρόη.

³⁶ Η Αλκμήνη ήταν η μητέρα του Ηρακλή. Η ίδια ήταν μία πολύ ωραία θυγατέρα του Ηλεκτρύονα, βασιλιά των μυκηνών και της *Αναζούς* ή Λυσιδίκης. Έγινε σύζυγος του βασιλιά των Θηβών Αμφιτρίωνα, και με τον ιερέα του Δία έκανε τον Ηρακλή.

³⁷ Η Αλόπη ήταν μία πολύ ωραία κόρη του Κερκύονα, φοβερού ληστή της Ελευσίνας, που σκοτώθηκε από τον Θησέα. Η Αλόπη γέννησε από τον Ποσειδώνα (ιερέα του θεού) τον Ιπποθόοντα, γι' αυτό καταποντίστηκε από τον πατέρα της. Ο *Ιπποθόων* ετιμάτο από τους Αθηναίους ως ήρωας και έγινε βασιλιάς της Αρκαδίας.

³⁸ Η Ανδρομέδα ήταν θυγατέρα του Κηφέα και της Κασσιόπειας, γυναίκα του Περσέα. Ο *Κηφεύς* ήταν βασιλιάς της Αιθιοπίας.

Αναφέρεται ένας τραγικός ακόμη ποιητής ο **Νικόμαχος**, σύγχρονος του Ευριπίδη, ο οποίος νίκησε μία φορά στους δραματικούς αγώνες των Μεγάλων Διονυσίων. Επίσης άλλος ένας στην Αθήνα, ο **Σθένης**, σύγχρονος του Αριστοφάνη. Περί το 380 π.Χ. είχαμε έναν επίσης τραγωδοποιό και διθυραμβικό ποιητή με το όνομα **Χαιρήμων**. Τα δράματα του Χαιρήμονα ήταν μεστά περιγραφών κι όχι τέτοιων που ακολουθούσαν οι παλαιότεροι τραγικοί, για να γίνονται οικείοι προς τους θεατές. Σώζονται κάποιες αναφορές γι' αυτόν και επιγραφές έργων του: ΑΛΦΕΣΙΒΟΙΑ, η τρολογία ΘΕΡΣΙΤΗΣ - ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΘΕΡΣΙΤΟΚΤΟΝΟΣ - ΘΥΕΣΤΗΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΜΙΝΥΑΙ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ και ΟΙΝΕΥΣ. Τόσο ο **Λικύμνιος** όσο και ο Χαιρήμων, τους οποίους ο Αριστοτέλης ονομάζει *αναγνωστικούς*, ήταν ποιητές ακριβείς κι επιτήδειοι λογογράφοι, ώστε άσκησαν μεγάλη επιρροή στη ρητορική τέχνη και στους πειστικούς λόγους που απιτούνται στα δικαστήρια και στην εκκλησία του δήμου. Από τους πιο επιφανείς τραγωδοποιούς που άκμασε επί Φιλίππου Β', περί το 356 π.Χ., είναι ο **Θεοδέκτης ο Φασηλίτης** (από τη Φάσηλιν της Λυκίας). Χρημάτισε μαθητής του Ισοκράτη και του Πλάτωνα, έγινε και αυτός τραγωδοποιός. Στην αρχή ασχολήθηκε με τη ρητορική, αργότερα όμως ο Θεοδέκτης έλαβε μέρος σε δεκατρείς αγώνες, από τους οποίους κέρδισε τους οκτώ. Λέγεται ότι ήταν φίλος με τον Αριστοτέλη ή κατ' άλλους ήταν μαθητής του. Στην τραγωδία του *ΟΡΕΣΤΗΣ*, ο μητροκτόνος αγωνιζόταν να αποδείξει ότι η γυναίκα που σκότωσε το σύζυγό της είναι άξια θανάτου και καθήκον του γιου της να υλοποιηθεί ως εκδίκηση για τον πατέρα του. Ο Θεοδέκτης ανέβασε την τραγωδία ΜΑΥΣΩΛΟΣ, ο βασιλιάς της Καρίας και σύζυγος της Αρτεμισίας, που τον διαδέχτηκε στο θρόνο κι έχτισε το Μουσώλειο, τάφο του χαμένου βασιλιά, ένα από τα επτά θαύματα του τότε κόσμου. Με την τραγωδία *Μαύσωλος* ο Θεοδέκτης κέρδισε το διαγωνισμό που προκήρυξε η Αρτεμισία. Πέθανε στην Αθήνα και οι Αθηναίοι του στήσανε ανδριάντα στην αγορά. Έγραψε την «Απολογία του Σωκράτους», «Νόμοι» και 50 τραγωδίες. Σώζονται μερικοί τίτλοι: ΑΙΑΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΕΛΕΝΗ, ΛΥΓΚΕΥΣ, ΜΑΥΣΩΛΟΣ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΡΕΣΤΗΣ, ΤΥΔΕΥΣ και ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ. Ο γιος του Ισοκράτη **Αφαρέυς** έγραψε τραγωδίες. Τραγωδίες έγραψαν επίσης ο **Κριτίας**³⁹, ένας από τους τριάκοντα τυράννους, ο πιο αιμοσταγής και μαθητής του Σωκράτη, με διασωζόμενους τίτλους ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ και ΣΙΣΥΦΟΣ και ο **Διονύσιος ο πρεσβύτερος** τύραννος των Συρακουσών⁴⁰. Ένας μη Αθηναίος τραγωδός είναι ο **Δικαιογένης** από το Μεταπόντιο, με γνωστές

³⁹ Στον Σίσυφο του Κριτία έχει διασωθεί ένα μεγάλο απόσπασμα και από το περιεχόμενό του βλέπουμε ότι ο ποιητής πραγματευόταν τις θέσεις των σοφιστών για τη θρησκεία, οι οποίοι υποστήριζαν ότι είναι επινοήματα προγενεστέρων πολιτικών ανδρών, οι οποίοι φρόντιζαν να έχουν την υπακοή των πολιτών κάτω από την εξάρτησή τους στους θείους νόμους και το φόβο που απέρρεαν αυτοί. Και οι δύο τύραννοι είχαν υπόδειγμα τον Ευριπίδη.

⁴⁰ Ο Διονύσιος ο πρεσβύτερος γεννήθηκε το 431 π.Χ. και ήταν γιος του Ερμοκράτη. Σε ηλικία 21 χρόνων πολέμησε με επιτυχία τους Καρχηδονίους στο πλευρό των Συρακουσίων. Κατόρθωσε να αποβάλει τους στρατηγούς των Συρακουσών που είχαν εκλεγεί, γιατί έχασαν τον Ακράγαντα από τους Καρχηδονίους, να συμπράξει με τον Φίλιππο και να αναδειχθεί κι αυτός σε έναν από τους στρατηγούς. Ανακάλεσε τους εξορίστους, ενίσχυσε το στρατό με την αύξηση του μισθού τους, Δημιούργησε σωματοφυλακή με μισθοφόρους από την Καμπανία και έντεχνα παραμέρισε τους άλλους στρατηγούς των Συρακουσών, ώσπου το 406 π.Χ. εξασφάλισε την εξουσία, αναγορεύοντας τον εαυτό του σε τύραννο. Προηγουμένως είχε παντρευτεί την κόρη του στρατηγού Ερμοκράτη, Οχώρωσε την Ορτυγία των Συρακουσών, νικήθηκε στη Γέλα, αλλά έκλεισε ειρήνη, παραχωρώντας τον Ακράγαντα και την Ιμέρα. Όταν πέθανε η γυναίκα του, παντρεύτηκε την Αριστομάχη, αδελφή του Δίωνα (409-354) και ταυτόχρονα και την Δωρίδα στους Λοκρούς. Το 399 π.Χ. είχε καταλάβει όλη την ελληνική Σικελία και το 397 εισβάλλει και στις νοτιοδυτικές περιοχές των Καρχηδονίων στη Σικελία. Πολιόρκησε τη Μοτύη, αλλά ο Αμίλκας με πολύ μεγαλύτερες δυνάμεις τον απώθησε και τον έκλεισε στις Συρακούσες. Το 396 π.Χ. έπεσε λοιμός στο στρατόπεδο των Καρχηδονίων και ο Ιμίλκας ή Αμίλκας αποσύρθηκε με τα λείψανα του στρατού του. Ο Μάγων όμως στρατηγός των καρχηδονίων επέστρεψε και συνέχισε τον πόλεμο με τους Συρακούσιους και το 392 π.Χ. έκλεισε ειρήνη, παραχωρώντας στον Διονύσιο το Ταυρομένιο. Αργότερα ο Διονύσιος στράφηκε στη Μεγάλη Ελλάδα, νίκησε τους Κροτωνιάτες και πήρε το Ρήγιο, που παραδόθηκε λόγω ασιτίας. Στους πολίτες της πόλης φέρθηκε πολύ σκληρά και γενικά ήταν ωμός στους νικημένους αντιπάλους του. Συνδέθηκε με τους Σπαρτιάτες, εξασφάλισε δυνάμεις από την Αδριατική και

δύο τραγωδίες του οι ΚΥΠΡΙΟΙ και η ΜΗΔΕΙΑ. Την ίδια εποχή με τον Σωκράτη αναφέρεται ένας τραγικός και υποκριτής με λίγους στίχους που έχουν διασωθεί από το δράμα του ΣΕΜΕΛΗ με το όνομα **Διογένης ο Αθηναίος**. Ο **Αντιφών** ήταν ένας ελευθερόστομος και ειλικρινής τραγικός ποιητής, που θανατώθηκε γι' αυτή του την στάση. Σώζονται κάποιες επιγραφές έρων του: ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ, ΙΑΣΩΝ, ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ και ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ. Έτερος τραγικός είναι ο **Διονύσιος** με αναφερόμενες τραγωδίες ΑΔΩΝΙΣ, ΑΛΚΜΗΝΗ, ΕΚΤΟΡΟΣ ΛΥΤΡΑ, ΛΗΔΑ και ΛΙΜΟΣ. Από τον Λουκιανό γνωρίζουμε και το όνομα της συζύγου του, η οποία ονομαζόταν *Δωρίς* και ότι έγραφε σε σχέση με τον Αισχύλο *μακρόν γελοιότερα*. Ο πατέρας του Κλέωνα **Κλαίνετος** έγραψε τραγωδίες. Είναι αυτός, που με ενέργειές του περιόρισε το δικαίωμα σίτισης των στρατηγών στο Πρυτανείο (Θουκ. Γ 36, Αριστοφ. Ιππείς 574). Ένας γνωστός φιλόσοφος, που κατέφυγε στην Αθήνα με τον πατέρα του, έγραψε τραγωδίες. Είναι ο **Διογένης ο Σινωπέας** ή **Διογένης ο Κύων**. Γεννήθηκε στη Σινώπη του Ευξείνου Πόντου το 404 π.Χ. και έφυγε από τη πόλη του μαζί με τον πατέρα του Ικεσία, όταν κατηγορήθηκαν ως παραχαράκτες και κατέφυγαν στην Αθήνα. Εκεί φοίτησε στον κυνικό φιλόσοφο Αντισθένη, τον οποίον ξεπέρασε σε δημοφιλία. Λέγεται ότι δεν έγραψε τίποτα, μερικοί όμως του αποδίδουν του αποδίδουν δύο συγγραφές, το «Πολιτεία» και την «πραγματεία περί Πολιτείας». Ο Διογένης ο Λαέρτιος στο «βίων και γνώμων των εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων», απαρτιζόμενο από 10 βιβλία, αποδίδει και τραγωδίες στο Διογένη τον Κυνικό, αναγράφοντας τίτλους όπως ΗΡΑΚΛΗΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ και ΟΙΔΙΠΟΥΣ. Ο Στοβαίος αναφέρει και κάποιον τραγικό ποιητή με το όνομα **Μοσχίων**, του οποίου αποδίδονται τρεις τραγωδίες (ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, ΤΗΛΕΦΟΣ, ΦΕΡΑΙΟΙ) από άγνωστο αριθμό που συνέγραψε.

Η τραγωδία κατά πρώτον στη γιορτή των Αθηναίων, με πανηγύρια που γινόντουσαν το χειμώνα, όταν οι άνθρωποι κατέχονται από πένθος και θλίψη για τα πάθη της φύσης. Η κωμωδία έκανε πρώτη εμφάνιση στα *μικρά* ή *κατ' αγρούς Διονύσια*, που πανηγύριζαν τη συγκομιδή του οίνου μετά τον τρυγητό, που έφερνε πολύ χαρά και ευθυμία αυτό το προϊόν το δημοφιλές της φύσης. Τα εμπαιγματικά (*σκώμματα*) άσματα των δρόμων, όπου υπήρχαν στα βακχικά πανηγύρια και πολλοί μεθυσμένοι, είναι γνωστό ότι τα έψαλαν τότε και πολλοί διακρίθηκαν σ' αυτό το είδος, όπως ο Πίνδαρος. Οι αρχαίοι συγγραφείς ιστορούν ότι τα μέλη του χορού φορούσαν ποικίλα και αλλόκοτα ενδύματα, έκρυβαν τα πρόσωπά τους με μάσκες και πυκνά στεφάνια, συνιστώντας μία πομπή φαλλοφόρων, που εγκωμιάζαν το θεό Διόνυσο. Τέτοια φαλλοφορία ιστορείται ότι έκανε την είσοδο στο θέατρο της αρχαίας Σικυώνας με διθυράμβους, στους οποίου υπήρχαν πολλαπλά πειράγματα του χορού, που απευθυνόταν σε πολλούς θεατές και αυτό αποτελούσε μέρος της λατρείας του Βάκχου. Ο Αριστοτέλης στην Ποιητική του λέγει ότι γεννήθηκε «*ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὰ φαλλικά*», που χαρακτηρίζονταν από έξυπνα αυτοσχέδια πειράγματα, τα οποία εξεστόμιζε ο «*ἐξάρχων*» (επικεφαλής) του φαλλικού άσματος. Η πρώτη αυτή εμφάνιση των φαλλικών διθυραμβικών βακχικών ασμάτων λέγεται ότι εμφανίστηκε στην Σίλωνα, αλλά τα

κινήθηκε εναντίον του Μάγωνα το 383. Στην αρχή τον νίκησε, αλλά στη συνέχεια νικήθηκε και αναγκάστηκε να κάνει παραχωρήσεις με μετατόπιση συνόρων. Οι επεκτατικές βλέψεις του δεν σταμάτησαν, αλλά ήθελε να εκστρατεύσει εναντίον της Ηπείρου και των Δελφών, όμως απέτυχε η υλοποίηση των σχεδίων του, γιατί ξέσπασε τέταρτος πόλεμος με τους Καρχηδόνιους, είχε πάλι αρχικά επιτυχίες, αλλά καταστράφηκε ο στόλος του στο λιμάνι του Έρυκα κι έκλεισε εσπευμένα ανακωχή. Μετά από αυτό το γεγονός πέθανε το 367 π.Χ., ίσως από δηλητηρίαση. Υπάρχουν δύο εκδοχές για τη δηλητηρίαση ή θανατό του, είτε αυτή έγινε από το γιο του Διονύσιο νεότερο, είτε προκαλέστηκε από τη μεγάλη χαρά που πήρε, όταν νίκησε σε αγώνα τραγωδίας. Στην Αθήνα σε μία από τις τραγωδίες του, επιγραφόμενη «*λύτρα Έκτορος*» και της οποίας σώζονται μερικά αποσπάσματα νίκησε. Ο Φιλόξενος τον κατάκρινε σε αγώνες της Ολυμπίας και περιγελάστηκε τότε από πολύ κόσμο. Φυσικά μετά το θάνατό του η εξουσία πέρασε στο γιο του Διονύσιο το νεότερο, γιο της Δωρίδας από τους Λοκρούς.

πρωτεία τα διεκδικεί και ο δήμος Ικαρίας⁴¹ (νοτιοανατολικά της Πεντέλης) της Αττικής, οι κάτοικοι του οποίου εισήγαγαν κατά πρώτον με τον Σουσαρίωνα (**Σουσαρίων**, προγενέστερος του Θέσπιδα κωμωδιογράφος, άκμασε επί Σόλωνα) τέτοιο είδος διθυραμβικού χορού των Ικαριέων περί το 570 π.Χ., που συνιστούσε κωμικό δράμα. Την πληροφορία την έχουμε από το Παριανό Μάρμαρο (χρονικό), το οποίον υποστηρίζει ότι, πρώτοι οι κάτοικοι του δήμου Ικαρίας (δηλαδή της Πεντέλης) έδωσαν παραστάσεις με κωμωδίες. «*Αφ' ου εν Αθήναις κωμωδών χορός ευρέθη στησάντων αυτόν των Ικαρέων, ευρόντος Σουσαρίωνος και άθλος ετέθη πρώτον ισχάδων άρσιχος και οίνου μετρητής, (582-562 π.Χ.)*» (Παριανό Μάρμαρο, 13, εκδ. Jacoby). Η κωμωδία έγινε γρήγορα πολύ δημοφιλής, γιατί στρέφονταν εναντίον κυρίως των ευγενών και των μεγαλοαγορών, διασφαλίζοντας τα συμφέροντα της δημοκρατίας.

Ο **Σουσαρίωνας**, γιος του Φιλίνου, δεν προερχόταν από την Αθήνα της Αττικής, αλλά από τα Μέγαρα (Δωριείς), μάλιστα από ένα χωριό των Μεγαρέων που βρισκόταν στους πρόποδες των Γερανείων, τον *Τριποδίσκον*. Θεωρείται ότι, πρώτος ανεβάζει κωμωδία ή για την ακρίβεια κωμικόν δράμα, εισάγοντας το νέο είδος σάτυρας, το οποίον έγινε πολύ λαοφίλες. Συνάδει κι από άλλες αρχαίες μαρτυρίες ότι, όλοι οι Μεγαρείς είχαν ιδιαίτερη δεξιότητα στη σύνθεση σκωμμάτων κι άλλων ειδών γελωτοποιίας. Ο πιο παραγωγικός από τους κωμωδοποιούς ήταν ο Επίχαρμος, πολύ πριν να εγκατασταθεί στις Συρακούσες. Ήταν κάτοικος των Μεγάρων της Σικελίας (πρώην Ύβλα), αποικία των Δωρικών Μεγαρέων της Αττικής. Από τους αρχαιότερους ποιητές κωμωδίας που μνημονεύονται είναι κι ο **Χιωνίδης**, τον οποίον ο Αριστοτέλης κατατάσσει πρώτον από τους αρχαίους κωμωδοποιούς. Παράβλεψε ο μεγάλος φιλόσοφος τον **Μύλλον**, γιατί δημιούργησε κωμωδίες, αλλά δεν άφησε γραπτά. Ο Χιωνίδης άρχισε να διδάσκει κωμωδίες το 488 π.Χ., οκτώ χρόνια πριν κατέβη ο Ξέρξης στην Αθήνα. Μετά τον Χιωνίδα έπεται ο **Μάγνης** από το Δήμο Ικαρίας (Πεντέλης), γνωστός για την επινόηση των ιδιαίτερων αστείων του. Μετά έρχεται ο **Εκφαντίδης**, του οποίου το ύφος γειτόνευε με αυτό των Μεγαρέων κωμωδοποιών, και αυτό μνημονεύεται σε κάποιο από τα δράματά του: «...*Μεγαρικῆς κωμωδίας ᾄσμ' οὐ δίδειμ' ἥσυχνόμεν τό δρᾶμα Μεγαρικόν ποιεῖν*». Αυτοί οι τρεις ήταν οι αρχαιότεροι κωμωδοποιοί. Κατά τη δεύτερη περίοδο της κωμωδίας που άκμασαν κατά τους χρόνους, πριν να αρχίσει ο Πελοποννησιακός πόλεμος, αλλά και κατά την πρώτη περίοδο του πολέμου αυτού, ο πιο επιφανής αναδείχθηκε ο **Κρατίνος**, που πέθανε σε βαθεία γεράματα το 423 π.Χ., σύγχρονος σχεδόν του Αισχύλου. Ο Κρατίνος, έντονα δημοκράτης, διακωμώδησε ακόμα και τον Περικλή, μάλιστα στον κολοφώνα της πολιτικής του δύναμης του. Ο Κρατίνος ήταν μάστορας στους πικρούς και καυστικούς εμπαιγμούς, ενώ στους προσωπικούς χλευασμούς γινόταν πολύ αυστηρός κι αδυσώπητος, με αποτέλεσμα να γίνεται φιλολαϊκός και πολύ εχθρικός προς την αριστοκρατία και γενικά στους ολιγάρχες. Αν αντιπαραβαλλόταν μαζί του ο Αριστοφάνης, θα φαινόταν πολύ λεπτότερος και πιο κομψός στο ύφος. Στις επινοήσεις του ήταν ευρηματικός, αλλά σκληρός απέναντι στους

⁴¹ Ο δήμος αυτός ονομάστηκε έτσι από το γιο του Πανδίωνα Ικάριο, που θήτευσε δίπλα στον Διόνυσο (προφανώς κάποιον ιερέα του θεού) έμαθε τα μυστικά της αμπελουργίας και επιδόθηκε στην περιοχή αυτή στην καλλιέργεια της αμπέλου. Από ασκούς με οίνο που μετέφερε, κάποιοι βοσκοί ήπιαν και μέθυσαν. Κάποιοι άλλοι σύντροφοι των βοσκών νόμισαν ότι τους δηλητηρίασε, τον σκότωσαν, τον έριξαν σε μια ρεματιά και τον έθαψαν στη ρίζα ενός δέντρου. Η κόρη του Εριγόνη τον αναζήτησε και με τη βοήθεια της σκύλας της Μαίρας τον βρήκε κι από την απελπισία της κρεμάστηκε στο δέντρο αυτό. Ο Ικάριος με ένα ποτήρι οίνου έγινε στον ουρανό ο αστερισμός Βοώνης ή Αρκτούρος, η Εριγόνη ο αστερισμός Παρθένος και η Μαίρα ο αστήρ *Κύων*. Τότε λεγόταν ότι έπεσε λοιμός στην Αθήνα, που έστειλε ο Διόνυσος, και οι γυναίκες παραφρονούσαν και κρεμάστηκαν όπως η Εριγόνη στα δέντρα. Για να εξευμενίσουν το θεό οι Αθηναίοι, σύστησαν γιορτή για την Εριγόνη την Αιώραν, στην οποίαν προσέφεραν καρπούς κατά τις τελετές σ' αυτήν και τον Ικάριο. Έτσι ονόμασαν την περιοχή αυτή Διόνυσο προς τιμήν του θεού και Ικάριο τον δήμο.

ολιγαρχικούς και τυράννους. Συνέστησε χορό κάποτε από Αρχιλόχους, δηλαδή μέλη που αποδοκιμάζουν και γίνονται φορείς ψόγου και Κλεοβουλίες, γυναίκες που λύνουν γρίφους και αινίγματα. Άλλοτε από Χείρωνες, Οδυσσείς και Πανόπτες, παρουσιάζοντας τον πανόπτην Άργον με διπλό κεφάλι και απειράριθμα μάτια, με τα οποία συμβόλιζε τους μαθητές του φιλοσόφου Ίπωνα, που καυχώντουσαν ότι γνώριζαν τα πάντα πάνω στη γη και στον ουρανό. Από τις κωμωδίες του γνωρίζουμε ότι στους «Οδυσσείς», που ανέβασε απέφυγε τις προσωπικές και πολιτικές κριτικές κι αναφερόταν γενικά στις προσωπικές κακίες που κουβαλά ο άνθρωπος, με αφορμή την περιγραφή των παθημάτων του Οδυσσέα από τον Κύκλωπα Πολύφημο. Αυτό το έκανε γιατί προηγουμένως είχε ψηφιστεί (το 440 π.Χ.) νόμος στην Αθήνα, που απαγορεύονταν να διακωμωδούνται ονομαστικά πολίτες (προληπτική λογοκρισία), ανακόπτοντας την ακμάζουσα σταδιοδρομία του Κρατίνου. Άλλη κωμωδία του Κρατίνου που γνωρίζουμε την υπόθεση είναι η «Πυτίνη».

Συνέχισε την σχολή του Κρατίνου ο **Κράτης**, ο οποίος αρχικά με μεγάλη επιτυχία ήταν υποκριτής του Κρατίνου και του οποίου μνημονεύουν 14 κωμωδίες με σωζόμενα αποσπάσματα σε 9 απ' αυτές. Ο Αριστοτέλης παραβάλλει τον Κράτητα με τον **Επίχαρμο τον Σικελιώτη**⁴² τον κωμωδοποιό, που άκμασε μεταξύ 478 και 467 π.Χ. Την εποχή του Περικλή άκμασαν ο **Τηλεκλείδης**⁴³ και ο **Έρμιππος**⁴⁴. Το 429 π.Χ. με το δεύτερο έτος του Πελοποννησιακού πολέμου άρχισε να διδάσκει κωμωδία ο **Εύπολις**⁴⁵ κι έπαυσε προς το τέλος αυτού. Την ίδια εποχή, το 427 π.Χ. έχουμε την πρώτη εμφάνιση του **Αριστοφάνη** με το κωμικό δράμα τους *Δαιταλείς*. Μνημονεύεται επίσης ο κωμικός ποιητής **Πλάτων**, ο οποίος δίδαξε 28 κωμικά δράματα από το 427 ως το 391 π.Χ. Στα κατοπινά χρόνια αναφέρονται ο **Φερεκράτης** και οι δύο ανταγωνιστές του Αριστοφάνη, **Αμειψίας** και **Λεύκων**. Θα πρέπει να αναφέρουμε εδώ τον ηθοποιό και κωμωδιογράφο **Μαίσωνα** τον Μεγαρέα, βασικό εκπρόσωπο της λεγόμενης Μεγαρικής κωμωδίας. Έτερος Μεγαρέας κωμωδός ήταν ο **Τόλυνος**. Περί τα τέλη του Πελοποννησιακού πολέμου άκμασαν οι **Διοκλής**, **Φιλύλλιος**, **Σαννυρίων**, **Στράττις** και **Θεόπομπος**.

⁴² **Επίχαρμος**, ήταν Κώος, γιος του γιατρού *Ηλοθαλούς*, γεννημένος περί το 540 π.Χ. Μερικοί το θέλουν Σάμιο ή Μεγαρέα της Σικελίας ή από την πόλη Κραστό της Σικανίας. Νέος πρέπει να είχε μεταβεί στη Σικελία και μάλιστα στα Μέγαρα, 6 χρόνια πριν αρχίσουν τα Περσικά στην Ελλάδα. Με την καταστροφή των Μεγάρων της Σικελίας μετακόμισε στις Συρακούσες του Ιέρωνα και εκεί επιδόθηκε στην Πυθαγόρεια φιλοσοφία και την άσκηση της ιατρικής. Στην Αθήνα ο Ευέτης, Εξενίδης και Μύλος υποστήριζαν ότι, αυτός ήταν ο ευρετής των μακρών *στοιχείων* (γραμμάτων) η (ήτα) και ω (ωμέγα). Διακρίθηκε στην έντεχνη κωμωδιογραφία με δωρικό ύφος, στην οποίαν διακρίθηκαν μαζί με αυτόν ο **Φόρμις** (φίλος του Γέλωνα) και ο **Δεινόλογος**, που ήταν γιος του Επιχάρμου. Μετά από αυτούς ο **Σώφρων** και ο **Ξέναρχος**. Λέγεται ότι αυτός βρήκε την κωμωδία ταυτόχρονα με τον *Φόρμιν*, με κωμωδίες που θα τις χαρακτηρίζαμε εξηζητημένες. Η Σικελική κωμωδία άκμασε μια γενιά πριν από αυτήν της Αττικής. Του αποδίδεται μάλιστα η εμφάνιση στην σκηνή του *μέθυσου*, χαρακτήρα που επεξεργάστηκε ιδιαίτερα ο αργότερα ο Κράτης. Λέγεται ότι δίδαξε περί τις 42 κωμωδίες, ενώ ο Λύκων ομιλεί για 35. Από αποσπάσματα και μερικές επιγραφές των έργων του οι 35 φαίνεται ο πιο ακριβής αριθμός. Σωζόμενες επιγραφές κωμωδιών του Επίχαρμου είναι: ΑΦΑΙΣΤΟΣ (Ηφαίστος) ή ΚΩΜΑΣΤΑΙ, ΓΑΜΟΣ ΑΒΑΣ, ΒΟΥΣΙΡΙΣ, ΑΜΥΚΟΣ, ΚΥΚΛΩΨ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΑΥΑΓΟΣ, ΠΥΡΡΑ και ΠΡΟΜΑΘΕΥΣ, ΣΕΙΡΗΝΕΣ. Πέθανε σε ηλικία 90 χρονών (περί το 450 π.Χ.).

⁴³ Ο Τηλεκλείδης ήταν Αθηναίος της παλαιάς κωμωδιογράφος, του οποίου ο Αθηναίος (Δειποσοφισταί) μνημονεύει τρία έργα: Αμφικτόνες, Πρυτάνεις και Στερροί.

⁴⁴ Ο Έρμιππος ήταν σύγχρονος του Αριστοφάνη και αδελφός του **Μυρτίλου** επίσης κωμικού, που δίδαξε 40 κωμωδίες (Σουΐδας).

⁴⁵ Ο **Εύπολις** ήταν Αθηναίος ο οποίος έζησε 70 χρόνια και γεννήθηκε πριν από το 445 π.Χ. Δίδαξε 17 έργα και νίκησε σε 7. Υπ' έρξε ισάξιος του Αριστοφάνη κι ανέβασε το πρώτο έργο του το 429 Ναυάγησε στην εκστρατεία που έκαναν οι Αθηναίοι στον Ελλήσποντο και πέθανε κατά την εκεί εκστρατεία. Δίδαξε τα έργα: Αίγες (το 423), Μαικάς το 420, Ασπράτευτος ή Ανδρόγονοι. Το πιο πικρό όλων έργων ήταν οι *Βάπται*, έργο του 415 με το οποίον διακωμωδούσε τους λατρεύοντες την Θρακική θεά *Κότυν* ή *Κοττυτώ*, της οποίας η οργιαστική λατρεία συνοδευόμενη από παράφορη και ενθουσιώδη μουσική, ασπαζόντουσαν οι περί τον Αλκιβιάδη, γιατί υπό της ευλογίας της θεάς μπορούσαν να εκτρέπονται σε οποιαδήποτε ασέλγεια κι ασκολασία. Δύο άλλες κωμωδίες του Ευπόλιδα ήταν *Δήμοι* και *Πόλεις*, η πρώτη με περιεχόμενο που θίγει την εσωτερική πολιτική κατάσταση και η δεύτερη την εξωτερική πολιτική.

Γνωρίζουμε ότι οι πρώτες κωμωδίες είχαν στόχο τους ευγενείς κι αυτοί με τη σειρά τους αρνιόντουσαν να χρηματοδοτήσουν τις παραστάσεις τους. Στην αρχή μάλιστα πέτυχαν να περάσουν και νόμο, ο οποίος απαγόρευε στους Αρεοπαγίτες να «ποιούν» κωμωδίες. Μετά τη μάχη του Μαραθώνα και την υπερίσχυση των δημοκρατικών θεσπίστηκε το 487, να ορίζει ο «*Ἄρχων*» των Αθηναίων τους χορηγούς των παραστάσεων ανεξάρτητα από τη θέλησή τους τόσο για τις κωμωδίες όσο και για τις τραγωδίες. Για το περιεχόμενο της σάτιρας των πρώτων προαναφερόμενων κωμωδιογράφων και τον αριθμό των έργων τους δεν γνωρίζουμε, αλλά όπως μας πληροφορεί ο Αριστοτέλης («*Ποιητική*», V, 1449a – 1449b) πέρασαν πολλά χρόνια ώσπου να παίρνουν μέρος σε δημόσιες παραστάσεις των δραματικών αγώνων. Επειδή η σάτιρα στρεφόταν εναντίον των ευγενών κι αναπαρήγαγε τη λαϊκή γλώσσα κριτικής με πολλές βλαστήμιες και ασχημονίες, χαρακτηριζόταν από τους τελευταίους «*άσεμνη*» κι όχι επικριτική για τις πράξεις και ενέργειές της. Μετά το 487 π.Χ. η κωμωδία απέκτησε ίσα δικαιώματα με την τραγωδία και μπήκε επίσημα στο ρεπερτόριο των δημοσίων παραστάσεων. Από τις λιγοστές κωμωδίες του Αριστοφάνη και το Δύσκολο του Μενάνδρου και τα αποσπάσματα αρκετών κωμωδιών ή αναφορών σε αυτές, καταλαβαίνουμε ότι έδιναν πολλές πληροφορίες για την εσωτερική κοινωνική ζωή της Αθήνας και την δράση των πολιτών. Τόσον οι τραγωδίες όσον και οι κωμωδίες διαπαιδαγούσαν τους πολίτες της Αττικής στην ιστορία της Ελλάδας, παρουσιάζοντας το ιστορικό γίνεσθαι με πλοκή των ιστορικών προσώπων που πρωταγωνιστούσαν, καλλιεργώντας αρετές, προβάλλοντας ηθικά διλήμματα, ανεβάζοντας την κριτική σκέψη, αμφισβητώντας θεσμούς ιερούς ή πολιτειακούς, σταθεροποιώντας το δημοκρατικό φρόνημα, διδάσκοντας την ιστορία του ευρύτατου χώρου της Ελλάδας, δημιουργώντας τους απαραίτητους συνεκτικούς δεσμούς με τους πολίτες άλλων ελληνικών πόλεων και εμφυτεύοντας την αλληλεγγύη. Οι πολίτες της Αθήνας σε μαζική έκταση είχαν τη δυνατότητα να διαπλάθεται η ιστορική και πολιτική τους συνείδηση και τα λαϊκά στρώματα να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά και να μην παρασύρονται από λαϊκισμούς ή τυχοδιωκτισμούς εύκολα, ούτε να επηρεάζονται από το ιερατείο, του οποίου η επιρροή εξασθένησε, αφήνοντας χώρο στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας με τη δημιουργία σχολών και της ιστορικής επιστήμης, της οποίας είχε και το μονοπώλιο της αφήγησης, προβάλλοντας το μυθολογικό περιεχόμενο των παλαιότερων χρόνων. Τα έργα όλων των προαναφερόμενων έχουν χαθεί, ενώ θα αποτελούσαν σημαντικά τεκμήρια ιστορικής αποτύπωσης και τοπογραφικών ή γεωγραφικών αναφορών.

Ο **Αριστοφάνης**, γιος του Φιλίππου, γεννήθηκε το 452 π.Χ. υποθέτουμε στην Αθήνα, χωρίς να γνωρίζουμε τον πραγματικό τόπο καταγωγής του. Ήταν σύγχρονος του Ευριπίδη. Για την ζωή του θα είχαμε περισσότερες πληροφορίες, αν διασωζόντουσαν τα κωμικά δράματα των ανταγωνιστών του, τους οποίους λαιδόρησε πολύ, αλλά θα πρέπει να κακολογήθηκε απ' αυτούς το ίδιο. Οι αντίπαλοί του ήταν ο *Εύπολις* και ο Κρατίνος, δημοκρατικοί στις ιδέες τους. Δίδαξε πολλές κωμωδίες-δράματα, αλλά σώζονται μόνο ένδεκα. Χρησιμοποιούσε δύο ηθοποιούς, τον Φιλωνίδα και το Καλλίστρατο, οι οποίοι ήταν και χοροδιδάσκαλοι και έπαιρναν το στεφάνι του νικητή, όταν αποκτούσαν τα πρωτεία. Στα πολιτικά έργα του πρωταγωνιστούσε ο Καλλίστρατος και στα ιδιωτικά ο Φιλωνίδης. Το πρώτο κωμικό δράμα που ανέβασε ο Αριστοφάνης ήταν οι «*Δαιταλείς*» το 427 π.Χ. χωρίς να γνωρίζουμε ποιον υποκριτή από τον Φιλωνίδα και Καλλίστρατο χρησιμοποίησε. Στη κωμωδία αυτή οι Δαιταλείς, αντιπροσώπευαν συμποσιαστές (μέλη συμποσίου), που δέιπνησαν σε ιερό του Ηρακλή και αφού ευθύμησαν και ήπιαν, έπρεπε να κρίνουν μεταξύ δύο νέων. Ο ένας ήταν ο *Σώφρων* και ο άλλος ο *Καταπύγων*. Ο πρώτος εξέφραζε την παλιά παιδεία και αγωγή, ενώ ο δεύτερος την ακόλαστη, αργόσχολη, αυτήν που εξέφραζαν οι σοφιστές και οι νομικοί. Στόχος του Αριστοφάνη ήταν ο Θρασύμαχος. Ο Αριστοφάνης ήταν

εκπρόσωπος των συντηρητικών, κυρίως μεγαλοκτηματιών, αντίπαλος των δημοκρατικών και νεωτεριστών και στο έργο του επικρατούσε η παρωδία. Το δεύτερο έργο του ήταν οι «Βαβυλώνιοι» το παρουσίασε το 426 π.Χ. Το 425 π.Χ. δίδαξε τους «Αχαρνείς», το 424 τους «Ιππείς», κωμωδία εναντίον του Κλέωνα, που κατόρθωσε τη νίκη του επί των Σπαρτιατών στη νήσο Σφακτηρία το 425 και δέχτηκε δικαστική δίωξη από τον Κλέωνα. Την ίδια χρονιά που διώχτηκε δικαστικά ανέβασε τις «Νεφέλες», έργο με νέα τροπή ως προς το ύφος, αλλά νικητής στέφτηκε ο Κρατίνος. Στις «Σφήκες», που ανέβασε το 422, έβγαλε τα παράπονά του για την ήττα αυτήν. Στις Νεφέλες πρέπει να υπήρχαν δύο εκδόσεις. Η αρχική δεν περιείχε τον αγώνα δικαίου και αδίκου Λόγου, ούτε ο εμπρησμός του φροντιστηρίου προς το τέλος της κωμωδίας. Στις πρώτες Νεφέλες είχαμε κάποια περίεργα γεγονότα, να παρουσιάζεται ο Σωκράτης ως φαντασιοκόπος κι ασυνείδητος σοφιστής και να διακωμωδείται και ο Ευριπίδης, συνοδοιπόροι του στη συνέχεια. Φαίνεται το έκανε για να γλυτώσει τις μεγάλες ποινές από τη δικαστική δίωξη του Κλέωνα και να πέσει στα μαλακά. Αργότερα διόρθωσε το ψεύτικο προσωπείο του. Το 421 π.Χ. στα Μεγάλα Διονύσια, λίγο πριν να κλείσει η ειρήνη του Νικία και να λήξει ο Πελοποννησιακός πόλεμος, δίδαξε την «Ειρήνη» και περί το 414 τις «Ορνίθες». Σε μία εποχή που ήρωας ήταν ο αλαζόνας και υπερόπτης Αλκιβιάδης. Το 411 π.Χ. περισώθηκαν σε μας δύο κωμωδίες του Αριστοφάνη, η «Λυσιστράτη» και οι «Θεσμοφοριάζουσες», ενώ το 405 οι «Βάτραχοι» και μετά τη λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου το 392 π.Χ. τις «Εκκλησιάζουσες». Κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο είχαν αποδημήσει ο Σοφοκλής, ο Ευριπίδης, ο Κρατίνος και ο *Εύπολις*. Τελευταίο του έργο που γνωρίζουμε ήταν αυτό του 388 π.Χ. ο «Πλούτος». Την χρονιά αυτή αποδίδουν το θάνατό του. Είχε τρεις γιους (Αραώς, Νικόστρατος και Φίλιππος), όπως προαναφέραμε, που ακολούθησαν τον δρόμο του πατέρα τους. Λέγεται ότι, ο Αριστοφάνης έγραψε 44 κωμωδίες και κατ' άλλους 54. Οι αρχαίοι θεωρούσαν ότι, 4 δεν είναι γνήσιες. Διασώζονται 37 τίτλοι από αυτές.

Μετά από τον Αριστοφάνη έχουμε τους εκπροσώπους της μέσης κωμωδίας. Κατά τον Meineke πριν από τον Στράτιδα άκμασε ο **Καλλίας**, γιατί η «Γραμματική τραγωδία» του δεν ήταν αληθινή τραγωδία, αλλά μια σάτιρα που προκαλούσε γέλιο, αν και δεν μπορούμε να εξακριβώσουμε τον σκοπό της και τους στόχους της. Έτερος κωμικοτραγικός ήταν ο **Αλκαίος**, όχι ο ποιητής του 7^{ου} με 6^ο αιώνα π.Χ. αλλά νεότερου, πάλι καταγόμενου από τη Μυτιλήνη, λίγο νεότερου του Αριστοφάνη, που έγραψε 10 κωμωδίες, γνωρίζοντας τον τίτλο μιας εξ αυτών που έχει «κωμωδοτραγωδία». Της μέσης κωμωδίας οι ποιητές ήταν πολλοί, που άκμασαν από το 390 π.Χ. μέχρι τους χρόνους του μεγάλου Αλεξάνδρου. Σ' αυτούς ανήκουν οι γιοι του Αριστοφάνη **Αραώς**⁴⁶ ή Αραξον(:), **Νικόστρατος** και **Φίλιππος**, ο πολυγραφέστατος **Εύβουλος**⁴⁷ (άκμασε περί το 376 π.Χ.), ο **Αναξανδρίδης**, ο **Άμφις**, ο **Αναξίλαος**, ο **Κρατίνος ο νεότερος**⁴⁸ και ο **Τιμοκλής**, που διακωμώδησαν τους ρήτορες Δημοσθένη και Υπερίδη. Ακολουθεί ο **Άλεξίς** κι ο **Αντιφάνης**, ανεξάντλητης ευφυΐας και ο πολυγραφότατος όλων των ποιητών της μέσης

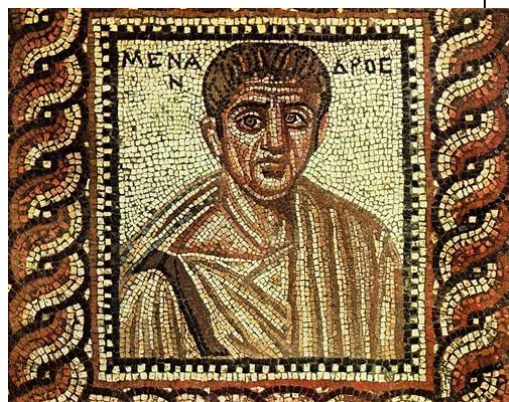
⁴⁶ Του Αραρότα σώζονται μερικοί τίτλοι κωμωδιών: *Καινέυς, Καμπυλίων, Πανός γυναι, Υμέναιος, Άδωνις και Παρθενίδιον*.

⁴⁷ **Εύβουλος** εκφραστής της Μέσης κωμωδίας κι αυτός, που έγραψε 104 κωμωδίες, εκ των οποίων σώζονται 50 επιγραφές και αποσπάσματα. Αυτά μαρτυρούν το ευχάριστο ύφος και το στρωτό γράψιμό του. Τα περισσότερα θέματά του ήταν παρμένα από τη μυθολογία και στις παρωδίες του χλεύαζε τους τραγικούς με προεξάχοντα τον Ευριπίδη. Ήταν φυσικά δημοκράτης και χτυπούσε την αυθαίρετη άσκηση εξουσίας των τυράννων. Μνημονεύεται μία κωμωδία του επιγραφόμενη Διονύσιος, στην οποία ασκούσε έντονη κριτική στο ομώνυμο τύραννο των Συρακουσών.

⁴⁸ Ο **Κρατίνος ο νεότερος** ήταν επίσης δημοκράτης και πολέμιος των τυράννων. Ανέβασε μία κωμωδία με τίτλο *Διονυσιαλέξανδρος*, για να ψέξει την τυραννία του Αλεξάνδρου των Φεραίων και να παραλληλίσει την εξουσία με την ωμότητα του τυράννου των Συρακουσών Διονύσιου.

κωμωδίας. Ο **Άλεξις ο Θουριεύς** (από τους *Θουρίους* της Ιταλίας) ένας από τους πολυγραφότατους της μέσης κωμωδίας έγραψε και την εποχή του **Μενάνδρου** και του **Φιλήμονα** περιόδου της νέας κωμωδίας. Έζησε 106 χρόνια και έγραψε κατά τον Σουΐδα 245 δράματα. Αποσπάσματα που έχουν διασωθεί από το ογκώδες έργο του αποδεικνύουν την αγχίνια και παρατηρητικότητα του. Ο **Αντιφάνης ήταν Ρόδιος**, άκμασε κατά το 330 π.Χ. και συνέγραψε από ότι λέγεται περί τις 300 κωμωδίες. Ο **Μαΐσων ο Μεγαρεύς** ήταν αρχαίος κωμωδιογράφος και υποκριτής, που εισήγαγε το μάγειρα, ο οποίος ήταν το *θεράπων πρόσωπο* στις κωμωδίες του, ώστε τα εμπούματα του προσώπου αυτού να λέγονται *μαισωνικά* και τα πρόσωπα αυτού του τύπου *Μαΐσωνες*. Άλλος εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας ήταν ο **Επικράτης ο Αμβρακιώτης** περί το 350 π.Χ., ο οποίος έζησε στην Αθήνα.

Ο **Μένανδρος** ήταν ένας από τους βασικούς εκπροσώπους της νέας κωμωδίας και έχουμε το ευτύχημα να έχει διασωθεί μία κωμωδία του με τον τίτλο «Δύσκολος». Με μικρές απώλειες και με σχετική πληρότητα έχει διασωθεί επίσης η «Σαμία» και κάπως με μεγαλύτερες απώλειες η «Ασπίς». Στα έργα του απουσίαζαν τα χορικά, είχαν πλοκή, ήταν η κάθε υπόθεση χωρισμένη σε πέντε πράξεις και από περιεχόμενο παρουσίαζαν διαφόρους τύπους αστών της πόλης. Ο Μένανδρος γιος του στρατηγού *Δειοπείθους* γεννήθηκε το 347 π.Χ. Αθηναίος πολίτης, πολιτογραφημένος στο Δήμο της Κηφισιάς (Κηφισιεύς) και ήταν ο επισημότερος εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας. Θείος του ήταν ο πολυγραφέστατος δημιουργός της Μέσης κωμωδίας *Άλεξις*, ο οποίος ήταν κηδεμόνας του. Η πρώτη κωμωδία του ήταν οι «Εφηβου», η οποία γράφτηκε το 322. Η οικογένειά του ήταν άπορη, αλλά είχε την τύχη να ανατραφεί από τον θείο του Αλέξίδα κι απέκτησε φιλικές σχέσεις με τον Επίκουρο, Θεόφραστο και Δημήτριο τον Φαληρέα. Ο Πτολεμαίος Α΄ Λάγου, ο βασιλιάς της Αιγύπτου τον προσκάλεσε στην Αλεξάνδρεια, αλλά εκείνος δεν αποδέχτηκε την πρόσκληση και έμεινε στην Αθήνα. Άκμασε μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου σε μια εποχή όπου ο στρατιώτης δεν ήταν ο γενναίος Αθηναίος πολίτης - οπλίτης της αρχαίας εποχής, αλλά ο απάτριδας μισθοφόρος, σήμερα εκστρατεύοντας με τον Σέλευκο, προηγούμενα με κάποιον άλλο Ασιάτη ηγεμόνα, που πήρε χωρίς μεγάλους κόπους πολλά λάφυρα.

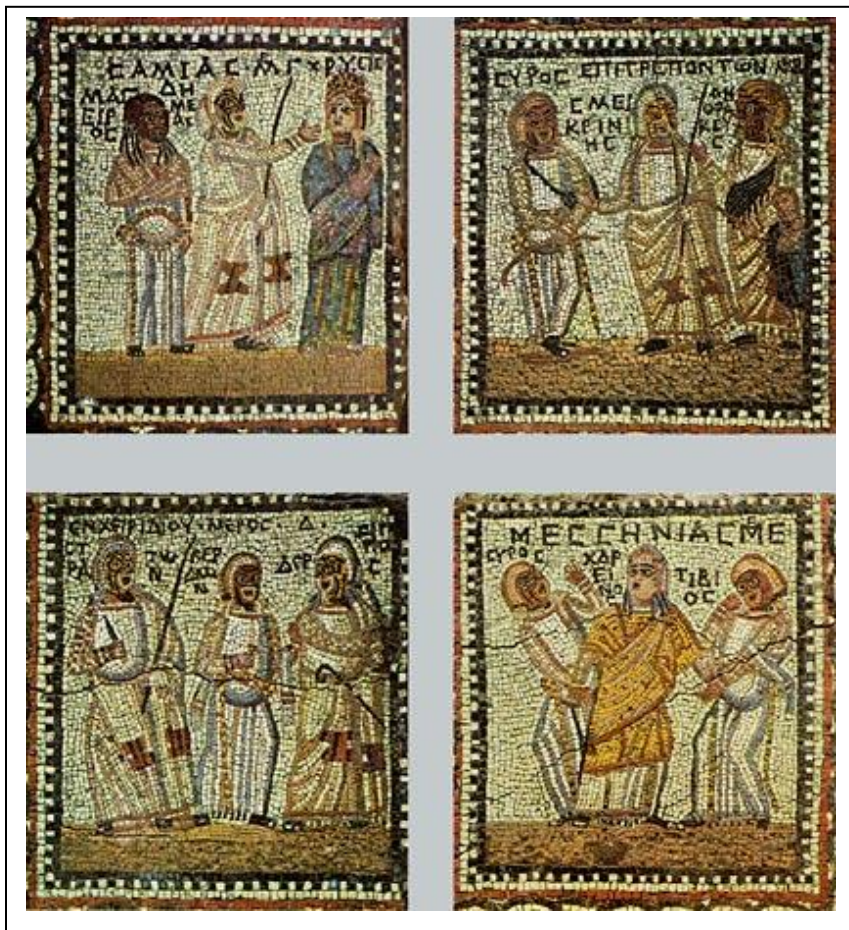

Ψηφιδωτό με την επιγραφή
“Μένανδρος”, από τα ερείπια της βίλας
του «Μενάνδρου» του 3ου αι. μ.Χ. στη

Τον πλούτο αυτό ο μισθοφόρος, που πήρε το όνομα του *Θράσωνα* στις κωμωδίες του Μενάνδρου ή του Αλαζόνα στρατιώτη, σπαταλά σε πόρνες και συναναστροφές με παράσιτα της κοινωνίας, αγοράζοντας για τα κατορθώματά του. Ήταν ένας χαρακτήρας που είχε πάρει από τους Χαρακτήρες του Θεόφραστου, του οποίου υπήρξε μαθητής, γιατί ο *Αλαζών* του Θεόφραστου μοιάζει με τον Θράσωνα του Μενάνδρου. Στους Επιτρέποντες ο Μένανδρος έθιγε ένα σπουδαίο κοινωνικό ζήτημα της εποχής εκείνης, το ζήτημα των *εκθέτων τέκνων*. Από τα αποσπάσματα η υπόθεση του έργου είχε ως εξής: ο τσοπάνος Δάος βρήκε στο δάσος ένα έκθετο τέκνο μαζί με τον καρβουνιάρη Συρίσκο. Ο Δάος τον παρακάλεσε να πάρει αυτός το τέκνο, γιατί είχε χάσει το δικό του παιδί και η γυναίκα του ήταν απαρηγόρητη. Όμως δεν

συμφωνούσαν, γιατί στις φασκίες βρέθηκαν χρυσά νομίσματα κι ένα χρυσό δακτυλίδι. Πάνω στη φιλονικία τους, περνούσε ο Σμικρύνης και τον έχρισαν κριτή, ποιος θα πάρει τα νομίσματα και το

δακτυλίδι. Ο Σμικρύνης ανακαλύπτει ότι το δακτυλίδι ήταν του γαμπρού του Χαρίση και το παιδί της κόρης του Παμφίλης, που τότε κάνει με τον Χαρίση λίγους μήνες πριν παντρευτούν. Δεν σώθηκαν άλλα αποσπάσματα για να γνωρίζουμε την εξέλιξη της υπόθεσης αυτής, για ένα ζήτημα έκθετων τέκνων στο δάσος, συνηθισμένο φαινόμενο της εποχής εκείνης και σοβαρό κοινωνικό ζήτημα. Στις κωμωδίες του ο Μένανδρος κήρυττε ότι κυβερνά η Τύχη, η θυγατέρα του Δία, που εμφανιζόταν ενίοτε σε περιπτώσεις κινδύνου. Οι διάλογοι των κωμωδιών του συνίσταντο από μικρές προτάσεις, που είχαν μεγαλύτερη ελευθερία κατά

την επαγγελία τους, κομψότητα λόγου και ζωηρό περιεχόμενο. Ως προς τους στοχασμούς του και τα χρησιμοποιημένα γνωμικά έμοιαζε με τον Ευριπίδη. Γνωρίζουμε επίσης ότι ήταν οπαδός του Επίκουρου και διέδιδε τις απόψεις των Επικουρείων. Ο Δίων ο Χρυσόστομος υποστηρίζει πως ο Μένανδρος ήταν μεγάλος κωμωδιογράφος: « Ἡ τε γάρ τοῦ Μενάνδρου μίμησις ἅπαντος ἡθους καὶ χάριτος πᾶσαν ὑπερβέβληκε τὴν δεινότητα τῶν παλαιῶν κωμικῶν». Ο Πλούταρχος μάλιστα σε συγκριτική μελέτη εξήρε τα προσόντα του Μενάνδρου σε σχέση με αυτά του Αριστοφάνη. Πέθανε σε ηλικία 52 χρονών, γιατί λέγεται ότι, πνίγηκε στο λουτρό. Έγραψε περί τις 100 κωμωδίες (109 για μερικούς ή 105 για άλλους) και νίκησε σε 8 αγώνες. Σώζονται λιγοστές επιγραφές έργων του: ΑΔΕΛΦΟΙ, ΑΝΔΡΕ(Ι)Α, ΕΑΥΤΟΝ ΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΣ, ΕΥΝΟΥΧΟΣ, ΦΑΣΜΑ, ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΕΣ, ΗΡΩΣ, ΘΕΟ-ΦΟΡΟΥΜΕΝΗ, ΚΙΘΑΡΙΣΤΗΣ, ΚΟΛΛΑΞ, ΚΩΝΕΙΑΖΟΜΕΝΟΙ, ΜΙΣΟΥΜΕΝΑ, ΠΕΡΙΚΕΙΡΟΜΕΝΗ, ΠΕΡΙΝΘΙΑ, ΓΕΩΡΓΟΣ και σε ορισμένες σε αυτές υπάρχει αναφορά κάποιων λιγοστών λέξεων. Είναι γεγονός ότι υπήρχε μεγάλη εκτίμηση στο έργο του Μενάνδρου, ιδιαίτερα για την οξύτητα του πνεύματός του και της παρατηρητικότητάς του, την ακρίβεια διάπλασης των χαρακτήρων του, την ευγένεια, την έκφραση, την κομψότητα του λόγου του και την ανάδειξη της πρακτικής αλήθειας. Οι Αθηναίοι

ανήγειραν έναν αδριάντα στο θέατρο προς τιμήν του. Ο Τερέντιος⁴⁹ διασκεύασε στα λατινικά πολλά έργα του από τα οποία έχουμε κάποιες ενδείξεις από τα πρωτότυπα του Μενάνδρου.

Μωσαϊκά από βίλα του «Μενάνδρου» του 3^{ου} αιώνα μ.Χ. στη Μυτιλήνη με απεικόνιση σκηνικών κωμωδιών του Μενάνδρου. Το πρώτο άνω δεξιά γράφει ΣΑΜΙ΄ΑΣ ΜΕΡΟΣ Γ-ΜΑΓΕΙΡΟΣ-ΔΗΜΕΑΣ, το δεύτερο άνω αριστερά ΣΥΡΟΣ-ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΩΝ ΜΕ(ΡΟΣ) Β..., το κάτω δεξιά ΕΝΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΜΕΡΟΣ Δ- ΣΤΡΑΤΩΝ-ΚΕΡΔΩΝ-ΔΕΡΣΙΠΠΟΣ και το κάτω αριστερά ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΜΕ(ΡΟΣ)-ΣΥΡΟΣ-ΧΑΡΕΙΝΟΣ-ΤΙΒΙΟΣ.

Ο Λατίνος από την Ομβρική Πλαύτος μετάφρασε τις κωμωδίες του Μενάνδρου «Φιλάδελφος», και «Δις εξαμαρτείν» (Τίτος Μάκκιος **Πλαύτος** στα λατινικά: Titus Maccius Plautus, περ. 254-184 π.Χ., κωμωδιογράφος) και παράφρασε πολλές του Φιλήμωνα του Σικελού (επόμενος).

Ο **Φιλήμων**(ας) ήταν γιος του Δαίμονα από τις Συρακούσες ή από τους Σόλους (Σόλοι = παραθαλάσσια πόλη της Κύπρου, πρώην Αίπεια), ο οποίος ήρθε στην Αθήνα περί το 330 π.Χ. κι άρχισε να ανταγωνίζεται τον Μένανδρο. Το πρώτο κωμικό του δράμα ήταν ο «Υποβολιμαίος». Κέρδισε πολλές φορές στους δραματικούς αγώνες και η φήμη του ήταν τέτοια, ώστε δέχτηκε κι αυτός, όπως ο Μένανδρος, πρόσκληση από τον Πτολεμαίο Λάγου για να πάει στην Αλεξάνδρεια. Πήγε, έμεινε μερικά χρόνια εκεί, αλλά γύρισε και πέθανε το 262 π.Χ. Έγραψε περί τα 97 κωμικά δράματα, σώζονται οι επιγραφές των 56 και διάφορα αποσπάσματα από δύο, ο «Έμπορος» και ο «Θησαυρός». Πολλά έργα του μιμήθηκε, γραμμένα στα λατινικά, ο Πλαύτος. Υπήρξε κωμωδιογράφος και ο γιος του, **Φιλήμων ο νεότερος**, ο οποίος έγραξε 54 κωμωδίες, που απέιχαν από την αξία του πατέρα του.

Άλλοι εκπρόσωποι της νέας κωμωδίας είναι ο **Φιλιππίδης**, σύγχρονος του Φιλήμωνα, ο **Δίφιλος ο Σινωπεύς**⁵⁰, ο **Απολλόδορος ο Γελώος** κι ο **Απολλόδορος ο Καρύστιος** (από την Εύβοια). Ο **Ανάξιππος**, ήταν εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας κι άκμασε την εποχή του Αντιγόνου και του Δημήτριου του Πολιορκητή. Ο **Εύφρων** επίσης κωμωδιογράφος με σωζόμενες επιγραφές των δραμάτων του: *Αισχρά*, *Μούσαι*, *Συνέφηβοι*, *Θεωροί*, όπως γράφει ο Αθήναιος στους Δειπνοσοφιστές. Ο **Βάτων** άλλος κωμικός με δράματά του *Συνεξαπατών*, *Ανδρόφονος*, *Ευεργέται*. Ο **Επίνικος** επίσης κωμικός με ένα τίτλο σωζόμενο: *Υποβαλλόμεναι* (Αθήναιος). Ο **Φοινικίδης** επίσης κωμωδιογράφος με επιγραφούμενα έργα: *Φύλαρχος*, *Μισούμενη* (Αθήναιος). Ο **Ποσειδίππος Κασσανδρεύς**, γιος του Κυνίσκου, κωμωδιογράφος με 30 δράματα που δίδαξε μετά

⁴⁹ Ο Πόπλιος Τερέντιος Άφρος (Publius Terentius Afer) ήταν κωμωδιογράφος του 2^{ου} π.Χ. αιώνα (185-159), γεννήθηκε στην Καρχηδόνα κι έφθασε ως δούλος στη Ρώμη, Αγοράστηκε από τον συγκλητικό Terentius Lucanus, που γρήγορα αναγνώρισε την ευφυΐα του νεαρού, του χάισε την ελευθερία του και δώρισε τις σπουδές του. Εκμεταλλεύτηκε τους κύκλους των ευγενών της Ρώμης, όπως ο Γάιος Λαίλιος, την οικογένεια του Σκιπίωνα και με την υποστήριξη τους ανεδύθη στη συγγραφή των κωμωδιών του. Σε ηλικία 25 χρόνων έγραψε 6 κωμωδίες, που είχαν τη θετική γνώμη του Καικιλίου. Έκανε ένα εκπαιδευτικό ταξίδι στην Ελλάδα και κάπου χάθηκε στην Αρκαδία κατά τον Σουητώνιου ή κατ' άλλους στη θάλασσα.

⁵⁰ Ο **Δίφιλος**, ποιητής της νέας κωμωδίας, ζούσε στην Αθήνα επί Μενάνδρου και πέθανε στην Σμύρνη. Έγραψε περί τις 100 κωμωδίες με θέματα που αντλούσε από τη μυθολογία. Πενήντα από αυτές μας είναι γνωστοί οι τίτλοι τους. Η γλώσσα του είναι καθαρή, αφελής και φυσική.

το θάνατο του Μενάνδρου. Ο **Δαξόμενος Αθηναίος** κι αυτός κωμωδιογράφος με δύο τίτλους από τον Αθήναιο, *Σύντροφοι* και *Εαυτόν πενθών*. **Διώξιππος**, Αθηναίος κι αυτός κωμωδιογράφος με δράματα *Αντιπορνοβοσκός*, *Φιλάργυρος*, *Ιστοριογράφος*, *Διαδικαζόμενοι*. Παρελαύνουν μερικοί ακόμη, όπως ο **Θεόγνητος** με κωμωδίες *Φάσμα* ή *Φιλάργυρος*, *Φιλοδέσποτος*, *Κένταυρος* (Αθήναιος), ο **Δεξικράτης** με *Υφ' εαυτών πλανώμενοι* (Αθήναιος), ο **Ευάγγελος** με *Ανακαλυπτόμενη* (Αθήναιος), ο **Μενεκράτης** με *Μανέκτωρ* ή *Ερμιονεύς*, ο **Μένιππος** με *Κέρκωπες*, *Όφεις* και άλλα, ο **Ναυσικράτης** με *Ναύκληροι*, *Περσίς*, ο **Φόρμος ο Συρακούσιος**, σύγχρονος του Επιχάρμου και γνωστός του τυράννου Γέλωνα με 7 δράματα, *Άδμητος*, *Αλκίνους*, *Αλκύνες*, *Ιλίου πόρθησις*, *Ίππος*, *Κηφεύς* ή *Κεφάλαια*, *Περσεύς* κι ένα ακόμη από τον Αθήναιο μημονευόμενο *Αταλάντης*. Άλλος Συρακούσιος κωμωδιογράφος είναι ο **Δεινόλοχος**, γιος του Επιχάρμου, ο οποίος δίδαξε 14 δράματα σε δωρική διάλεκτο. Ο **Σώφρων** επίσης Συρακούσιος, με κωμωδία *Πενθερά* (Αθήναιος), ο **Ρίνθων ο Ταραντίνος** με 38 κωμωδίες, έζησε την εποχή του Πτολεμαίου Α' Λάγου, ο **Σώπατρος** με κωμωδίες ή παρωδίες *Φυσιολόγος*, *Σίλφαι*, *Κνιδία*, *Νεκυία*, *Πύλαι*, *Ορέστης*, *Φακῆ*⁵¹ (Αθήναιος). Αν προσθέσουμε και τον **Ανδρόνικο τον Λίβιο** που δίδαξε στη Ρώμη, κλείνουμε με τους βασικούς εκπροσώπους της νέας κωμωδίας και το πολυάριθμο συγγραφικό τους έργο. Μερικά αποσπάσματα διασώζουν αδέσποτους τίτλους κωμωδιών και μερικά ονόματα, δύσκολα ταυτοποιήσιμα. Για παράδειγμα ο **Πύθων** έγραψε το ΑΓΗΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ. Δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για τον Πύθωνα από το Βυζάντιο, που είχε μεταβεί στην αυλή του Φιλίππου. Στον παρακάτω πίνακα γράφουμε τα ονόματα όλων των τραγικών και κωμωδιογράφων και οι τίτλοι έργων που έχουν διασωθεί για τον καθένα.

5. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΑΓΙΚΩΝ και ΚΩΜΩΔΟΠΟΙΩΝ

Στον παρακάτω πίνακα αναγράφονται τα ονόματα των τραγωδών, συμπεριλαμβανομένων και των κωμικών, ποιοι τίτλοι έργων έχουν διασωθεί ανά όνομα, τίτλοι έργων που αναφέρονται, χωρίς να γνωρίζουμε σε ποιον ανήκουν, τα λεγόμενα αδέσποτα, καθώς επίσης γίνεται μνεία πολλών αποσπασμάτων είτε επώνυμων είτε ανώνυμων τραγωδών, που ανήκουν σε έργα, τα οποία έχουν χαθεί. Ο κατάλογος περιέχει κοντά στα διακόσια ονόματα. Τώρα αν υπολογίσει κανείς από όσα μας πληροφορεί η ελληνική γραμματεία (π.χ. Σουΐδας) της βυζαντινής περιόδου, ότι, ορισμένοι γνωστοί από τα έργα τους αρχαίοι τραγωδοί έγραψαν ο καθένας από 70 ως εκατό έργα, μερικοί σαράντα, τριάντα, είκοσι ή δέκα, κι άλλοι να γίνεται μνεία μόλις ενός έργου, το σύνολο θα πρέπει να υπερβαίνει τις δύο χιλιάδες, μπορεί τις τρεις ή τέσσερις ή και παραπάνω. Το δυστύχημα όμως είναι ότι, σώζονται λίγες δεκάδες μετρημένες στα δάκτυλα του ενός χεριού. Η απώλεια είναι τρομακτική. Εκδηλώνει ένα τεράστιο χτύπημα στον πολιτισμό, περιορίζοντας κι επιβραδύνοντας την κοινωνική επικοινωνία, ειρήνη κι εξέλιξη. Τα στοιχεία είναι παρμένα από τα μνημειώδη έργα των:

α) August Nauck, TRAGICORUM GRAECORUM FRAGMENTA, ed. Taubner, LIPSIAE, 1836.

β) Meineke, Fragmenta Comicarum Graecorum, τόμ. I-V, Berlin 1839–1857

⁵¹ Ο **Ηγήμων ο Θάσιος**, κωμωδιογράφος κατά τον Αθήναιο, είχε επικληθεί *Φακῆ*.

γ) Theodor Kock, Comicorum Atticorum Fragmenta, τόμ. I-III, Leipzig 1880–1888

1. **Αγάθων Αθηναίος**, γιος του *Τεισαμενού*, τραγικός φίλος του Πλάτωνα και του Ευριπίδη, μαθητής κι αυτός του Σωκράτη, προερχόμενος από εύπορη οικογένεια. Το 416 π.Χ. ήρθε πρώτος στο διαγωνισμό των Ληναίων και την επόμενη μέρα στο σπίτι του έκανε συμπόσιο που περιέγραψε ο Πλάτωνας (το ΣΥΜΠΟΣΙΟ). Ο Αριστοφάνης τον σατιρίζει στις Θεσμοφοριάζουσες. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΕΡΟΠΗ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΑΝΘΟΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ, ΜΥΣΟΙ, ΤΗΛΕΦΟΣ και αποσπάσματα.
2. **Αγίας ο Τροιζήνιος**, κυκλικός ποιητής του 8^{ου} αιώνα π.Χ. (Kock vol. 2^{ος}). Έγραψε τη συνέχεια του *Ιλίου Πέρσις* του Αρκτίνου και του *Μικρά Ιλιάς* του Λέσχη στο έπος ΝΟΣΤΟΙ, που ιστορεί την περιπετειώδη επάνοδο των ηρώων από την Τροία.
3. **Αθηνίων**, κωμικός της μέσης κωμωδίας με έναν τίτλο που έχει διασωθεί ΣΑΜΟΘΡΑΙΚΕΣ (Kock vol. 3^{ος}).
4. **Αιαντίδης ή Αιαντιάδης**, αγνώστων λοιπών στοιχείων (Vit. Lycophr. Ed Westem. p. 143, 5 Schol. Hephaest. 185). Υπήρξε μέλος της Αλεξανδρινής πλειάδας.
5. **Αιμίλιος Μάκρος**, σατιρογράφος, Corp. Inscr. 1585, 18.
6. **Αισχύλος ο Ελευσίνιος ή Αθηναίος**, ο μεγάλος Αθηναίος (525-456/5 Γέλα) τραγικός με μη διασωθέντα έργα: ΑΘΑΜΑΣ, ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ, ΑΙΤΝΑΙΑΙ, ΑΛΚΜΗΝΗ, ΑΜΥΜΩΜΗ, ΑΡΓΕΙΟΙ, ΑΡΓΩ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ και ΒΑΚΧΑΙ, ΒΑΣΣΑΡΙΔΕΣ, ΓΛΑΥΚΟΙ, ΓΛΑΥΚΟΣ ΠΟΝΤΙΟΣ, ΔΑΝΑΪΔΕΣ, ΔΙΚΤΥΟΥΛΚΟΙ, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΤΡΟΦΟΙ, ΕΚΤΟΡΟΣ ΛΥΤΡΑ εναντίον ΦΡΥΓΕΣ, ΕΥΡΩΠΗ εν. ΚΑΡΕΣ – ΗΔΩΝΟΙ, ΗΛΙΑΔΕΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΙ, ΘΑΛΑΜΟΠΟΙΟΙ, ΘΕΩΡΟΙ ή ΙΣΘΜΙΑΣΤΑΙ, ΘΡΗΣΣΑΙ, ΙΕΡΕΙΑΙ, ΙΞΙΩΝ, ΙΣΘΜΙΑΣΤΑΙ εν. ΘΕΩΡΟΙ – ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΟΙ, ΚΑΛΛΙΣΤΩ, ΚΑΡΕΣ ή ΕΥΡΩΠΗ, ΚΕΡΚΤΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΚΗΡΥΚΕΣ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΚΙΡΚΗ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΚΥΚΝΟΣ, ΛΑΪΟΣ, ΛΕΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΛΗΜΝΙΟΙ, ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΛΥΚΟΥΡΓΙΑ ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ, ΛΥΤΡΑ εν. ΦΡΥΓΕΣ - ΜΕΜΝΩΝ, ΜΥΡΜΙΔΟΝΕΣ, ΜΥΣΟΙ, ΝΕΑΝΙΣΚΟΙ, ΝΕΜΕΑ, ΝΗΡΕΙΔΕΣ, ΝΙΟΒΗ, ΞΑΝΤΡΙΑΙ, ΟΙΔΠΟΥΣ, ΟΠΛΩΝ ΚΡΙΣΙΣ, ΟΣΤΟΛΟΓΟΙ, **ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ**, ΠΕΝΘΕΥΣ, ΠΕΡΡΑΙΒΙΔΕΣ, ΠΗΝΕΛΟΠΗ, ΠΟΛΥΔΕΚΤΗΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΛΥΟΜΕΝΟΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ Ο ΠΥΡΚΑΕΥΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ Ο ΠΥΡΦΟΡΟΣ, ΠΡΟΠΟΜΠΟΙ, ΠΡΩΤΕΥΣ, ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΑΛΑΜΙΝΙΑΙ, ΣΕΜΕΛΗ ή ΥΔΟΦΟΡΟΙ, ΣΙΣΥΦΟΣ ΔΡΑΠΕΤΗΣ και ΣΙΣΥΦΟΣ ΠΕΤΡΟΚΥΛΙΣΤΗΣ, ΣΦΙΓΞ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΤΟΞΟΤΙΔΕΣ, ΤΡΟΦΟΙ εν. ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΤΡΟΦΟΙ, ΥΨΙΠΥΛΗ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΙΝΕΥΣ, ΦΡΥΓΕΣ Ή ΕΚΤΟΡΟΣ ΛΥΤΡΑ, ΦΡΥΓΙΟΙ, ΨΥΧΑΓΩΓΟΙ, ΨΥΧΟΣΤΑΣΙΑ, ΩΡΕΙΘΥΙΑ και πάμπολλα αδέσποτα μνημονευόμενα αποσπάσματα από χαμένες ονομασίες έργων (70 ή 80). Αυτούσια σωζόμενα έργα του: 1) ΠΕΡΣΑΙ (472 π.Χ.), 2) ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ (467 π.Χ.), 3) ΙΚΕΤΙΔΕΣ (463 π.Χ.), 4) ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ (;) και η τριλογία της ΟΡΕΣΤΕΙΑΣ (458 π.Χ.) α) *Αγαμέμνων*, β) *Χοηφόροι* και γ) *Ευμενίδες*. Το Προμηθεύς Δεσμώτης αμφισβητείται ότι είναι του Αισχύλου και ενδέχεται να ανήκει στο γιο του *Ευφορίωνα*.
7. **Αισχύλος ο Αλεξάνδρινός**, τραγικός του 3^{ου} αιώνα π.Χ. Έγραψε ένα έπος για τη Μεσσηνία (Μεσσηνιακά) και τραγωδίες, από τις οποίες σώζεται μία με τίτλο ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ.
8. **Ακέστορ ο Σάκας**, τραγικός της Αθήνας του 5^{ου} με 4^ο αιώνα π.Χ. Επειδή όμως δεν καταγόταν από αυτήν, χλευαζόταν συχνά από τον Αριστοφάνη (Λεξικό του Λωρέντη). Πιθανόν να ήταν αδελφός του τραγικού Αγάθωνα. Ο Κρατίνος, ο *Εύπολις* και ο Αριστοφάνης τον κοροΐδευαν ότι ήταν πολυγραφότατος, τσιγγούνης και κόλακας, στηρίζοντας τον Ευριπίδη αντ' αυτού.

9. **Αλέξανδρος ο Αιτωλός**, τραγικός καταγόμενος από την πόλη Πλευρώνα της Αιτωλείας, γιος του Σατύρου και της *Στρατοκλείας*, γεννημένος περί το 315 π.Χ. Το 276 τον κάλεσε ο Αντίγονος Γονατάς στην αυλή του στην Πέλλα, για να ταξινομήσει τις τραγωδίες και κωμωδίες στη βιβλιοθήκη του. Ήταν μεγάλο ταλέντο και κατετάγη στην *Πλειάδα*, ένας ξεχωριστός κατάλογος τραγωδών. Σώθηκε ένας τίτλος έργου του το ΑΣΤΡΑΓΑΛΙΣΤΑΙ, που πραγματεύεται τους παίκτες με ζάρια. Σώθηκαν και δύο ελεγείες του: *Απόλλων* και *Μοῦσαι*. Υπήρξε μέλος της Αλεξανδρινής πλειάδας.
10. **Αλέξανδρος ο Μύνδιος (;)**, κωμικός με έργα: [ΑΙΠΟΛΟΙ], ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΕΛΕΝΗ, ΠΟ΄ΤΟΣ, ΤΙ(ΤΙ)ΓΟΝΙΟΝ και πολλά άδηλα (Kock vol. 3^{ος}).
11. **Αλέξης ο Θουριεύς**, πολυγραφότατος κωμικός της μέσης κωμωδίας που έζησε από το 372 π.Χ. ως το 270 π.Χ. Λέγεται ότι ήταν θεός και δάσκαλος του Μενάνδρου. Όπως φαίνεται έζησε πολλά χρόνια και μας είναι γνωστό το σκώμμα του για τον Πλάτωνα (μια παρωδία του Φαίδρου του Πλάτωνα), όπως και ο γάμος του Πτολεμαίου Β΄ το 278 π.Χ. Με το είδος της κωμωδίας του εισήγαγε στην Αττική θεατρολογία έναν τύπο χαρακτήρα, το παράσιτο, μια μορφή που δανείστηκε από τις δωρικές (λόγω επιδράσης των Μεγαρέων) φαρσοκωμωδίες της πατρίδας του, των Θουρίων (πρώην *Σίβαρις*), αποικίας των Αθηναίων στη Λευκανία της Κάτω Ιταλίας. Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό των έργων του ήταν ότι, μέλη του χορού είχαν δραστικό ρόλο στην πλοκή του έργου του. Κατά τον Σουΐδα έγραψε 245 κωμωδίες ή δράματα (Kock, vol. 2^{ος}). Μνημονεύόμενοι 139 τίτλοι έργων: ΑΓΩΝΙΣ ή ΙΠΠΙΣΚΟΣ, ΑΓΚΥΛΙΩΝ, ΑΠΟΛΟΙ, ΑΔΕΛΦΟΙ, ΑΙΣΩΠΟΣ, ΑΛΕΠΤΡΙΑ, ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΣ, ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ, ΑΛΕΠΤΡΙΑ, ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΣ, ΑΜΦΩΤΙΣ, ΑΜΦΩΤΙΣ, ΑΝΤΕΙΑ, ΑΠΕΓΛΑΥΚΩΜΕΝΟΣ, ΑΠΟΒΑΤΙΣ, ΑΠΟΚΟΠΤΟΜΕΝΟΣ, ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ, ΑΣΚΛΗΠΙΟΚΛΕΙΔΗΣ, ΑΣΩΤΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΑΤΘΙΣ, ΑΧΑΪΣ, ΒΟΣΤΡΥΧΟΣ, ΒΡΕΤΤΙΑ, ΒΩΜΟΣ, ΓΑΛΑΤΕΙΑ, ΓΡΑΦΗ, ΓΥΝΑΙΚΟΚΡΑΤΙΑ, ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ή ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ, ΔΙΑΠΛΕΟΥΣΑΙ, ΔΙΔΥΜΟΙ, ΔΙΣ ΠΕΝΘΩΝ, ΔΙΣ ΠΛΕΟΥΣΑΙ, ΔΟΛΩΝ, ΔΡΑΠΕΤΑΙ, ΔΡΩΠΙΔΗΣ, ΕΙΣΟΙΚΙΖΟΜΕΝΟΣ, ΕΚΚΗΡΥΤΤΟΜΕΝΟΣ, ΕΚΠΩΜΑΤΟΠΟΙΟΣ, ΕΛΕΝΗ, ΕΛΕΝΗΣ ΑΡΠΑΓΗ, ΕΛΕΝΗΣ ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ, ΕΛΛΗΝΙΣ, ΕΠΙΔΑΥΡΙΟΣ, ΕΠΙΚΛΗΡΟΣ, ΕΠΙΣΤΟΛΗ, ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ, ΕΡΕΤΡΙΚΟΣ, ΕΡΙΘΟΙ, ΗΣΙΟΝΗ (Αθήναιος, η), ΘΕΟΦΟΡΗΤΟΣ, ΘΕΣΠΡΩΤΟΙ, ΘΗΒΑΙΟΙ, ΘΗΤΕΥΟΝΤΕΣ, ΘΡΑΣΩΝ, ΙΑΣΙΣ (;), ΙΠΠΕΥΣ, ΙΣΟΣΤΑΣΙΟΝ, ΚΑΛΑΣΙΡΙΣ, ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΣ, ΚΑΥΝΙΟΙ, ΚΗΡΥΤΤΟΜΕΝΟΣ, ΚΙΘΑΡΩΔΟΣ, ΚΛΕΟΒΟΥΛΙΝΗ, ΚΝΙΔΙΑ, ΚΟΝΙΑΤΗΣ, ΚΟΥΡΙΣ, ΚΡΑΤΕΥΑΣ (Κρατείας) ή ΦΑΡΜΑΚΟΠΩΛΗΣ, ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ, ΚΥΒΕΥΤΑΙ, ΚΥΚΝΟΣ, ΚΥΠΡΙΟΣ, ΛΑΜΠΑΣ, ΛΕΒΗΣ, ΛΕΥΚΑΔΙΑ ή ΔΡΑΠΕΤΑΙ, ΛΙΝΟΣ, ΛΟΚΡΟΙ, ΛΥΚΙΣΚΟΣ, ΜΑΝΔΡΑΓΟΡΙΖΟΜΕΝΗ, ΜΑΝΤΕΙΣ, ΜΕΡΟΠΙΣ, ΜΙΔΩΝ, ΜΙΛΗΣΙΑ ή ΜΙΛΗΣΙΟΙ, ΜΙΑΚΩΝ, [ΜΙΝΩΣ], ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ, ΜΥΛΩΘΡΟΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΠΟΝΙΖΟΜΕΝΟΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΥΦΑΙΝΩΝ, [ΟΙΝΟΣ], ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΟΣ, ΟΛΥΝΘΙΑ ή ΟΛΥΝΘΙΟΣ, ΟΜΟΙΑ, ΟΠΩΡΑ, ΟΡΕΣΤΗΣ, ΟΡΧΗΣΤΡΙΣ, ΠΑΓΚΡΙΑΤΙΑΣΤΗΣ, ΠΑΛΛΑΚΗ΄, ΜΑΝΝΥΧΙΣ ή ΈΡΙΘΟΙ, [ΠΑΡΟΙΝΟΣ ή ΠΥΡΑΥΝΟΣ], ΠΕΖΟΝΙΚΗ, ΠΟΙΗΤΑΙ, ΠΟΙΗΤΡΙΑ, ΠΟΛΥΚΛΕΙΑ, ΠΟΝΗ΄ΡΑ, ΠΟΠΠΥΖΟΥΣΑ ή ΔΟΡΚΙΣ, ΠΡΟΣΚΕΔΑΝΝΥ΄ΜΕΝΟΣ, ΠΡΩΤΟΧΟΡΟΣ, ΠΥΘΑΓΟΡΙΖΟΥΣΑ, ΠΥΛΑΙΑΙ, ΠΥΡΑΥΝΟΣ, ΡΟΔΙΟΝ ή ΠΟΠΠΥΖΟΥΣΑ, ΣΙΚΥΩΝΙΟΣ, ΣΚΕΙΡΩΝ, ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ, ΣΥΝΑΠΟΘΡΗΣΚΟΝΤΕΣ, ΣΥΝΤΡΕΧΟΝΤΕΣ, ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΣ, ΣΩΡΑΚΟΙ, ΤΑΡΑΝΤΙΝΟΙ, ΤΙΤΘΗ ή ΤΙΤΘΑΙ, ΤΟΚΙΣΤΗΣ ή ΚΑΤΑΨΕΥΔΟΜΕΝΟΣ, ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΣ, ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ, ΤΥΝΔΑΡΕΩΣ, ΥΠΝΟΣ, ΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΣ, ΦΑΡΜΑΚΟΠΩΛΗΣ, ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΟΣ, ΦΙΛΙΣΚΟΣ, ΦΙΛΟΚΑΛΟΣ ή ΝΥΜΦΑΙ, ΦΙΛΟΤΡΑΓΩΔΟΣ, ΦΙΛΟΥΣΑ, ΦΥΓΑΣ, ΧΟΡΗΓΙΣ, ΨΕΥΔΟΜΕΝΟΣ.

12. **Αλκαίος ο Αθηναίος**, κωμικός του 4^{ου} αιώνα π.Χ. που το 388 π.Χ. διαγωνίστηκε με την *Πασιφάη* τον Αριστοφάνη και κατέλαβε την πέμπτη θέση. Έγραψε 10 έργα, από τα οποία σώθηκαν 8 τίτλοι: ΑΔΕΛΦΑΙ ΜΟΙΧΕΥΟΜΕΝΑΙ, ΓΑΝΥΜΙΔΗΣ, ΕΝΔΥΜΙΩΝ, ΙΕΡΟΣ ΓΑΜΟΣ (του Δία), ΚΑΛΛΙΣΤΩ, ΚΩΜΩΙΔΟΤΡΑΓΩΙΔΙΑ, ΠΑΛΛΑΙΣΤΡΑ, ΠΑΣΙΦΑΗ και αμφισβητήσιμα με άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}). [Σουΐδας, Kroh].
13. **Αλκαίος ο Μυτιληναίος**, μεγάλος λυρικός ποιητής του γεννημένος το 630/620 π.Χ., του οποίου τα ποιήματα σε αιολική διάλεκτο παρατίθενται σε παιγμένα έργα τραγικών (π.χ. Αισχύλου, Σοφοκλή στην Αντιγόνη) και κωμικών ποιητών. [Kroh]
14. **Αλκήνωρ**, κωμικός (Kock vol. 2^{ος}).
15. **Αλκιμένης ο Μεγαρεύς**, τραγικός με μνεία ενός έργου: ΚΟΛΥΜΒΩΣΑΙ (Kock, v. 1).
16. **Αλκιμένης ο Αθηναίος**, κωμικός ποιητής.
17. **Αμειψίας**, κωμικός περί το 425 π.Χ., αντίπαλος του Κρατίνου και του Αριστοφάνη, ο οποίος μάλιστα νίκησε δύο φορές τον Αριστοφάνη το 424 π.Χ. και το 417, με τις κωμωδίες *Κόννων* τις *Νεφέλες* και *Κωμασταί* τις *Όρνιθες*. Διασωζόμενοι τίτλοι: ΑΠΟΚΟΤΤΑΒΙΖΟΝΤΕΣ, ΚΑΤΕΣΘΙΩΝ, ΚΟΝΝΟΣ, ΚΩΜΑΣΤΑΙ, ΜΟΙΧΟΙ, ΣΑΠΦΩ, ΣΦΕΝΔΟΝΗ και άδηλα αποσπάσματα (Kock, v. 1^{ος}).
18. **Αμινίας ο Θηβαίος**. Κωμικός, σατιρογράφος (Kock, v. 2^{ος}).
19. **Αμφίς ή Αμφίας ο Άνδριος**, γιος του *Αμφικράτους*, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε 26 κωμωδίες γύρω από τις ιδιωτικές σχέσεις. Τα σκώμματά του στρέφονταν, όπως και του Αναξίλαου, κατά του Πλάτωνα. Γνωρίζουμε ότι, η ΓΥΝΑΙΚΟΜΑΝΙΑ του αντιμετώπιζε τις *Εκκλησιάζουσες* του Αριστοφάνη (Αθήν. η). Άλλοι τίτλοι έργων του: ΑΘΑΜΑΣ, ΑΚΚΩ, ΑΛΕΠΤΡΙΑ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΣ, ΑΜΦΙΚΡΑΤΗΣ, ΒΑΛΑΝΕΙΟΝ, ΓΥΝΑΙΚΟΚΡΑΤΙΑ, ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ, ΔΕΞΙΔΗΜΙΔΗΣ, ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ και ΑΜΦΙΚΡΑΤΗΣ, που διακωμωδούσε τον Πλάτωνα, ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΙΣ, ΕΡΙΘΟΣ ή Έριθοι, Ιάλεμος, ΚΑΛΛΙΣΤΩ, ΚΟΝΙΑΤΗΣ, ΚΟΥΡΙΣ, ΚΥΒΕΥΤΑΙ, Λευκαδία, ΟΔΥΣΣΕΥΣ, ΟΠΩΡΑ, ΟΥΡΑΝΟΣ, ΠΑΝ, ΠΛΑΝΟΣ, ΡΕΙΘΡΑ, ΣΑΠΦΩ, Φιλάδελφοι, ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ και πολλά αποσπάσματα αδήλων.
20. **Αναξανδρίδης**, από την Κάμειρο της Ρόδου, κωμικός της μέσης κωμωδίας περί το 375 π.Χ. Εισήγαγε πρώτος στις κωμωδίες του έρωτες παρθένων με απαγωγές κι αποπλάνησεις. Έγραψε περί τις 65 κωμωδίες, από τις οποίες σώζονται 30 τίτλοι και μερικά αποσπάσματα. Αγωνίστηκε στην Αθήνα με δέκα νίκες, το 376 για πρώτη φορά, αρκετές δεύτερες και τρίτες και τέταρτες. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΓΧΙΣΗΣ, ΑΓ΄ΣΧΡΑ, ΑΜΠΡΑΚΙΩΤΙΣ, ΑΝΤΕΡΩΝ, ΓΕΡΟΝΤΟΜΑΝΙΑ, [ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ], ΔΙΔΥΜΟΙ, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΓΟΝΑΙ, ΕΛΕΝΗ, ΕΡΕΧΘΕΥΣ, ΕΥΣΕΒΕΙΣ, ΖΩΓΡΑΦΟΙ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΘΕΤΑΛΛΟΙ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΚΑΝΗΦΟΡΟΣ, ΚΕΡΚΙΟΣ (;), ΚΙΘΑΡΙΣΤΡΙΑ, ΚΥΝΗΓΕΤΑΙ, ΚΩΜΩΙΔΟΤΡΑΓΩΙΔΙΑ, ΛΟΚΡΙΔΕΣ, ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ, ΜΑΙ(νόμενος), ΜΕΛΙΛΩΤΟΣ, ΝΗΡΕΥΣ, ΝΗΡΗΪΔΕΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ, ΟΠΛΟΜΑΧΟΣ, ΠΑΝΔΑΡΟΣ, ΠΕΙΣΑΝΔΡΟΣ, ΠΟΛΕΙΣ, ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ, ΣΑΜΙΑ, ΣΩΣΙΠΠΙΟΣ, ΤΗΡΕΥΣ, ΥΒΡΙΣ, ΦΑΡΜΑΚΟΜΑΝΤΙΣ, ΦΙΛΛΗΦΟΡΟΣ.
21. **Αναξίλαος ή Αναξίλας**, κωμικός της μέσης κωμωδίας στην Αθήνα περί το 340 π.Χ. με 19 τίτλους κωμωδιών με καλλιειρή περιεχόμενο. Ο *Αθήναιος* (η) αναφέρει ένα από τα έργου του, το ΥΑΚΙΝΘΟΣ ή ΠΟΡΝΟΒΟΣΚΟΣ. Άλλοι τίτλοι έργων: ΑΓΡΟΪΚΟΣ, ΑΝΤΙΔΟ..., ΑΥΛΗΤΗΣ, ΒΟΤΡΥΛΙΩΝ, ΓΛΑΥΚΟΣ, ΙΩ (;), ΚΑΛΥΨΩ, ΚΙΡΚΗ, ΛΥΡΟΠΟΙΟΣ, ΜΑΓΕΙΡΟΙ, ΜΟΝΟΤΡΟΠΟΣ, ΜΥΡΟΠΟΙΟΣ, ΝΕΟΤΤΙ΄Σ, ΝΗΡΕΥΣ, ΟΡΝΙΘΟΚΟΜΟΙ, ΠΛΟΥΣΙΟΙ, ΧΑΡΙΤΕΣ, ΩΡΑΙ.
22. **Ανάξипπος**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας περί το 300 π.Χ., με σωζόμενους τίτλους: ΕΓΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΙΔΙΚΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΚΕΡΑΥΝΟΣ, ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΣ, ΦΡΕΑΡ (Kock 3^{ος}).

Το πιο εκτεταμένο κομμάτι από 49 στίχους, που αναφέρεται στην τέχνη ενός μαγείρου αποδίδεται σε κάποιον **Ἀνθίππο**, πιθανόν όμως να πρόκειται για τον **Ανάξιππο**.

23. Ανδρόνικος ο Λίβιος, επί Ρωμαίων έγραψε την κωμωδία **ΑΝΤΙΟΠΗ**.

24. Ανθέας ο Λίνδιος, (*Αθήναιος* 10), κωμικός (Kock, vol. 2^{ος}).

25. Ανθίππος, κωμικός Ορχομένιος (;) (Kock vol. 3^{ος}).

26. Αντίδοτος, κωμωδιογράφος εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας (Kock vol. 2^{ος}). Σώζονται οι τίτλοι: **ΜΕΜΨΙΜΟΙΡΟΣ**, **ΟΜΟΙΑ**.

27. Αντιφάνης ο Αθηναίος, κωμικός νεότερος του Παναιτίου (Σουΐδας).

28. Αντιφάνης ο Καρύστιος, τρανός κωμικός την εποχή του Θέσπιδας, διαμορφώνοντας ένα είδος κωμωδίας, χαρακτηριζόμενο ως *Αντιφάνειος κωμωδία*.

29. Αντιφάνης ο Ρόδιος κατά τον Στέφανο ή κατ' άλλους Συμυρναίος, γιος του *Δημοφάνους* και κατ' άλλους του *Στεφάνου* και της Οινόης, προερχόμενος από δούλους όπως υποστηρίζουν μερικοί, ποιητής της μέσης κωμωδίας ακμάσας περί το 330 π.Χ. Λέγεται ότι έγραψε περί τις 315 κωμωδίες, άλλοι 280, έχοντας καταγάγει 13 νίκες. Ο γιος του Στέφανος ήταν κι αυτός κωμωδιογράφος. Πέθανε στην Κίο 104 ετών. Μνημονευόμενα έργα με σωζόμενους τίτλους: **ΑΓΡΟΙΚΟΣ** (ο χωριάτης), **ΑΔΕΛΦΑΙ**, **ΑΔΩΝΙΣ**, **ΑΘΑΜΑΣ**, **ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ**, **ΑΙΟΛΟΣ**, **ΑΚΕΣΤΡΙΑ**, **ΑΚΟΝΤΙΖΟΜΕΝΗ**, **ΑΛΕΠΤΡΙΑ**, **ΑΛΙΕΥΟΜΕΝΗ**, **ΑΛΚΗΣΤΙΣ**, **ΑΝΑΣΩΖΟΜΕΝΟΙ**, **ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ**, **ΑΝΤΑΙΟΣ**, **ΑΝΤΕΙΑ**, **ΑΝΤΕΡΩΣΑ**, **ΑΠΟΚΑΡΤΕΡΩΝ**, **ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ**, **ΑΡΚΑΣ**, **ΑΡΠΑΖΟΜΕΝΗ**, **ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΗ**, **ΑΡΧΩΝ**, **ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ**, **ΑΣΩΤΟΙ**, **ΑΥΛΗΤΗΣ**, **ΑΥΛΗΤΡΙΣ** ή **ΔΙΔΥΜΑΙ**, **ΑΥΤΟΥ ΕΡΩΝ**, **ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΣ**, **ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΓΟΝΑΙ**, **ΒΑΚΧΑΙ**, **ΒΑΤΑΛΟΣ**, **ΒΟΙΩΤΙΣ**, **ΒΟΜΒΥΛΙΟΣ**, **ΒΟΥΣΙΡΙΣ**, **ΒΟΥΤΑΛΙΩΝ**, **ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ**, **ΓΑΜΟΣ**, **ΓΑΣΤΡΩΝ**, **ΓΑΝΥΜΗΔΗΣ**, **ΓΛΑΥΚΟΣ**, **ΓΟΡΓΥΘΟΣ**, **ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ**, **ΔΗΛΙΑ**, **ΔΙΔΥΜΑΙ**, **ΔΙΔΥΜΟΙ**, **ΔΙΠΛΑΣΙΟΙ**, **ΔΡΑΠΕΤΑΓΩΓΟΣ**, **ΔΥΣΕΡΩΤΕΣ**, **ΕΑΥΤΟΥ ΕΡΩΝ**, **ΕΠΙΔΑΥΡΙΟΣ**, **ΕΠΙΚΛΗΡΟΣ**, **ΕΥΘΥΔΙΚΟΣ**, **ΕΥΠΛΟΙΑ**, **ΕΦΕΣΙΑ**, **ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ**, **ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ**, **ΖΩΓΡΑΦΟΣ**, **ΗΝΙΟΧΟΣ**, **ΘΑΜΥΡΑΣ**, **[ΘΕΟΓΟΝΙΑ]**, **ΙΑΣΩΝ**, **ΙΑΤΡΟΣ**, **ΙΠΠΕΙΣ**, **ΚΑΙΝΕΥΣ**, **ΚΑΡΕΣ**, **ΚΑΡΙΝΗ**, **ΚΗΠΟΥΡΟΣ**, **ΚΙΘΑΡΙΣΤΗΣ**, **ΚΙΘΑΡΩΔΟΣ**, **ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ**, **ΚΝΑΦΕΥΣ**, **ΚΟΡΙΝΘΙΑ**, **ΚΟΡΟΠΛΑΨΟΣ**, **ΚΟΥΡΙΣ**, **ΚΥΒΕΥΤΑΙ**, **ΚΥΚΛΩΨ**, **ΚΩΡΥΚΟΣ**, **ΛΑΜΠΑΣ**, **ΛΑΜΠΩΝ**, **ΛΕΠΤΙΝΙΣΚΟΣ**, **ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ**, **ΛΕΩΝΙΔΗΣ**, **ΛΗΜΝΙΑΙ**, **ΛΥΔΟΣ**, **ΛΥΚΩΝ**, **ΜΕΛΑΝΙΩΝ**, **ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ**, **ΜΕΛΙΤΤΑ**, **ΜΕΤΟΙΚΟΣ**, **ΜΗΔΕΙΑ**, **ΜΗΝΑΓΥΡΤΗΣ** ή **ΜΗΤΡΑΓΥΡΤΗΣ**, **ΜΗΤΡΟΦΩΝ**, **ΜΙΔΩΝ**, **ΜΙΝΩΣ**, **ΜΙΣΟΠΙΟΝΗΡΟΣ** (ο ηθικολόγος), **ΜΝΗΜΑΤΑ**, **ΜΟΙΧΟΙ**, **ΜΥΛΩΝ**, **ΜΥΣΤΙΣ**, **ΝΕΑΝΙΣΚΟΙ**, **ΝΕΟΤΤΙΣ**, **ΟΒΡΙΜΟΣ**, **ΟΙΝΟΜΑΟΣ** ή **ΠΕΛΟΨ**, **ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ** (ο δεισιδαίμονας), **ΟΜΟΙΟΙ** ή **ΟΜΟΙΑΙ**, **ΟΜΟΠΑΤΡΙΟΙ**, **ΟΜΦΑΛΗ**, **ΟΜΩΝΥΜΟΙ**, **ΟΡΦΕΥΣ**, **ΠΑΡΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ**, **ΠΕΛΟΨ**, **ΠΛΟΥΣΙΟΙ**, **ΠΟΙΗΣΙΣ**, **ΠΡΟΒΑΤΕΥΣ**, **ΠΡΟΒΛΗΜΑ**, **ΣΑΠΦΩ**, **ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ** ή **ΤΥΧΩΝ**, **ΤΑΥΡΟΙ**, **ΤΙΜΩΝ**, **ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΣ**, **ΤΡΙΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ**, **ΤΥΡΡΗΝΟΣ**, **ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ**, **ΦΙΛΙΣΚΟΣ**, **ΦΙΛΟΘΗΒΑΙΟΣ**, **ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ**, **ΦΙΛΟΜΗΤΩΡ**, **ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ**, **ΦΙΛΩΤΙΣ**, **ΦΡΕΑΡΡΙΟΣ**, **ΧΡΥΣΙΣ** (σύνολο 133 τίτλοι και πολλά άδηλα, Kock, vol. II). Εκτός αυτών ο Αντιφάνης πραγματεύεται τη λύση των αινιγμάτων με το *Πρόβλημα*, ένα ποίημα σε εξάμετρους στίχους.

30. Αντιφών, τραγικός ποιητής στην Αθήνα και στις Συρακούσες επί Διονυσίου του πρεσβύτερου (431-367 π.Χ.), τον οποίον βοήθησε στο γράψιμο τραγωδιών, αλλά θανατώθηκε από αυτόν, γιατί ήταν ειλικρινής και ελευθερόστομος. Σωζόμενοι τίτλοι: **ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ**, **ΙΑΣΩΝ**, **ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ**, **ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ** και αποσπάσματα.

31. Αξιόνικος, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας με μία κωμωδία γνωστή την **ΦΙΛΕΥΡΙΠΠΙΔΗΣ**. [Σουΐδας]

32. Απολλόδωρος ο Αθηναίος, κωμικός που έγραψε 47 κωμωδίες και νίκησε σε 5 (Σουΐδας). Διασωθέντες τίτλοι: **ΑΔΕΛΦΟΙ**, **ΑΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟΣ**, **ΓΑΛΑΤΑΙ**, **ΔΙΑΜΑΡΤΑΝΩΝ**, **ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΣ**, **ΛΑΚΑΙΝΑ**, **ΠΑΙΔΙΟΝ**, **ΠΑΡΑΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΙ**, **ΣΥΝΕΦΗΒΟΙ** και πολλά άδηλα δράματα (Kock 3^{ος}). Υπάρχουν επίσης αμφισβητήσιμα και ψευδεπίγραφα.

33. **Απολλόδωρος ο Γελώος** (από τη Γέλα της Σικελίας), κωμικός σύγχρονος του Μενάνδρου με σωζόμενους τίτλους: ΑΙΣΧΡΙΩΝ, ΑΠΟΛΕΙΠΟΥΣΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΔΙΟΠΟΙΟΣ (ή Γραμματόδειπνος), ΔΕΥΣΟΠΟΙΟΣ, ΣΙΣΥΦΟΣ, ΙΕΡΕΙΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ Η ΑΠΟΚΑΡΤΕΡΩΝ, ΨΕΥΔΑΙΑΣ (Kock vol. 3^{ος}, Σουΐδας).
34. **Απολλόδωρος ο Καρύστιος**, τον οποίον ο Σουΐδας το χαρακτηρίζει Αθηναίο. Κωμικός ποιητής του 3^{ου} αιώνα π.Χ., στον οποίον αποδίδονται πέντε νίκες. Έγραψε 47 έργα και μας είναι γνωστοί 12 τίτλοι: ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ, ΑΝΤΕΥΕΡΓΕΤΩΝ, ΑΠΟΚΑΡΤΕΡΟΥΝΤΕΣ, ΑΠΟΛΕΙΠΟΥΣΑ, ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΔΙΟΠΟΙΟΣ, ΔΙΑΒΟΛΟΣ, ΕΚΥΡΑ, ΕΝΝΕΑ, ΕΠΙΔΙΚΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΙΕΡΕΙΑ, ΠΡΟΙΚΙΖΟΜΕΝΗ ή ΙΜΑΤΙΟΠΩΛΙΣ, ΣΦΑΤΤΟΜΕΝΗ και πολλά άδηλα δράματα (Kock).
35. **Απολλόδωρος ο Ταρσεύς**, τραγικός με επιγραφές δραμάτων: ΑΚΑΝΘΟΠΛΗΞ, ΤΕΚΝΟΚΤΟΝΟΣ, ΕΛΛΗΝΕΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΙΚΕΤΙΔΕΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ (Σουΐδας).
36. **Απολλοφάνης ο Αθηναίος**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας περί το 400 π.Χ., με διασωθέντες τίτλους: ΔΑΛΙΣ, ΔΑΝΑΗ, ΙΦΙΓΕΡΩΝ, ΚΕΝΤΑΥΡΟΙ, ΚΡΗΤΕΣ και πολλά άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
37. **Απολλωνίδης ο Σμυρναίος**, τραγικός που άκμασε επί Καίσαρα Αυγούστου.
38. **Αραρώς**, γιος του Αριστοφάνη, κωμικός της μέσης κωμωδίας με πρώτη νίκη περί το 412 π.Χ. Διδάχτηκαν από αυτόν τα σωζόμενα έργα: ΑΔΩΝΙΣ, ΚΑΙΝΕΥΣ, ΚΑΜΠΥΛΙΩΝ, ΠΑΝΟΣ ΓΟΝΑΙ, ΥΜΕΝΑΙΟΣ, ΑΔΩΝΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΔΙΟΝ.
39. **Αρισταγόρας**, κωμικός (Kock), σώζεται ο τίτλος ενός έργου, το ΜΑΜΜΑΚΥΘΟΣ.
40. **Αρίσταρχος**, τραγικός ποιητής από την Τεγέα, σύγχρονος του Ευριπίδη, που έζησε περί τα 100 χρόνια, έγραψε 70 δράματα, πέτυχε 2 νίκες και έζησε 90 χρόνια. Διασώζονται μόλις δύο τίτλοι: ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΤΑΝΤΑΛΟΣ και μερικά αποσπάσματα.
41. **Αριστίας**, τραγωδοποιός περί το 450 π.Χ. με μνημονευόμενους τίτλους: ΑΝΤΑΙΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΚΗΡΕΣ, ΚΥΚΛΩΨ, ΟΡΦΕΥΣ, ΠΕΡΣΑΙ, ΤΑΝΤΑΛΟΣ.
42. **Αριστομένης ο Αθηναίος**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας με πολλές δεύτερες νίκες. Έζησε περί το 425 π.Χ. κι ήταν αντίζηλος του Αριστοφάνη. Επονομαζόταν *Θυροποιός*. Σώζονται έξι τίτλοι: ΑΔΜΗΤΟΣ, ΒΟΗΘΟΙ, ΓΟΗΤΕΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΑΣΚΗΤΗΣ, ΥΛΟΦΟΡΟΙ και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
43. **Αριστώνυμος**, κωμικός της εποχής του Πτολεμαίου του Φιλάδελφου και μετά του Φιλοπάτορα, με σωζόμενους τίτλους: ΘΗΣΕΥΣ, ΗΛΙΟΣ ΡΙΓΩΝ και πολλά αδέσποτα.
44. **Αριστοφάνης**, ο διάσημος κωμικός (446/5 – 388/6 π.Χ.) της Αθήνας, γιος του Φιλίππου του δήμου Κυδαθηναίων της Πανδιονίδας φυλής, που έζησε στην Αθήνα την χρυσή περίοδο του Περικλή με πρώτη εμφάνιση το 427 με του *Δαιταλεις*. Τον επόμενο χρόνο (το 426) με τους Βαβυλώνιους κέρδισε την πρώτη νίκη στα Μεγάλα Διονύσια. Το πιο διάσημο έργο του η Λυσιστράτη (411), στο οποίο η ομώνυμη ηρωίδα του έργου πείθει τις γυναίκες της Αθήνας και της Σπάρτης να απόσχουν από τις ερωτικές τους ενέργειες με στόχο να σταματήσει ο πόλεμος. Ο στόχος τελικά πετυχαίνεται με την προϋπόθεση οι Αθηναίοι να καταργήσουν το δημοκρατικό πολίτευμα, στόχος και του Αριστοφάνη οπαδού της ολιγαρχίας και των αριστοκρατών. Τα έργα που ανέβασε μετά ήταν οι Εκκλησιάζουσες (393) και ο Πλούτος (388) με περιεχόμενο τη διαχείριση της ιδιωτικής περιουσίας. Έργα που το περιεχόμενό του έχει χαθεί, αλλά διασώζονται οι τίτλοι, είναι: ΑΙΟΛΟΣΙΚΩΝ, ΑΜΦΙΑΡΑΟΣ, ΑΝΑΓΥΡΟΣ (*Αναγυρασίων δήμος*), ΑΧΑΡΝΕΙΣ (425 π.Χ. το παλαιότερο έργο του που νίκησε τον Κρατίνο κι *Εύπολιν*), ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ με χοροδιδάσκαλο τον Καλλίστρατο, έργο με υπαινιγμούς για τους συμμάχους των Αθηναίων, που έφερε τον Κλέωνα σε εξοργισμό, κατηγορώντας και τους δύο ότι, δυσφημούν την πόλη τους, ΓΕΩΡΓΟΙ, ΓΗΡΑΣ, ΓΗΡΥΤΑΔΗΣ, ΔΑΙΔΑΛΟΣ, ΔΑΙΤΑΛΕΙΣ (β' βραβείο), ΔΑΝΑΪΔΕΣ, ΔΙΣ ΝΑΥΑΓΟΣ, ΔΡΑΜΑΤΑ ή ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΔΡΑΜΑΤΑ ή ΝΙΟΒΟΣ, ΔΡΑΜΑΤΑ, ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ, ΗΡΩΕΣ, ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΙ, ΚΩΚΑΛΟΣ,

ΛΗΜΝΙΑΙ, ΝΕΦΕΛΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙ (έργο που γελοιοποιεί τον Σωκράτη, και έργο που το γνωρίζουμε σε εκδοχή που έγραψε σε δεύτερη μορφή), ΝΗΣΟΙ, ΟΛΚΑΔΕΣ, ΠΕΛΑΡΓΟΙ, ΠΛΟΥΤΟΣ ΠΡΟΤΕΡΟΣ (το ξανάγραψε και το γνωρίζουμε στη δεύτερη εκδοχή), ΠΟΙΗΣΙΣ, ΠΟΛΥΕΙΔΟΣ, ΠΡΟΑΓΩΝ, ΣΚΕΥΑΙ, ΣΚΗΝΑΣ ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΟΥΣΑΙ, ΤΑΓΗΝΙΣΤΑΙ, ΤΕΛΕΜΗΣΣΗΣ (..Τελεμησσης), ΤΡΙΦΑΛΗΣ (...Φαλής...για τον Ερμή τον τρικέφαλο), ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ, ΩΡΑΙ και πολλά άλλα, αμφισβητήσιμα, ψευδεπίγραφα δράματα (Kock, v. 1). Σώζονται αυτούσιες οι κωμωδίες: 1) ΑΧΑΡΝΕΙΣ (425 π.Χ.), 2) ΙΠΠΕΙΣ (424 π.Χ.), 3) ΝΕΦΕΛΕΣ (423 π.Χ.), 4) ΣΦΗΚΕΣ (422 π.Χ. ο ήρωας Βδελυκλέων έρχεται σε σύγκρουση με τον πατέρα του Φιλοκλέωνα, έργο που σατιρίζει τον Κλέωνα), 5) ΕΙΡΗΝΗ ΠΡΟΤΕΡΑ (421 π.Χ.), 6) ΟΡΝΙΘΕΣ (414 π.Χ.), 7) ΛΥΣΙΣΤΡΑΤΗ (411 π.Χ.), 8) ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΕΣ (411 π.Χ.), 9) ΒΑΤΡΑΧΟΙ (405 π.Χ.), 10) ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ (392 π.Χ.) και 11) ΠΛΟΥΤΟΣ (388 π.Χ.).

45. **Αριστοφών**, κωμικός περί το 200 π.Χ. Meinecke. Σωζόμενοι τίτλοι: ΚΑΛΛΩΝΙΔΗΣ (:), ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, ΠΛΑΤΩΝ, ΠΥΡΑΥΝΟΣ, ΦΙΛΩΝΙΔΗΣ (Kock vol II).
46. **Αρίστων**, πιθανόν γιος του Σοφοκλή τραγικός της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Αναφέρεται από τον Διογένη τον Λαέρτιο (7, 164: Γέγονε δὲ καὶ ἄλλος Ἀρίστων Ἰουλιήτης περιπατητικός, ὁ δὲ τις μουσικός Ἀθηναῖος, τέταρτος ποιητὴς τραγωδίας).
47. **Αριστώννυμος**, κωμικός της εποχής του Πτολεμαίου Φιλαδέλφου, προϊστάμενος της βιβλιοθήκης μετά τον Απολλώνιο μνημονεύμενος από τον *Αθήναιο* στους Δειπνοσοφιστές. Πέθανε 77 ετών, ενώ σε ηλικία 62 χρονών έφυγε από την Αλεξάνδρεια και πήγε στην αυλή του Ευμένη. Άφησε πολλά συγγράμματα με σωζόμενους τίτλους: ΘΗΣΕΥΣ, ΗΛΙΟΣ ΡΙΓΩΝ και άλλα (Kock vol. 1^{ος}).
48. **Αρίων ο Μιθυμναίος**, περί το 585 π.Χ. λυρικός, του οποίου οι διθύραμβοι απέδιδαν κυκλικοί χοροί. Σώζεται ένας ύμνος του, ο οποίος δεν θεωρείται γνήσιος. Για μακρό χρονικό διάστημα υπήρξε φίλος του τυράννου Περίανδρου στην Κόρινθο. Λέγεται επίσης ότι ταξίδευσε και στη Σικελία.
49. **Αρταουάσδης ή Αρταβάσδης**, τραγικός των ελληνιστικών χρόνων αγνώστων λοιπών στοιχείων.
50. **Αρτέμων ο Αθηναίος**, γιος του *Αδέμωνος*, σύγχρονος του Αριστοφάνη, κωμικός.
51. **Αρχέδικος**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους: ΔΙΑΜΑΡΤΑΝΩΝ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ και πολλά άλλα δράματα (Kock 3^{ος}).
52. **Αρχέδικος**, κωμωδιογράφος, ο οποίος έγραψε κατά Δημοχάρους του ανεψιού του Δημοσθένη (Σουΐδας).
53. **Άρχιππος**, εκπρόσωπος της Αρχαίας κωμωδίας του 5^{ου} με 4^ο π.Χ. αιώνα. Μας είναι γνωστοί 6 τίτλοι: ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΓΑΜΩΝ, ΙΧΘΥ(Ε)Σ, ΟΝΟΥ ΣΚΙΑ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΡΙΝΩΝ (όνομα κύριον) και περισσότερα από 50 άλλα αποσπάσματα (Kock vol. 1^{ος}).
54. **Αστυδάμας ο πρεσβύτερος** τραγικός περί το 398 π.Χ. γιος του Μορσίμου ο οποίος έγραψε περί τις 240 τραγωδίες και νίκησε σε 15 από αυτές, με πρώτη νίκη το 472 π.Χ. και πρώτο έργο που έγραψε το 498 π.Χ. ΑΛΚΜΑΙΩΝ, ΕΚΤΩΡ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΝΑΥΠΛΙΟΣ. [Nauck]
55. **Αστυδάμας β ή ο νεότερος**. Τραγικός και αυτός ποιητής, γιος του προηγουμένου. Αναφέρονται μερικοί τίτλοι έργων του: *Επίγονοι*, *Αίας μαινόμενος*, *Βελλεροφόντης*, *Τυρώ*, *Αλκμήνη*, *Φοίνιξ*, *Παλαμήδης*, *Παρθενοπαίον*, *Αλκμέων*, *Έκτωρ*, *Ερμής* και *Ναύπλιος*. Υπάρχουν και αρκετά αποσπάσματα. [Σουΐδας]
56. **Αυγέας**, Αθηναίος εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας, με κωμωδίες: ΑΓΡΟΙΚΟΣ, ΠΟΡΦΥΡΑ, ΔΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ (Kock vol. 2^{ος}).
57. **Αυλέας**, τραγικός αγνώστων λοιπών στοιχείων (Nauck). Πιθανόν να πρόκειται για λαθεμένη γραφή του Αυγέα.
58. **Αυτοκράτης**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας, με έναν τίτλο γνωστό: ΤΥΜΠΑΝΙΣΤΑΙ και άλλα αποσπάσματα (Kock vol. 1^{ος}).

59. **Αφαρεύς**, τραγικός ποιητής του 4^{ου} αιώνα π.Χ., μαθητής του Ισοκράτη. Μνημονεύεται για το έτος 341 με την τριλογία: ΠΕΛΙΑΔΕΣ, ΟΡΕΣΤΗΣ, ΑΥΓΗ (Nauck).
60. **Αχαιός ο Ερετριεύς**, γιος του *Πυθοδώρου* ή *Πυθοδωρίδου*, νεότερος του Σοφοκλή, άκμασε περί το 444 π.Χ. (484 ως το 401). Τραγικός που δίδαξε 44 τραγωδίες, άλλοι ιστορούν για 30 και άλλοι για 24, με μία νίκη. Ιδιαίτερους επαίνους είχε στα σατιρικά του δράματα. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΔΡΑΣΤΟΣ, ΑΖΑΝΕΣ, ΑΘΛΑ, ΑΙΘΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΛΦΕΣΙΒΟΙΑ, ΗΦΑΙΣΤΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΙΡΙΣ, ΚΥΚΝΟΣ, ΛΙΝΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΜΟΙΡΑΙ, ΜΩΜΟΣ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΜΦΑΛΗ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΡΙΞΟΣ και αποσπάσματα αδέσποτα.
61. **Αχαιός ο Συρακόσιος**, νεότερος του Ερετριά πιθανόν κι απόγονός του, ο οποίος έγραψε 10 τραγωδίες (Σουΐδας).
62. **Βάτων**, κωμικός ποιητής του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, με διασωθέντες 4 τίτλους: ΑΙΤΩΛΟΣ, ΑΝΔΡΟΦΟΝΟΣ, ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ, ΣΥΝΕΞΑΠΑΤΩΝ και άδηλα δράματα (Kock 3^{ος}). Του άρεσε να διακωμωδεί ορισμένους φιλοσόφους κι ιδιαίτερα με τον Αρκεσίλαο. Αντιθέτως, ήταν επαινετικός προς τον Επίκουρο.
63. **Βίोट(τ)ος**, τραγικός κατά τον Nauck. Σωζόμενος τίτλος ΜΗΔΕΙΑ, ή και κωμικός κατά τον Kock με σωζόμενο τίτλο ΑΓΝΟΩΝ ΠΟΙΗΤΗΣ.
64. **Βίων ο Σμυρναίος**, τραγικός στην Αθήνα, σύγχρονος του Θεοκρίτου (Nauck).
65. **Γλύκων**, κάποιος άγνωστος ποιητής παρωδιών, γνωστός από το χαρακτηριστικό μετρικό σύστημα που χρησιμοποιούσε το «γλυκόνειο στίχο», πιθανόν και ποιητής σάτιρας (Kock).
66. **Γνήσιππος**, τραγικός, μάλλον όμως παρατσούκλι που δόθηκε από τους κωμωδοποιούς σε κάποιον από τους τραγικούς και μ.αλιστα στον Νόθιππο (Nauck, Αθήναιος 14^ο).
67. **Γόργιππος Πυθ[ίππ]ου Χαλκιδεύς**, ποιητής σατύρων (Nauck).
68. **Δαμόξενος ο Αθηναίος**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας με τίτλους: (Ε)ΑΥΤΟΝ ΠΕΝΘΩΝ και ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ (Αθήναιος, 14^ο). Στο δεύτερο έργο σώζονται πολλά εκτεταμένα αποσπάσματα. Ταυτόχρονα έχουμε και πολλά άδηλα (Kock vol. 3^{ος}).
69. **Δάτις**, Πέρσης που ελλήνιζε τραγικός κατά τη διάρκεια των ελληνιστικών χρόνων και βγήκε από αυτόν ο λεγόμενος *Δατισμός* (Nauck, Σουΐδας).
70. **Δεινόλοχος ο Συρακούσιος ή Ακραγαντίνος**, ήταν μαθητής του Επιχάρμου και κατόπιν ανταγωνιστής του, κωμικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, διδασκοντας 14 έργα στη Δωρική διάλεκτο (Kock vol. 2^{ος}). Από τα έργα του είναι γνωστοί οι τίτλοι 5, που πραγματεύονται μυθολογικό περιεχόμενο.
71. **Δεξικράτης**, κωμικός ποιητής του 4^{ου} με 3^ο αιώνα π.Χ. της Μέσης ή Νέας αττικής κωμωδίας. Από τον Αθήναιο σώζονται δύο μόνον στίχοι ΥΦ ΕΑΥΤΩΝ ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΙ.
72. **Δημήτριος ο Ταρσικός** σατιρογράφος-κωμικός, έγραψε ΣΙΚΕΛΙΑ και υπάρχουν αρκετά άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
73. **Δημήτριος**, κωμικός με έργο ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ και ένα αμφισβητήσιμο (Kock vol. 3^{ος}).
74. **Δημόνικος**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους έργων: ΑΧΕΛΩΝΙΟΣ (Meineke).
75. **Δημόφιλος**, κωμικός ποιητής του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, εκπρόσωπος της Νέας Κωμωδίας. Αναφέρεται στον πρόλογο του έργου του Τίτου Μάκκιου Πλαύτου *Asinaria*, στο οποίο ο Λατίνος κωμωδιογράφος υποστηρίζει ότι το έργο αυτό αποτελεί διασκευή του έργου του Δημόφилου με τίτλο Οναγός.
76. **Δημόναξ**, Κύπριος Κυνικός και σατιρογράφος που έζησε στην Αθήνα και πέθανε 100 ετών. Αν και εύπορος έζησε μια λιτή ζωή και σ' αυτόν αποδίδεται η φράση του Καζαντζάκη: «δεν ελπίζω τίποτα, δεν φοβάμαι τίποτα, είμαι ελεύθερος».
77. **Δικαιογένης**, τραγικός και ποιητής διθυράμβων με σωζόμενους τίτλους: ΚΥΠΡΙΟΙ, ΜΗΔΕΙΑ και αποσπάσματα.

78. **Διογένης ο Αθηναίος ο Οινόμαος**, τραγικός της μέσης αττικής περιόδου, πρωτοεμφανιζόμενος το 404 π.Χ. Ένας τίτλος έχει διασωθεί: ΣΕΜΕΛΗ.
79. **Διογένης ο Θηβαίος**, γιος του Θεοδότου, τραγικός (Nauck).
80. **Διογένης ο Σινωπέας ή Κύων**, σατιρογράφος-τραγωδός. Από το Διογένη τον Λαέρτιο γνωρίζουμε τίτλους τραγωδιών: Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΕΛΕΝΗ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ και ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ. Σώζονται και λιγοστά αποσπάσματα.
81. **Διόδωρος, Σινωπέας ή Αθηναίος**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας (3^{ος} π.Χ. αιώνας). Ήταν νεότερος αδελφός του Δίφιλου του Σινωπέα και μας έχουν διασωθεί τρία αποσπάσματα με αναφορά στα παράσιτα.
82. **Διοκλής, Αθηναίος ή Φλιάσιος** εκπρόσωπος της παλαιάς κωμωδίας περί το 450 π.Χ. με σωζόμενους τίτλους έργων: ΒΑΚΧΑΙ, ΘΑΛΑΤΤΑ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΚΥΚΛΩΠΕΣ, ΜΕΛΙΤΤΑΙ, ΟΝΕΙΡΟΙ και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
83. **Διονυσιάδης ή Διονυσίδης ο Ταρσεύς**, (από την Ταρσό της Κιλικίας) τραγικός από την Μαλλώ της Κιλικίας. Το όνομά του περιλαμβάνεται στον κατάλογο της *Πλειάδος* των τραγικών της Αλεξάνδρειας.
84. **Διονύσιος ο πρεσβύτερος τύραννος Συρακουσών**, έγραψε τραγωδίες των οποίων σώζονται κάποιοι τίτλοι: ΑΔΩΝΙΣ, ΑΛΚΜΗΝΗ, ΕΚΤΟΡΟΣ, ΘΕΣΜΟΦΟΡΟΣ, ΛΥΤΡΑ, ΛΗΔΑ, ΛΙΜΟΣ και αποσπάσματα.
85. **Διονύσιος ο μεταθέμενος** έτερος κωμωδοποιός με έργο ΟΜΩΝΥΜΟΙ (*Αθήναιος*, βιβλίο η).
86. **Δίφιλος ο Σινωπέας**, ποιητής της νέας κωμωδίας που ζούσε στην Αθήνα επί Μενάνδρου και πέθανε στην Σμύρνη. Έγραψε περί τις 100 κωμωδίες σε γλώσσα αφελή και φυσική. Διασωζόμενοι τίτλοι: ΑΓΝΟΙΑ, ΑΔΕΛΦΟΙ, ΑΙΡΗΣΙΤΕΙΧΗΣ-ΕΥΝΟΥΧΟΣ ή ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ, ΑΜΑΣΤΡΙΣ, ΑΝΑΓΥΡΟΣ, ΑΝΑΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, ΑΠΛΗΣΤΟΣ, ΑΠΟΒΑΤΗΣ, ΑΠΟΛΙΠΟΥΣΑ, ΒΑΛΑΝΕΙΟΝ, ΒΟΙΩΤΙΟΣ, ΓΑΜΟΣ, ΔΑΝΑΪΔΕΣ, ΔΙΑΜΑΡΤΑΝΟΥΣΑ, ΕΓΚΑΛΟΥΝΤΕΣ, ΕΚΑΤΗ, ΕΛΕΝΗΦΟΡΟΥΝΤΕΣ, ΕΛΛΕΒΟΡΙΖΟΜΕΝΟΙ, ΕΜΠΟΡΟΣ, ΕΝΑΓΙΣΜΑΤΑ, ΕΠΙΔΙΚΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΣ, ΕΠΙΚΛΗΡΟΣ, ΕΥΝΟΥΧΟΣ, ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΗΡΩΣ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΣ, ΛΗΜΝΙΑΙ, ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ, ΜΝΗΜΑΤΙΟΝ, ΠΑΙΔΕΡΑΣΤΑΙ, ΠΑΛΛΑΚΗ, ΠΑΡΑΣΙΤΟΣ, ΠΕΛΙΑΔΕΣ, ΠΛΙΝΘΟΦΟΡΟΣ, ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΩΝ, ΠΥΡΡΑ, ΣΑΠΦΩ, ΣΙΚΕΛΙΚΟΣ, ΣΧΕΔΙΑ, ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ, ΣΥΝΩΡΙΣ, ΤΕΛΕΣΙΑΣ, ΤΙΘΡΑΥΣΤΗΣ, ΦΡΕΑΡ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ, ΧΡΥΣΟΧΟΟΣ και πολλά αδέσποτα (Kock vol. 1^{ος}).
87. **Διώξιππος ο Αθηναίος**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους: ΑΝΤΙΠΟΡΝΟΒΟΣΚΟΣ, ΔΙΑΔΙΚΑΖΟΜΕΝΟΙ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΣ, ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ και κάποιο αμφισβητήσιμο (Kock vol. 3^{ος}).
88. **Δόριλλος**, τραγικός και τραγωδοποιός (Σουΐδας).
89. **Δρόμων**, κωμικός περί το 350 π.Χ. Meineke. Διασωζόμενος τίτλος: ΨΑΛΤΡΙΑ (Kock vol. II).
90. **Εκφαντίδης**, κωμικός περί το 460 π.Χ. (Meineke), εκπρόσωπος Μεγαρικής κωμωδίας. Σώζεται ένας τίτλος έργου ΣΑΤΥΡΟΙ κι αναφορές αδήλων δραμάτων (Kock, v. 1).
91. **Εμπεδοκλής ο Ακραγαντίνος**, ο μεγάλος φιλόσοφος, φυσικός, μηχανικός, ραψωδός ποιητής, μουσικός, γιατρός, τραγικός και εφευρέτης που άνοιξε δρόμους στον τρόπο σκέψης και χάραξε ανεξίτηλους δρόμους στην ιστορία της φιλοσοφίας. Άκμασε περί το 466 π.Χ. θεωρώντας ότι η κινητήρια αρχή της φύσης ήταν η *φιλότης* (έλξη) και το *νείκος* (άπωση) επάνω στις πρωταρχικές ουσίες, που είναι τα 4 ριζώματα, ήτοι *πυρ*, *αήρ*, *ύδωρ* και *γη*. Σώζονται 350 στίχοι από το σπουδαίο ποιητικό έργο *Περί φύσεως* και 100 από τους *Καθαρμούς*. Άλλα έργα του τα *Περσικά* ή *Ξέρξου διάβασις*, *Ιατρικοί Λόγοι* και *Πολιτικοί*. Ο Ιερώνυμος, περιπατητικός φιλόσοφος του αποδίδει 43

τραγωδίες, ενώ ο Νεάνθης ο Κυζικηνός γνώριζε μόνο 7, τις οποίες ο Ηρακλείδης αποδίδει σε συνονόματο εγγονό του φιλοσόφου.

92. **Επιγένης** ο Αθηναίος περί το 378 π.Χ. (Meineke), κωμικός της μέσης κωμωδίας επί εποχής του Αριστοφάνη (Kock vol. 2^{ος}). Διασώζονται οι τίτλοι: *Ηρωΐνη*, *Μνημάτιον*, *Βακχεία* ή *Βακχίς*, όπως μας πληροφορεί ο *Αθήναιος* στους Δειπνοσοφιστές του και πολλά άδηλα αποσπάσματα.
93. **Επιγένης ο Σικυώνιος**, κωμωδιοποιός προγενέστερος του *Θέσπιδος* του 6^{ου} αιώνα π.Χ. Υπάρχει αμφιβολία αν είχε σχέσεις με τον Κλεισθένη τον Σικυώνιο, τον υποστηρικτή του σοβαρού κι όχι σατιρικού χορικού άσματος. Μνημονεύεται από τον *Αθήναιο* (η) με το έργο του: ΒΑΚΧΑΙ. ΠΟΝΤΙΚΟΣ,
94. **Επικράτης ο Αμβρακיעύς**, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας περί το 350 π.Χ. (Kock vol. 2^{ος}). Διασώζονται 5 τίτλοι κωμωδιών, διάπρεψε στο ύφος του και ήταν δηκτικός και ευφυής. Τίτλοι έργων του: ΑΜΑΖΟΝΕΣ, ΑΝΤΕΡΩΣ, ΑΝΤΙΛΑΪΣ, ΕΜΠΟΡΟΣ, ΡΩΠΟΠΩΛΗΣ, ΤΡΟΔΟΥΣ ή ΡΩΠΟΠΩΛΗΣ, ΧΟΡΟΣ, ΩΙΟΝ.
95. **Επίλυκος** περί το 5 αιώνα π.Χ. (Meineke), κωμικός. Μνημονευόμενα έργα: ΚΩΡΑΛΙΣΚΟΣ και αποσπάσματα από άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
96. **Επίνικος** περί το 217 π.Χ. Meineke. Μνημονευόμενα έργα: ΜΝΗΣΙΠΤΟΛΕΜΟΣ, ΥΠΟΒΑΛΛΟΜΕΝΑΙ (Kock vol. 3^{ος}).
97. **Επίχαρμος ο Κώος στο γένος**. Ήταν γιος του γιατρού *Ηλοθαλούς*, γεννημένος περί το 540 π.Χ. Είχε μεταβεί στη Σικελία, όντας γιατρός, μαζί με τον τύραννο των Κώων Κάδμο, έμεινε για λίγο στα Υβλαία Μέγαρα της Σικελίας και μετά την άλωσή τους από τον Γέλωνα, μετοίκησε στις Συρακούσες, όταν όλοι οι κάτοικοι των Μεγάρων μετοίκησαν στις Συρακούσες. Εκεί επιδόθηκε στην Πυθαγόρεια φιλοσοφία, στην εξάσκηση της ιατρικής και εκεί άρχισε να γράφει τις κωμωδίες του, οι οποίες διακρίθηκαν γραμμένες σε έντεχνη δωρική γλώσσα. Άκμασε ως κωμικός κι απόκτησε μεγάλη φήμη ιδιαίτερα επί τυραννίας του Ιέρωνα (478-467 π.Χ.) κι αυτό φαίνεται, γιατί η κωμωδία του δεν είχε πολιτική φύση. Άλλωστε η τυραννία δεν επέτρεπε ή είχε την ανοχή την άκρατη ελευθερία επί σκηνής. Μνημόνευε με τις κωμωδίες του ιστορικά θέματα, χαρακτήρες από τις διάφορες κοινωνικές τάξεις, όπως ο *Αγρωστήνος* (Αγρότης), οι *θεαροί* (θεωροί), τον μέθυσο και διάφορα κοινωνικά παράσιτα. Ο *Φόρμις* και ο *Δεινόλοχος*, όπως μετά κι ο *Σώφρων* και ο *Ξέναρχος* ακολούθησαν το ύφος του. Πέθανε περί το 450 π.Χ. κι από το σύνολο των έργων του 35 θεωρούνται ως γνήσια. Τίτλοι έργων του: ΓΑΜΟΣ ΑΒΑΣ (Γάμος Ηβης), ΑΦΑΙΣΤΟΣ (Ηφαιστος) ή ΚΩΜΑΣΤΑΙ, μια κωμωδία στην οποίαν πραγματευόταν ως κάποια οικογενειακή διάσταση την έριδα του Ηφαίστου και της Ήρας, που είχε ως κατάληξη να γυρίσει πίσω στον Όλυμπο ο Ήφαιστος μεθυσμένος από τον Διόνυσο, ΒΟΥΣΙΡΙΣ, ΑΜΥΚΟΣ, ΚΥΚΛΩΨ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΑΥΑΓΟΣ, *Πύρακκου*, ΠΡΟΜΑΘΕΥΣ (Προμηθεύς), ΣΕΙΡΗΝΕΣ και πολλά αποσπάσματα.
98. **Έριφος ο Αθηναίος**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας περί το 350 π.Χ. σύγχρονος του *Αντιφάνους*. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΙΟΛΟΣ, ΠΕΛΤΑΣΤΗΣ, ΜΕΛΙΒΟΙΑ, [Meineke]
99. **Έρμιππος** κωμικός περί το 340 π.Χ. Meineke. Έργα του: ΑΘΗΝΑΣ ΓΟΝΑΙ, ΑΡΤΟΠΩΛΙΔΕΣ, ΔΗΜΟΤΑΙ, ΕΥΡΩΠΗ, ΘΕΟΙ, ΚΕΡΚΩΠΕΣ, ΜΟΙΡΑΙ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ, ΦΟΡΜΟΦΟΡΟΙ, έχει γράψει πολλούς ιάμβους και σώζονται κάποια άδηλα αποσπάσματα από άλλα άγνωστα έργα και ένα αμφισβητήσιμο (Kock, v. 1).
100. **Ερμοκράτης Αλεξάνδρου Μιλήσιος**, ποιητής κωμωδίας (Αρχαιολογικές εφημερίδες).
101. **Ευάγγελος**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας περί το 300 π.Χ. (Meineke). Σώζονται κάποια αποσπάσματα της κωμωδίας ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΗ.
102. **Ευάγης**, κωμικός ποιητής από την Ύδρα.

- 103. Ευαίων ο Αθηναίος**, τραγικός, γιος του Αισχύλου, τον οποίον διακωμωδούσε ο Αριστοφάνης.
- 104. Ευβουλίδης**, Μιλήσιος κωμικός και διαλεκτικός μαθητής του Ευκλείδη του Μεγαρέα και δάσκαλος του Δημοσθένη, προκειμένου ο τελευταίος προφέρει το γράμμα ρο. Ο Ευβουλίδης (που κυκλοφορούσε με γυναικεία ρούχα) προσπάθησε να τελειοποιήσει τη διαλεκτική του δασκάλου του, γι' αυτό χλευαζόταν από άλλους του είδους. Έζησε περί το 350 π.Χ. (Meinecke). Γνωστός ένας τίτλος: ΚΩΜΑΣΤΑΙ.
- 105. Εύβουλος**, Κήτιος στην Αθήνα (Σουΐδας) γιος του Ευφράνορα, πολυγραφέστατος ποιητής της μέσης κωμωδίας περί το 376 π.Χ. Λέγεται ότι έγραψε 104 κωμωδίες με υποθέσεις από τη μυθοϊστορία, στις οποίες παρωδούσε τους πριν από αυτόν τραγικούς, ιδίως τον Ευριπίδη. Σώζονται 50 τίτλοι: ΑΓΚΥΛΙΩΝ, ΑΓΧΙΣΗΣ, ΑΝΑΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, ΑΣΤΥΤΟΙ, ΑΥΓΗ, ΓΑΝΥΜΗΔΗΣ, ΓΛΑΥΚΟΣ, ΔΑΙΔΑΛΟΣ, ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ, ΔΟΛΩΝ, ΕΙΡΗΝΗ, ΕΥΡΩΠΗ, ΗΧΩ, ΙΕΙΩΝ, ΚΑΛΑΘΗΦΟΡΟΙ, ΚΑΜΠΥΛΙΩΝ, ΚΑΤΑΚΟΛΛΩΜΕΝΟΣ, ΚΕΡΚΩΠΕΣ, ΚΛΕΨΥΔΡΑ, ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ, ΚΥΒΕΥΤΑΙ, ΚΥΚΝΟΣ ή ΠΡΟΣΟΥΣΙΑ, ΛΗΔΑ ή ΛΑΚΩΝΕΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΜΥΛΩΘΡΙΣ, ΜΥΣΟΙ, ΝΑΝΝΙΟΝ (ή του Φιλίππου), ΝΕΟΤΤΙ΄Σ, ΞΟΥΘΟΣ, ΟΛΒΙΑ, ΟΡΘΑΝΗΣ, ΠΑΜΦΙΛΟΣ, ΠΑΝΝΥΧΙΣ ή ΕΡΙΘΟΙ, ΠΑΡΜΕΝΙΣΚΟΣ, ΠΕΛΟΨ ή ΟΙΝΟΜΑΟΣ, ΠΛΑΓΓΩΝ, ΠΟΡΝΟΒΟΣΚΟΣ, ΠΡΟΚΡΙΣ, ΠΡΟΣΟΥΣΙΑ ή ΚΥΚΝΟΣ, ΣΕΜΕΛΗ ή ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΣΚΥΤΕΥΣ, ΣΦΙΓΓΟΚΑΡΙΩΝ, ΤΙΤΑΝΕΣ, ΤΙΤΑΝΟΠΑΝΕΣ ή ΤΙΤΑΝΟΓΙΓΑΝΤΕΣ, ΦΟΙΝΙΞ, ΧΑΡΗΤΕΣ, ΧΡΥ΄ΣΙΛΛΑ, ΨΑΛΤΡΙΑ και αρκετά άδηλα αποσπάσματα. [Meinecke, Kock, vol. II]
- 106. Εύδοξος**, κωμωδιογράφος με μνημονευόμενα έργα: ΝΑΥΚΛΗΡΟΣ, ΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΣ (Kock, Meinecke).
- 107. Ευέτης, κωμικός**, Αθηναίος κωμικός που έζησε περί το 485 π.Χ. (Kock, v. 1^{ος})
- 108. Ευθυκλής**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας με σωζόμενους τίτλους έργων: ΑΣΩΤΟΙ ή ΕΠΙΣΤΟΛΗ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ (Kock vol. 1^{ος}).
- 109. Εύνικος**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας περί το 394 π.Χ. Meinecke, με σωζόμενους τίτλους έργων: ΑΝΤΕΙΑ, ΠΟΛΕΙΣ (Kock vol. 1^{ος}).
- 110. Ευξενίδης**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας (Kock, v. 1^{ος}).
- 111. Εύπολις** ή Ευπολίδης (του *Ευπόλιδος*), κωμικός με έργα γιος του *Σωσιπόλιδος*, γεννημένος το 446 π.Χ. ένας από τους άριστους κωμωδιογράφους περί το 429 π.Χ. (Meinecke), σύγχρονος του Αριστοφάνη και του Κρατίνου. Πέθανε προς το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου. Στην αρχή ήταν φίλος με τον Αριστοφάνη, κατόπιν όμως έγινε αντίπαλος. Έγραψε έργα των οποίων διασώζονται τίτλοι: ΑΙΓΕΣ (το 423), ΑΣΤΡΑΤΕΥΤΟΙ ή ΑΝΔΡΟΓΥΝΑΙ, ΑΣΤΡΑΤΕΥΤΟΙ (οι κοπανατζήδες στην στράτευση), ΑΥΤΟΛΥΚΟΣ Α και Β, ΒΑΠΤΑΙ (βαπτιστές το 416), ΔΗΜΟΙ, ΔΙΑΙΤΩΝ («διαιτῶντι εἰς βαλανεῖον»), ΔΙΑΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΕΙΛΩΤΕΣ, ΚΛΟΠΑΙ, ΚΟΛΑΚΕΣ (το 421), ΛΑΚΩΝΕΣ, ΜΑΡΙΚΑΣ (421), ΝΟΥΜΗΝΙΑΙ, ΠΟΛΕΙΣ (το 422 ή το 416), ΠΡΟΣΠΑΛΤΙΟΙ (ως δικαστικοί ή κάτοικοι ενός Δήμου;), ΤΑΞΙΑΡΧΟΙ (αξιωματούχου των φυλών το 427), ΥΒΡΙΣΤΟΔΙΚΑΙ, ΦΙΛΟΙ, ΦΟΡΜΙΩΝ, ΧΡΥΣΟΥΝ ΓΕΝΟΣ (το 424) και πολλά άδηλα αποσπάσματα, αμφισβητήσιμα και ψευδεπίγραφα (Kock, v. 1).
- 112. Ευρυπίδης**, παλαιότερος τραγικός ποιητής από τον ομώνυμο διάσημο, ο οποίος κατά τον Σουΐδα είχε ανεβάσει 12 τραγωδίες και κατήγαγε δύο νίκες.
- 113. Ευριπίδης**, Αθηναίος τραγικός που λέγεται ότι γεννήθηκε την ημέρα της ναυμαχίας της Σαλαμίνας το 480 π.Χ., αν και πολλοί υποστηρίζουν ότι γεννήθηκε το 485/4 π.Χ. Πέθανε το 406 π.Χ. στην Πέλλα. Λέγεται ότι έγραψε περί τις 92 τραγωδίες και ένα σατιρικό τον Ρήσο. Το 441 πέτυχε την πρώτη του νίκη με σωζόμενους τίτλους: ΑΙΓΕΥΣ, ΑΙΟΛΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ Α και Β (ή *Αλκμέων ο δια Ψωφίδος*, δηλ. ο Αλκμέων στην Ψωφίδα), ΑΛΚΜΗΝΗ,

ΑΛΟΠΗ, ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ, ΑΝΤΙΓΟΝΗ, ΑΝΤΙΟΠΗ, ΑΡΧΕΛΑΟΣ, ΑΥΓΗ, ΑΥΤΟΛΥΚΟΣ, ΒΕΛΛΕΡΟΦΟΝΤΗΣ, ΒΟΥΣΙΡΙΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΓΛΑΥΚΟΣ εν. ΠΟΛΥΙΔΟΣ – ΔΑΝΑΗ, ΔΙΚΤΥΣ, ΕΡΕΧΘΕΥΣ, ΕΥΡΥΣΘΕΥΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΘΕΡΙΣΤΑΙ, ΘΗΣΕΥΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΙΝΩ, ΙΞΙΩΝ, ΠΠΟΛΥΤΟΣ, ΚΑΔΜΟΣ, ΚΕΡΥΩΝ εν. ΑΛΟΠΗ, ΚΡΕΣΦΟΝΤΗΣ, ΚΡΗΣΣΑΙ (Κρητικές), ΚΡΗΤΕΣ, ΛΑΜΙΑ, ΛΙΚΥΜΝΙΟΣ, ΜΕΛΑΝΙΠΠΗ η ΣΟΦΗ, ΜΕΛΑΝΙΠΠΗ η ΔΕΣΜΩΤΙΣ, ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΙΝΕΥΣ, ΟΙΝΟΜΑΟΣ, ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ (στην τριλογία Αλέξανδρος-Παλαμήδης-Τρωάδες, που έκλεινε με το σατιρικό δράμα Σίσυφος), ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ, ΠΕΛΙΑΔΕΣ, ΠΗΛΕΥΣ, ΠΛΕΙΣΘΕΝΗΣ, ΠΟΛΥΙΔΟΣ, ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ, ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ, ΣΘΕΝΕΒΟΙΑ, ΣΙΣΥΦΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΚΕΙΡΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΚΥΡΙΑΙ, ΣΥΛΕΥΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΤΕΝΝΗΣ (;), ΤΗΛΕΦΟΣ, ΤΗΜΕΝΟΣ, ΥΨΙΠΥΛΗ, ΦΑΕΘΩΝ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΟΙΝΙΞ, ΦΡΙΕΟΣ, ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ και πάρα πολλά αδέσποτα αποσπάσματα ή μνείες. Σώζονται αυτούσια 19 έργα του: 1) ΑΛΚΗΣΤΙΣ (το πιο παλιό σατιρικό δράμα το 438 π.Χ.), 2) ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ (420 π.Χ.), ΒΑΚΧΑΙ (407 π.Χ.), 4) ΕΚΑΒΗ (425 π.Χ.), 5) ΕΛΕΝΗ (412 π.Χ.), 6) ΗΛΕΚΤΡΑ (413 π.Χ.), 7) ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΙ (417 π.Χ.), 8) ΗΡΑΚΛΗΣ ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ (424 π.Χ.), 9) ΙΚΕΤΙΔΕΣ (420 π.Χ.), 10) ΠΠΟΛΥΤΟΣ (428 π.Χ.), 11) ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΗΔΙ (;), 12) ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ (;), 13) ΙΩΝ (412 π.Χ.), 14) ΚΥΚΛΩΨ σάτυρα (;), 15) ΜΗΔΕΙΑ (431 π.Χ.), 16) ΟΡΕΣΤΗΣ (408 π.Χ.), 17) ΡΗΣΟΣ (453 π.Χ., πιθανόν νόθο έργο), 18) ΤΡΩΑΔΕΣ (415 π.Χ.), 19) ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ (408 π.Χ.).

114. **Ευριπίδης ο νεότερος**, ένα από τα τρία παιδιά του μεγάλου τραγικού ποιητή, ο οποίος, ως λέγεται, δίδαξε του πατέρα του ορισμένα δράματα. Του αποδίδονται οι ακόλουθες επιγραφές δραμάτων: ΑΛΚΜΑΙΩΝ, ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ, ΜΗΔΕΙΑ, ΠΟΛΥΞΕΝΗ και ΒΑΚΧΑΙ.
115. **Εύφαντος ο Ολύνθιος** (Διογένης Λαέρτιος 2, 110). Τραγικός και φιλόσοφος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, μαθητής του Ευβουλίδη του Μιλήσιου κι οπαδός της Μεγαρικής σχολής. Ήταν δάσκαλος του βασιλιά Αντίγονου Γονατά, για τον οποίον έγραψε τη μονογραφία *Περί βασιλείας*. Έγραψε κι ένα ιστορικό σύγγραμμα με τίτλο *Ιστορίαι*.
116. **Ευφορίων ο Αθηναίος**, γιος του Αισχύλου, τραγικός κι αυτός περί τον 5^ο αιώνα π.Χ. Είχε, από όσα γνωρίζουμε σήμερα, νικήσει το 431 τον Σοφοκλή με δική του τραγωδία και κατόπιν τον Ευριπίδη (Meineke). Λέγεται ότι χρησιμοποίησε πολλά έργα του πατέρα του μετά το θάνατό του και με αυτά είχε καταγάγει πολλές νίκες.
117. **Εύφρων**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας περί το 315 π.Χ. (Meineke). Μνημονευόμενα έργα: ΑΔΕΛΦΟΙ, ΑΙΣΧΡΑ, ΑΠΟΔΙΔΟΥΣΑ, ΔΙΔΥΜΟΙ, ΘΕΩΝ ΑΓΟΡΑ, ΘΕΩΡΟΙ, ΜΟΥΣΑΙ, ΠΑΡΑΔΙΔΟΜΕΝΗ, ΣΥΝΕΦΗΒΟΙ και άδηλα δράματα (Kock 3^{ος}).
118. **Έφιππος**, κωμωδοποιός της μέσης κωμωδίας του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Σε μερικά έργα του ήταν εναντίον του τυράννου Διονυσίου Α΄ των Συρακουσών και του Αλεξάνδρου των Φερών. Σε άλλα, όπως ο Ναυαγός στρεφόταν εναντίον του Πλάτωνα και των οπαδών του. Ήταν βαθιά δημοκράτης και εναντίον των *δαριτοκρατών*. Σωζόμενοι τίτλοι: ΒΟΥΣΙΡΙΣ, ΓΗΡΥΟΝΗΣ, ΕΜΠΟΛΗ, ΚΙΡΚΗ, ΚΥΔΩΝ, ΝΑΥΑΓΟΣ, ΠΕΛΤΑΣΤΗΣ, ΣΑΠΦΩ, ΦΙΛΎΡΑ.
119. **Ζηνόδοτος ο Εφέσιος**, γνωστός ως δάσκαλος του Πτολεμαίου Β΄, πρώτος διευθυντής της Μεγάλης Βιβλιοθήκης, εποποιός, γραμματικός και τραγικός περί το 280 π.Χ. κατά τον Nauck. Ήταν ο πρώτος, όπως λέγεται, που χώρισε την Ιλιάδα και την Οδύσσεια σε 24 ραψωδίες την κάθε μια, κάνοντας και τις απαραίτητες διορθώσεις τους. Επίσης ήταν δάσκαλος και στα παιδιά του βασιλιά (Στοβαίος).
120. **Ζώπυρος**, τραγικός αναφερόμενος από τον Nauck. Λέγεται ότι έγραψε ένα έργο για την αφήγηση του βίου του Θησέα (Ιωάννης Στοβαίος 4^{ος}).

121. **Ηγήμων ο Θάσιος**, κωμικός του 5^{ου} αιώνα π.Χ., με γνωστό έναν τίτλο έργου του που ήταν μια παρωδία: ΦΙΛΙΝΝΑ (Kock vol. 10^{ος}). Λέγεται ότι είχε πολλές επιτυχίες στην παρουσίαση των σκωπτικών έργων του. Ιδιαίτερη επιτυχία είχε η ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ του.
122. **Ηγήσιππος**, από τον Τάραντα της Κάτω Ιταλίας, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας περί το 300 π.Χ. με διασωθέντα: ΑΔΕΛΦΟΙ, ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΙ και ένα αμφισβητήσιμο το ΣΑΤΥΑΣ (Αθήναιος και Kock 3^{ος}).
123. **Ηλιόδωρος**, τραγικός περί το 390 μ.Χ. Μάλλον πρόκειται για τον Ηλιόδωρο από την Έμεσα της Συρίας (σημερινό Χομς), γιος του Θεοδοσίου, ιερέα του Ήλιου. Είναι ο συγγραφέας ενός έργου από 10 βιβλία με τίτλο ΑΙΘΙΟΠΙΚΑ, στο οποίο περιγράφεται η ζωή της βασιλοπούλας Χαρίκλειας, έχοντας αφήσει ένα καταπληκτικό μυθιστόρημα, που δίνει πολλές πληροφορίες για την ζωή της εποχής εκείνης, φθάνοντας μέχρι την περιγραφή της λατρείας του Μίθρα και της Ίσιδας. Το θέμα αυτό, που είχε και ποιητικό λόγο, είχε φαίνεται και θεατρική παρουσία, για το λόγο του ότι, ήταν πασίγνωστο την εποχή εκείνη και τους επόμενους αιώνες.
124. **Ηνίοχος**, κωμωδιογράφος της Μέσης κωμωδίας. Από τον Σουΐδα γνωρίζουμε μερικούς τίτλους έργων: *Τρόχιλος*, *Επίκληρος*, *Γοργόνες*, *Πολυπράγμων*, *Θωρύκιον*, *Πολύευκτος*, *Φιλέταιρος*, *Δις εξαπατώμενος*, *κατά Πολυεύκτου* (ενός μισογύνη).
125. **Ηρακλείδης Ηρακλείδου Αθηναίος** ποιητής σατύρων περί το 340 π.Χ. Σώζεται ένας τίτλος έργου: ΞΕΝΙΖΩΝ.
126. **Ηρακλείδης ο Ποντικός**, από την Ηράκλεια του Πόντου. Ήταν μαθητής του μαθητή του Αριστάρχου Άπερος και άκμασε στη Ρώμη την εποχή του Νέρωνα και του Κλαυδίου. Έγραψε επικά, σάτιρες και τραγωδίες.
127. **Θεόγνητος**, κωμικός από τη Θεσσαλία (Αθήναιος), με σωζόμενους τίτλους: ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΦΑΣΜΑ ή ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ, ΦΙΛΟΔΕΣΠΙΟΤΟΣ (Kock vol. 3^{ος}).
128. **Θεόγνης**, τραγικός Μεγαρεύς ποιητής, επονομαζόμενος και *Χίων* από τον Αριστοφάνη.
129. **Θεοδέκτης ο Φασηλίτης**, γιος του Αριστάνδρου, μαθητής του Πλάτωνα, Ισοκράτη και Αριστοτέλη και το 352 π.Χ. νίκησε με το δράμα ΜΑΥΣΩΛΟΣ στην Αλικαρνασσό επί Αρτεμισίας βασίλισσας στο εκεί Μανσωλείο. Σωζόμενοι τίτλοι τραγωδιών: ΑΙΑΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΡΕΣΤΗΣ, ΤΥΔΕΥΣ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΛΥΓΚΕΥΣ και αποσπάσματα. Έγραψε περί τις 50 τραγωδίες.
130. **Θεόδωρος**, τραγικός ποιητής και υποκριτής (Αριστοτέλης Πολιτ. Δ - Πausanias A, 4, 37).
131. **Θεόκριτος**, εκπρόσωπος του βουκολικού δράματος περί το 272 π.Χ., ζώντας επί Ιέρωνα Β΄ στις Συρακούσες, για τον οποίον έγραψε το 16^ο ειδύλλιο του (τίτλος *Χάριτες*). Με το 17^ο ειδύλλιο του (εγκώμιο προς τον Πτολεμαίο) το 270 προσπάθησε να συνδεθεί με τον Πτολεμαίο Β΄ τον Φιλάδελο. Οι τίτλοι των υπόλοιπων ειδυλλίων του, τα οποία είχαν θεατρική ερμηνεία και δομή είναι: *Θύρσις* (διήγηση του θανάτου του όμορφου Δάφνη), *Κώμος* (με περιεχόμενο ενός εραστή που διώχτηκε από την αγαπημένη του), *Νομείς* (διάλογος βοσκών), *Οδοιπόροι*, *Βουκολιασταί*, *Θαλύσια*, *Θερισταί*, *Κύκλωψ*, *Φαρμακεύτρια*, *Αισχίνας* και *Θυώνιχος* (διάλογος για τα βάσανα του έρωτα), *Υλας* (μια περιπέτεια του Ηρακλή), *Επιθαλάμιος Ελένη*, *Ηρακλίσκος*, *Ηρακλής λεοντοφόρος*, *Ηλακάτη*.
132. **Θεόπομπος**, εκπρόσωπος της αττικής κωμωδίας, νεότερος του Αριστοφάνη (5^{ος} με 4^ο αιώνα π.Χ., Kock), με αρκετές νίκες ανάμεσα στο 410 και το 370 και με σωζόμενους τίτλους έργων: ΑΔΜΗΤΟΣ, ΑΛΘΑΙΑ, ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ, ΒΑΤΥΛΗ (εταίρα), ΕΙΡΗΝΗ (έργο σε σχέση για τις διαπραγματεύσεις για την ειρήνη), ΗΔΥΧΑΡΗΣ ή *Ηδύαρχος* (γυναικάς), ΘΗΣΕΥΣ, ΚΑΛΛΑΙΣΧΡΟΣ (ομορφάσχημος), ΚΑΠΗΛΙΔΕΣ, ΜΗΔΟΣ, ΝΕΜΕΑ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ, ΠΑΙΔΕΣ, ΠΑΜΦΙΛΗ (εταίρα), ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ, ΠΗΝΕΛΟΠΗ, ΣΕΙΡΗΝΕΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΔΕΣ, ΤΙΣΑΜΕΝΟΣ, ΦΙΝΕΥΣ και αρκετά άδηλα και αμφισβητήσιμα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).

133. **Θεόφιλος**, κωμωδοποιός με επιγραφές έργων όπως: ΙΑΤΡΟΣ, ΠΑΓΚΡΙΑΤΙΣΤΗΣ, ΠΡΟΙΤΙΔΕΣ.
134. **Θέσπις**, είναι ο αρχαιότερος τραγωδοποιός, σύγχρονος του Σόλωνα (περί το 540 π.Χ.) προερχόμενος από τον αττικό δήμο της Ικαρίας, που είχε μαθητή τον Φρόνιχο. Εισηγάγε τον πρώτο υποκριτή επί Πεισίστρατου το 536 π.Χ., ο οποίος εκτός από τους ύμνους του χορού από Πάνες, Σατύρους και Νύμφες υποκρινόταν πολλά πρόσωπα, έπαιζε πολλούς ρόλους. Έτσι διαμορφώθηκε το θεατρικό είδος της τραγωδίας. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΘΛΑ ΠΕΛΙΟΥ, ΙΕΡΕΙΣ, ΗΙΘΕΟΙ, ΠΕΝΘΕΥΣ, ΦΟΡΒΑΣ και λίγα άδηλα αποσπάσματα.
135. **Θουγενίδης**, κωμικός με λίγα αποσπάσματα και έναν τίτλο έργου: ΔΙΚΑΣΤΑΙ (Meineke).
136. **Ιερώνυμος**, κάποιος τραγικός του οποίου το έργο *Αἶδος κυνῆ* μνημονεύεται από τον Αριστοφάνη, που το αποκαλεί *σκοτοδασυπυκνότηριχα*.
137. **Ιοφών**, γιος του Σοφοκλή, τραγικός ποιητής κι αυτός, που πήρε πολλές νίκες με τη βοήθεια του πατέρα του. Όταν γέρασε ο πατέρας του τον κατηγορήσε για ανικανότητα, αλλά ο Σοφοκλής διαβάζοντας στο δικαστήριο τον Οιδίποδα, αναίρεσε την κατηγορία του Ιοφώντα. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΥΛΩΙΔΟΙ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΒΑΚΧΑΙ ή ΠΕΝΘΕΥΣ (Nauck).
138. **Ίπαρχος**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας με σωζόμενα αποσπάσματα τεσσάρων έργων: ΑΝΑΣΩΙΖΟΜΕΝΟΙ, ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΘΑΪΣ, ΠΑΝΝΥΧΙΣ (Kock vol. 3^{ος}).
139. **Ιπποθόων**, τραγικός εποχής μάλλον του Ευριπίδη, αναφερόμενος από τον Στοβαίο (Nauck).
140. **Ισαγόρας**, μάλλον Αθηναίος τραγικός (Nauck). Δεν πρέπει να ταυτίζεται με τον αντίπαλο αριστοκράτη φιλοσπαρτιάτη αντίπαλο του Κλεισθένη, που κατέλαβε την ακρόπολη μαζί με τους Σπαρτιάτες κι εκδιώχτηκαν από τους δημοκρατικούς το 508 π.Χ.
141. **Ισίδωρος ο Αιγαιεύς**, κάποιος κωμικός μνημονευόμενος από τον Στοβαίο (Nauck).
142. **Ίων ο Χίος**, τραγικός που γεννήθηκε στη Χίο γύρω από το 490 π.Χ., αλλά έζησε στην Αθήνα του Κίμωνα, Περικλή κι Αισχύλου. Πρώτη φορά που ανέβασε τραγωδία ήταν το 452/49 π.Χ. Μας είναι γνωστό ότι μετά από μία νίκη του στα Διονύσια, κέρασε τους θεατές κρασί από το νησί του. Γνωρίζουμε επίσης ότι σε διαγωνισμό απέναντι στον Ευριπίδη ήρθε τρίτος το 428. Τελευταύσε το 422π.Χ. Έγραψε περί τις 40 τραγωδίες, δεν ξέρουμε αν ήταν τετραλογίες ή όχι και το τέταρτο μέρος να ήταν κωμωδία ή σάτιρα, αλλά είχε επίδοση και σε άλλα μέρη του λόγου. Λέγεται ότι έγραψε ένα έπος το Κτίσις Χίου, ύμνους και διθυράμβους προς τον Διόνυσο, ένα φιλοσοφικό δοκίμιο το *Τριαγμοί*, μία προσπάθεια ερμηνείας της οικουμένης, συνιστάμενη από τρία μέρη. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, ΑΛΚΜΗΝΗ, ΑΡΓΕΙΟΙ, ΕΥΡΥΤΙΔΑΙ, ΚΑΙΝΕΥΣ εν. ΦΟΙΝΙΞ – ΛΑΕΡΤΗΣ, ΜΕΓΑ ΔΡΑΜΑ, ΟΜΦΑΗ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΤΕΥΚΡΟΣ, ΦΟΙΝΙΞ, ΦΡΟΥΡΟΙ και αποσπάσματα. Υπάρχει κι ένας ελεγειακός ποιητής ο Ίων ο Σάμιος. [Nauck]
143. **Καικίλιος**, κωμωδιογράφος αγνώστων στοιχείων με μνημονευόμενους τίτλους: ΟΒΟΛΟΣΤΑΤΗΣ, ΠΑΥΣΙΜΑΧΟΣ, ΣΥΜΒΟΛΟΝ, ΦΙΛΟΥΜΕΝΗ.
144. **Καλλιάδης**, κωμωδιογράφος άγνωστης περιόδου.
145. **Καλλίας ο Αθηναίος**, γιος του Λυσιμάχου κωμωδιογράφος ακμάσας περί το 412 π.Χ., αντίπαλος του Κρατίνου, τον οποίον ο Κρατίνος ονόμαζε *Σχοινοπλόκον*, γιατί ο πατέρας του Καλλία ήταν schoinoποιός. Κατήγαγε μία νίκη το 446 π.Χ. και άλλη μία αργότερα. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΙΓΥΠΤΙΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΒΑΤΡΑΧΟΙ, ΚΥΚΛΩΠΕΣ, ΠΕΔΗΤΑΙ (δούλοι), ΣΧΟΛΑΖΟΝΤΕΣ και άλλα άδηλα δράματα και αμφισβητήσιμα (Kock vol. 1^{ος}).
146. **Καλλίμαχος ο Κυρηναίος**, ποιητής του 4/3^{ου} αιώνα π.Χ. (310/5 – 240 π.Χ. στην Αλεξάνδρεια). Γεννήθηκε στην Κυρήνη από αρχοντική οικογένεια, η οποία ήρθε σε παρακμή και σε νεαρή ηλικία πήγε στην Αλεξάνδρεια. Εκεί σπούδασε κοντά στον Ερμοκράτη τον Ιάσιο. Είχε την τύχη να διοριστεί στη Μεγάλη Βιβλιοθήκη και να γίνει ο υπεύθυνος της σύνταξης ενός

καταλόγου που ο όγκος των χειρόγραφων, απέκτησαν τίτλο και καταλογοποιήθηκαν. Άφησε ένα πλούσιο έργο, που σύμφωνα με τον Σουΐδα έφθανε τους 800 τόμους στη μακρά σταδιοδρομία του στη Βιβλιοθήκη και εκτός από την κωδικοποίηση των ρολών (στο *Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμπάντων καὶ ὧν συνέγραψαν*), ήταν ταυτόχρονα και ένας πληθωρικός και σπουδαίος συγγραφέας σε πολλά πεδία της φιλολογίας και της ποίησης. Από τους 800 τόμους έργων του συγγραφικού του βίου λίγα αποσπάσματα έχουν διασωθεί. Από τον Σουΐδα πληροφορούμαστε ότι, έγραψε κωμωδίες, τραγωδίες και σατυρικά δράματα. Υπήρξε μία τεράστια μορφή της γραμματείας της ελληνιστικής αρχαιότητας.

147. **Κάλλιππος**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους έργων: ΠΑΝΝΥΧΙΣ (Meineke).
148. **Κάνθαρος ο Αθηναίος**, κωμικός της εποχής του Πλάτωνα. Είχε μία νίκη το 423 π.Χ. Μνημονευόμενα έργα: ΑΗΔΟΝΕΣ, ΜΗΔΕΙΑ (παρωδία), ΜΥΡΜΗΚΕΣ, ΣΥΜΜΑΧΙΑ (πολιτικού περιεχομένου κωμωδία), ΤΗΡΕΥΣ (παρωδία) και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
149. **Καρκίνος ο Αθηναίος**, γιος του Ξενοτίμου τραγικός, ο οποίος διετέλεσε και στρατηγός το 434 ή 431 π.Χ. Έκαμε μία νίκη με έργο του το 446. Γνωρίζουμε ότι ο Αριστοφάνης συχνά τον διακωμωδούσε. Εγγονός του ήταν ο Καρκίνος ο νεότερος. Δεν γνωρίζουμε τίτλους έργων του, αν και δίδαξε 160 τραγωδίες. Μερικοί τίτλοι που αναφέρονται από τον Σουΐδα στο όνομα αυτό, θα πρέπει να αποδίδονται στο νεότερο. Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι, ο Σουΐδας αναφέρει και τρίτο τραγικό τον **Καρκίνο τον Ακραγαντίνο**, χωρίς άλλα να δίνει άλλα στοιχεία γι' αυτόν.
150. **Καρκίνος ο νεότερος**, του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, κωμικός με μνημονευόμενους τίτλους έργων: ΑΕΡΟΠΗ, ΑΛΟΠΗ, ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ εναντίον ΑΕΡΟΠΗΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΡΕΣΤΗΣ, ΣΕΜΕΛΗ, ΤΥΡΩ και αποσπάσματα.
151. **Κηφισόδωρος**, κωμικός, με σωζόμενους τίτλους έργων: ΑΜΑΖΟΝΕΣ, ΑΝΤΙΛΑΪΣ, ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ, ΥΣ και λίγα άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
152. **Κλείτος Καλλισθένης (Τήιος ;)**, τραγικός αγνώστων λοιπών στοιχείων (Nauck).
153. **Κλέομαχος**, τραγικός από τη Μαγνησία, που χλευαζόταν από τον Κρατίνο.
154. **Κλεαίνετος**, πατέρας του Κλέωνα (:), τραγικός ποιητής που μνημονεύεται από τον *Αθήναιο* στους Δειπνοσοφιστές (Nauck). Μνημονεύεται και ένας Κλεαίνετος ως *Διαιτητής* στο Δήμο των Μελιτέων της Αττικής επί άρχοντα *Αντικλέους*.
155. **Κλέαρχος**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους έργων: ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΣ, ΚΟΡΙΝΘΙΟΙ, ΠΑΝΔΡΟΣΟΣ και μερικά άδηλα αποσπάσματα (Meineke).
156. **Κλεοφών ο Αθηναίος**, τραγικός με σωζόμενους τίτλους: ΑΚΤΑΙΩΝ, ΑΜΦΙΑΡΑΟΣ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΒΑΚΧΑΙ, ΔΕΞΑΜΕΝΟΣ, ΗΡΙΓΟΝΗ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΛΕΥΚΙΠΠΙΟΣ, ΠΕΡΣΙΣ και ΤΗΛΕΦΟΣ (Σουΐδας).
157. **Κράτης ο Αθηναίος**, κωμωδιογράφος της Αρχαίας κωμωδίας του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, αναφερόμενος στου Ιππείς του Αριστοφάνη. Στην αρχή εργάστηκε ως ηθοποιός, αλλά αργότερα άρχισε να γράφει κωμωδίες. Στα Διονύσια είχε καταγάγει τρεις νίκες. με σωζόμενους τίτλους: ΓΕΙΤΟΝΕΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΗΡΩΕΣ, ΘΗΡΙΑ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΛΑΜΙΑ, ΜΕΤΟΙΚΟΙ, ΟΡΝΙΘΕΣ, ΠΑΙΔΙΑΙ, ΠΕΛΗΤΑΙ, ΡΗΤΟΡΕΣ, ΣΑΜΙΟΙ, ΤΟΛΜΑΙ ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ, ...ΠΝΙΑΣΤΡΙΑ (μας λείπουν τα γράμματα στα αποσιωπητικά) και αποσπάσματα άλλων θεατρικών παραστάσεων άγνωστων σε μας έργων του (Kock, v. 1). Υπάρχουν και μερικά αμφισβητήσιμα όπως το «*Σαρπηδονία ακτή*».
158. **Κρατίνος**, εκπρόσωπος της αρχαίας αττικής κωμωδίας, γιος του Καλλιμήδου που έζησε το 522-423 π.Χ. Είχε επαίνους για την ευφυΐα και οξύτητα της αστειότητας της γλώσσας του, της οποίας έδινε εικονική δύναμη. Διασώθηκαν μερικοί τίτλοι: ΑΡΧΙΛΟΧΟΙ ή Αρχίλοχος (πρώτη του κωμωδία), ΒΟΥΚΟΛΟΙ, ΒΟΥΣΙΡΙΣ, ΔΗΛΙΑΔΕΣ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ, ΔΙΟΝΥΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΔΡΑΠΕΤΙΔΕΣ, ΕΜΠΙΠΡΑΜΕΝΟΙ ή ΙΔΑΙΟΙ, ΕΥΝΕΙΔΑΙ, ΘΡΑΙΤΤΑΙ (ή Θράτται),

ΚΛΕΟΒΟΥΛΙΝΑΙ, ΛΑΚΩΝΕΣ, ΜΑΛΘΑΚΟΙ, ΝΕΜΕΣΙΣ, ΝΟΜΟΙ, ΟΔΥΣΣΗΣ, ΠΑΝΟΠΤΑΙ, ΠΛΟΥΤΟΙ, ΠΥΛΑΙΑ, ΠΥΤΙΝΗ (οίνου φιάλη, τελευταία του κωμωδία με την οποία νίκησε τις Νεφέλες του Αριστοφάνη), ΣΑΤΥΡΟΙ, ΣΕΡΙΦΙΟΙ, ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ, ΧΕΙΜΑΖΟΜΕΝΟΙ (*εδιδάχθη επί Ευθίνου άρχοντας εν Αηνείοις δια Καλλιστράτου και ήρθε δεύτερος*), ΧΕΙΡΩΝΕΣ, ΩΡΑΙ και πολλά αποσπάσματα από άγνωστες κωμωδίες του (Kock, v. 1).

159. **Κρατίνος ο νεότερος**, κωμωδιογρ. περί το 324 π.Χ. εκπρόσωπος της νεότερης αττικής κωμωδίας, στον οποίον αποδίδονται 8 έργα με διασωθέντα τίτλο: ΠΥΘΑΓΟΡΙΖΟΥΣΑ, ΨΕΥΔΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΣ (Krock, vol. 2^{ος}).
160. **Κριτίας**, τραγικός με σωζόμενο τίτλο τραγωδίας ΠΕΙΡΙΘΟΥΣ, ΣΙΣΥΦΟΣ και λίγα αποσπάσματα.
161. **Κρίτων**, κωμικός με σωζόμενες αναφορές έργων: ΑΙΤΩΛΟΣ, ΕΦΕΣΙΟΙ, ΜΕΣΣΗΝΙΑ, ΦΙΛΟΠΡΑΓΜΩΝ (Kock vol. 3^{ος}).
162. **Κρόβυλος** Αθηναίος κωμικός της νεότερης κωμωδίας, με σωζόμενους τίτλους: ΑΠΑΓΧΟΜΕΝΟΣ, ΑΠΟΛΙΠΟΥΣΑ, ΨΕΥΔΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΣ και άδηλα αποσπάσματα (Krock, vol. 2^{ος}).
163. **Λάων**, άγνωστος κωμικός με έναν μνημονεύόμενο τίτλο ΔΙΑΘΗΚΑΙ και ένα ισχνό απόσπασμα (Meineke).
164. **Λεύκων**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους: ΟΝΟΣ ΑΣΚΟΦΟΡΟΣ, ΠΡΕΣΒΕΙΣ, ΦΡΑΤΕΡΕΣ (Kock vol. 1^{ος}).
165. **Λυγκεύς**, κωμικός που νίκησε τον Μένανδρο. Σωζόμενος τίτλος: ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ (Kock τόμος 3^{ος}).
166. **Λυκόφρων ο Χαλκιδεύς**, από Εύβοια, γιος του Σωκλέους, ποιητής τραγωδιών και γραμματικός επί Πτολεμαίου του Φιλάδελφου στην Αλεξάνδρεια, εργαζόμενος στη Μεγάλη Βιβλιοθήκη, με σκοπό να μαζέψει όλες τις κωμωδίες που είχαν γραφτεί. Έγραψε ένα βιβλίο «Περί κωμωδίας» και τραγωδίες με σωζόμενους τίτλους: ΑΙΟΛΟΣ, ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ, ΑΛΗΤΗΣ, ΑΙΟΛΙΔΗΣ, ΕΛΕΦΗΝΩΡ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΙΚΕΤΑΙ, ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ, ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΣ, ΛΑΪΟΣ, ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΙ, ΝΑΥΠΑΙΟΣ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ α και ΟΙΔΙΠΟΥΣ β, ΟΡΦΑΝΟΣ, ΠΕΝΘΕΥΣ, ΠΕΛΟΠΙΔΑΙ, ΣΥΜΜΑΧΟΙ, ΤΗΛΕΓΟΝΟΣ, ΧΡΥΣΙΠΠΙΟΣ και ένα «σκοτεινό» ποίημα με την επιγραφή ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ή ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ. Του είχαν βγάλει γι' αυτό το παρατσούκλι «σκοτεινός». Σχόλια για το ποίημα αυτό έγραψε ο Τζέτζης. Σώζονται και μερικά αποσπάσματα άλλων τραγωδιών. Υπήρξε μέλος της Αλεξανδρινής πλειάδας.
167. **Λυσίμαχος ο Αλεξανδρεύς**, ποιητής τραγωδιών (Meineke τόμος I 493).
168. **Λύσιππος**, κωμικός, με σωζόμενους τίτλους από τον *Αθήναιο*: ΒΑΚΧΑΙ, ΘΥΡΣΟΚΟΜΟΣ, [ΚΑΤΑΧΗΝΑΙ] και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
169. **Μάγνης**, (-/ητος), εκπρόσωπος της Αρχαίας κωμωδίας, γεννημένος πιθανόν στα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ. κι ακμάσας περί το 472 π.Χ. Μνημονεύεται από τον Αριστοφάνη, όταν στους Ιππείς του κάνει μία ανασκόπηση της ιστορίας από τον Μάγνητα. Σωζόμενοι τίτλοι: ΒΑΡΒΙΡΙΣΤΑΙ, ΒΑΤΡΑΧΟΙ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΛΥΔΟΙ, ΟΡΝΙΘΕΣ, ΠΟΑΣΤΡΙΑΙ, ΤΙΤΑΚΙΔΗΣ, ΨΗΝΕΣ (δηλαδή σκνίπες) κι άδηλα δράματα (Kock, v. 1).
170. **Μαίσων ο Μεγαρεύς**, κωμωδιογράφος και υποκριτής κωμωδιών από τα Μέγαρα της Σικελίας, μιας εποχής που ζούσε ο άλλος Μεγαρέας κωμωδοποιός Τόλυνος.
171. **Μάμερκος**, ελεγειακός ποιητής και τραγικός του 4^{ου} αιώνα π.Χ. (Nauck). Πρέπει να είχε σχέση με τον τύραννο της Κατάνης Μάμερκο, που νικήθηκε από τον Τιμολέοντα τον Κορίνθιο και ελευθερωτή των Συρακουσών (Οί δέ πολλοί τῶν Συρακοσίων έχαλέπαινον, ὑπὸ τῶν τυράννων προπηλακίζομενοι. καὶ γὰρ ὁ Μάμερκος, ἐπὶ τῷ ποιήματι γράφειν καὶ τραγωδίας μέγα φρονῶν, ἐκόμπαζε νικήσας τοὺς μισθοφόρους, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀναθείς τοῖς θεοῖς ἐλεγείον ὕβριστικόν

ἐπέγραψε. τάσδ' ὅστρειογραφεῖς καὶ χρυσελεφαντηλέκτρος ἀσπίδας ἀσπιδίοις εἵλομεν εὐτελέσιν, Πλούταρχος, Τιμολαίων). Ο Πλούταρχος στον Αιμίλιο Παύλο αναφέρει ότι, ο Μάμερκος ήταν μαθητής του Πυθαγόρα και «..δι' αἰμυλίαν λόγου καὶ χάριν Αἰμίλιος προσαγορευθεὶς», για να δικαιολογήσει τη ρίζα του ονόματός του (Πλουτάρχου, Βίοι παράλληλοι, τ. 1^{ος}, σ. 510).

172. **Μάχων ο Σικυώνιος ἢ Κορίνθιος**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας την εποχή του Πτολεμαίου του Γ' του Ευεργέτη. Διασωθέντες τίτλοι: ΑΓΝΟΙΑ, ΕΠΙΣΤΟΛΗ και λίγα άδηλα αποσπάσματα (Kock 3^{ος}).
173. **Μελάνθιος ο Αθηναίος**, γιος του Φιλοκλέους και φίλος του Κίμωνα, τραγικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα (Nauck). Συχνά δέχτηκε σκώμματα άλλων κωμικών ποιητών.
174. **Μέλητος**, τραγικός (ήταν και κατήγορος του Σωκράτη) που σώθηκε ένας τίτλος: ΟΙΔΙΠΟΔΕΙΑ.
175. **Μελίτων**, τραγικός αναφερόμενος στην Παλατινή Ανθολογία (Anthologia Palatina). Σωζόμενος τίτλος τραγωδίας του η ΝΙΟΒΗ.
176. **Μένανδρος (347/5-291/0)**, γιος του στρατηγού Διοπείθους, μαθητής του Θεόφραστου και φίλος του Επίκουρου, ήταν ο πιο επίσημος ποιητής της νέας κωμωδίας. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΓΡΟΙΚΟΣ, ΑΔΕΛΦΟΙ, ΑΛΛΕΙΣ, ΑΛΙΕΙΣ, ΑΝΑΤΙΘΕΜΕΝΗ ἢ ΜΕΣΣΗΝΙΑ, ΑΝΔΡΙΑ, ΑΝΔΡΟΓΥΝΟΣ Η ΚΡΗΣ, ΑΝΕΨΙΟΙ, ΑΠΙΣΤΟΣ, ΑΡΡΗΦΟΡΟΣ ἢ ΑΥΛΗΤΡΙΣ, ΑΣΠΙΣ, ΑΥΛΗΤΡΙΣ, ΑΥΤΟΝ ΠΕΝΘΩΝ, ΑΥΤΟΝ ΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΣ, ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ, ΒΟΙΩΤΙΣ (ἢ Βοιωτία), ΓΕΩΡΓΟΣ, ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ, ΔΑΡΔΑΝΟΣ, ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΩΝ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ, ΔΙΔΥΜΑΙ, ΔΙΣ ΕΞΑΠΑΤΩΝ, ΕΑΥΤΟΝ ΠΕΝΘΩΝ, ΕΑΥΤΟΝ ΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΣ, ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ, [ΕΚΥΡΑ], ΕΜΠΙΜΠΡΑΜΕΝΗ, ΕΠΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΙΚΛΗΡΟΣ, ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΕΣ, ΕΥΝΟΥΧΟΣ, ΕΦΕΣΙΟΣ, ΗΝΙΟΧΟΣ, ΗΡΩΣ ; , ΘΑΪΣ, ΘΕΟΦΟΡΟΥΜΕΝΗ, ΘΕΤΤΑΛΗ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΘΡΑΣΥΛΕΩΝ, ΙΕΡΕΙΑ, ΙΜΒΡΙΟΙ, ΙΠΠΟΚΟΜΟΣ, ΚΑΝΗΦΟΡΟΣ, ΚΑΡΙΝΗ, ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΟΣ, ΚΑΤΑΨΕΥΔΟΜΕΝΟΣ, ΚΕΚΡΥΦΑΛΟΣ, ΚΙΘΑΡΙΣΤΗΣ, ΚΝΙΔΙΑ, ΚΟΛΑΞ, ΚΡΗΣ, ΚΥΒΕΡΝΗΤΑΙ, ΚΩΝΕΙΑΖΟΜΕΝΑΙ, ΛΕΥΚΑΔΙΑ, ΛΟΚΡΟΙ, ΜΕΘΗ, ΜΕΣΣΗΝΙΑ, ΜΗΝΑΓΥΡΤΗΣ, ΜΙΣΟΓΥΝΗΣ, ΜΙΣΟΥΜΕΝΟΣ, ΝΑΥΚΛΗΡΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΗΣ, ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ ἢ Ξενολόγος, ΟΛΥΝΘΙΑ, ΟΜΟΠΑΤΡΙΟΙ, ΟΡΓΗ, ΠΑΙΔΙΟΝ, ΠΑΛΛΑΚΗ, ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, ΠΕΡΙΚΕΙΡΟΜΕΝΗ, ΠΕΡΙΝΘΕΙΑ, ΠΛΟΚΙΟΝ, ΠΡΟΓΑΜΟΙ, ΠΡΟΕΓΚΑΛΩΝ, ΠΩΛΟΥΜΕΝΟΙ, ΡΑΠΙΖΟΜΕΝΗ, ΣΑΜΙΑ, ΣΙΚΥΩΝΙΟΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ, ΣΥΝΑΡΙΣΤΩΣΑΙ, ΣΥΝΕΡΩΣΑ, ΣΥΝΕΦΗΒΟΙ, ΤΙΤΘΗ, ΤΡΟΦΩΝΙΟΣ, ΥΔΡΙΑ, ΥΜΝΙΣ, ΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΣ ἢ ΑΓΡΟΙΚΟΣ, ΦΑΝΙΟΝ, ΦΑΣΜΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ, ΧΑΛΚΕΙΑ, ΧΑΛΚΙΣ, ΧΗΡΑ, ΨΕΥΔΗΡΑΚΛΗΣ, ΨΟΦΟΔΕΗΣ και πολλά άδηλα δράματα (Kock). Υπάρχουν και πολλά αμφισβητήσιμα και ψευδεπίγραφα. Αυτούσιο σώζεται μόνο ένα έργο του, ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ.
177. **Μενεκράτης**, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας (4^{ος} π.Χ. αιώνας). Δύο τίτλοι διασώζονται: ΕΡΜΙΟΝΕΥΣ, ΜΑΙΝΕΚΤΩΡ.
178. **Μένιππος ο Γαδαρεύς**, από τα Γάδαρα της Κοίλης Συρίας, ήταν αρχικά δούλος και άκμασε περί το 270 π.Χ. Επιδόθηκε στην κυνική φιλοσοφία και πλούτισε από τα σατιρικά συγγράμματά του, τα οποία στη συνέχεια τον χαρακτήρισαν ως «σπουδογελείο». Επειδή χρεοκόπησε λέγεται ότι αυτοκτόνησε.
179. **Μέσατος**, τραγικός (Meineke Hist. crit. p. 513)
180. **Μεταγένης**, κωμικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα (Kock), ο οποίος είχε δύο νίκες, την πρώτη φορά το 413, με σωζόμενους τίτλους: ΑΥΡΑΙ, ΘΟΥΡΙΟΠΕΡΣΑΙ, ΟΜΗΡΟΣ ἢ ΑΣΚΗΤΑΙ, ΦΙΛΟΘΥΤΗΣ (αυτός που λατρεύει τις θυσίες, μία παρωδία για τον Όμηρο) και άδηλα δράματα.
181. **Μίμνερμος**, τραγωδός από τον Κολοφώνα της εποχής του Σόλωνα, αλλά πρεσβύτερος αυτού με ένα μνημονευόμενο έργο το ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ (Nauck).

182. **Μνησίμαχος**, κωμωδιογράφος με τίτλους, όπως: ΑΛΚΜΕΩΝ, ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ (Kock vol. 2^{ος}).
183. **Μόρσιμος ο Αθηναίος**, γιος του τραγωδοποιού Φιλοκλή κι αδελφός του Μελανθίου, γιατρός και τραγωδοποιός, τον οποίον διακωμωδούσε ο Αριστοφάνης. Δεν διασώθηκε τίποτα.
184. **Μοσχίων**, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, ΤΗΛΕΦΟΣ, ΦΕΡΑΙΟΙ και πολλά αποσπάσματα άλλων.
185. **Μύλλος**, κωμωδιογράφος (Kock, v. 1).
186. **Μύρτιλος** κωμωδιογράφος, με μνημονευόμενους τίτλους: ΕΡΩΤΕΣ, ΤΙΤΑΝΟΠΑΝΕΣ κι άδηλα αποσπάσματα (Kock, v. 1).
187. **Ναυσικράτης**, κωμικός με γνωστούς δύο τίτλους: ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ και ΠΕΡΣΙΣ (Meineke).
188. **Νέαρχος**, ένας τραγικός που αναφέρεται στον Σουΐδα στο λήμμα του Καλλισθένη: «ὁ δ' ὄν γαλεάγρα σιδηρᾷ βαλὼν ἀνεΐλεν ἅμα Νεάρχῳ τῷ τραγικῷ, διότι συνεβούλευε μὴ ἐπιζητεῖν ὑπὸ Ἀθηναίων καλεῖσθαι δεσπότης. τινὲς δὲ αὐτόν ὥς ἐπιβουλεύοντα Ἀλεξάνδρῳ ἀνηρῆσθαι φασιν ἅμα Νεάρχῳ,».
189. **Νεοφρών (ή Νεοφών κατά Σουΐδα) ο Σικυώνιος**, τραγικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Τα ψευδο-Αριστοτελικά Υπομνήματα αναφέρουν ότι η ΜΗΔΕΙΑ του Ευριπίδη ήταν μίμηση της Μήδειας του *Νεοφρώντος*, ο οποίος έγραψε περί τις 120 τραγωδίες (Σουΐδας). Άλλοι πάλι θέλουν τον *Νεοφρόντα* νεότερο του Ευριπίδη και η Μήδεια του πρώτου ήταν μία τελειοποιημένη έκδοση αυτής του Ευριπίδη.
190. **Νίκανδρος ο Κολοφώνιος**, γιος του Ξενοφάνους περί το 2^ο αιώνα π.Χ. Μερικοί υποστηρίζουν ότι ήταν Αιτωλός. Ήταν γιατρός, γραμματικός και ποιητής και μάλλον κατείχε και κάποιο ιερατικό αξίωμα στο μεγαλοπρεπή ναό του Απόλλωνα της Κλάρου (μιας μικρής πόλης πλησίον του Κολοφώνα), εντός ενός ιερού άλσους. Στο μέρος αυτόν, κτισμένο από τη Μαντώ, θυγατέρα του Τειρεσία, δίδονταν χρησμοί του θεού. Μνημονευόμενοι τίτλοι: ΘΗΡΙΑΚΑ, ΓΕΩΡΓΙΚΑ (*Αθήναιος* η).
191. **Νικόλαος ο Δαμασκηνός**, κωμωδοποιός με διασωθέντα κάποια αποσπάσματα (Meineke).
192. **Νικόμαχος ο Αθηναίος**, τραγικός σύγχρονος του Ευριπίδη, τον οποίον λέγεται κέρδισε μία φορά, όπως και τον *Θεόγνιδα*. Κατά τον Σουΐδα κωμωδία με τον τίτλο ΕΙΛΕΙΘΥΙΑ, άλλη με τίτλο ΝΑΥΜΑΧΙΑ και λίγα άδηλα αποσπάσματα (Meineke).
193. **Νικόμαχος** από την Αλεξάνδρεια της Τρωάδας. Ο Σουΐδας έχει μάλλον μπερδέψει τους δύο Νικόμαχους γι' αυτό οι τίτλοι έργων που αναγράφονται, πιθανόν να αγγίζουν τον έναν από τους δύο, χωρίς να γνωρίζουμε ποιον. Οι τίτλοι είναι: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΕΡΙΦΥΛΗ, ΓΗΡΥΟΝΗΣ, ΑΛΕΤΙΔΗΣ (Αλήτης), ΕΙΛΕΙΘΥΙΑ, ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ, ΜΥΣΟΙ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΙΔΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ, ΠΕΡΣΙΣ, ΠΟΛΥΞΕΝΗ, ΤΡΙΛΟΓΙΑ, ΜΕΤΕΚΒΑΙΝΟΥΣΑΙ, ΤΥΝΔΑΡΕΩΣ ή ΑΛΚΜΑΙΩΝ, ΤΕΥΚΡΟΣ.
194. **Νικόστρατος**, γιος του Αριστοφάνη κωμωδιογράφος κι αυτός. Σώζονται τίτλοι όπως: ΑΝΤΕΡΩΣΑ, ΑΝΤΥΛΛΟΣ, ΟΙΝΟΠΙΩΝ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΣΥΡΟΣ, ΤΟΚΙΣΤΗΣ.
195. **Νικόστρατος**, νεότερος του γιου του Αριστοφάνη Νικόστρατου, κωμωδοποιός του 300 περίπου π.Χ. Σώζονται δύο τίτλοι: ΑΒΡΑ, ΨΕΥΔΟΣΤΙΓΜΑΤΙΑΣ (Kock, vol. 2^{ος}).
196. **Νικοφών ή Νικοφρών**, γιος του Θήρωνα, σύγχρονος του Αριστοφάνη, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας, με μνημονευόμενα έργα ΑΔΩΝΙΣ, ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΓΟΝΑΙ, ΕΓΧΕΙΡΟΓΑΣΤΟΡΕΣ, ΕΞ ΑΙΔΟΥ ΑΝΙΩΝ, ΠΑΝΔΩΡΑ, ΣΕΙΡΗΝΕΣ, ΧΕΙΡΟΓΑΣΤΟΡΕΣ
197. **Νικοχάρης**, κωμικός με αναφερόμενους τίτλους: ΑΜΥΜΩΝΗ, ΓΑΛΑΤΕΙΑ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΓΑΜΩΝ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΧΟΡΗΓΟΣ, ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΚΡΗΤΕΣ, ΛΑΚΩΝΕΣ, ΛΗΜΝΙΑΙ, ΠΕΛΟΥΨ, ΠΟΙΗΤΗΣ, ΧΕΙΡΟΓΑΣΤΟΡΕΣ και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
198. **Νίκων**, άγνωστος κωμικός με μία κωμωδία την ΚΙΘΑΡΩΙΔΟΣ (Meineke).

199. **Νόθιππος**, τραγικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα που νίκησε σε πολλούς αγώνες από επιγραφές, όπως το 469, αναφερόμενος επίσης κι από τον Αθήναιο (η) (Nauck). [βλέπε Γνήσιππος το παρατσούκλι του από τα σκώμματα του Κρατίνου και του Εύπολη]
200. **Ξέναρχος**, ποιητής της μέσης κωμωδίας (Nauck). Μνημονευόμενος τίτλος: ΣΚΥΘΑΙ.
201. **Ξενοκλής ο Αθηναίος**, τραγικός ποιητής του 5^{ου} με 4^ο π.Χ. αιώνα, πατέρας του Καρκίνου. Το 415 νίκησε τον Ευριπίδη με μία τετραλογία ΟΙΔΙΠΟΥΣ-ΛΥΚΑΩΝ-ΒΑΚΧΑΙ-ΑΘΑΜΑΣ. Μία τραγωδία του είναι ο ΛΙΚΥΜΝΙΟΣ, την οποίαν ο Αριστοφάνης παρωδούσε.
202. **Ξενοκλής ο νεότερος**, γιος του Καρκίνου, δηλαδή απόγονος μιας οικογένειας τραγικών. Κι αυτόν ο Αριστοφάνης λοιδορούσε.
203. **Ξενοφάνης ο Λέσβιος**, τραγικός (Nauck).
204. **Ξενόφιλος**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος κατήγαγε μία νίκη το 406, όπως μας πληροφορεί μία επιγραφή.
205. **Ξένων**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας που αναφέρεται στον Meineke.
206. **Οινόμαος ο Γαδαρεύς** (Γάδαρα της Συρίας), κωμικός και κυνικός φιλόσοφος επί Αδριανού (2^{ος} μ.Χ. αιώνας). Τα έργα του έκαναν σφοδρότατες επιθέσεις εναντίον των Στωικών, κατά των μάντεων και θαυματοποιών. Έργα του: *Περί κυνισμού*, *Περί Κράτητος και Διογένους*, *Περί της καθ' Όμηρον φιλοσοφίας*, *Πολιτεία*.
207. **Όμηρος ο Βυζάντιος**, γραμματικός και τραγικός ποιητής του 3^{ου} αιώνα π.Χ., γιος της ποιήτριας Μοιρώς (Kock vol. 1^{ος}). Έγραψε μεγάλο αριθμό τραγωδιών και ένα έπος με τίτλο ΕΥΡΥΠΥΛΕΙΑ. Στον Κανόνα των τραγικών που συγκροτήθηκε στην Αλεξάνδρεια των Πτολεμαίων είχε συμπεριληφθεί το όνομά του. Υπήρξε μέλος της Αλεξανδρινής πλειάδας.
208. **Πάμφιλος**, κάποιος τραγικός με αναφορά ενός τίτλου έργου του: ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΙ.
209. **Παράμονος**, κωμικός με μνημονευόμενο ένα έργο: ΝΑΥΑΓΟΣ ΧΟΡΗΓΩΝ (Kock vol. 3^{ος}).
210. **Πατροκλής ο Θούριος**, τραγικός κι όπως ο Σοφοκλής ο νεότερος ιστορεί τα δρώμενα των Διοσκούρων.
211. **Πίνδαρος**, ο μέγιστος λυρικός ποιητής της αρχαιότητας, γιος του *Δαϊφάντου* και της *Κλεοδίκης*, γεννημένος στις *Κυνός Κεφαλαίς* της Βοιωτίας το 520 π.Χ. κι αποθανόντα το 442.
212. **Πλάτων**, Αθηναίος κωμοδιογράφος ή *κωμωδιοποιός* της αρχαίας και μέσης κωμωδίας, ο οποίος έγραψε περί τις 30 κωμωδίες. Ήταν εχθρός του Αριστοφάνη. Διασωθέντα έργα: ΑΔΩΝΙΣ, ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ, ΓΡΥΠΕΣ, ΔΑΙΔΑΛΟΣ, ΕΛΛΑΣ ή ΝΗΣΟΙ, ΕΟΡΤΑΙ, ΕΥΡΩΠΗ, ΖΕΥΣ ΚΑΚΟΥΜΕΝΟΣ, ΚΛΕΟΦΩΝ, ΛΑΪΟΣ, ΛΑΚΩΝΕΣ ή ΠΟΙΗΤΑΙ, ΜΑΜΜΑΚΥΘΟΣ, ΜΕΝΕΛΕΩΣ, ΜΕΤΟΙΚΟΙ, ΜΥΡΜΗΚΕΣ, ΝΙΚΑΙ, ΝΥΞ ΜΑΚΡΑ, ΞΑΝΤΡΙΑΙ ή ΚΕΡΚΩΠΕΣ, ΠΑΙΔΑΡΙΟΝ, ΠΕΙΣΑΝΔΡΟΣ, ΠΕΡΙΑΛΓΗΣ, ΠΟΙΗΤΗΣ, ΠΡΕΣΒΕΙΣ, ΣΚΕΥΑΙ, ΣΟΦΙΣΤΑΙ, ΣΥΜΜΑΧΙΑ, ΣΥΡΦΑΞ, ΥΠΕΡΒΟΛΟΣ, ΦΑΩΝ (*Φάωνος*) και πολλά άδηλα αποσπάσματα (Kock, v. 1).
213. **Πολίοχος**, κωμικός με ένα μνημονευόμενο έργο ΚΟΡΙΝΘΙΑΣΤΗΣ (Meineke).
214. **Πολύζηλος**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους: ΑΡΕΩΣ ΓΟΝΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΓΟΝΑΙ, ΔΗΜΟΤΥΝΔΑΡΕΩΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΓΟΝΑΙ, ΜΟΥΣΩΝ ΓΟΝΑΙ, ΝΙΠΤΡΑ και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
215. **Πολύιδος ή Πολύειδος ο Σηλυμβριανός**, τραγικός και σοφιστής κατά τον Αριστοτέλη καταγόμενος από τη Σηλυμβρία του Ελλησπόντου. Είχε μία νίκη μεταξύ του 398 και 380 π.Χ. και ήταν αντίπαλος του Τιμόθεου του Μιλήσιου. Μνημονευόμενα έργα: ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ. [Kroh]
216. **Πολυφράδμων ή Πολυφράσμων**, τραγικός ποιητής του 5^{ου} αιώνα π.Χ., γιος του Φρυνίχου και μαθητής του Αισχύλου. Είχε δύο νίκες το 470 και το 467 ανέβασε μία τετραλογία τα ΛΥΚΟΥΡΓΕΙΑ, νικήθηκε όμως από τον δάσκαλό του.

217. **Πομπήϊος Μακρός**, ποιητής και συγγραφέας τραγωδιών, φίλος του Οβιδίου και πιθανόν εγγονός του Θεοφάνη του Μυτιληναίου. έγραψε στην ελληνική γλώσσα και μας έχει μείνει ένας τίτλος μιας τραγωδίας του: ΜΗΔΕΙΑ.
218. **Ποσειδίππος ο Κασσανδρεύς**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας περί το 288 π.Χ., που άκμασε στην Κασσάνδρα της Μακεδονίας. Διασωθέντες τίτλοι έργων: ΑΝΑΒΛΕΠΩΝ, ΑΠΟΚΛΕΙΟΜΕΝΗ, ΓΑΛΑΤΗΣ, ΔΗΜΟΤΑΙ, ΕΠΙΣΤΑΘΜΟΣ, ΕΡΜΑΦΡΟΔΙΤΟΣ, ΕΦΕΣΙΑ, ΚΩΔΩΝ, ΛΟΚΡΙΔΕΣ, ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ, ΜΥΡΜΗΞ, ΟΜΟΙΟΙ, ΠΑΙΔΙΟΝ, ΠΟΡΝΟΒΟΣΚΟΣ, ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ, ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ, ΧΟΡΕΥΟΥΣΑΙ και άδηλα δράματα (Kock vol. 3^{ος}).
219. **Πρατίνας ο Φλιάσιος** (Φλιούς της Σικυωνίας), διαγωνισθείς προς τον Αισχύλο και Χοιρίλο, με σωζόμενους τίτλους: ΔΥΣΜΑΙΝΑΙ ή ΚΑΡΥΑΤΙΔΕΣ, ΠΛΑΙΣΤΑΙ ΣΑΤΥΡΟΙ.
220. **Πτολεμαίος ο Αλεξανδριεύς**, γιος του *Ηφαιστίωνος*, ο οποίος άκμασε την εποχή του Τραϊανού και Αδριανού, που είχε το προσωνόμιο **Χέννος** (ορτύκι). Έγραψε «Περί παραδόξου ιστορίας» (Καινή ιστορία), ένα έπος 24 ραψωδιών «Ανθόμηρον» και ο τίτλος ενός δράματος: ΣΦΙΓΓΑ ή Σφιγξ σατυρική (Σουΐδας).
221. **Πτολεμαίος Δ΄ ο Φιλοπάτωρ** (220-203), «πεποίηκε τραγωδία Αδώνιδι». Ο υπουργός του Αγαθοκλής έγραψε ένα υπόμνημα για το δράμα αυτό.
222. **Πυθόδωρος**, κάποιος κωμωδοποιός με μνημονευόμενο τίτλο: ΣΙΔΗΡΟΙ.
223. **Πύθων ο Καταναίος** (από την Κατάνη), τραγικός, ο οποίος το 324 π.Χ. στο στρατόπεδο του Μεγάλου Αλεξάνδρου παρουσίασε την κωμωδία ή σάτιρά του ΑΓΗΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, που πραγματευόταν την σκανδαλώδη δραπέτευση του Άρπαλου. Άλλος τίτλος που έχει διασωθεί είναι οι ΦΕΡΑΙΟΙ και λίγα αποσπάσματα.
224. **Ρίνθων ο Συρακούσιος**, κωμωδιογράφος που στα χρόνια του Πτολεμαίου Α΄ εργάστηκε στον Τάραντα, παρουσιάζοντας τις ιλαροτραγωδίες του, γράφοντας περί τις 38. Σώζονται οι τίτλοι: ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ, ΕΥΝΟΒΑΤΑΙ (:), ΗΡΑΚΛΗΣ, δυο φορές την ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΟΡΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΦΟΣ. Επίσης διασώζονται κάποιες εικόνες από παραστάσεις έργων του σε αγγειογραφίες της Κάτω Ιταλίας.
225. **Σαννυρίων ο Αθηναίος**, περί το 407 π.Χ. (Σαννυρίωχος), κωμικός στην Αθήνα, σύγχρονος του Διοκλή, με αναφερόμενους τίτλους: ΓΕΛΩΣ, ΔΑΝΑΗ, ΙΩ και [ΨΥΧΑΣΤΑΙ] (Kock vol. 1^{ος}).
226. **Σεραπίων**, Έλληνας τραγικός ποιητής του οποίου ο Στοβαίος διέσωσε μερικούς στίχους.
227. **Σθένηςλος ο Αθηναίος**, τραγικός του 5^{ου} αιώνα π.Χ., σύγχρονος του Αριστοφάνη. Μνημονεύεται δύο φορές στην Ποιητική του Αριστοτέλη ως παράδειγμα λιτής κι απλής γλώσσας («ταπεινής»). Συχνά χλευαζόταν από τον Αριστοφάνη και τον κωμικό Πλάτωνα τον Αθηναίο. Ο τελευταίος το αποκαλούσε «αλλοτρίασφετεριζόμενον λογοκλόπο».
228. **Σιμόλος**, κωμικός ποιητής του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, εκπρόσωπο της Αρχαίας κωμωδίας. Μνημονεύεται ένας τίτλος από τον λεξικογράφο Πολυδεύκη: ΜΕΓΑΡΙΚΗ. Σε μία επιγραφή του 289/8 π.Χ. μνημονεύεται και ένας έτερος εκπρόσωπος της νεότερης κωμωδίας, ο οποίος πήρε βραβείο στους δραματικούς αγώνες των Αθηναίων με την κωμωδία ΕΦΕΣΙΑ.
229. **Σιμωνίδης ο Κείος (:)**, γιος του *Λεωπρέπου*, γεννημένος το 559/6 π.Χ. στην Ιουλίδα της Κέας κι αποθανών στις Συρακούσες ή στον Ακράγαντα το 469/7 π.Χ. Εκτός από λυρικός ποιητής έχει κάνει 56 νίκες σε Χορούς, είναι γνωστό ένα ποίημά του για τη διήγηση της Δανάης, μία νίκη του επί του Αισχύλου σε διαγωνισμό ελεγείων, έγραψε τραγωδίες κι άσκησε μεγάλη επίδραση στον Βακχυλίδη και τον Πίνδαρο. Με το ίδιο όνομα Σιμωνίδης υπήρχε κι ένας ιαμβικός ποιητής από την Αμοργό του 7^{ου} π.Χ. αιώνα.

- 230. Σκοπελιανός,** σοφιστής οπαδός του Γοργία και ρητοροδιδάσκαλος από τις Κλαζομενές (80-120 μ.Χ.), δάσκαλος του Ηρώδη του Αττικού και του Πολέμωνα του Περιηγητή, καθώς και ποιητής τραγωδιών. Είναι επίσης γνωστός για ένα επικό ποίημα του με τίτλο ΓΙΓΑΝΤΙΑ. Υπήρξε πρεσβευτής της πατρίδας του προς τον αυτοκράτορα Δομιτιανό, πετυχαίνοντας να αποσυρθεί η απαγόρευση της καλλιέργειας αμπέλου.
- 231. Σουσαρίων ο Μεγαρέας (Τριποδίσκιος),** κωμικός γιος του Φιλίνου από το χωριό Τριποδίσκος της Μεγαρίδας, (Kock, v. 1), *εμμέτρον κωμωδίας αρχηγός εγένετο*. Όταν πήγε στην Αθήνα και συνέταξε το πρώτο έμμετρο κωμικό δράμα το 570 π.Χ. στη γιορτή των Διονυσίων. Στο δήμο Ικαρίας των Αθηνών (σημερινό Διόνυσσο) καθιερώθηκαν οι χοροί στις κωμωδίες να τελούνται με τον τρόπο που επινόησε ο Σουσαρίωνας.
- 232. Σοφοκλής,** γιος του οπλοποιού Σοφίλλου από τον Κολωνό της Αθήνας (497/5-406) και διδάχτηκε μουσική από τον σπουδαίο μουσικό Λάμπρο. Το 468 κατήγαγε την πρώτη του νίκη, νικώντας τον Αισχύλο με την τραγωδία ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΣ, ενώ το 411 νικήθηκε από τον Ευριπίδη. Υπήρξε φίλος του Περικλή και του Ηρόδοτου, στρατηγός το 441-440 στον Σαμιακό πόλεμο και το 428-427, «πρόβουλος» το 413 μετά την αποτυχία της Σικελικής εκστρατείας, καια ήταν ένθερμος οπαδός του Ασκληπιού. Από τις 123 τραγωδίες που έγραψε, οι σωζόμενοι 114 τίτλοι έργων είναι: ΑΘΑΜΑΣ Α και Β, ΑΙΑΣ ΛΟΚΡΟΣ, ΑΙΓΕΥΣ, ΑΙΘΙΟΠΕΣ, ΑΙΧΜΑΛΩΤΙΔΕΣ, ΑΚΡΙΣΙΟΣ, ΑΛΕΑΔΑΙ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΑΛΚΜΕΩΝ, ΑΜΥΚΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ, ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ, ΑΝΘΗΝΟΡΙΔΑΙ, ΑΤΡΕΥΣ Ή ΜΥΚΗΝΑΙΑΙ, ΑΧΑΙΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ Ή ΣΥΝΔΕΙΠΝΟΙ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΕΡΑΣΤΑΙ, ΔΑΙΔΑΛΟΣ, ΔΑΝΑΟΙ, ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΔΟΛΟΠΕΣ, ΕΠΙΓΟΝΟΙ, ΕΡΙΣ, ΕΡΙΦΥΛΗ, ΕΡΜΙΟΝΗ, ΕΥΜΗΛΟΣ, ΕΥΡΥΑΛΟΣ, ΕΥΡΥΣΑΚΗΣ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΕΠΙ ΤΑΙΝΑΡΩΙ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΗΡΙΓΟΝΗ, ΘΑΜΥΡΑΣ, ΘΗΣΕΥΣ, ΟΡΕΣΤΗΣ ΕΝ ΣΙΚΥΩΝΙ και ΘΥΕΣΤΗΣ β, ΙΑΜΒΗ (;), ΙΝΑΧΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΙΟΒΑΤΗΣ, ΙΟΚΛΗΣ, ΙΠΠΟΔΑΜΕΙΑ εν. ΟΙΝΟΜΑΟΣ – ΙΠΠΟΝΟΥΣ, ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ, ΙΧΝΕΥΤΑΙ ΣΑΤΥΡΟΙ (σωζόμενο σε μεγάλο μέρος από πάπυρο), ΚΑΜΙΚΙΟΙ, ΚΗΔΑΛΙΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ, ΚΟΛΧΙΔΕΣ, ΚΡΕΟΥΣΑ, ΚΡΙΣΙΣ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΚΩΦΟΙ ΣΑΤΥΡΟΙ, ΛΑΚΑΙΝΑΙ, ΑΛΟΚΟΩΝ, ΛΑΡΙΣΑΙΟΙ, ΛΗΜΝΙΑΙ, ΜΑΝΤΕΙΣ Ή ΠΟΛΥΙΔΟΣ, ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ, ΜΕΝΩΝ εν. ΑΙΘΙΟΠΕΣ – ΜΙΝΩΣ, ΜΥΗΝΑΙΑΙ εν. ΑΤΡΕΥΣ – ΜΥΣΟΙ, ΜΩΜΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΝΑΥΠΛΙΟΣ ΚΑΤΑΠΛΕΩΝ και ΝΑΥΠΛΙΟΣ ΠΥΡΚΑΕΥΣ, ΝΑΥΣΙΚΑ Ή ΠΛΥΝΤΡΙΑΙ, ΝΙΟΒΗ, ΝΙΠΤΡΑ εν. ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΚΑΝΘΟΠΛΗΣ – ΞΟΑΝΗΦΟΡΟΙ – ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΚΑΝΘΟΠΛΗΣ Ή ΝΙΠΤΡΑ – ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ, ΟΙΝΟΜΑΟΣ Ή ΙΠΠΟΔΑΜΕΙΑ, ΠΑΛΑΜΗΛΗΣ, ΠΑΝΔΩΡΑ Ή ΣΦΥΡΟΚΟΠΟΙ, ΠΕΛΙΑΣ ΠΗΛΕΥΣ, ΠΛΥΝΤΡΙΑΙ εν. ΝΑΥΣΙΚΑΑ – ΠΟΙΜΕΝΕΣ, ΠΟΛΥΙΔΟΣ εν. ΜΑΝΤΕΙΣ – ΠΟΛΥΞΕΝΗ, ΠΡΙΑΜΟΣ, ΠΡΟΚΡΙΣ, ΡΙΖΟΤΟΜΟΙ, ΣΑΛΜΩΝΕΥΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ, ΣΙΝΩΝ, ΣΙΣΥΦΟΣ, ΣΚΥΘΑΙ, ΣΚΥΡΙΟΙ, ΣΥΝΔΕΙΠΝΟΙ εν. ΑΧΙΑΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ – ΤΑΝΤΑΛΟΣ, ΤΕΥΚΡΟΣ, ΤΗΛΕΦΟΣ, ΤΗΡΕΥΣ, ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΣ, ΤΡΩΙ'ΛΟΣ, ΤΥΜΠΑΝΙΣΤΑΙ, ΤΥΝΔΑΡΕΩΣ, ΤΥΡΩ Α και Β, ΥΒΡΙΣ ΣΑΤΥΡΙΚΗ, ΥΔΡΟΦΟΡΟΙ, ΦΑΙΑΚΕΣ, ΦΑΙΔΡΑ, ΦΘΙΩΤΙΔΕΣ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ Ο ΕΝ ΤΡΟΙΑΙ, ΦΙΝΕΥΣ Α και Β, ΦΟΙΝΙΞ, ΦΡΙΞΟΣ, ΦΡΥΓΕΣ, ΧΡΥΣΗΣ και αρκετά αποσπάσματα από τις υπόλοιπες τραγωδίες του. Σώζονται αυτούσιες οι τραγωδίες: 1) ΑΙΑΣ, 2) ΗΛΕΚΤΡΑ, 3) ΟΙΔΙΠΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ, 4) ΑΝΤΙΓΟΝΗ, 5) ΤΡΑΧΙΝΙΑΙ, 6) ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, 7) ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ.
- 233. Σοφοκλής ο νεότερος,** γιος του Αρίστωνα κι εγγονός του μεγάλου τραγωδού, σημαντικός τραγικός και ο ίδιος, ο οποίος λέγεται ότι έγραψε τραγωδίες, με τις οποίες ιστορεί τα των Διοσκούρων. Λέγεται ότι ανέβασε τον ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ του παππού του.

234. **Σοφοκλής ο Αθηναίος**, γιος κάποιου Σοφοκλή που έζησε περί το 100 π.Χ. Μνημονεύεται ως νικητής σε διαγωνισμό δραμάτων στον Ορχομενό σε κάποια επιγραφή. Κατά τον Σουΐδα έγραψε περί τα 15 δράματα.
235. **Σπίνθαρος ο Αλεξανδρεύς**, τραγικός από την Ηράκλεια Ποντική αναφερόμενος από τον Διογένη τον Λαέρτιο (Nauck). Ήταν σύγχρονος του Σοφοκλή ή Αριστοτέλη και συχνά τον διακωμωδούσαν οι άλλοι κωμικοί. Σώζονται μερικοί τίτλοι έργων του: ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΕΡΙΚΑΙΟΜΕΝΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΟΠΑΙΟΣ και ΣΕΜΕΛΗ ΚΕΡΑΥΝΟΥΜΕΝΗ.
236. **Στέφανος**, κωμικός γιος του πολυγραφέστατου Αντιφάνη του Ρόδιου με σωζόμενο τίτλο ΦΙΛΟΛΑΚΩΝ (Kock vol. 3^{ος}).
237. **Στράτις (-ιδος)**, κωμικός (Kock), άκμασε περί το 410-380 π.Χ. εκπρόσωπος της Αρχαίας κωμωδίας με τίτλους έργων: ΑΓΑΘΟΙ, ΑΝΘΡΩΠΟΡΡΑΙΣΤΗΣ, ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΖΩΠΥΡΟΣ ΠΕΡΙΚΑΙΟΜΕΝΟΣ, ΙΦΙΓΕΡΩΝ, ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ, ΚΙΝΗΣΙΑΣ, ΛΗΜΝΟΜΕΔΑ, ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ή ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΜΥΡΜΙΔΟΝΕΣ, ΠΟΤΑΜΙΟΙ, ΠΥΤΙΣΟΣ ή Πύτιλος, ΤΡΩΙΔΟΣ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ, ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ, ΨΥΧΑΣΤΑΙ και πολλά άδηλα δράματα (Αθήναιος στους Δειπνοσοφιστές στο β' βιβλίο του). Από τα αποσπάσματα παρατηρούμε πολλά σκώμματα σε πρόσωπα καλλιτεχνών και ανθρώπων των γραμμάτων.
238. **Στράτων**, εκπρόσωπος της νέας κωμωδίας περί το 300 π.Χ., ο οποίος χρησιμοποιούσε πομπώδεις λέξεις και εξεζητημένες εκφράσεις. Σήμερα σώζεται ένας τίτλος: ΦΟΙΝΙΚΙΔΗΣ (Kock vol. 3^{ος}).
239. **Σωγένης**, κωμικός με σωζόμενο τίτλο: ΦΙΛΟΔΕΣΠΟΤΟΣ (Kock vol. 3^{ος}).
240. **Σωσίθεος**, κωμικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα στην Αθήνα και την Αλεξάνδρεια με μνημονευόμενα έργα: ΑΕΘΛΙΟΣ ΔΑΦΝΙΣ ή ΛΙΤΥΕΡΣΗΣ (Meineke). Υπήρξε μέλος της Αλεξανδρινής πλειάδας.
241. **Σωσικράτης**, κωμικός με γνωστούς δύο τίτλους έργων: ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ και ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ (Meineke).
242. **Σώπατρος ο Πάφιος**, φλυακογράφος-παρωδός της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου και Πτολεμαίου Β' του Φιλάδελφου με τίτλους έργων που συνιστούν ιλαροτραγωδίες: *Ευβουλοθεόμβροτος* (= Εύβουλος ο θεάνθρωπος), το πρώτο μέλος τριλογίας η *Βακχίς* (εδώ η *Βακχίς* είναι κάποιος *Φάκιος*) και τα επόμενα μέλη: *Βακχίδος μνηστήρες* και *Βακχίδος γάμος*. Σώζονται επίσης οι τίτλοι κι άλλων έργων, όπως: *Ορέστης* (στο οποίο σώζεται η φράση «σαπρόν σίλορον αργυρούς πίναξ έχων» = σάπιος γουλιανός σε ασημένιο πιάτο, πιθανόν να αποτελεί παρωδία του ομότιτλου έργου του Ευριπίδη ή του Ρίνθωνα), *Νέκυια* (η μεταφυσική σύναξη των νεκρών), *Ιππόλυτος*, *Γαλάται* (εδώ ο Σώπατρος πειράζει τους διαλεκτικούς και Στωικούς), *Κνιδία* (περί γυναίκας στο έργο του οποίου αναφέρει τον *αταβυρίτη=άρτον πλησίγναθον*), *Φυσιολόγον* (=ερευνητή των φυσικών φαινομένων) παρωδία ενός υπερφίαλου του κλάδου, *Πύλαι* (που ομιλεί για σπόρια παπαρούνας μέσα σε στάρι για το φτιάξιμο πίττας και για το έγχορδο όργανο *νάβλας*), *Μυστάκου θητίον* (δηλαδή το δουλτικό του Μυστάκου), *Σίλφαις* (κατσαρίδες, έργο για χορούς των εντόμων αυτών), *Βανκαλίς* (αλεξανδρινό γλυκό) και *Φακή* (παρωδία με πρωταγωνιστή μία ασημένια φιάλη ξιδιού).
243. **Σωσίπατρος**, εκπρόσωπος της μέσης ή νέας κωμωδίας του 3^{ου} αιώνα π.Χ. με σωζόμενα κάποια εκτεταμένα αποσπάσματα της κωμωδίας ΚΑΤΑΨΕΥΔΟΜΕΝΟΣ (Kock 3^{ος}), της μόνης που έχει διασωθεί μαζί με ένα απόσπασμα για τη μαγειρική τέχνη.
244. **Σωσιφάνης**, τραγικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, καταγόμενος από τις Συρακούσες, ο οποίος έγραψε 73 δράματα και κατήγαγε 7 πρώτες νίκες. Σώζονται οι τίτλοι: ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ ο τραγικός, ΜΕΝΟΙΚΕΑΣ και λιγοστά αποσπάσματα.

245. **Σωτάδης ο Μαρωνεΐτης**, κωμικός από τη Μαρώνεια της Θράκης του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, ήταν και ποιητής ιάμβων σκωπτικού και άσεμνου περιεχομένου, ο οποίος όταν έψεγε το γάμο του Πτολεμαίου Β΄ με την ετεροθαλή αδελφή του Αρσινόη, θανατώθηκε από τον βασιλιά. Σωζόμενοι τίτλοι κωμωδιών του: ΕΓΚΛΗΟΜΕΝΑΙ ή *Έγκληόμενοι*, ΠΑΡΑΛΥΤΡΟΥΜΕΝΟΣ (Αθήναιος η). Έγραψε ποιήματα, όπως *Πρίηπος*, *Εἰς του Ἄδου κατάβασις*, *Αμαζών*, *Εἰς Βελεστίχην*, αποσπάσματα μιας *Ιλιάδας* του κι από ένα σκωπτικό ποίημα του *Αδωνή* για τον αυλητή Θεόδωρο.
246. **Σώφιλος**, κωμωδιογράφος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, περίοδο της Μέσης Αττικής κωμωδίας με σωζόμενους τίτλους έργων: ΑΝΔΡΟΚΛΗΣ, ΔΗΛΙΑ, ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ, ΚΙΘΑΡΩΔΟΣ, ΛΗΔΑ, ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ και ΤΥΝΔΑΡΕΩΣ ή ΛΗΔΑ, ΣΥΝΤΡΕΧΟΝΤΕΣ, ΦΥΛΑΡΧΟΣ.
247. **Σώφρων ο Συρακόσιος**, μιμογράφος του 5^{ου} αιώνα π.Χ., που έγραψε σατιρικά κείμενα σε πεζό λόγο, που είχαν ως θέμα στιγμιότυπα της καθημερινής ζωής, με μίμους και από τα δύο φύλα (άνδρες και γυναίκες), του οποίου τα λογοπαίγνια και οι παρωδίες είχαν μεγάλη καλλιτεχνική παρουσίαση. Οι τίτλοι των κωμωδιών του: *Γυναίκες αἱ τὰν θεόν φαντί ἐξελᾶν* (οι γυναίκες που βεβαιώνουν ότι διώχνουν τη θεά Εκάτη), *Ταί θάμεναι τὰ Ἴσθμια* (οι γυναίκες στα Ἴσθμια), *Πενθερά*, *Θυννοθήρας* (ψαράς τόνου).
248. **ΤΕΛΛΗΝ**, κωμικός αγνώστων λοιπών στοιχείων (Kock, v. 1).
249. **Τηλεκλείδης**, Αθηναίος εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας, φίλος του *Νικίου* κι αντίπαλος του Περικλή, συγγραφέας 6 μόνων κωμωδιών, με διασωζόμενους τίτλους: ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΕΣ, ΑΨΕΥΔΕΙΣ, ΗΣΙΟΔΟΙ, ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ, ΣΤΕΡΡΟΙ κι μερικά αποσπάσματα (Kock, v. 1).
250. **Τιμησίθεος**, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ, ΠΥΛΑΔΗΣ, ΚΑΣΤΩΡ και ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ, ΚΑΠΑΝΕΥΣ, ΙΕΙΩΝ, ΖΗΝΟΣ ΓΟΝΑΙ, ΕΚΤΟΡΟΣ ΛΥΤΡΑ, ΕΛΕΝΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ,
251. **Τιμόθεος ο Αθηναίος**, κωμωδιογράφος της μέσης κωμωδίας με έργα του ΠΥΚΤΗΣ, ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟΣ ή ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ, ΚΥΝΑΡΙΟΝ.
252. **Τιμόθεος ο Μιλήσιος**, γιος του *Θερσάνδρου* ή *Νεομούσου* ή *Φιλοπόλιδος*, κωμικός ποιητής, γεννημένος περί το 450/46 π.Χ. κι αποβιώσαντα το 357 π.Χ. Ήταν φίλος του Ευριπίδη και έζησε στην Αθήνα και ίσως στη Μακεδονία. Έγραψε διθυράμβους και νόμους (18 βιβλία κατά τον Στέφανο Βυζάντιο), ασχολήθηκε με τη μουσική, αυξάνοντας τις χορδές της λύρας από 10 σε 11 και εισήγαγε νεωτερικά στοιχεία στην ποίηση του Φρύνη του Μυτιληναίου με μεγάλη ποικιλία τόνων και μέτρων. Διαθέτουμε κάποια λιγιστά αποσπάσματα από διθυράμβους με επιγραφές *Κύκλωψ*, *Νιόβη*, *Σκύλλα*, έναν πάπυρο (πιθανόν ο αρχαιότερος) του 4^{ου} π.Χ. αιώνα που περιλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος από τους νόμους του με τον τίτλο *Πέρσαι* και σκώμματα. Δεν γνωρίζουμε αν ταυτίζεται με έναν Τιμόθεο που έγραψε δύο τραγωδίες ΑΛΚΜΕΩΝ και ΑΛΦΕΣΙΒΟΙΑ.
253. **Τιμοκλής**, κωμωδιογράφος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα στην Αθήνα, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας, με πολλά σκώμματα στα έργα του εναντίον πολιτικών προσώπων, όπως οι Ήρωες προς τον Δημοσθένη και πολλές παρωδίες με τίτλους: εκτός από τους ΗΡΩΕΣ, υπάρχουν οι επιγραφές των ακολούθων έργων: ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ, ΓΕΩΡΓΟΣ (;), ΔΕΞΑΜΕΝΟΣ, ΕΠΙΧΑΙΡΕΚΑΚΟΣ, ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΩΝ, ΠΟΡΦΥΡΑ, ΠΥΚΤΗΣ, ΣΑΠΦΩ, ΣΥΝΕΡΓΟΙ ή ΣΥΝΕΡΙΘΟΙ, ΦΙΛΟΔΙΚΑΣΤΗΣ, ΨΕΥΔΟΛΗΣΤΑΙ και μία τραγωδία που μας είναι γνωστή ΦΡΙΕΟΣ (δεν γνωρίζουμε αν είναι διαφορετικό πρόσωπο ο Τιμοκλής του Φρίξου). Ο Σουΐδας σημειώνει ότι υπάρχουν δύο κωμικοί με το όνομα **Τιμοκλής** με πληροφορίες που αντλεί από τους Δειπνοσοφιστές του *Αθήναιου*, σημειώνοντας και τα εξής έργα: *Διονυσιάζουσαι*, *Ικάριοι*, *Πολυπράγμων*, *Δήλος*, *Λήθη*, *Διόνυσος*. *Κονίσσαλος*, *Ήρωες*, *Δρακόντιον*, *Νέαιρα* (όνομα εταίρας), *Ορέστης*, *Μαραθώνιοι*.
254. **Τιμόξενος**, κωμικός με ένα μνημονευόμενο τίτλο: ΣΥΓΚΡΥΠΤΩΝ (Kock vol. 3^{ος}).

255. **Τιμόστρατος**, κωμικός με διασωθέντα έργα: ΑΣΩΤΟΣ, ΔΗΜΟΠΟΙΗΤΟΣ, ΛΥΤΡΟΥΜΕΝΟΣ, ΠΑΝ, ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ, ΦΙΛΟΔΕΣΠΟΤΟΣ, ΦΙΛΟΙΚΕΙΟΣ και άδηλα (Kock vol. 3^{ος}).
256. **Τίμων ο Φλιάσιος**, από τον Φλιούντα της Σικυωνίας της Πελοποννήσου, μαθητής του Πύρρωνος, σκεπτικός φιλόσοφος, που άκμασε στην εποχή του Πτολεμαίου του Φιλάδελφου. Έγραψε πολλά και ποικίλα συγγράμματα, καθώς και μία παρωδία με το τίτλο: ΣΙΛΛΟΙ.
257. **Τόλυνος ο Μεγαρεύς**, κωμικός ποιητής (Kock, v. 1).
258. **Φερεκράτης ο Αθηναίος**, αρχικά υποκριτής και κατόπιν δημιουργός της αρχαίας κωμωδίας, νεότερος του Κράτη και του Κρατίνου, διάσημος για την εποχή του, με 16 ως 18 έργα με ευάρεστη καθαρεύουσα. Ο *Αθήναιος* τον χαρακτηρίζει *Αττικώτατον*. Διασωθέντες τίτλοι: ΑΓΑΘΟΙ, ΑΓΡΙΟΙ, ΑΥΤΟΜΟΛΟΙ, ΓΡΑΕΣ, ΔΟΥΛΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ, ΕΠΙΛΗΣΜΩΝ ή ΘΑΛΑΤΤΑ, ΠΙΝΟΣ ή ΠΑΝΝΥΧΙΣ, ΚΟΡΙΑΝΝΩ, ΚΡΑΠΑΤΑΛΟΙ, ΛΗΡΟΙ, ΜΕΤΑΛΛΗΣ (Μεταλλείς), ΜΕΤΟΙΚΟΙ, ΜΥΡΜΗΚΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΠΕΡΣΑΙ, ΠΕΤΑΛΗ, ΤΥΡΑΝΝΙΣ, ΧΕΙΡΩΝ, ΨΕΥΔΗΡΑΚΛΗΣ κι άδηλα αποσπάσματα (Kock, v. 1).
259. **Φιλέταιρος**, κωμικός ποιητής του 4^{ου} π.Χ. αιώνα της μέσης κωμωδίας. Μερικοί εικάζουν ότι, ήταν γιος του Αριστοφάνη. Έγραψε περί τα 20 έργα, αλλά σε μας σώζονται 13 τίτλοι: ΑΔΩΝΙΑΖΟΥΣΑΙ, ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ, ΚΕΦΑΛΟΣ, ΚΟΡΙΝΘΙΑΣΤΗΣ, ΚΥΝΑΓΙΣ ή *Κυνηγίς*, ΛΑΜΠΑΔΗΦΟΡΟΙ, ΜΕΛΕΑΓΡΟΣ, ΜΗΝΕΣ, ΟΙΝΟΠΙΩΝ, ΤΗΡΕΥΣ, ΦΙΛΑΥΛΟΣ.
260. **Φιλήμων από τους Σόλους** της Κιλικίας, ποιητής της νεότερης κωμωδίας που έδρασε στην Αθήνα, σύγχρονος του Μενάνδρου. Για ένα διάστημα έζησε στην αυλή των Πτολεμαίων, αλλά κατά το ταξίδι της επιστροφής του στην Αθήνα έπεσε στα χέρια του βασιλιά της Κυρήνης Μάγα, που κάποτε τον είχε περιπαίξει σε κωμωδία του. Πέθανε σε μεγάλη ηλικία 100 χρόνων και λέγεται ότι, έγραψε 97 έργα με γνωστούς τους 64 ακόλουθους τίτλους: ΑΓΡΟΙΚΟΣ, ΑΓΥΡΤΗΣ, ΑΔΕΛΦΟΙ, ΑΙΤΩΛΟΣ, ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΩΝ, ΑΝΑΝΕΠΥΜΕΝΗ, ΑΝΔΡΟΦΟΝΟΣ, ΑΠΟΚΑΡΤΕΡΩΝ, ΑΠΟΛΙΣ, ΑΡΠΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΑΥΛΗΤΗΣ, ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΣ, ΓΑΜΟΣ, ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ, ΕΜΠΟΡΟΣ, ΕΞΟΙΚΙΖΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΙΔΙΚΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΕΥΡΙΠΟΣ, ΕΦΕΔΡΙΣΤΑΙ, ΕΦΗΒΟΣ, ΗΡΩΕΣ, ΘΗΒΑΙΟΙ, ΘΗΣΑΥΡΟΣ, ΘΥΡΩΡΟΣ, ΙΑΤΡΟΣ, ΚΑΤΑΨΕΥΔΟΜΕΝΟΣ, ΚΟΙΝΩΝΟΙ, ΚΟΛΑΞ, ΚΟΡΙΝΘΙΑ, ΜΕΤΙΩΝ ή ΖΩΜΙΟΝ, ΜΟΙΧΟΣ, ΜΥΡΜΙΔΟΝΕΣ, ΜΥΣΤΙΣ, ΝΕΑΙΡΑ, ΝΕΜΟΜΕΝΟΙ, ΝΟΘΟΣ, ΝΥΞ, ΠΑΓΚΡΙΑΤΙΣΤΗΣ, ΠΑΙΔΑΡΙΟΝ, ΠΑΙΔΕΣ, **ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ**, ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ, ΠΑΡΕΙΣΙΩΝ, ΠΙΤΤΟΚΟΠΟΥΜΕΝΟΣ, ΠΤΕΡΥΓΙΟΝ, ΠΤΩΧΗ ή ΡΟΔΙΑ, ΠΥΡΡΟΣ, ΠΥΡΦΟΡΟΣ, ΣΑΡΔΙΟΣ, ΣΙΚΕΛΙΚΟΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ, ΣΥΝΑΠΟΘΝΗΣΚΟΝΤΕΣ, ΣΥΝΕΦΗΒΟΣ, ΥΠΟΒΟΛΙΜΑΙΟΣ, ΦΑΣΜΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ, ΧΗΡΑ και πολλά αδέσποτα αποσπάσματα. [Meineke]
261. **Φιλήμων ο νεότερος**, γιος του προηγούμενου κωμικού, κωμικός κι αυτός που έγραψε 54 κωμωδίες με ιδιαίτερη επιτυχία κι οποίος κέρδισε 6 φορές πρώτη νίκη. Μία μόνο κωμωδία του αναφέρεται με τίτλο: ΜΙΛΗΣΙΑ (Kock vol. 3^{ος}).
262. **Φιλιππίδης ο Αθηναίος**, γιος του *Φιλοκλέους* της νεότερης κωμωδίας εκπρόσωπος με διασωθέντα έργα: ΑΔΩΝΙΑΖΟΥΣΑΙ, ΑΜΦΙΑΡΕΩΣ, ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ, ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ, ΑΥΛΟΙ, ΒΑΣΑΝΙΖΟΜΕΝΗ, [ΚΟΘΟΡΝΟΙ], ΛΑΚΙΑΔΑΙ, ΜΑΣΤΡΟΠΟΣ, ΟΛΥΝΘΙΑ, ΣΥΝΕΚΠΛΕΟΥΣΑΙ (ή ΣΥΜΠΛΕΟΥΣΑΙ), ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ, ΦΙΛΑΘΗΝΑΙΟΣ, ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ, ΦΙΛΑΡΧΟΣ, ΦΙΛΕΥΡΙΠΠΙΔΗΣ και πολλά άδηλα δράματα (Kock 3^{ος}).
263. **Φίλιππος**, γιος του Αριστοφάνη κι αυτός κωμωδιογράφος με μνημονευόμενο έναν αμφισβητήσιμο τίτλο: ΚΩΝΕΙΑΣΤΑΙ.

264. **Φιλίσκος** πιθανόν ο Αιγινήτης (δάσκαλος του Αλέξανδρου, κυνικός φιλόσοφος), κωμικός με έργα: ΑΔΩΝΙΣ, ΔΙΟΣ ΓΟΝΑΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, ΟΛΥΜΠΙΟΣ, ΠΑΝΟΣ ΓΟΝΑΙ, ΕΡΜΟΥ και ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΓΟΝΑΙ, ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ και ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ (Σουΐδας).
265. **Φιλίσκος ο Κερκυραίος** κατά τον Σουΐδα, λανθασμένη η αναγραφή του ονόματος, το σωστό είναι **Φιλικός ο Κερκυραίος** (Kroh), γιος του Φιλώτου, τραγικός κι ιερέας του Διονύσου επί Πτολεμαίου Β' του Φιλάδελφου (285-247), περί το 284 π.Χ. με 42 τραγωδίες στο ενεργητικό του κατά τον Σουΐδα, με διασωζόμενο ένα τίτλο έργου: **ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ** με πολλά άδηλα αποσπάσματα. Ο Φιλίσκος ως Φιλικός ήταν μέλος της Πλειάδας των τραγικών ποιητών και πιθανόν να υπήρχε και ένα έργο του με την επιγραφή ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ. Ως λυρικός ποιητής επίσης είχε γράψει και έναν ύμνο προς τη *Δήμητρα*. Μερικοί (Kroh) μνημονεύουν και κάποιον τρίτο **Φιλίσκο**, εκπρόσωπο της Μέσης κωμωδίας με τίτλους έργων ονόματα θεών ή παρωδίες μύθων.
266. **Φίλιστος**, κάποιος τραγικός που μνημονεύεται από τον Ιουλιανό.
267. **Φιλόστρατος ο Λήμιος**, ο οποίος κατά τον Διογένη το Λαέρτιο έγραψε τις Εικόνες. Ήταν γιος του επίσης ομώνυμου Λήμνιου σοφιστή Φιλόστρατου. Ο ίδιος σοφίτευσε στη Ρώμη επί αυτοκράτορα Σεβήρου.
268. **Φιλοκλής**, γιος του *Πολυπείθους*, Αθηναίος τραγικός, γιος της αδελφής του Αισχύλου, που έζησε στα κατοπινά χρόνια του Ευριπίδη. Ο Σουΐδας αναφέρει μερικούς τίτλους έργων από τους 100 που έγραψε: ΗΡΙΓΟΝΗ, ΝΑΥΠΛΙΟΣ, ΟΙΔΠΟΥΣ, ΟΙΝΕΥΣ, ΠΡΙΑΜΟΣ, ΠΗΝΕΛΟΠΗ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ και μία τετραλογία ΠΑΝΔΙΟΝΙΣ, ΤΗΡΕΥΣ ή ΠΑΝΔΙΟΝΙΣ. Κάποιο από αυτά τα έργα νίκησε τον Οιδίποδα Τύραννο του Σοφοκλή.
269. **Φιλοκλής β**, κωμικός με σωζόμενο τίτλο ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΣ (Kock vol. 3^{ος}).
270. **Φιλοκλής ο νεότερος**, τραγικός γιος του Αστυδάμαντα του πρεσβύτερου και εγγονός του Φιλοκλή του *Πολυπείθους*, ο οποίος το 240 με τη διλογία του ΦΡΙΞΟΣ, ΟΙΔΠΟΥΣ κέρδισε τη 2^η θέση.
271. **Φιλοστέφανος**, κωμικός με μνεία μιας κωμωδίας ΔΗΛΙΟΣ (Meineke).
272. **Φιλόλλιος**, κωμικός γύρω από το 400 π.Χ. προς το τέλος της Αρχαίας κωμωδίας. Γνωρίζουμε ότι είχε μία νίκη το 405 π.Χ. και με σωζόμενους περί τους δέκα τίτλους: ΑΙΓΕΥΣ, ΑΝΤΕΙΑ (εταίρα), ΑΤΑΛΑΝΤΗ, ΑΥΓΗ, ΔΩΔΕΚΑΤΗ (μέρα των Ανθεστηρίων), ΕΛΕΝΗ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΠΛΥΝΤΡΙΑΙ ή ΝΑΥΣΙΚΑ, ΠΟΛΕΙΣ, ΦΡΕΩΡΥΧΟΣ (πηγαδάς) και άδηλα δράματα (Kock vol. 1^{ος}).
273. **Φιλωνίδης**, εκπρόσωπος της αρχαίας κωμωδίας με έργα ΑΠΗΝΗ, ΚΟΘΟΡΝΟΙ, ΠΡΟΑΓΩΝ, ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ κι άδηλα δράματα (Kock, v. 1).
274. **Φοινικίδης**, κωμικός με σωζόμενους τίτλους: ΑΥΛΗΤΡΙΔΕΣ, ΜΙΣΟΥΜΕΝΗ, ΠΟ(Ι)ΗΤΗΣ, ΦΥΛΑΡΧΟΣ και πολλά άδηλα δράματα μερικά αμφισβητήσιμα και ψευδεπίγραφα (Kock, Meineke).
275. **Φόρμις ή Φόρμος ο Συρακούσιος**, κωμωδιογράφος του 6^{ου} με 5^ο π.Χ. αιώνα, ο οποίος λέγεται ότι, είχε αναλάβει την αγωγή των παιδιών του τυράννου Γελωνα. Ο ίδιος ακολούθησε το ύφος του Επίχαρμου, ως «ευρετή» της κωμωδίας και τα έργα του διακρίνονταν για την πλοκή τους. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΔΜΗΤΟΣ, ΑΤΑΛΑΝΤΑΙ.
276. **Φρόνιχος** με πατέρα τον *Πολυφράδμωνα* επίσης τραγικό. Ο ίδιος ήταν και κωμωδιογράφος. Σωζόμενοι τίτλοι: ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ, ΑΛΚΗΣΤΙΣ, ΑΝΤΑΙΟΣ, ΜΙΛΗΤΟΥ ΑΛΩΣΙΣ, ΠΛΕΥΡΩΝΙΑΙ, ΤΑΝΤΑΛΟΣ, ΤΡΩΙΛΟΣ, ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ και αδέσποτα αποσπάσματα. Από κωμωδίες: ΕΦΙΑΛΤΗΣ, ΚΟΝΝΟΣ, ΚΡΟΝΟΣ, ΚΩΜΑΣΤΑΙ, ΛΙΒΥΕΣ, ΜΙΛΗΤΟΥ ΑΛΩΣΙΣ (;), ΜΟΝΟΤΡΟΠΟΣ, ΜΟΥΣΑΙ, ΜΥΣΤΑΙ, ΠΟΑΣΤΡΙΑΙ, ΣΑΤΥΡΟΙ, ΤΡΑΓΩΙΔΟΙ ή ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΙ κι αποσπάσματα κι αρκετά αμφισβητήσιμα (Kock, v. 1).

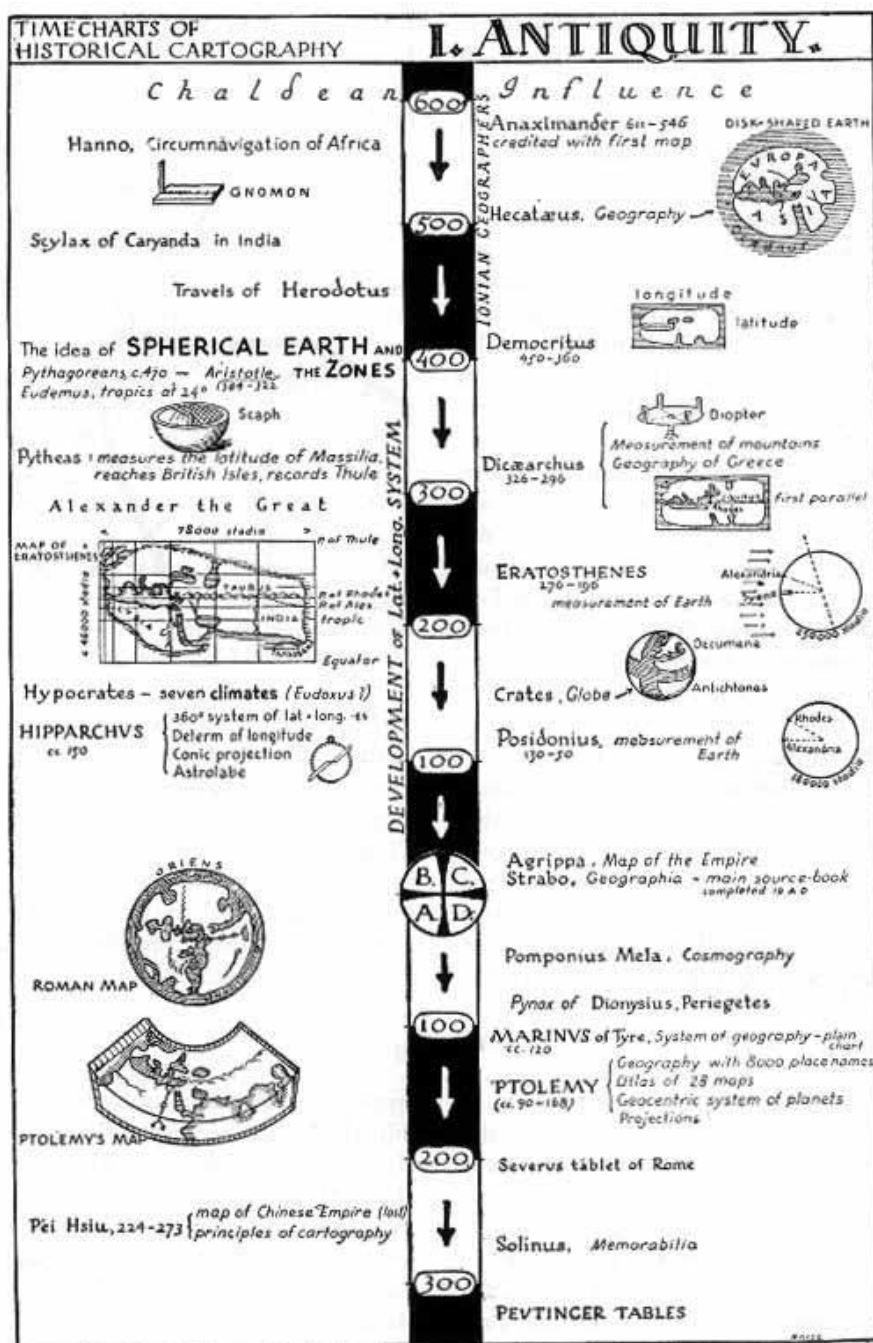
277. **Χαιρήμων**, τραγικός ποιητής περί το 400 π.Χ. Ο Αριστοτέλης ενέκρινε προς ανάγνωση τα δράματά του. Μνημονευόμενοι τίτλοι: ΑΛΦΕΣΙΒΟΙΑ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΘΕΡΣΙΤΟΚΤΟΝΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΘΕΡΣΙΤΗΣ, ΘΕΡΣΙΤΗΣ ή ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΘΕΡΣΙΤΟΚΤΟΝΟΣ, ΘΥΕΣΤΗΣ, ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΙΩ, ΜΙΝΥΑΙ (ή Μινυάδες), ΟΔΥΣΣΕΥΣ, ΟΙΝΕΥΣ και αρκετά αδέσποτα αποσπάσματα.
278. **Χαιρίων**, κωμικός ΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑΨΕΥΔΟΜΕΝΟΣ (Kock vol. 3^{ος}).
279. **Χάρης**, κωμικός της εποχής του Αριστοφάνη.
280. **Χαρικλείδης**, κωμικός με σωζόμενο τίτλο: ΑΛΥΣΙΣ (Meineke),
281. **Χιονίδης** ή Χιονίδης, κωμικός άκμασε περί το 487 π.Χ. Σωζόμενοι τίτλοι: ΗΡΩΕΣ, ΠΕΡΣΑΙ ή ΑΣΣΥΡΙΟΙ, ΠΤΩΧΟΙ κι μερικά άδηλα αποσπάσματα (Kock, v. 1).
282. **Χοιρίλος ο Ιασεύς**, από το Ιάσιο (4^{ος} με 3^ο αιώνα π.Χ.). Υπήρξε συγγραφέας τραγωδιών στην Αθήνα. Υπάρχουν μαρτυρίες ότι έγραψε 160 τραγωδίες με άφθονα ιστορικά στοιχεία και κέρδισε δεκατρείς φορές στα Μεγάλα Διονύσια. Διασώζεται μόνο ένας τίτλος τραγωδίας του η ΑΛΟΠΗ. Πρώτη διδασκαλία το 523 π.Χ. [J.U. Powell, *Collectanea Alexandrina*. Oxford: Clarendon Press, 1925 (repr. 1970): 250].
283. **Ωφελίων ο Αθηναίος**, εκπρόσωπος της μέσης κωμωδίας. ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ, ΙΑΛΕΜΟΣ, ΚΑΛΛΑΙΣΧΡΟΣ, ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ΜΟΝΟΤΡΟΠΟΣ, ΜΟΥΣΑΙ, ΣΑΤΥΡΟΙ.

6. ΑΔΕΣΠΟΤΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΕΡΓΩΝ

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΙΔΑΙ, ΑΘΑΜΑΣ, ΑΙΝΕΙΑΣ, ΑΛΚΙΘΟΗ, ΑΠΟΠΛΟΥΣ, ΑΣΤΥΑΝΑΞ, ΒΟΗΘΟΥΝΤΕΣ, ΓΛΑΥΚΩΜΑ, ΔΗΙΦΟΒΟΣ, ΔΙΟΜΗΔΗΣ, ΔΟΥΛΟΡΕΣΤΗΣ, ΕΛΛΗ, ΕΠΙΓΟΝΟΙ, ΕΠΙ ΝΑΥΣΙ ΜΑΧΗ, ΕΥΡΥΠΥΛΟΣ, ΗΣΙΟΝΗ, ΘΗΒΑΪΣ, ΙΛΙΟΝΗ, ΙΞΙΩΝ, ΙΣΤΟΣ, ΚΙΝΥΡΑΣ, ΚΟΛΕΟΦΟΡΟΙ, ΚΟΜΜΩΤΡΙΑ, ΚΟΣΜΗΤΡΙΑ, ΛΙΝΔΙΑ, ΜΕΛΑΝΙΠΠΟΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΝΕΚΥΟΜΑΝΤΕΙΑ, ΝΙΟΒΗ, ΝΥΚΤΗΓΡΕΣΙΑ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ Ο ΨΕΥΔΑΓΓΕΛΟΣ (Αριστοτέλης Ποιητικά), ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΟΜΟΛΟΓΟΥΣΑ. ΠΑΡΘΕΝΟΠΑΙΟΣ, ΠΕΝΘΕΣΙΛΕΙΑ, ΠΕΡΙΒΟΙΑ, ΠΕΡΣΕΙΔΑΙ, ΠΤΩΧΕΙΑ, ΣΚΥΛΛΑ, ΣΚΥΡΙΟΙ, ΣΤΑΣΙΑΣΤΑΙ, ΤΕΚΜΗΣΣΑ, ΤΕΥΘΡΑΣ, ΤΡΟΠΑΙΟΝ ΒΑΚΧΟΥ, ΦΙΛΕΜΠΟΡΟΣ, ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, ΦΙΝΕΙΔΑΙ, ΩΡΑΙ και πάρα πολλά χωρίς τίτλο αποσπάσματα, αναζητούν το όνομα του δημιουργού τους. Οι ανώνυμοι δημιουργοί του θεάματος πρέπει να είναι πολλοί. Αν προσθέσουμε τα προηγούμενα, αλλά κι αυτά των επωνύμων τραγωδών θα πρέπει να συνιστούν έναν τεράστιο αριθμό τίτλων έργων, που είχαν διδαχθεί στα αρχαία θέατρα, αναγόμενα σε μερικές χιλιάδες, **πάνω από τέσσερεις** ή και περισσότερες. Πως προκύπτει αυτός ο τεράστιος αριθμός; Μερικοί από τους γνωστούς τραγωδούς, στον κατάλογο είναι καταγεγραμμένοι 281, γνωρίζουμε ότι έγραψαν μερικοί πάνω από 70 (σε εξαιρετικές περιπτώσεις και πάνω από εκατό) τραγωδίες-κωμωδίες, 40 με 50 σε κάποιους άλλους λιγότερο γνωστούς και 1 ως 15 σε ονόματα αναφερόμενων τραγωδών, για τους οποίους γνωρίζουμε μόνο κάποια αναφορά από κείμενα της αρχαιοελληνικής γραμματείας του ονόματός τους. Για παράδειγμα ο παντελώς άγνωστος σε μας ο Καρκίνος ο Ακραγαντίνος λέγεται ότι, έγραψε περί τις 40 κωμωδίες. Ο έτερος Καρκίνος ο Αθηναίος 160 τραγωδίες, ο Χοιρίλος επίσης 160, ο Αντιφάνης ο Ρόδιος 315 κωμωδίες, ο Σοφοκλής 114 τραγωδίες, ο Νεοφρών 120, ο Φιλοκλής ο πρεσβύτερος 100, ο Δίφιλος ο Σινωπέας 100 κωμωδίες, ο *Άλεξις ο Θουριεύς* 245 κωμωδίες, ένα σύνολο των οκτώ δημιουργών από 1315 έργα. Απίστευτος αριθμός μόνον από οκτώ δημιουργούς. Αν λάβει αυτό το άθροισμα ο αναγνώστης και το μυαλό του ανατρέξει όλα αυτά τα

ονόματα του πίνακα, τότε ο όγκος της γραμματείας αυτού του είδους που προκύπτει, γίνεται τεράστιος με πολλές χιλιάδες έργα κι ανεκτίμητος. Σε μας όμως μένουν κάποια ίχνη και τα αυτούσια έργα είναι μόλις 45 από 5 δημιουργούς, τα οποία γίνονται αυτόματα διαμάντια στη σημερινή λογοτεχνία και το υπόβαθρο νέων δημιουργών, για ένα είδος πρωτότυπο λόγου διεθνώς ονομαζόμενο θέατρο. Ποιος κατέστρεψε τον πλούτο αυτόν; Ποιος απαγόρευσε να πέσουν στη λήθη ή να καταστραφεί αυτό το είδος της γραμματείας; Είναι προς διερεύνηση η ιστορική αυτή καταστροφή, συνδεδεμένη και με την καταστροφή των βιβλιοθηκών και συνδεδεμένη με την θρησκεία. Υποθετικά, αν υπήρχαν τουλάχιστον τα μισά από αυτά που χάθηκαν έστω και σε μακροσκελή αποσπάσματα, η ιστορία θα είχε διαγράψει άλλους κύκλους, ανώτερους.

7. ΧΑΡΤΕΣ και προβολικά στοιχεία

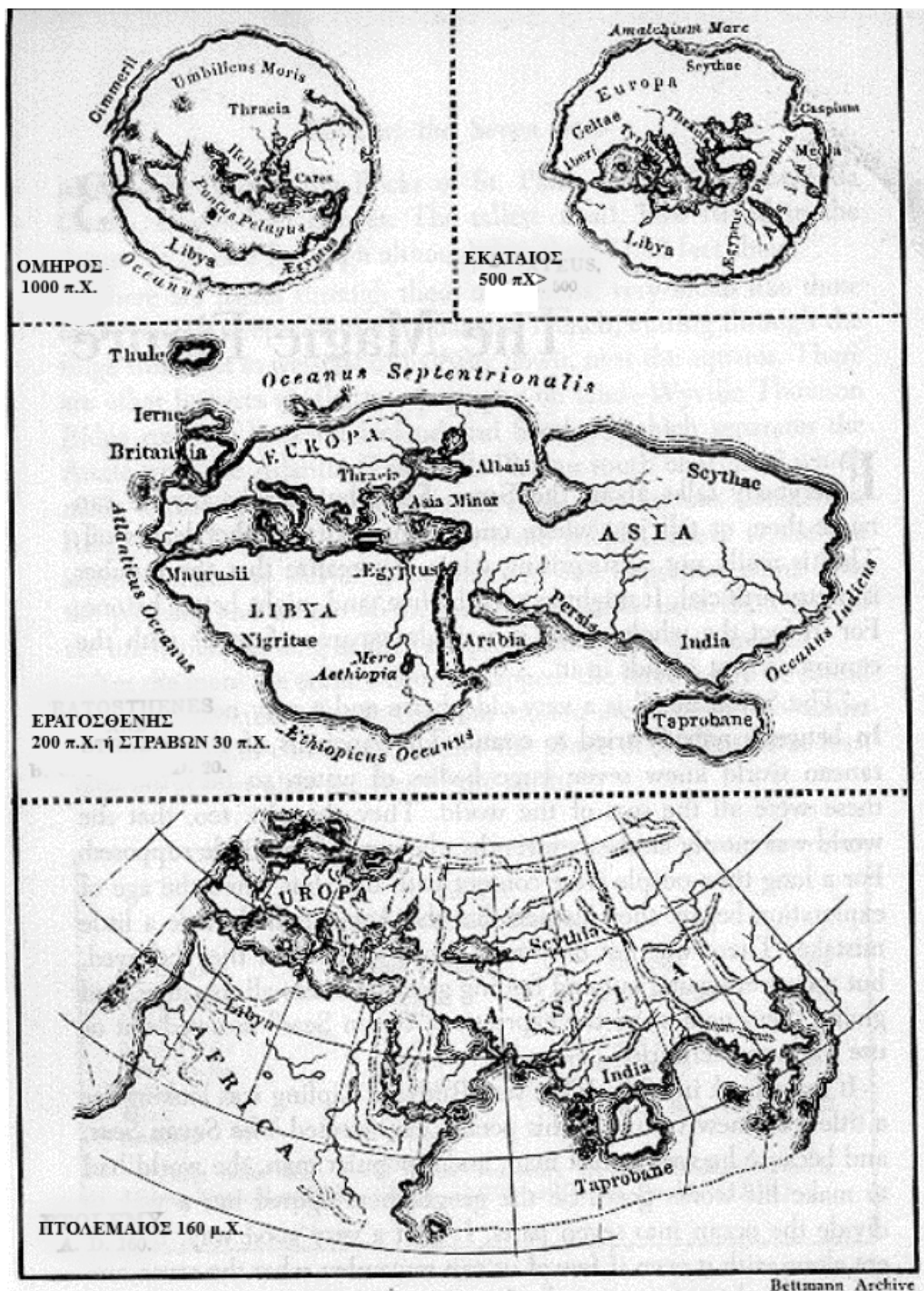
Χρονολόγιο της αρχαίας χαρτογραφίας (διάγραμμα ροής), που δημιουργήθηκε από τον E. Raisz, και αποτυπώθηκε σε χάρτες του μεσαίωνα (General Cartography).

Χάρτης της αρχαίας Ελλάδας πλην της Πελοποννήσου.

Χάρτης Πελοποννήσου.

Bettmann Archive

